

dialogic
innovatie • interactie

Oberon
onderzoek | advies

Evaluatie coronaregelingen kinderopvang en noodopvang

ir. ing. Reg Brennenraedts MBA, Brigitte van der Lugt MSc, Marenne Massop MSc, Adriaan Smeitink MSc, ir. Emma Urselmann, Anne Wester MA (Oberon)

Opdrachtgever:
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Publicatienummer:
2024.023

Datum:
Utrecht, 27 september 2024

Bij het tot stand komen van dit rapport heeft de begeleidingscommissie ons voorzien van waardevolle feedback. De onderzoekers willen de leden van deze commissie danken voor hun input. De commissie bestond uit de volgende personen: Sabah Dakika, Sara Prins, Bertine Witkamp, Frank Schalekamp en Annerieke Franssen.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting 4

1 Inleiding 11

1.1 Aanleiding 11
1.2 Onderzoeksvragen 11
1.3 Onderzoeksopzet 13
1.4 Leeswijzer 15

2 De regelingen en hun context 16

2.1 Context en tijdlijn 16
2.2 TTKO 17
2.3 TTKZO 19
2.4 Gemeentelijke regelingen 21
2.5 Noodopvang op de kinderopvang 23
2.6 Beleidstheorie 24
2.7 Vergelijkbare regelingen in het buitenland 26

3 Doelgroepbereik en doelbereik 32

3.1 Realisatie veilige noodopvang 32
3.2 Kinderopvang blijft stabiel en overeind 40
3.3 Ouders behouden hun plek bij de kinderopvang 45

4 Doeltreffendheid 58

4.1 Realisatie veilige noodopvang (outcome) 58
4.2 Kinderopvangsector blijft stabiel en overeind (outcome) 69
4.3 Ouders behouden hun plek bij de kinderopvang (outcome) 76
4.4 Blijven werken ouders met cruciale beroepen (impact) 77
4.5 Vermindering risico op verslechtering positie kwetsbare kinderen (impact) 83
4.6 Neveneffecten 85

5 Doelmatigheid 88

5.1 Doelmatigheid van TTKO 88
5.2 Doelmatigheid van TTKZO 93
5.3 Doelmatigheid van gemeentelijke regelingen 97
5.4 Doelmatigheid van de noodopvang 99

6 Conclusie en aanbevelingen 103

6.1 Conclusies 103
6.2 Aanbevelingen 104

Bijlage 1. Verantwoording enquêtes 105

Enquête onder kinderopvanglocaties 105
Enquête onder gemeentelijke beleidsmedewerkers kinderopvang 121
Enquête onder ouders/verzorgers (met cruciale beroepen) 131

Bijlage 2. Verantwoording interviews 146

Interviewprotocol 146
Overzicht interviewrespondenten 149

Bijlage 3. Referenties 150

Bijlage 4. Verantwoording focusgroepen 158

Inhoudelijke opzet van de focusgroep 158
Deelnemers aan focusgroep 159

Bijlage 5. Overige figuren.....160

Managementsamenvatting

Inleiding

Tijdens de coronapandemie is in Nederland tot driemaal toe de kinderopvang (deels) gesloten. Daarbij werd steeds nog wel noodopvang geboden voor specifieke doelgroepen: kinderen van ouders/verzorgers met een cruciaal beroep en kwetsbare kinderen. Door het sluiten van de kinderopvang ontstond uiteraard het risico dat ouders/verzorgers de opvang niet wilden (of konden) doorbetalen. Dat zou kunnen leiden tot het failliet gaan van kinderopvanginstellingen, een reductie in het aanbod van kindplaatsen (wanneer de sluitingen niet meer nodig waren) en ouders/verzorgers die hierdoor de plek voor hun kind kwijt zouden raken. Daarom is in deze periode getracht de sector stabiel te houden en ouders/verzorgers zekerheid te bieden over de blijvende beschikbaarheid. Dat is gedaan met behulp van een financiële tegemoetkoming van de overheid aan ouders/verzorgers voor hun kinderopvangkosten middels de TTKO, TTKZO en de gemeentelijke regelingen. Het Ministerie van SZW heeft Dialogic en Oberon gevraagd om de **TTKO, TTKZO, gemeentelijke regelingen en de noodopvang** te evalueren. Hierbij gaat het om uitvoering, doelmatigheid, doeltreffendheid en het bereik. Om invulling te geven aan de evaluatie is gebruikt gemaakt van enquêtes onder ouders/verzorgers (n=977), kinderopvangorganisaties (n=399) en gemeenten (n=13), interviews (n=26), literatuurstudie, focusgroepen (n=3) en een internationale vergelijking.

De regelingen en hun context

De eerste sluiting van de kinderopvang vond plaats van maart tot juni 2020, de tweede van december 2020 tot april 2021 en de laatste van december 2021 tot januari 2022. De laatste sluiting gold overigens alleen voor de buitenschoolse opvang (BSO). Gedurende deze periodes heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) alle ouders/verzorgers die gebruikmaakten van kinderopvang opgeroepen om de kosten van kinderopvang door te blijven betalen. Het door laten lopen van de reguliere betaling door ouders/verzorgers had verschillende beoogde effecten, zo zouden ouders/verzorgers op deze manier een plek voor hun kinderen op de kinderopvang moeten behouden. Daarnaast zou de sector gefinancierd blijven worden en zou goede noodopvang worden kunnen geboden aan ouders/verzorgers met cruciale beroepen. Ook zou de noodopvang beschikbaar moeten komen voor kinderen in een kwetsbare positie, zodat hun positie niet verder verslechterd.

TTKO staat voor **tijdelijke tegemoetkoming kinderopvang**. In het kort betekent het dat ouders/verzorgers die kinderopvangtoeslag ontvingen een tegemoetkoming kregen voor de eigen bijdrage. De eigen bijdrage is de totale kosten van de kinderopvang minus de kinderopvangtoeslag. De doelgroep van de TTKO zijn ouders/verzorgers die de kinderopvang met behulp van de kinderopvangtoeslag (KOT) betalen. Het ging om ongeveer 570.000 ouders/verzorgers met 860.000 kinderen. De TTKO wordt uitgevoerd door de Belastingdienst/Toeslagen en de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De omvang van de TTKO per kind staat gelijk aan de eigen bijdragen tot het maximale uurtarief die ouders/verzorgers betalen aan de kinderopvang tijdens de lockdowns. De kinderopvangorganisaties zijn gevraagd om de eigen bijdrage boven het maximale uurtarief terug te storten naar de ouders/verzorgers voor de eerste sluitingsperiode, dit staat dus los van de TTKO-regeling.

TTKZO staat voor de **tijdelijke tegemoetkomingsregeling kinderopvang zonder overheidsvergoeding**. In het kort betekent het dat ouders/verzorgers met kinderen op de kinderopvang die de kosten van de kinderopvang volledig zelf dragen (en dus geen KOT krijgen), een tegemoetkoming kregen voor de totale kosten van de kinderopvang. Het gaat om een relatief kleine, diverse doelgroep. Het beoogde effect van deze regeling is (net zoals bij de TTKO) dat ouders/verzorgers de facturen van de kinderopvang blijven doorbetalen. De doelgroep waar de TTKZO-regeling betrekking op heeft, was bij de overheid niet als zodanig bekend; er is geen gegevensbron beschikbaar van de specifieke personen die kinderopvang betalen zonder overheidsvergoeding. Dit betekent dat de personen die de facturen van de kinderopvang zonder overheidsvergoeding hebben betaald een aanvraag moeten indienen om in aanmerking te kunnen komen voor een tegemoetkoming op grond van deze regeling. De TTKZO is gebaseerd op de Kaderwet SZW-subsidies. De

uitvoering van deze taken is gemandateerd aan de SVB. De omvang van de TTKZO per kind staat gelijk aan de bijdragen tot het maximale uurtarief die ouders/verzorgers betalen aan de kinderopvang tijdens de lockdowns. De kinderopvangorganisaties zijn gevraagd bij de eerste sluitingsperiode om de eigen bijdrage boven het maximale uurtarief terug te storten naar de ouders, dit staat dus los van de TTKZO-regeling.

De **gemeentelijke regelingen** voor de kinderopvang is een verzamelnaam voor de verschillende regelingen die gemeenten hebben om ouders/verzorgers binnen een specifieke context tegemoet te komen die geen aanspraak kunnen maken op de kinderopvangtoeslag (KOT). Gemeenten regelen het aanbod van deze regelingen, waaronder de voorschoolse educatie (VE, VVE), het kortdurend peuteraanbod (inclusief Asschermiddelen), en het aanbod voor ouders/verzorgers die vanwege een sociale of medische indicatie (SMI) niet kunnen werken maar wel kinderopvang nodig hebben voor hun kinderen. Naast deze drie regelingen kunnen gemeente nog aanvullende regelingen hebben voor de kinderopvang. Het beoogde effect van het vergoeden van de eigen bijdrage voor ouders/verzorgers die gebruik maken van een gemeentelijke regeling is het tegemoetkomen van personen die tijdens de sluitingsperioden van de kinderopvang in verband met COVID-19 de facturen hebben doorbetaald en hierdoor hebben bijgedragen aan het stabiliseren van het stelsel van kinderopvang gedurende en na de sluitingsperioden. De doelgroep van deze regeling zijn de ouders/verzorgers van de ongeveer 50.000 kinderen die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen voor de kinderopvang. De uitvoering van deze taken is gemandateerd aan de gemeenten. De omvang van de gemeentelijke regelingen gelijk staat aan de eigen bijdragen (tot de maximum uurprijs) die ouders/verzorgers hebben betaald tijdens de lockdowns.

Het beoogde effect van de **noodopvang** is dat ouders/verzorgers met cruciale beroepen, zoals de zorg, politie of voedselvoorziening, hun werk kunnen blijven uitvoeren. Het idee hierachter is te voorkomen dat de samenleving ontwricht raakt doordat de lockdown ervoor zorgt dat ouders/verzorgers thuis voor hun kinderen gaan zorgen. Daarnaast werd noodopvang geboden aan kinderen in een kwetsbare positie. Het idee hierachter is om te voorkomen dat deze kinderen in hun ontwikkeling geschaad worden doordat zij door de lockdowns minder de positieve impact van de kinderopvang krijgen en/of meer de negatieve impact van de thuissituatie. De doelgroep van de noodopvang is daardoor tweeledig, ouders/verzorgers met cruciale beroepen en ouders/verzorgers met kwetsbare kinderen. De noodopvang werd gezamenlijk uitgevoerd door de kinderopvangorganisaties en scholen. Dit onderzoek focust zich op de noodopvang op de kinderopvang en niet op de rol van scholen. Tijdens de eerste sluiting konden ouders/verzorgers meer uren noodopvang afnemen dan afgesproken in hun kinderopvangcontract, de noodopvang tijdens de tweede sluiting was gelimiteerd tot de contractduur (dus enkel op de dagen en voor het aantal uren zoals overeengekomen in het contract met de kinderopvangorganisatie). In de eerste sluitingsperiode is weinig gebruik gemaakt van de 24-uursopvang, daarom is in de sluitingsperioden die volgden geen 24-uursopvang meer georganiseerd. Kinderdagverblijven, BSO's en gastouders leveren noodopvang gedurende de reguliere openstellingstijden en scholen leveren noodopvang tijdens de schooluren. Kinderen van ouders/verzorgers in cruciale beroepen kunnen voor benodigde opvang in avond, nacht en weekend wel terecht bij hun gastouder. De noodopvang moest voldoen aan de geldende coronarichtlijnen en om de kinderopvangorganisaties hierin te ondersteunen is een protocol Kinderopvang en COVID-19 uitgewerkt in samenwerking met de sectorpartijen. Het protocol is een aantal keer herzien om af te stemmen op de geldende coronarichtlijnen. Veranderingen in het protocol kwamen ook tot stand naar aanleiding van onduidelijkheid over coronamaatregelen in de kinderopvang bij betrokken partijen.

Doelgroepbereik, doelbereik en doeltreffendheid

Uit een analyse van de beleidstheorie van de vier instrumenten (TTKO, TTKZO, gemeentelijke regelingen en de noodopvang) komt duidelijk naar voren dat er twee clusters zijn. Aan de ene kant zijn er de TTKO, TTKZO en de gemeentelijke regelingen. Deze hebben dezelfde beoogde effecten: (1) De kinderopvang kan de reguliere bedrijfsvoeringhandhaven (2) de sector blijft overeind en stabiel en (3) ouders/verzorgers behouden hun plek op de kinderopvang. Aan de andere kant is de noodopvang. Het doel hiervan is de realisatie van veilige noodopvang voor kinderen van ouders/verzorgers met cruciale beroepen en kwetsbare kinderen. Vanwege de leesbaarheid van deze management samenvatting kiezen we ervoor om vanuit deze twee

clusters te redeneren. Omdat gezien de aard van het beleid doel(groep)bereik en doeltreffendheid soms lastig te onderscheiden zijn, presenteren we deze ook de uitkomsten samen.

TTKO, TTKZO, gemeentelijke regelingen

De sector is stabiel en overeind gebleven tijdens en na de coronaperiode. De langjarige trends met betrekking tot het aantal kinderen en aantal locaties in de opvang zetten zich door. De kwaliteit van de kinderopvang is volgens de meeste ouders/verzorgers gelijk gebleven na de lockdowns. Ruim 80% van de organisaties is financieel gezond en er sprake is van een positieve trend. Minder dan 10% van de organisaties stond tijdens de lockdowns onder (grote) financiële druk. Dit kwam niet doordat facturen niet werden doorbetaald, maar door afgeleide effecten zoals hoger verzuim bij personeel, hogere administratieve lasten en het compenseren van de bijdrage boven het maximale tarief aan ouders.

Zonder de regelingen was een flink deel van de ondernemingen in deze sector failliet gegaan of in (zeer) grote financiële problemen gekomen. Dat komt doordat zonder deze regelingen een deel van de ouders/verzorgers de kinderopvang zouden hebben opgezegd (circa 15%) of hebben teruggebracht in uren (circa 25%). Kinderopvangorganisaties kunnen echter slecht omgaan met een dergelijke acute daling van de omzet. Gezien de omvang van de instrumenten had TTKO veruit het grootste economische effect. Via het TTKO-instrument is er inclusief uitvoeringskosten €619,4 miljoen tegemoetgekomen aan ruim 1 miljoen ouders, terwijl er via het TTKZO-instrument inclusief uitvoeringskosten €10 miljoen tegemoetgekomen is aan circa 5.800 ouders. Bij de gemeentelijke regelingen is er in totaal €13,6 miljoen uitgegeven aan een onbekend, maar relatief beperkt aantal ouders.

Het merendeel van de ouders/verzorgers heeft na lockdowns hun plek kunnen behouden, al heeft een deel van de ouders/verzorgers minder uren, andere dagen of een andere locatie. Minder dan 1% van de ouders/verzorgers (die hun contract niet vrijwillig wijzigden en hun facturen doorbetaalden) had helemaal geen plek meer op de opvang. Ook een flink deel van ouders/verzorgers die hun factuur niet doorbetaalden hebben hun plek kunnen behouden. Een zeer groot aandeel van de ouders/verzorgers (80%-95%) bleef de facturen doorbetalen. Dit deden ze vooral omdat ze hun plek wilden behouden, maar ook omdat dit aan hen gevraagd werd, de kosten gecompenseerd werden en omdat ze gebruik maakten van de noodopvang. Naast het niet meer betalen, konden ouders/verzorgers uiteraard ook hun contract aanpassen. Een klein deel van de ouders/verzorgers (15%) heeft zelf tijdens de lockdowns het contact met de kinderopvang naar beneden bijgesteld of volledig opgezegd. Dit deden ze vooral omdat ze vaker thuis konden werken en/of om kosten te besparen. Deze groep had na de lockdowns vaak ook geen kinderopvang meer nodig, dus het behouden van een plek was voor hen niet zo relevant.

De regelingen hebben ervoor gezorgd dat ouders/verzorgers hun plek behielden. Er is sprake van een indirect effect op systeemniveau: Als gevolg van de regelingen bleef de sector stabiel. Hierdoor bleven de plekken op de opvang ook beschikbaar na de crisis. Er is ook sprake van een direct effect op individueel niveau: ouders/verzorgers die doorbetaalden behielden in grote mate hun plek.

Na de lockdowns kunnen ouders/verzorgers zorg en arbeid gemiddeld beter (!) combineren dan daarvoor. Ondanks dat voor de meerderheid weinig veranderde, is er ook een flinke groep van meer dan 20% waarvoor de combinatie eenvoudig is geworden, mogelijk als gevolg van thuiswerken. Slechts 7% kon zorg en arbeid minder goed combineren.

Een verklaring voor de doeltreffendheid van de regelingen is h**et grote belang dat we als samenleving hechten aan deze sector.** Dit zorgde ervoor dat er veel intrinsieke motivatie was om de kinderopvang overeind te houden. Doordat ouders/verzorgers volledig of voor een groot deel werden gecompenseerd werd deze motivatie alleen maar groter. Daarnaast communiceerde de overheid snel een heel duidelijke boodschap dat ouders/verzorgers moesten blijven doorbetalen en gecompenseerd werden. Een ander positief effect op de stabiliteit is de **noodopvang** geweest. Hierdoor konden de locaties operationeel blijven tijdens lockdowns, waardoor regulier opstarten relatief eenvoudig was. Een negatief effect op doeltreffendheid was dat het voor sommige kinderopvangorganisaties lastig was om **voldoende bezetting** te houden op de groepen, door verscheidende externe effecten.

Noodopvang

De protocollen Kinderopvang & COVID hebben bijgedragen aan de realisatie van veilige noodopvang door de vertaalslag te maken van de landelijke coronaregels naar de kinderopvangsector. Deze protocollen zijn onder leiding van het ministerie van SZW samen met de belangen- en brancheverenigingen van de kinderopvangsector opgesteld. De protocollen werden up-to-date gehouden en soms wekelijks aangepast. Kinderopvangorganisaties geven aan het protocol zo goed als mogelijk te hebben gevolgd. Hierin liepen ze wel tegen praktische obstakels aan, zoals de vele aanpassingen doorvoeren (waarvan het nut niet altijd werd ingezien) en de hoge administratieve lasten.

De communicatie over de noodopvang vanuit het Rijk naar ouders/verzorgers was voldoende om de boodschap over te brengen dat noodopvang beschikbaar was voor ouders/verzorgers met cruciale beroepen en kinderen in kwetsbare posities. Ook kinderopvangorganisaties zeggen voldoende geïnformeerd te zijn over de verwachtingen rondom het organiseren van noodopvang. Wel was er enige onzekerheid over wanneer nieuwe maatregelen in zouden gaan en in hoeverre de kinderopvang-organisaties de maatregelen op de juiste manier hadden geïnterpreteerd. Ook was het uitdagend voor de kinderopvangorganisaties om te besluiten over het wel of niet toelaten van kinderen op de noodopvang.

Over het algemeen wordt de samenwerking tussen de VNG, GGH GHOR en de SZW als zeer positief beoordeeld en werden er snel concrete afspraken gemaakt over de realisatie van veilige noodopvang.

Het aanbod van de noodopvang was uitstekend. In bijna alle gemeenten is (98%) noodopvang aangeboden. De overgrote meerderheid van de locaties van de kinderopvang heeft noodopvang verzorgd voor ouders/verzorgers met cruciale beroepen. Dit geldt voor zo'n 98% van de kinderdagopvanglocaties, voor ongeveer 90% van de peuteropvanglocaties en voor 98% van de buitenschoolse opvanglocaties. Voor kinderen in een kwetsbare positie of met speciale ondersteuningsbehoeften werd door circa 75% tot 90% van de kinderopvangorganisaties noodopvang aangeboden. Van de 24-uurs noodopvang -die alleen tijdens de eerste lockdown werd aangeboden- werd nauwelijks gebruik gemaakt. De reguliere noodopvang ving ongeveer 10% van het aantal kinderen op ten opzichte van de reguliere situatie. Hierbij waren er veel meer kinderen van ouders/verzorgers met een cruciaal beroep, dan kinderen in een kwetsbare positie.

Ouders/verzorgers met cruciale beroepen zijn goed bereikt. Een groot deel van de gezinnen (60%-65%) had recht op noodopvang omdat er sprake was van een cruciaal beroep van minimaal één van de ouders. Deze rechthebbenden wisten ook bijna allemaal dat zij gebruik konden maken van de noodopvang. Het gebruik van de noodopvang nam toe over de tijd. Tijdens de eerste lockdown maakt ruim 20% van deze rechthebbende ouders/verzorgers gebruik van de noodopvang. Uit recent onderzoek komt naar voren dat bijna de helft van deze groep ooit gebruik heeft gemaakt van de noodopvang. De voornaamste redenen voor het beperkte gebruikt van de noodopvang zijn (1) ouders/verzorgers hadden het niet nodig, omdat ze konden thuiswerken en (2) angst voor besmettingen op de kinderopvang. De afnemende angst voor besmettingen kan de groei in het gebruik mogelijk verklaren. **Bij de kinderen van ouders/verzorgers met cruciale beroepen was het een uitdaging voor kinderopvangorganisaties om te bepalen wie wel en wie niet gebruik mocht maken van de noodopvang.** Dat kwam deels doordat de kinderopvang-organisaties via ouders/verzorgers moesten horen of ze een cruciaal beroep hadden en lastig konden inschatten of dat daadwerkelijk zo was. Daarnaast veranderde de lijst met cruciale beroepen geregeld. Tot slot was het voor kinderopvangorganisaties lastig om streng op te treden richting ouders/verzorgers waarvan het vermoeden was dat zij eigenlijk geen cruciaal beroep hadden.

Het is onduidelijk in welke mate kinderen met een kwetsbare positie daadwerkelijk zijn bereikt, maar er zijn positieve indicaties. Dit heeft voornamelijk te maken met de afwezigheid van een eenvoudige objectieve toets om te bepalen of een kind tot de betreffende doelgroep behoort. Met andere woorden: we weten niet exact welke kinderen tot de doelgroep behoren. Gemiddeld zijn betrokkenen echter wel positief over de mate waarin de doelgroep werd bereikt. **Bij de kwetsbare kinderen in de kinderopvang was er sprake van maatwerk door gemeenten en kinderopvangorganisaties.** Zij moesten een

inschatting maken welke kinderen tot deze groep behoorden. Er zijn geen harde objectiveerbare criteria gegeven maar er is gekozen om te werken met een lijst met voorbeelden waarmee gemeenten zelf konden bepalen welke kinderen tot deze doelgroep behoorden. Het voordeel van deze methode is dat organisaties die dicht bij de kinderen stonden (gemeenten, scholen, pedagogische coaches, kinderopvang, jeugdzorg) maatwerk konden bieden. Het nadeel van deze aanpak is dat er verschillen zijn ontstaan tussen gemeenten. Ook zijn er voorbeelden van kinderen die in de visie van de kinderopvang wel tot de doelgroep behoorden, maar door de gemeente niet als dusdanig werden aangemerkt.

De noodopvang heeft ervoor gezorgd dat een flink deel van de ouders/verzorgers met een cruciaal beroep hun werk (goed) kon uitvoeren. Ook heeft de noodopvang ervoor gezorgd dat zij werk en zorg konden combineren. Tussen ouders/verzorgers met cruciale beroepen zijn wel flink onderlinge verschillen: sommige ouders/verzorgers hadden meer noodopvang nodig dan hun reguliere uren kinderopvang en andere ouders/verzorgers hadden juist minder uren nodig, omdat ze meer konden thuiswerken of omdat er meer informele opvang was.

Noodopvang heeft duidelijk het risico op de verslechtering van de positie van kwetsbare kinderen verkleind, maar de omvang van het effect is lastig te bepalen. Dat komt ook omdat we niet kunnen inschatten in welke mate de doelgroep (kwetsbare kinderen) bereikt is. **Uit internationaal onderzoek blijkt dat het sluiten van kinderopvangcentra en een gebrek aan passende noodopvang leidt tot verhoogde stressbeleving van ouders**. Deze opvoedstress kan een negatieve invloed kan hebben op opvoedgedrag van ouders. Noodopvang zorgt er vooral voor dat streng opvoedgedrag (boos worden of geprikkeld reageren) wordt verminderd, zeker bij gezinnen met jonge kinderen.

Neveneffecten

Door de noodopvang kwam de kinderopvangsector in **positief daglicht** te staan en werden ze als gelijkwaardige partner benaderd. Wel heeft de noodopvang en de uitsluiting van ouders/verzorgers zonder cruciaal beroep de **mentale last van deze ouders/verzorgers vergroot** door het moeten combineren van werk, zorg, gezin en onderwijstaken.

Doelmatigheid

De totale kosten voor de TTKO-regeling bedragen €619,4 miljoen. Circa €10 miljoen hiervan betreffen uitvoeringskosten, de rest zijn programmakosten. **De TTKO is doelmatig uitgevoerd.** Door de tijdsdruk is een relatief eenvoudige regeling ontworpen en dit heeft de uitvoering vereenvoudigd. De uitvoering was efficiënter geweest als de peildatum van de eerste twee tegemoetkomingsrondes later had gelegen zodat er geen additionele ronde nodig zou zijn geweest.

Theoretisch gezien had de regeling veel efficiënter kunnen worden vormgegeven omdat veel ouders/verzorgers aangeven ook zonder de TTKO de factuur door te betalen, omdat zij hun plek op de kinderopvang wilden behouden. Als deze groep geen middelen hadden ontvangen, dan waren uitgaven aan de TTKO grofweg gehalveerd. Echter, dat zou praktisch niet uitvoerbaar zijn en leiden tot een onrechtvaardig model. Bovendien kon met de kennis van toen en tijdsdruk dergelijk gericht beleid niet worden vormgegeven. **De TTKO-regeling zelf is beperkt doelmatig omdat deze relatief ongericht is.**

De totale kosten voor de TTKZO-regeling bedragen €10 miljoen. Circa €1,4 miljoen hiervan betreffen uitvoeringskosten, de rest zijn programmakosten. De TTKZO was kleinschalig waardoor er weinig schaalvoordelen waren in de uitvoering en in tegenstelling tot de TTKO was er a priori geen overzicht van de volledige doelgroep. Hierdoor kon de TTKZO niet doelmatig worden uitgevoerd. De relatieve uitvoeringskosten liggen bijna 9x hoger van de TTKO en dat is logisch gezien de aard van de regeling. De vraag is dan ook of het in de toekomst wenselijk is een in verhouding dure regeling op te zetten voor relatief weinig mensen. In nauwe zin is de TTKZO-regeling zelf niet doelmatig. Gezien de omvang van de regeling, was de kinderopvangsector zeer waarschijnlijk ook overeind gebleven zonder de TTKZO en hadden ouders/verzorgers hierdoor grotendeels hun plek behouden. Vanuit een breder perspectief zouden we kunnen stellen dat juist de boodschap dat iedereen gecompenseerd een centrale rol speelde in doeltreffendheid. Zo heeft de TTKZO-regeling mogelijk aanzienlijke kosten bespaard. Als de belofte niet was nagekomen, zouden er

waarschijnlijk meer klachten zijn ingediend. Dit zou hebben geleid tot aanzienlijk hogere kosten voor bezwaar- en beroepszaken. Vanuit deze blik zou de doelmatigheid van de TTKZO niet afzonderlijk moeten worden bekeken.

De totale kosten voor de gemeentelijke regelingen bedragen €13,6 miljoen. Er zijn geen accurate inschattingen van het aantal gebruikers. Ook over de uitvoeringskosten zijn geen cijfers bekend. Dat komt vooral omdat er sprake is van decentraal beleid en decentrale registratie. Dit leidt tot een heterogene en complexe omgeving waarin gemeenten op verschillende wijze ouders/verzorgers ondersteunen. Op basis van de beschikbare informatie kunnen we concluderen dat de uitvoering van de regeling op enkele punten doelmatig was, maar ook verschillende uitdagingen kende. Door het gebrek aan gegevens over de uitvoeringskosten is het lastig te bepalen of de uitvoering tegen minder kosten had gekund. Wel blijkt dat het decentrale beleid kan hebben geleid tot variaties in de doelmatigheid van de uitvoering per gemeente. Het decentrale beleid, waarbij gemeenten zelf de uitvoering van de gemeentelijke regelingen hebben vormgegeven, heeft geleid tot tegemoetkoming van ouders/verzorgers in vrijwel alle gemeenten. Echter, de vrijheid die gemeenten hadden in de uitvoering werd soms als nadelig ervaren. Een uniform advies of richtlijn vanuit het Rijk had mogelijk voor meer duidelijkheid en consistentie gezorgd. Daarnaast noemen gemeenten dat de dynamische wisselingen van het coronabeleid het vinden van een passende vormgeving bemoeilijkte. Door het gebrek aan gegevens over de gemeentelijke regelingen is het lastig te bepalen of de middelen vanuit het Rijk via de gemeenten doelmatig zijn ingezet richting de ouders. Dit gebrek aan gegevens is mede het gevolg van het decentrale beleid en de bijbehorende decentrale registratie van data. **Wel kan er worden gesteld dat de omvang van de regeling dermate klein is dat de kinderopvangsector zeer waarschijnlijk ook overeind was gebleven zonder de gemeentelijke regelingen.** Als dat gebeurd zou zijn, dan zouden veel ouders/verzorgers ook hun plek hebben behouden. Bij de vormgeving van de regeling speelde, net zoals bij de TTKZO-regeling, de boodschap mee dat iedereen gecompenseerd zou worden.

Bijna de helft (49%) van de ouders/verzorgers heeft gebruik gemaakt van de noodopvang terwijl ze hier recht op hadden en bijna een derde (31%) van de ouders/verzorgers heeft hier geen gebruik van gemaakt terwijl ze hier ook geen recht op hadden. Dat betekent dat de meerderheid (80%) van de ouders/verzorgers op een juiste manier om zijn gegaan met de noodopvang. Daarnaast heeft een groep ouders/verzorgers (17%) hun kinderen niet naar de noodopvang gebracht terwijl ze hier wel recht op hadden, dus de overgrote meerderheid (97%) heeft geen oneigenlijk gebruik gemaakt van de noodopvang. Redenen hiervoor zijn dat de noodopvang niet nodig was omdat er meer thuisgewerkt werd dan voorheen of dat er informele oppassers waren. **Hierdoor kunnen wij concluderen dat de noodopvang op een doelmatige manier werd gebruikt door ouders.** Over het algemeen hebben ouders/verzorgers zich verantwoordelijk gedragen en weinig misbruik gemaakt van de noodopvang.

Wel had het **deurbeleid** van de noodopvang doelmatiger gekund. De kinderopvangorganisaties ervaarden diverse uitdagingen bij het toetsen of ouders/verzorgers cruciale beroepen hadden. Kinderopvangorganisaties konden lastig inschatten of ouders/verzorgers cruciale beroepen hadden, waardoor ze op het woord van de ouders/verzorgers moesten vertrouwen. De noodopvang had ook mogelijk doelmatiger gekund door het deurbeleid niet aan de kinderopvangorganisaties over te laten, aangezien de kinderopvangorganisaties ook al moesten anticiperen op de nieuwe protocollen bij persconferenties over veranderingen in het beleid. Tot slot was het beleid doelmatiger geweest als er ook initieel geen 24-uursopvang zou zijn gerealiseerd aangezien hier geen vraag naar bleek te zijn.

In theorie zouden de coronasteunmaatregelingen voor de kinderopvang en noodopvang met volledige kennis doelmatiger ontworpen worden, echter was dit voor het grootste deel praktisch onmogelijk met de kennis van dat moment.

Aanbevelingen

De samenwerking binnen de kinderopvangsector was zeer goed en dat heeft bijgedragen tot het succesvol realiseren van deze maatregelen. Het is belangrijk om **deze netwerken goed te behouden** zodat dit later opnieuw kan worden ingezet.

De samenwerking met partijen buiten de sector, zoals ouders/verzorgers en scholen was heel complex. De verantwoordelijkheid voor communicatie en afstemming met ouders/verzorgers en scholen kwam in veel gevallen bij de kinderopvang te liggen. De communicatie en overlegstructuren tussen de kinderopvang en partijen buiten de sector bestonden nog niet in de mate die nodig waren om de noodopvang mogelijk te maken voor de coronaperiode. Het is aan te raden om **deze netwerken** te verbeteren, afspraken te maken over verantwoordelijkheden en in te zetten op een meer integrale benadering voor kinderen. Een dergelijke benadering voor kinderen tijdens een crisis vereist een duidelijke afstemming tussen het Ministerie van SZW en het Ministerie van OCW.

Daarnaast zijn geen gegevens bekend (zoals de precieze aantallen) van kwetsbare kinderen per gemeente, waardoor het lastig is om het bereik van de noodopvang voor kwetsbare kinderen te evalueren. Het is aan te raden om meer **data te verzamelen over deze doelgroep**, zodat beleid voor deze doelgroep goed geëvalueerd kan worden.

Daarnaast zijn er een aantal neveneffecten te zien van de lockdowns op de **fysieke en mentale gezondheid van kinderen, ouders/verzorgers en medewerkers** die in bijna alle interviews en enquêtes naar voren kwamen. Denk hierbij aan mentale druk door onzekerheden en de 'wen'-periode' voor kinderen na een opening of sluiting. Het is belangrijk om signalen die (vroeg) in een crisis naar boven komen over mogelijke neveneffecten serieus te nemen, te communiceren naar betrokken ministers en mee te nemen in de beleidskeuzes.

1 Inleiding

Op verzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (hierna: SZW) directie Kinderopvang hebben Dialogic innovatie & interactie (hierna: Dialogic) en Oberon onderzoek en advies (hierna: Oberon) een evaluatie uitgevoerd van de *coronaregelingen kinderopvang en noodopvang*. Deze evaluatie richt zich concreet op de uitvoering, doelmatigheid, doeltreffendheid en het bereik van de **TTKO, TTKZO, gemeentelijke regelingen en de noodvang.** In het volgende hoofdstuk volgt een uitgebreide toelichting op de doelstellingen en inrichting van deze instrumenten.

1.1 Aanleiding

Tijdens de coronapandemie is in Nederland tot driemaal toe de kinderopvang (deels) gesloten. Daarbij werd steeds nog wel **noodopvang** geboden voor specifieke doelgroepen: de kinderen van ouders/verzorgers met een cruciaal beroep en kinderen in een kwetsbare gezinssituatie. Door het sluiten van de kinderopvang ontstond uiteraard het risico dat ouders/verzorgers de opvang niet wilden (of konden) doorbetalen. Dat zou kunnen leiden tot het failliet gaan van kinderopvanginstellingen, een reductie in het aanbod van kindplaatsen (wanneer de sluitingen niet meer nodig waren) en ouders/verzorgers die hierdoor de plek voor hun kind kwijt zouden raken. Daarom is in deze periode getracht de sector stabiel te houden en ouders/verzorgers zekerheid te bieden over de blijvende beschikbaarheid. Dat is gedaan met behulp van een financiële tegemoetkoming van de overheid aan ouders/verzorgers voor hun kinderopvangkosten. Door de steun kon tegelijkertijd een dekkend aanbod worden gerealiseerd ten behoeve van de noodopvang. De financiële steun kreeg vorm in een aantal verschillende opeenvolgende regelingen. Het voorliggende evaluatieonderzoek omvat drie, sterk verweven, beleidsinstrumenten; 1) de tijdelijke tegemoetkoming kinderopvang (hierna **TTKO**), 2) de tijdelijke tegemoetkomingsregeling KO zonder overheidsvergoeding (hierna **TTKZO**) en 3) de **gemeentelijke regelingen kinderopvang**.

1.2 Onderzoeksvragen

Het doel van deze evaluatie is om inzicht te geven in de uitvoering, doelmatigheid, doeltreffendheid en het bereik van te **TTKO, TTKZO, gemeentelijke regelingen en noodopvang.** Het onderzoek valt uiteen in zes hoofdvragen en circa dertig deelvragen.

Tabel 1. De hoofd- en deelvragen van dit onderzoek

Nr.	Onderzoeksvraag
1	**Zijn de drie hoofddoelen van de coronaregelingen kinderopvang gehaald?**
1.1	In hoeverre is er gedurende elke sluiting noodopvang geleverd aan kwetsbare kinderen en kinderen van ouders/verzorgers met cruciale beroepen? Wat was het bereik van noodopvang?
1.2	In hoeverre is de sector stabiel en overeind gebleven? Zodat na opening kinderopvangorganisaties snel hun taak weer konden vervullen en ouders/verzorgers arbeid en zorg konden combineren, wat van groot belang was voor de economie. Hoe heeft de kinderopvangsector zich tijdens en na COVID-uitbraak financieel ontwikkeld (bijv.: aantal kinderopvanglocaties, aantal faillissementen, ontwikkeling winstgevendheid, solvabiliteit, gebruik van kinderopvang/aantal kindplaatsen)?
1.3	Hebben ouders/verzorgers na (elke) opening van de kinderopvang een plek op de kinderopvang kunnen behouden?
2	**In hoeverre hebben de TTKO, TTKZO en gemeentelijke regelingen elk bijgedragen aan het behalen van de hoofddoelen en waren ze dus elk doeltreffend? (Per regeling worden tenminste de onderstaande vragen onderzocht)**
2.1	Heeft de regeling de gewenste resultaten (output) behaald?
2.2	Welke acties zijn ondernomen om de output te behalen en daarmee de hoofddoelen (outcome) te bereiken?
2.3	Heeft de regeling geholpen bij het behalen van (een van) de hoofddoelen (doeltreffendheid)?

2.4	Hebben eventuele wijzigingen van de regeling per sluitingsronde geleid tot minder of meer doeltreffendheid?
2.5	Welke factoren of ontwikkelingen kunnen naast de regeling van invloed zijn geweest op het al dan niet bereiken van de doelen?
2.6	Indien de regeling niet heeft bijgedragen aan het behalen van (een van) de hoofddoelen; wat is hier de verklaring van?
2.7	Had de regeling neveneffecten (positief dan wel negatief)?
3	**Voor elk van de drie regelingen: indien de regeling doeltreffend was, had de regeling doelmatiger gekund? (Indien bij vraag 2.3 bleek dat de regeling doeltreffend was, wordt onderstaande per regeling onderzocht)**
3.1	Wat waren de kosten van elke regeling en waarvoor waren de kosten (bijv. bezwaar en beroep etc.)?
3.2	Had de uitvoering van de regeling tegen minder kosten gekund?
3.3	Hadden de doelen tegen minder kosten bereikt kunnen worden? In andere woorden: was de regeling doelmatig?
3.4	Indien doelmatig, wat waren de succesfactoren die het beleid doelmatig hebben gemaakt?
3.5	Indien niet doelmatig, wat is hiervoor de verklaring?
3.6	In hoeverre verschilde de doelmatigheid van de regeling per sluitingsperiode?
4	**In hoeverre is de noodopvang doeltreffend en doelmatig geweest en zijn de groepen die hier recht op hadden bereikt?**
4.1	In hoeverre is het gelukt om veilige (volgens de geldende coronamaatregelen) en verantwoorde noodopvang te organiseren? Is de gewenste output behaald?
4.2	In hoeverre konden ouders/verzorgers in cruciale beroepen dankzij de noodopvang blijven werken? En in hoeverre is het risico op verslechtering van de kwetsbare positie van kinderen dankzij de noodopvang verminderd? In hoeverre heeft de noodopvang hieraan bijgedragen?
4.3	In hoeverre hebben kinderopvangorganisaties en gemeenten de doelgroepen die recht hadden op de noodopvang (goed) weten te bereiken?
4.4	In hoeverre wisten partijen (kinderopvanghouders/verzorgers, pedagogisch medewerkers, gastouders/verzorgers, gemeenteambtenaren) wat er van ze werd verwacht? Was de afbakening van de doelgroepen voldoende helder?
4.5	Op welke wijze had de noodopvang doelmatiger georganiseerd kunnen worden? Welke rol speelde bijvoorbeeld de gekozen inrichting en infrastructuur van de noodopvang hierbij?
5	**Welke lessen zijn er voor Nederland te trekken over de noodopvang in andere landen, o.b.v. een internationale vergelijking?**
5.1	Zijn er omringende en/of vergelijkbare landen waarbij de kinderopvang ook is gesloten en waar noodopvang is geboden? Op welke wijze hebben zij noodopvang geboden? Wat zijn de voorwaarden geweest?
5.2	Is er noodopvang geboden voor kinderen van ouders/verzorgers in cruciale beroepen?
5.3	Is er noodopvang geboden voor kinderen in een kwetsbare positie?
5.4	Hoe is dit gefinancierd?
5.5	Golden er andere eisen t.a.v. veiligheid of kwaliteit dan buiten de COVID-periode het geval is in deze landen?
5.6	Wat waren in deze landen de ervaringen en resultaten van het noodopvangbeleid?
5.7	Welke lessen kunnen hieruit getrokken worden voor de kinderopvang en noodopvang in Nederland?
6	**Toekomst**
6.1	Welke lessen kunnen worden getrokken voor de toekomst?

1.3 Onderzoeksopzet

Om invulling te geven aan de evaluatie zetten we een mix van met elkaar samenhangende kwantitatieve en kwalitatieve methoden in. Hieronder werken we deze methodes nader uit.

Enquêtes

Er zijn drie grootschalige enquêtes uitgevoerd: onder kinderopvanglocaties, onder gemeentelijke beleidsmedewerkers kinderopvang en uiteraard onder ouders/verzorgers. Hieronder worden de enquêtes, respons en representativiteit verder toegelicht. In het hoofdstuk Bijlage 1. Verantwoording enquêtes, is de methodologische verantwoording in detail te vinden.

Enquête onder kinderopvanglocaties

De eerste enquête was gericht aan het management van kinderopvangorganisaties. Aan hen stelden we vragen die betrekking hebben op outcome en impact. Aanvullend vroegen wij het management (indirect) naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van de verschillende regelingen, en de inrichting van de noodopvang.

Voor het uitzetten van deze enquête inventariseerden we de contactgegevens van alle kinderopvangorganisaties in het Landelijk Register Kinderopvang (LRK). Op de peildatum 5 april 2024 bevatte het LRK 34.222 unieke kinderopvanglocaties van in totaal circa 16.000 verschillende kinderopvangorganisaties c.q. eigenaren (hierna: kinderopvangorganisaties).

In totaal zijn 2.500 kinderopvangorganisaties uitgenodigd om deel te nemen aan de enquête. In de steekproef is rekening gehouden met het aantal locaties waarover kinderopvangorganisaties beschikken. Alle kinderopvangorganisaties met meer dan vijf locaties zijn uitgenodigd om de enquête in te vullen. Dit zijn ongeveer 600 kinderopvangorganisaties. Uit de resterende populatie zijn nog eens ca. 1.900 kinderopvangorganisaties geselecteerd op basis van een gerandomiseerde steekproef. De steekproef bevat voor ~70% kleine kinderopvangorganisaties (1-2 locaties), voor ~20% middelgrote organisaties (3-10 locaties), voor ~8% grote organisaties (11-50 locaties) en voor ~2% zeer grote organisaties (>50 locaties). Hierdoor is de steekproef representatief voor de landelijke populatie van diverse kinderopvangorganisaties naar grootte [1] (zie ook Bijlage 1. Verantwoording enquêtes). De enquête is uiteindelijk ingevuld door 399 kinderopvangorganisaties. Dit betreft een respons van 16,0% van de steekproef. Gezamenlijk hebben deze kinderopvangorganisaties de vragenlijst ingevuld voor 3095 kinderopvanglocaties. De zorgvuldig uitgevoerde steekproef, het hoge responsepercentage (16%), en de dekking over zeer grote, grote, middelgrote en kleine houders dragen bij aan een **voldoende representativiteit** van de enquêteresultaten op landelijk niveau.

Enquête onder gemeentelijke beleidsmedewerkers kinderopvang

Ten tweede bevroegen we de gemeentelijk beleidsmedewerkers van het dossier kinderopvang die betrokken waren bij (of kennis hebben van) de uitvoering van de tegemoetkoming voor ouders met kinderopvang op basis van de gemeentelijke regelingen. Door hen te bevragen over de inrichting en uitvoering van de gemeentelijke regeling kunnen we de doeltreffendheid en doelmatigheid hiervan in kaart brengen. De enquête is volledig ingevuld door 13 respondenten. In totaal hebben 55 personen de vragenlijst geopend en zijn na de eerste of tweede vraag gestopt. Dit betekent dat deze personen niet betrokken waren bij de inrichting of uitvoering van de tegemoetkoming in hun gemeente, of hier geen kennis over hadden. Vanwege het lage responspercentage en het gebrek aan informatie over achtergrondvariabelen (zoals de grootte van de gemeente) is het moeilijk om uitspraken doen over de vertegenwoordiging van de respons ten opzichte van de gehele populatie. Hierdoor is de representativiteit van de enquêteresultaten beperkt, waardoor de conclusies die uit deze enquête worden getrokken vooral van kwalitatieve waarde zijn.

Enquête onder ouders/verzorgers (met cruciale beroepen, w.o. medewerkers van kinderopvanglocaties)

Ten derde gebruikten wij een enquête onder ouders/verzorgers die in 2020-2022 kinderen op de kinderopvang hadden. Bij het uitzetten van deze enquête maakten we gebruik van de diensten van Motivaction. Zij hebben toegang tot een panel dat representatief is voor Nederlandse burgers en waarvan vooraf bekend was dat zij de online vragenlijst gaan invullen. Zij hebben de vragenlijst laten invullen door 977 ouders die behoorden tot de doelgroep met kinderen die nu 4 tot en met 16 jaar oud zijn. Van deze groep respondenten hadden 404 ouders minstens één kind op de kinderopvang gedurende de coronaperiode. De vragenlijst is dan ook 404 keer volledig ingevuld. Er is onderzocht in hoeverre de steekproef representatief is voor de Nederlandse samenleving. Hiervoor zijn diverse achtergrondvariabelen in kaart gebracht, namelijk: geslacht, leeftijd en opleidingsniveau. De onderzoekers hebben onderzocht in hoeverre de ongewogen en gewogen resultaten verschillen en concluderen dat deze minimaal uiteenlopen. De resultaten van de enquête zijn dan ook **hoog representatief** door het gebruik van het panel van Motivaction en de hoge response.

De doelgroep van deze enquête bestaat uit ouders/verzorgers die tijdens de Corona-periode gebruik maakten van de kinderopvang. Aan hen vroegen we of zij de tegemoetkoming echt hebben ontvangen (activiteiten), of zij hun contract met de kinderopvang behielden en ook daadwerkelijk doorbetaalden (output), of zij hun plek behielden (outcome) en of zij na opening werk en arbeid weer konden combineren (impact). Ook is onderzocht hoe ouders zouden acteren als er geen tegemoetkoming was geweest. Hierbij zijn we vooral geïnteresseerd in motivering van ouders om hun contract al dan niet te behouden en de factuur door te betalen.

In de vragenlijst is bovendien onderscheid gemaakt tussen ouders die tijdens de Corona-periode recht hadden op noodopvang, bijvoorbeeld omdat zij een cruciaal beroep uitoefende of omdat hun kind een kwetsbare positie had. Aan hen stelden we aanvullende vragen over de communicatie rondom noodopvang (activiteiten/output), de mate waarin zij gebruik maakten van de noodopvang (outcome), de mate waarin zij hun cruciale beroep konden blijven uitvoeren (impact) en de gevolgen voor kinderen in een kwetsbare positie (impact). Daarnaast stelden wij enkele vragen over de naleving van de geldende coronamaatregelen in de noodopvang.

Interviews

De interviews hebben in dit onderzoek kwalitatieve duiding gegeven, met name bij het in kaart brengen van de doelmatigheid en doeltreffendheid van de TTKO, TTKZO, gemeentelijke regelingen en de noodopvang. Ook over andere aspecten als doelgroepbereik is nuttige informatie opgehaald. We vonden het belangrijk om stakeholders uit de hele keten te spreken. In bijlage 2 is een overzicht van de respondenten te vinden. In de gesprekken is gebruik gemaakt van een semigestructureerde aanpak met een interviewprotocol. Dit is te vinden in dezelfde bijlage.

Literatuurstudie

De literatuurstudie draait zowel om openbare als niet-openbare bronnen. De onderzoekers hebben van het Ministerie van SZW een flink aantal niet-openbare bronnen ontvangen die we in dit onderzoek hebben kunnen inzetten. In bijlage 3 is een overzicht van de bronnen te vinden.

Focusgroepen

De focusgroep is een vorm van groepsgesprek waarbij wij een groep deelnemers hebben gestimuleerd om met elkaar van gedachten te wisselen over een specifiek onderwerp om zo tot een dieper begrip van de materie te komen. De focusgroepen hebben we in een laat stadium van dit onderzoek toegepast. Hiermee vulden ze de enquêtes en interviews goed aan en brachten ze verdieping aan in de onderzoeksresultaten.

Er zijn focusgroepen georganiseerd voor 1) ouders/verzorgers (zonder cruciaal beroep), 2) ouders/verzorgers met een cruciaal beroep en 3) medewerkers van kinderopvanglocaties. Voor de werving van ouders/verzorgers maakten we gebruik van M-select, het respondentenselectiebureau van Motivaction. Voor

beide focusgroepen heeft Motivaction zes kandidaten geselecteerd met een goede verdeling over gender, leeftijd, opleidingsniveau en aantal en leeftijd van kinderen. In de enquête onder kinderopvangorganisaties zijn medewerkers van kinderopvangorganisaties gevraagd of zij open stonden voor deelname aan een focusgroep. Deze respondenten zijn vervolgens benaderd met een uitnodiging. De bijeenkomsten vonden in de avond plaats via MS Teams om de tijdsinvestering voor de deelnemers te beperken. In bijlage 4 is een verdere verantwoording te vinden.

Internationale vergelijking

Voor de internationale vergelijking is primair gebruik gemaakt van literatuur. Deze bronnen zijn ook te vinden in bijlage 3.

1.4 Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk is een beschrijving van de regelingen en de context waar ze zich in bevinden. Zo kunnen ook de lezers die niet goed zijn ingevoerd in deze materie dit rapport begrijpen. We gebruiken dit hoofdstuk ook om een beeld te schetsen van vergelijkbare regelingen in het buitenland. Daarnaast wordt een deel van de onderzoeksvragen (5.1 t/m 5.5) onder hoofdvraag 5 over de internationale context beantwoord. In hoofdstuk 3 gaan we in op het doelgroepbereik en het doelbereik. Hierin worden alle onderzoeksvragen onder hoofdvraag 1 en de onderzoeksvragen 4.3 en 4.4 beantwoord. Hoofdstuk 4 draait om doeltreffendheid en hierin worden alle onderzoeksvragen onder hoofdvraag 2 beantwoord. Ook nemen we hierin twee onderzoeksvragen onder hoofdvraag 4 (namelijk: 4.1 en 4.2) mee. Verder gebruiken we de ervaringen uit het buitenland (onderzoeksvraag 5.6) om te reflecteren op de situatie in Nederland. In hoofdstuk 5 komt doelmatigheid en dus onderzoeksvraag 3 aan de orde. Verder wordt hier onderzoeksvraag 4.5 behandeld. In hoofdstuk 6 presenteren we onze conclusies en aanbevelingen (onderzoeksvraag 5.7 en 6.1).

2 De regelingen en hun context

In dit hoofdstuk bespreken we de context en tijdlijn van de coronasteunmaatregelen voor de kinderopvang (TTKO, TTKZO en gemeentelijke regelingen) en de noodopvang. Vervolgens bespreken wat de doelgroep en inhoud is per beleidsinstrument. In dit rapport hanteren we voor het concept ouder(s)/verzorger(s) vanwege de leesbaarheid structureel ouders, tenzij we echt specifiek onderscheid willen maken tussen deze groepen.

2.1 Context en tijdlijn

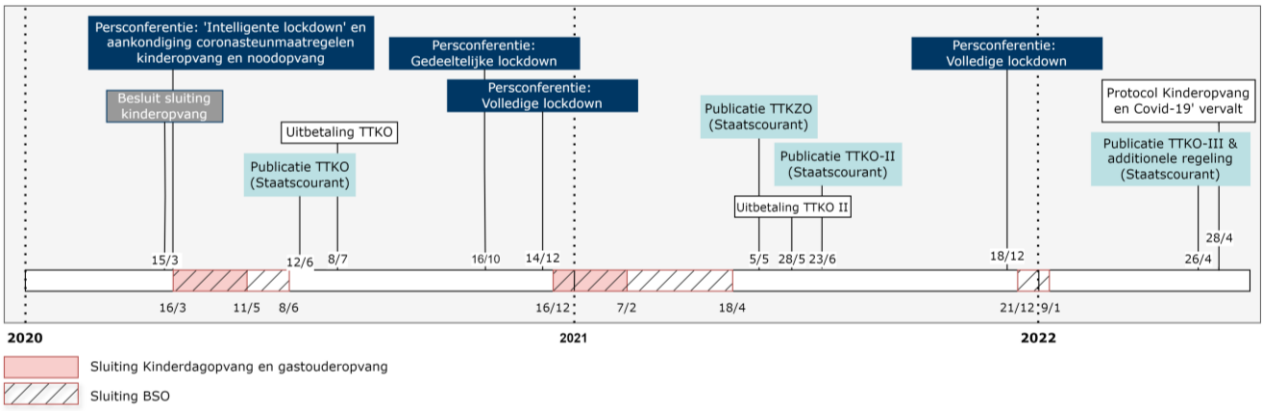
In 2020 is er een wereldwijde uitbraak ontstaan van het COVID-19 virus. Om de gevolgen te beperken is in Nederland de kinderopvang drie keer gesloten. De eerste sluiting vond plaats van maart tot juni 2020, de tweede van december 2020 tot april 2021, en de laatste van december 2021 tot januari 2022. De laatste sluiting gold overigens alleen voor de buitenschoolse opvang (BSO). Gedurende deze periodes heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) alle ouders die gebruikmaakten van kinderopvang opgeroepen om de kosten van kinderopvang door te blijven betalen. Het door laten lopen van de reguliere betaling door ouders had verschillende beoogde effecten, zo zouden ouders op deze manier een plek voor hun kinderen op de kinderopvang moeten behouden. Daarnaast zou de sector gefinancierd blijven worden en zou goede noodopvang worden kunnen geboden aan ouders met cruciale beroepen, waaronder de zorg, politie of voedselvoorziening. Ook zou de noodopvang beschikbaar moeten komen voor kinderen in een kwetsbare positie, zodat hun positie niet verder verslechterd. [2] [3]

In de reguliere beleidscyclus kan het uitwerken van regels voor een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) meer dan één jaar duren. In zo een lange periode zonder inkomsten zou de kinderopvangsector waarschijnlijk zijn omgevallen, dus er was weinig tijd voor het uitwerken van de coronasteunmaatregelen. Hierdoor was het van belang om eenvoudige coronasteunmaatregelen voor de kinderopvang te maken die snel konden worden ingevoerd. Het kabinet heeft besloten om de kinderopvangtoeslag (KOT) te blijven uitkeren en de coronasteunmaatregelen voor de kinderopvang zo vorm te geven dat er niet hoeft worden ingegrepen in het lopende toeslagensysteem. De overheid moest bovendien beslissen op basis van onvolledige informatie, zo was de duur van de sluiting van de kinderopvang onzeker. Daarnaast was er geen ervaring met tegemoetkomingen voor het verplicht sluiten van de kinderopvang en kon niet worden ingegrepen in het huidige toeslagensysteem. Ook moest de overheid rekening houden met de lopende regelingen voor de kinderopvang die konden interfereren met de coronasteunmaatregelen en eventuele padafhankelijkheid creëren. Daarnaast was er onzekerheid over in hoeverre kinderen een ontsmettingsbron konden vormen, en moest de kinderopvang in staat gesteld worden een veilige en stabiele plek aan te bieden conform de coronamaatregelen. [2] [3]

Om ouders te tegemoet te komen zijn de TTKO, TTKZO, gemeentelijke regelingen en noodopvang ingericht. Alle scholen en kinderopvangorganisaties in Nederland sloten voor het eerst vanaf 16 maart 2020. In een nieuwsbericht vanuit de overheid op 16 maart 2020 is aangekondigd dat de kinderopvang open is voor mensen met een cruciaal beroep en dat samen met het ministerie van Financiën gekeken gaat worden hoe het doorbetalen van de facturen achteraf gerepareerd kan worden. [4] Vanaf 18 maart 2020 wordt deze vorm van kinderopvang aangeduid als noodopvang. [5] Op 20 maart 2020 werd bekend dat alle ouders hun eigen bijdrage voor de kinderopvang terug krijgen, ook de ouders die gebruik maken van de noodopvang. [6] De belangrijkste persconferenties en het verloop van de sluitingen kinderopvang door corona in de periode 2020 tot april 2022 zijn in de onderstaande afbeelding weergegeven. Zoals elke regeling worden de coronasteunmaatregelen voor de kinderopvang voorzien van een wettelijke grondslag. In dit uitzonderlijke geval is daar voor de TTKO geen passend bestaand wettelijk kader voor, daarom wordt de vormgeving van deze tijdelijke voorziening vastgelegd in een zelfstandige algemene maatregel van bestuur (AMvB) die gebaseerd wordt op artikel 89 van de Grondwet. Bijkomend voordeel hiervan is dat de AMvB in kortere tijd tot stand kan komen. Dit maakt het mogelijk ouders binnen enkele maanden een vergoeding uit te keren. [7]

Een overzicht van de volgorde van een aantal belangrijke gebeurtenissen is te zien in Figuur 1. Eerst worden de coronasteunmaatregelen aangekondigd, waarbij onder meer werd aangegeven dat ouders

tegemoetgekomen zouden voor de kosten voor de kinderopvang als deze gesloten is. De daadwerkelijke publicatie van de TTKO vindt echter pas plaats nadat de eerste sluiting voorbij is en de uitbetaling komt pas later. Voor de tweede en derde lockdown zien we hetzelfde proces. Wat verder opvalt is dat de TTKZO pas na de tweede lockdown gepubliceerd wordt. Hier gaan we later in de hoofdstuk nader op in.

Figuur 1. Verloop sluitingen kinderopvang door corona. [2] [8] [7] [9] [10]

2.2 TTKO

TTKO staat voor tijdelijke tegemoetkoming kinderopvang. In het kort betekent het dat ouders die kinderopvangtoeslag ontvingen een tegemoetkoming kregen voor de eigen bijdrage. De eigen bijdrage is de totale kosten van de kinderopvang minus de kinderopvangtoeslag. Het **beoogde effect** van deze regeling is dat ouders de facturen van de kinderopvang blijven doorbetalen. Hierdoor behouden ouders de plek voor hun kinderen op de kinderopvang voor wanneer de kinderopvang weer opengaat. De sector blijft op deze manier zo stabiel mogelijk waardoor de terugkeer naar de reguliere situatie straks gemakkelijker zal zijn. Daarnaast heeft het betalen van de facturen door ouders het effect dat de sector in staat is om goede noodopvang te verzorgen. De TTKO is vormgegeven in een aparte regeling zodat het geen onderdeel is van kinderopvangtoeslag (KOT) en er niet hoeft worden ingegrepen in het lopende toeslagensysteem. [2] [3]

De **doelgroep** van de TTKO zijn ouders die de kinderopvang met behulp van de kinderopvangtoeslag (KOT) betalen. Het ging om ongeveer 570.000 ouders met 860.000 kinderen. [2] Ouders waarvoor de kinderen een gemeentelijke regeling hebben voor de kinderopvang (50.000 kinderen maken daar gebruik van) behoren niet tot de doelgroep van de TTKO. Andere kinderen in het gezin die gebruik maken van de kinderopvang en waarvoor de ouders KOT ontvangen behoren wel tot de doelgroep van de TTKO. Voor kinderen waarvoor ouders gebruik maken van een gemeentelijke regeling wordt een tijdelijke tegemoetkoming via de gemeente geregeld (zie sectie 2.4). Ouders die geen KOT ontvangen (en de kosten volledig zelf dragen) behoren ook niet tot de doelgroep van de TTKO. Voor deze ouders is een aparte regeling opgesteld, de TTKZO (zie sectie 2.3). [2]

De TTKO wordt **uitgevoerd** door de Belastingdienst/Toeslagen en de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De Belastingdienst/Toeslagen berekent de hoogte van de tegemoetkoming per gezin op basis van beschikbare gegevens over het aantal uren, het maximum uurtarief en de reeds ontvangen kinderopvangtoeslag die op de peildatum verwerkt is. De Belastingdienst/Toeslagen geeft de hoogte van de vergoeding en betaalgegevens door aan de SVB. De SVB zal de betaling en het eerstelijns klantcontact verzorgen. [2]

De **omvang** van de TTKO per kind staat gelijk aan de eigen bijdragen tot het maximale uurtarief die ouders betalen aan de kinderopvang tijdens de lockdowns. De kinderopvangorganisaties zijn gevraagd om de eigen bijdrage boven het maximale uurtarief terug te storten naar de ouders voor de eerste sluitingsperiode, dit staat dus los van de TTKO-regeling. [11] [12] [13] De omvang van de TTKO tijdens de eerste lockdown wordt berekend met de volgende formules:

- Totale hoogte tegemoetkoming per kind (eerste lockdown) = eigen bijdrage per maand * [(aantal dagen opvang in maart/31) + (aantal dagen opvang in april/30) + (aantal dagen in mei/31)].

- Eigen bijdrage per maand = [aantal toegekende uren kinderopvang * max. uurtarief * (100% – percentage kinderopvangtoeslag)].

Op deze manier wordt er rekening gehouden met het aantal kinderen in een huishouden dat gebruik maakt van kinderopvang, het aantal uren dat is doorgegeven, de hoogte van het inkomen en het maximum uurtarief dat geldt. [2] [7] De totale hoogte van de tegemoetkoming per kind voor de tweede en derde lockdown worden berekend op een vergelijkbare manier als voor de eerste lockdown. De maandfactoren per lockdown zijn toegespitst op de relevante data per lockdown. De maandfactoren voor het berekenen van de tegemoetkoming voor alle lockdownperioden staan in onderstaande tabel:

Tabel 2: Maandfactoren voor de berekening tegemoetkoming

Maanden	Factor dagopvang, gastouderopvang voor de factureerde uren in die maand	Factor BSO voor de factureerde uren in die maand
Maart 2020	16/31	16/31
April 2020	30/30	30/30
Mei 2020	10/31	31/31
Juni 2020	n.v.t.	7/30
December 2020	16/31	16/31
Januari 2021	31/31	31/31
Februari 2021	7/28	28/28
Maart 2021	n.v.t.	31/31
April 2021	n.v.t.	18/31
December 2021	n.v.t.	10/31
Januari 2022	n.v.t.	9/31

De **tweede sluitingsperiode** is een uitbreiding van de TTKO met de tegemoetkoming voor de periode van 16 december 2020 tot en met 7 februari 2021, waarin de kinderopvang opnieuw gesloten was. In deze periode zijn aan circa 587.000 gerechtigden een tegemoetkoming uitbetaald voor een bedrag van ruim 258 miljoen euro. [14] Naast alle tekstuele wijzigingen om de regeling toepasbaar te maken op de nieuwe periode is het volgende toegevoegd: Het onderscheid per soort kinderopvang. Daarmee wordt het mogelijk om specifieke regels voor de buitenschoolse opvang te maken, die langer gesloten is dan andere vormen van kinderopvang tijdens de tweede lockdown. [15]

De **derde sluitingsperiode** betrof de sluiting van de buitenschoolse opvang (BSO) in de periode van 21 december 2021 tot en met 9 januari 2022. In deze periode is aan circa 300.000 gerechtigden een tegemoetkoming uitbetaald. [16] Nadat de kinderopvang tweemaal eerder gesloten is geweest heeft de omikronvariant van SARS-CoV-2 het kabinet opnieuw doen besluiten de kinderopvang voor een derde maal te sluiten. Het kabinet heeft, naar analogie van de eerdere sluitingsperiodes, aangegeven ouders die gedurende deze periode de BSO hebben doorbetaald tegemoet te komen. De BSO was alleen open voor noodopvang aan kinderen van ouders met een cruciaal beroep en kinderen in een kwetsbare positie. Om de tegemoetkoming snel uit te kunnen betalen, wordt gebruik gemaakt van gegevens die bij de Belastingdienst/Toeslagen op de peildatum van 1 mei 2022 bekend zijn. Er is bewust gekozen voor een peildatum in de toekomst zodat ouders in de gelegenheid worden gesteld om – tot en met 30 april 2022 – met het oog op de tegemoetkoming wijzigingen in de kinderopvangtoeslaggegevens, zoals kinderopvanggebruik of inkomen, door te geven aan Toeslagen. De eerdere sluitingsperiode hadden een peildatum in het verleden, waardoor ouders benadeeld konden worden. De beroep en bezwaarprocedures uit de eerdere sluitingsperiode hebben geleid tot de keuze voor een peildatum in de toekomst. Daarmee is het niet langer nodig om

een aparte herzieningsregeling uit te voeren. Tevens wordt hiermee tegemoetgekomen aan bezwaren uit gerechtelijke uitspraken over de TTKO I en II. [16] [10] [17]

De toenmalige staatssecretarissen van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Belastingdienst/Toeslagen hebben in het najaar van 2021 aangekondigd dat ouders die **te weinig tegemoetkoming hebben ontvangen** voor de eerste en tweede sluitingsperiodes van de kinderopvangsector een additionele tegemoetkoming ontvangen. Om in aanmerking te komen voor de additionele tegemoetkoming moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan. De eerste voorwaarde is dat de ouder kinderopvangtoeslag heeft ontvangen. De tweede voorwaarde is dat de ouder de factuur gedurende de sluitingen van de kinderopvang heeft doorbetaald. De eerste twee voorwaarden zijn identiek aan de eerdere voorwaarden om een tegemoetkoming te ontvangen in de eerdere twee sluitingsperiodes. Tot slot komt de ouder in aanmerking voor een additionele tegemoetkoming als het bedrag, dat volgt uit de herberekening op basis van de gegevens die bekend zijn op de nieuwe peildatum (1 mei 2022), hoger is dan de initieel uitgekeerde tegemoetkoming per sluitingsperiode. Dit geldt ook als de gegevens die bekend zijn op de nieuwe peildatum leiden tot een eerste toekenning van kinderopvangtoeslag en daarmee een eerste recht op een tegemoetkoming. Hierbij gaat het onder andere om gegevens over de toegekende uren, het toetsingsinkomen of opvangtype. [10] In de regeling wordt geen mogelijkheid opgenomen over terugvorderingen bij ouders die te veel TTKO hebben ontvangen. Terugvorderen was ook niet mogelijk omdat de regeling een zelfstandige AMvB is en direct aan de grondwet hing. Alleen als de additionele tegemoetkoming groter is dan € 0 zullen de ouders een beschikking ontvangen. Het bedrag aan tegemoetkoming wordt per kind, per opvangsoort en per sluitingsperiode apart berekend. [18]

Tijdens de invoering van de TTKO is gesteld dat de regeling in werking treedt met ingang van 1 juni 2020 en vervalt met ingang van 1 juni 2022. [2] In verband met de tweede sluitingsperiode is hier een wijziging in aangebracht en is een nieuwe vervaldatum voor de TTKO ingevoerd. Deze is, net als de oorspronkelijke vervaldatum, gesteld op twee jaar na de verwachte inwerkingtredingsdatum van de regels, 10 april 2023. [15] Daarna is nog een wijziging aangebracht aan de vervaldatum van de TTKO. De vervaldatum is gesteld op ongeveer een jaar na de verwachte periode waarin de beschikkingen zullen worden afgegeven, 1 juli 2023. Deze wijziging is aangebracht naar aanleiding van het advies van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). [10]

2.3 TTKZO

TTKZO staat voor de tijdelijke tegemoetkomingsregeling kinderopvang zonder overheidsvergoeding. In het kort betekent het dat ouders met kinderen op de kinderopvang die de kosten van de kinderopvang zelf dragen, een tegemoetkoming kregen voor de totale kosten van de kinderopvang. Het gaat om een relatief kleine, diverse doelgroep, zoals huishoudens waarvan één ouder werkt en de ander niet (eenverdieners), huishoudens waarbij niemand een baan heeft, sprake is van ziekte of arbeidsongeschiktheid en expats. [19]

Het **beoogde effect** van deze regeling is (net zoals bij de TTKO) dat ouders de facturen van de kinderopvang blijven doorbetalen. Hierdoor behouden ouders de plek voor hun kinderen op de kinderopvang voor wanneer de kinderopvang weer regulier opengaat. De sector blijft op deze manier zo stabiel mogelijk waardoor de terugkeer naar de reguliere situatie straks gemakkelijker zal zijn. Daarnaast heeft het betalen van de facturen door ouders het effect dat de sector in staat is om goede noodopvang te verzorgen. De TTKZO is ruim een jaar na de eerste lockdown met terugwerkende kracht ingevoerd om ook de ouders die de kosten voor de kinderopvang volledig zelf dragen tegemoet te komen. De beredenering hiervoor is dat ook deze groep ouders heeft bijgedragen aan het stabiliseren van het kinderopvang stelsel door de facturen door te betalen tijdens de sluitingsperioden van de kinderopvang in verband met COVID-19. [9]

Het eerste bericht over de **doelgroep** van de TTKZO komt uit een memo van het MT Kinderopvang op 30 maart 2020 [20], onder het kopje ‘Ouders die nergens voor in aanmerking komen (geen KOT/VVE/SMI)’. In de memo wordt benoemd dat in het kader van gelijke behandelingen het gewenst is om ook voor deze ouders de eigen bijdrage te compenseren. De doelgroep waar de TTKZO-regeling betrekking op heeft, was bij de overheid niet als zodanig bekend; er is geen gegevensbron beschikbaar van de specifieke personen die kinderopvang betalen zonder overheidsvergoeding. Dit betekent dat de personen die de facturen van de

kinderopvang zonder overheidsvergoeding hebben betaald een aanvraag moeten indienen om in aanmerking te kunnen komen voor een tegemoetkoming op grond van deze regeling. [9] [20]

Om wat meer grip te krijgen op de samenstelling van deze doelgroep is een analyse uitgevoerd over de redenen dat de ouders niet in aanmerking komen voor KOT of een gemeentelijke regeling. Deze analyse had betrekking op 3.494 kinderen waarvoor geen KOT wordt ontvangen door de ouders op 10 juli 2020 [21], deze analyse is gedeeld met het Ministerie van SZW. Uit deze analyse blijkt dat meer dan de helft van de ouders (54%) geen recht hebben op KOT omdat één van de ouders niet werkt.[1] Andere redenen om geen recht te hebben op KOT zijn dat de ouders geen baan hebben (9%), expat zijn (7%), geen vertrouwen in Belastingdienst/Toeslagen hebben (5%), een vergoeding van de werkgever ontvangen (1%) of een andere reden (25%). In het geval van 'anders' hebben ouders aangegeven dat het gaat om ziekte/arbeidsongeschiktheid, werkzaam in het buitenland, studeren van een niet erkende studie, bedrijf aan het opstarten, zzp'er, nog niet aangevraagd/vergeten, weet niet of ik er recht op heb, zelf werkzaam als gastouder of co-ouderschap. Deze analyse laat zien dat de gehele groep ouders die gebruik maakt van de kinderopvang zonder overheidsvergoeding erg divers is. De brancheorganisaties in de kinderopvang (Brancheorganisatie Kinderopvang, Brancheorganisatie Maatschappelijke Kinderopvang, BOinK en Voor Werkende Ouders) hebben de voor deze regeling in aanmerking komende doelgroep gewezen op de mogelijkheid een aanvraag in te dienen. Verder is de regeling onder de aandacht gebracht via de website van de Rijksoverheid, de publicatie van de regeling in de Staatscourant en een brief aan de Tweede Kamer. [9]

De TTKZO is gebaseerd op de Kaderwet SZW-subsidies, waaruit volgt dat de taken die verband houden met deze regeling zijn belegd bij de Minister van SZW. Hierdoor kan wel, anders dan bij de TTKO, een te hoge tegemoetkoming aan ouders worden teruggevorderd. De **uitvoering** van deze taken is gemandateerd aan de SVB. Mensen die onder de doelgroep vallen van deze regeling krijgen twee maanden de tijd om een aanvraag in te dienen bij de SVB. Deze regeling, voor de eerste twee sluitingen, treedt in werking per 6 mei 2021 (de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant over de TTKZO). Daarna is de regeling nog een keer in het leven geroepen in 2022 voor de derde sluitingsperiode. [22] Deze regeling vervalt met ingang van 1 mei 2023. In de periode van 15 mei 2021 tot en met 15 juli 2021 worden zij in staat gesteld een aanvraag voor de tegemoetkoming in te dienen middels een aanvraagformulier. Dat kan schriftelijk of digitaal. Ingeval er sprake is van co-ouderschap dient de ouder die de factuur voor kinderopvang heeft betaald, de aanvraag voor de tegemoetkoming in. In de situatie waarbij beide ouders (separaat) kinderopvang afnemen, kan iedere ouder afzonderlijk een aanvraag indienen voor de uren waarvoor kinderopvang is afgenomen; de aanvragen worden afzonderlijk beoordeeld. Om het risico op dubbele betaling van de (uren op de) facturen te minimaliseren bij ouders die separaat kinderopvang afnemen, controleert de SVB of per kind-BSN geen tegemoetkoming plaatsvindt waarbij dagen/uren of het maximale aantal uren op facturen overlappen of overschrijden. Ook zijn dubbelbetalingen TTKO en TTKZO gecontroleerd door het SVB. [9]

De **omvang** van de TTKZO per kind staat gelijk aan de bijdragen tot het maximale uurtarief die ouders betalen aan de kinderopvang tijdens de lockdowns. De kinderopvangorganisaties zijn gevraagd bij de eerste sluitingsperiode om de eigen bijdrage boven het maximale uurtarief terug te storten naar de ouders, dit staat dus los van de TTKZO-regeling. [11] [12] [13] De tegemoetkoming van de TTKZO heeft een vergelijkbare berekening als de TTKO. Waarbij het 'percentage kinderopvangtoeslag' gelijk staat aan 0%, waardoor de berekening er als volgt uit ziet:

- Totale hoogte tegemoetkoming per kind (eerste lockdown) = bijdrage per maand * [(aantal dagen opvang in maart/31) + (aantal dagen opvang in april/30) + (aantal dagen in mei/31)].
- Bijdrage per maand = [aantal toegekende uren kinderopvang * max. uurtarief].

De totale hoogte van de tegemoetkoming per kind voor de tweede en derde lockdown worden berekend op een vergelijkbare manier als voor de eerste lockdown. De maandfactoren per lockdown zijn toegespitst op

[1] In de interviews is naar voren gekomen dat het hier vaak kan gaan om de situatie waarin de werkende partner langere tijd achter elkaar of vaak van huis is. Denk aan vrachtwagenchauffeur, piloten of medewerkers in de offshore. Dit resulteert in een hoge belasting van de andere partner die thuis is, waardoor de kinderen naar de opvang gaan.

de relevante data per lockdown. De maandfactoren voor het berekenen van de tegemoetkoming voor alle lockdownperioden komen overeen met de maandfactoren voor TTKO en staan in tabel 2. [19]

2.4 Gemeentelijke regelingen

De gemeentelijke regelingen voor de kinderopvang is een verzamelnaam voor de verschillende regelingen die gemeenten hebben om ouders binnen een specifieke context tegemoet te komen die geen aanspraak kunnen maken op de kinderopvangtoeslag (KOT). Gemeenten regelen het aanbod van deze regelingen, waaronder de voorschoolse educatie (VE, VVE), het kortdurend peuteraanbod (inclusief Asscher-middelen), en het aanbod voor ouders die vanwege een sociale of medische indicatie (SMI) niet kunnen werken maar wel kinderopvang nodig hebben voor hun kinderen. [23] [24] Naast deze drie regelingen kunnen gemeenten nog aanvullende regelingen hebben voor de kinderopvang, een voorbeeld hiervan is gemeente Amsterdam die voor een specifieke groep ouders 4% van de eigen bijdrage vergoed. [25] De drie regelingen die gemeenten (kunnen) hebben om ouders binnen een specifieke context tegemoet te komen zijn zoals onderstaand.

- Voor ouders waarbij de bestaande tegemoetkomingen of voorzieningen voor kinderopvang wegens sociaal medische gronden niet voldoende is, bijvoorbeeld omdat een ouder niet kan werken en daardoor geen recht heeft op KOT, is de **Sociaal Medische Indicatie (SMI)** beschikbaar. Het doel van de SMI is dat kinderen ondersteund worden, die als gevolg van de thuissituatie een ontwikkelingsachterstand dreigen op te lopen. Kinderopvang via de SMI kan voor ouders een tijdelijke oplossing bieden om de ouders te ontlasten en de ontwikkeling van het kind niet te schaden. De gemeenten zijn vrij in hoe zij, passend bij de lokale situatie, invulling geven aan SMI. De gemeenten bepalen hoe en door wie de indicatiestelling plaatsvindt en welke criteria er gelden om in aanmerking te komen voor SMI. In een onderzoek door VNG blijkt dat 46% van de gemeenten een inkomensafhankelijke bijdragen hanteert zoals de kinderopvangtoeslag (KOT), 21% van de gemeenten hanteren een bijdragen rekening houdend met draagkracht naar inkomen en vermogen zoals bij de bijzondere bijstand, 15% van de gemeenten hanteert geen eigen bijdrage, 6% van de gemeenten hanteert een inkomensafhankelijke bijdrage maar anders dan op basis van KOT, 3% van de gemeenten hanteert een vast percentage van de kosten en 9% berekent de bijdrage op een andere manier. De meeste gemeenten, ook de gemeenten die geen eigen bijdrage van ouders vragen, hanteren het maximale uurtarief kinderopvang van de Belastingdienst als maximale uurvergoeding. Komt het tarief van de kinderopvang naar keuze boven dit uurtarief uit, dan betalen ouders deze meerkosten zelf. [26]
- De **voorschoolse educatie (VE)** is voor peuters van 2,5 tot 4 jaar die baat hebben bij extra ondersteuning in hun ontwikkeling. De kinderopvang biedt een programma voor voorschoolse educatie aan van 16 uur per week, waar de ontwikkeling van taal, voorbereidend rekenen, motoriek, sociaal-emotionele vaardigheden spelenderwijs wordt gestimuleerd. De overheid biedt programma's aan die pedagogisch medewerkers kunnen gebruiken om de voorschoolse educatie vorm te geven. Hoewel de Rijksoverheid richtlijnen heeft opgesteld over welke kinderen in aanmerking komen voor de voorschoolse educatie, kan de doelgroep van de voorschoolse educatie bij elke gemeente anders zijn. [27]
- Het **kortdurend peuteraanbod** is voor kinderen die niet in aanmerking komen voor opvang met kinderopvangtoeslag of voorschoolse educatie. Vanuit de gemeente wordt er gesubsidieerd peuteraanbod voor een aantal (korte) dagdelen per week. [28]

Alle ouders, dus ook de ouders die gebruik maken van gemeentelijke regelingen zijn opgeroepen om de factuur voor de kinderopvang door te betalen, om zo het gemeentelijk kinderopvangaanbod in stand te houden. Aan wie de ouders de factuur betalen voor de kinderopvang hangt af van welke gemeentelijk regeling gebruik wordt gemaakt en hoe deze regelingen zijn vormgegeven per gemeente. Grofweg bestaan er drie vormen waarop de factuur betaald wordt voor deze doelgroep: (1) de ouder betaalt de factuur aan de kinderopvang en de gemeente geeft de ouder de gemeentelijke bijdrage, (2) de gemeente betaalt de factuur aan de kinderopvang volledig, en (3) de gemeente betaalt de factuur aan de kinderopvang en de gemeente vraagt ouders om een bijdrage over te maken naar de gemeente.

In het kader van gelijke behandelingen is het gewenst om ook een vergoeding aan te bieden voor deze ouders. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid beargumenteerde in een notitie over deze regeling dat het een belangrijk punt is om mee te nemen in de besluitvorming dat deze ouders over het algemeen een lage sociaaleconomische status hebben, geen reserves hebben en daardoor nog harder worden getroffen door de crisis. [24] De eenmalige ophoging van de decentralisatie-uitkering Voorschoolse Voorziening Peuters was de eenvoudigste manier om de middelen aan gemeenten over te dragen om deze ouders te vergoeden gedurende de eerste sluitingsperiode, omdat deze uitkering al bestaat en al in september 2020 verhoogd kon worden. De verdeling van het toegevoegde bedrag vindt plaats naar rato van het aandeel van iedere gemeente in de decentralisatie-uitkering Voorschoolse Voorziening Peuters voor het jaar 2020. Op deze manier wordt gemeenten de mogelijkheid geboden om voor de periode van 16 maart tot en met 7 juni ouders te vergoeden voor de eigen bijdrage. [20] [29]

Het **beoogde effect** van het vergoeden van de eigen bijdrage voor ouders die gebruik maken van een gemeentelijke regeling is het tegemoetkomen van personen die tijdens de sluitingsperioden van de kinderopvang in verband met COVID-19 de facturen hebben doorbetaald en hierdoor hebben bijgedragen aan het stabiliseren van het stelsel van kinderopvang gedurende en na de sluitingsperioden. [2]

De **doelgroep** van deze regeling zijn de ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen voor de kinderopvang (ongeveer 50.000 kinderen). Voor ouders die gebruik maken van een gemeentelijke regeling wordt een tijdelijke tegemoetkoming van de eigen bijdrage via de gemeente geregeld, omdat de eigen bijdragen verschilt per gemeente, de gemaakte afspraken en soort regeling waar de ouders gebruik van maken. [2]

De **uitvoering** van deze taken is gemandateerd aan de gemeenten. De gemeenten ontvangen middelen om de eigen bijdrage van de ouders te vergoeden die gebruik maakt van de gemeentelijke regelingen voorschoolse educatie, peuteraanbod en SMI. Gemeenten krijgen vanuit het Rijk de middelen om de eventuele eigen bijdrage te vergoeden van ouders van 16 maart tot 7 juni. Voor de (gedeeltelijke) sluiting van de kinderopvang in de periode 16 maart tot en met 7 juni 2020 zijn deze middelen vergeven via de decentralisatie-uitkering Voorschoolse Voorziening Peuters, door deze uitkering met € 8,3 miljoen te verhogen. [23] [30] De regeling was actief voor dezelfde periodes als de TTKO en de TTKZO. De uitvoering van de regeling was hetzelfde voor de eerste twee periodes. In de derde periode werd alleen de BSO gesloten, waardoor deze regeling alleen effect had om de SMI-groep die gebruik maakt van de BSO.

De **omvang** van de gemeentelijke regelingen voor de kinderopvang verschilt per gemeente, de gemaakte afspraken met de ouders en de soort regeling waar de ouders gebruik van maken (VE, kortdurend peuteraanbod of SMI). Wel is het de intentie van de regeling dat de tegemoetkoming voor ouders gelijk staat aan de eigen bijdragen (tot de maximum uurprijs) die ouders hebben betaald tijdens de lockdowns.

We hebben het proces voor de gemeente Dalfsen uitgewerkt om een indicatie te geven van hoe de uitvoering is verlopen binnen een gemeente:

Bij de gemeente Dalfsen compenseren de kinderopvangorganisaties in eerste instantie de volledige eigen bijdragen aan de ouders die te maken het met gemeentelijke regelingen voor de kinderopvang. De gemeente omschrijft die doelgroep als ouders met een contract voor gesubsidieerde kinderopvangorganisatie binnen de gemeente Dalfsen (VE en kortdurend peuteraanbod) en ouders met een kind met een Sociaal Medische Indicatie (SMI). De kinderopvangorganisaties kunnen vervolgens de gegevens over de compensatie in een bijgevoegd aanvraagformulier indienen bij de gemeente Dalfsen. De gemeente vraagt de kinderopvangorganisaties om te vermelden wat de gecompenseerde ouderbijdragen tot de maximum uurprijs van €8,17 voor de bijdrage in 2020 en € 8,46 voor de bijdrage in 2021. De kinderopvangorganisaties krijgen de eigen bijdrage tot de maximum uurprijs geduurde de lockdown perioden vergoed vanuit de gemeente. De gemeente Dalfsen maakt het bedrag binnen twee weken na ontvangst van het aanvraagformulier over naar de kinderopvangorganisaties. [31]

2.5 Noodopvang op de kinderopvang

Het door laten lopen van de reguliere betaling door ouders en de tegemoetkomingen via de TTKO, TTKZO en gemeentelijke regelingen maakte het mogelijk dat de kinderopvangsector gefinancierd bleef en dat goede noodopvang aan kinderen geboden kon worden. Dit onderzoek focust zich op de noodopvang op de kinderopvang en niet op de rol van scholen. Het **beoogde effect** van de noodopvang is dat ouders met cruciale beroepen, waaronder de zorg, politie of voedselvoorziening, hun werk kunnen blijven uitvoeren. Het idee hierachter is uiteraard om te voorkomen dat de samenleving ontwricht raakt doordat de lockdown ervoor zorgt dat ouders thuis voor hun kinderen gaan zorgen. Daarnaast werd noodopvang geboden aan kinderen in een kwetsbare positie. Het idee hierachter is om te voorkomen dat deze kinderen in hun ontwikkeling geschaad worden doordat zij door de lockdowns minder de positieve impact van de kinderopvang krijgen en/of meer de negatieve impact van de thuissituatie.

De **doelgroep** van de noodopvang is daardoor tweeledig, ouders met cruciale beroepen en ouders met kwetsbare kinderen. In tegenstelling tot de cruciale beroepen, is er geen lijst opgesteld met kwalificaties voor kinderen in een kwetsbare positie. Wel zijn er voorbeelden opgesteld zodat ouders, kinderopvang, scholen en gemeenten hierin een weloverwogen keuze konden maken. Hier ging het om kinderen die bijvoorbeeld in een (potentieel) onveilige thuissituatie verkeerden, kinderen waarvan de ouders/verzorgers psychische problemen of verstandelijke belemmeringen hadden, kinderen die een zorg-/jeugdhulpbehoefte hadden of kinderen voor wie al opvoedondersteuning plaatsvond, maar ook kinderen met een taalachterstand. Ouders konden gebruik maken van de noodopvang tijdens alle drie de sluitingsperioden van de kinderopvang. [7] [15]

De noodopvang werd gezamenlijk **uitgevoerd** door de kinderopvangorganisaties en scholen. De gemeenten hadden bij de eerste lockdown een coördinerende rol binnen de gemeenten. De gemeenten, scholen en kinderopvangorganisaties bieden maatwerk voor kinderen tussen 0 en 4 jaar in kwetsbare posities. Naast het aanbod van noodopvang voor de reguliere uren hebben de gemeenten tijdens de eerste lockdown ook noodopvang in de avond, weekend en in de nacht georganiseerd. [7]

Voordat de eerste lockdown plaatsvond zijn vijf **scenario's voor de kinderopvang** uitgewerkt: alles moet dicht, alleen voor kinderen van vitaal personeel, helft blijft open/helft gaat dicht (clusteren van locaties), lokale sluiting, kinderopvang blijft open. Per scenario zijn beleidsvragen uitgewerkt over wie bepaalt, welke beroepen, hoe bepalen we welke locaties, hoeveel kinderen zijn er, welk personeel, eisen kwaliteit en veiligheid kinderopvang, wie heb je nodig, risico's en financiën. [32] De lengte van de eerste lockdown was erg onzeker. In de scenario's over de kinderopvang na de eerste lockdown is rekening gehouden met een einddatum voor de eerste lockdown van 6 april, 11 mei, 1 juni en na de zomervakantie. Het ministerie van SZW heeft drie hoofdscenario's uitgewerkt voor na de einddatum van de eerste lockdown: alles weer open (nog wel 24-uurs noodopvang), voortzetten van huidig scenario en strengere lockdown (waarbij je mogelijk een formulier nodig hebt om op straat te mogen). Per scenario zijn beleidsvragen uitgewerkt over het aanbod noodopvang, de vraag naar opvang, personeel, handhaving, toezicht en regelgeving, kwaliteit, veiligheid en financiën. [33] In augustus 2020 zijn scenario's opgesteld gebaseerd op de gevolgen van de coronamaatregelen op de kinderopvang. Hierin werd rekening gehouden met het scenario dat er geen overheidsmaatregelen zijn, overheidsmaatregelen op regionaal niveau en overheidsmaatregelen op nationaal niveau. Daarnaast is er ook rekening gehouden met het scenario dat er geen overheidsmaatregelen zijn, maar dat een kinderopvanglocatie of school dicht gaat op eigen initiatief omdat zij het niet meer georganiseerd krijgen of omdat de GGD adviseert om de school of opvang te sluiten vanwege een brandhaard. [34] In deze scenario's staat beschreven met welke betrokken organisaties en overige stakeholders contact gezocht moet worden om de kinderopvang op een verantwoorde manier door de lockdowns te begeleiden. In december 2020 zijn opnieuw scenario's opgesteld over de coronamaatregelen voor de kinderopvang, dit keer voor eind 2020 en begin 2021. Aan de scenario's valt af te leiden dat de gevolgen voor de kinderopvang en de ouders beter waren in te schatten. De vier uitgewerkte scenario's waren: open zonder maatregelen, open met maatregelen, opvang dicht met noodopvang en opvang dicht zonder noodopvang. Hierbij is rekening gehouden met de gevolgen voor opvanglocaties en pedagogisch medewerkers, ouders, kinderen, financiële compensatie voor ouders en de uitvoerbaarheid voor SVB en Toeslagen. [35]

Tijdens de eerste sluiting konden ouders **meer uren noodopvang afnemen** dan afgesproken in hun kinderopvangcontract, de noodopvang tijdens de tweede sluiting was gelimiteerd tot de contractduur (dus enkel op de dagen en voor het aantal uren zoals overeengekomen in het contract met de kinderopvangorganisatie). [9] In de eerste sluitingsperiode is weinig gebruik gemaakt van de 24-uursopvang, daarom is in de sluitingsperioden die volgde geen 24-uursopvang meer georganiseerd. De BSO en gastoudersopvang leverden noodopvang tijdens de schooluren. Kinderen van ouders in cruciale beroepen kunnen voor benodigde opvang in avond, nacht en weekend wel terecht bij hun gastouder. [36] [37]

De noodopvang moest voldoen aan de geldende coronarichtlijnen. Om de kinderopvangorganisaties hierin te ondersteunen is een protocol Kinderopvang en COVID-19 uitgewerkt in samenwerking met de sectorpartijen. [38] Het protocol is een aantal keer herzien om af te stemmen op de dan geldende coronarichtlijnen. Veranderingen in het protocol kwamen ook tot stand naar aanleiding van onduidelijkheid over coronamaatregelen in de kinderopvang bij betrokken partijen. Een voorbeeld van 25 maart 2020 is dat wanneer één van de gezinsleden luchtwegklachten en koorts heeft, het hele gezin thuisblijft. Dit geldt voor alle kinderen in het gezin, dus ook voor kinderen van ouders in cruciale beroepen of kwetsbare kinderen die gebruik maken van de noodopvang. [7]

De SVB benadrukt in een brief aan de minister dat tijdens de sluitingsperioden de noodopvang **kosteloos** wordt aangeboden aan kinderen van 0 tot 12 jaar gedurende de eerste sluitingsperiode, van wie een ouder werkzaam is in een cruciaal beroep. [39] Vanaf 8 juni tot in ieder geval 1 juli 2020 was de kosteloze noodopvang alleen nog beschikbaar in avond, nacht en weekenden voor kinderen van ouders die werken in de zorg. Hierbij geldt de eis dat 1 of 2 ouders in de zorg werken. Hier gaat het om personeel van ziekenhuizen, verpleging, verzorging en thuiszorg en ambulancezorg en direct ondersteunende beroepen zoals schoonmaakpersoneel in zieken- en verpleeghuizen. [40] Mogelijk hebben ouders van kinderen die gebruik hebben gemaakt van de noodopvang ook compensatie van de eigen bijdrage ontvangen via de TTKO, TTKZO of gemeentelijke regelingen.

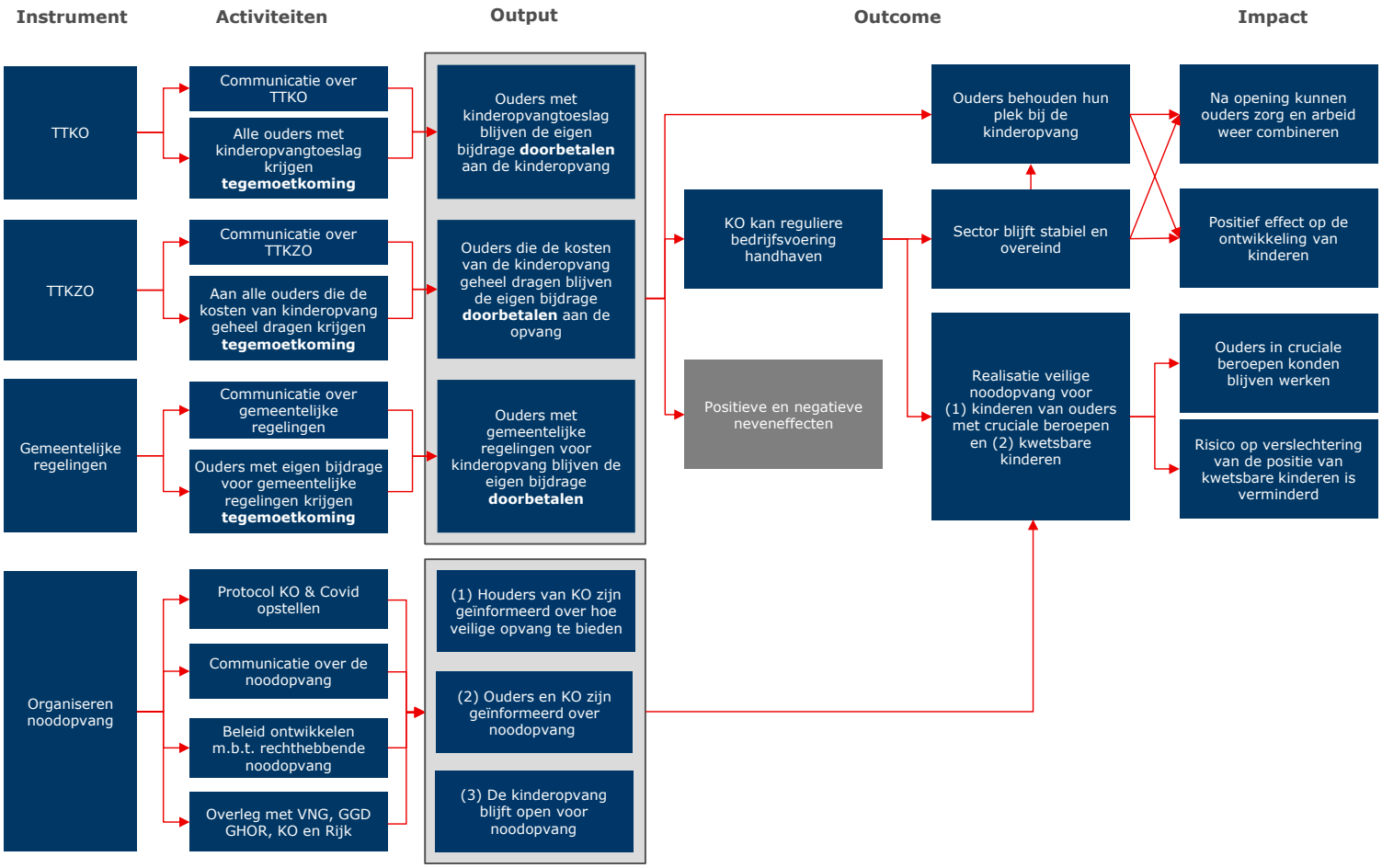
2.6 Beleidstheorie

In de eerste paragrafen in dit hoofdstuk hebben we bij elk instrument het beoogde effecten benoemd. In deze paragraaf brengen we de beoogde effecten samen in de beleidstheorie. De beleidstheorie in onderstaande figuur koppelt instrumenten, activiteiten, outputs, outcomes en impacts aan elkaar. De pijlen tonen de beoogde causale relaties. In dit rapport gaan we voor elk van deze verbanden na in hoeverre elk blok heeft geleid tot de volgende. De doeltreffendheid van de regelingen analyseren we dus door te kijken in welke mate een instrument heeft geleid tot een bepaalde output, outcome of impact. De beleidstheorie vormt een 'kapstok' waaraan we de informatie verbinden die we verzamelen tijdens dit onderzoek. Daarnaast is het een belangrijk communicatiemiddel, omdat een beleidstheorie bijdraagt aan een gedeeld beeld van de gezamenlijke impact van de instrumenten. De beleidstheorie is opgesteld op basis van literatuuronderzoek en sessies met beleidsmakers.

Een korte toelichting bij de onderdelen van de beleidstheorie:

- De **instrumenten** verwijzen naar de drie coronasteunmaatregelen voor de kinderopvang en de noodopvang. Voor de TTKO, TTKZO en gemeentelijke regelingen gaat het om financiële tegemoetkoming van de eigen bijdrage voor de kinderopvang tijdens de sluitingsperiodes. Voor de noodopvang gaat het om het openstellen van de kinderopvang voor ouders met een cruciaal beroep zodat zij kunnen blijven werken of kwetsbare kinderen.
- De **activiteiten** zijn per regeling opgedeeld in de communicatie over de regeling en de activiteiten die nodig is om de regeling uit te voeren. Voor de noodopvang bestonden de activiteiten die nodig zijn om de noodopvang mogelijk te maken uit het opstellen van protocol Kinderopvang en COVID en de overleggen tussen VNG, GGD GHOR, Kinderopvang vertegenwoordigers en het Rijk. NCTV heeft de lijst met cruciale beroepen opgesteld en Directie Kinderopvang heeft voorgesteld dat één ouder met een cruciaal beroep voldoende was voor de noodopvang. Door de aankondiging van de tegemoetkoming is er tijd gecreëerd om deze regelingen op te stellen. Ook is er een uitvoering protocol KO & COVID opgesteld en verspreid.

- De **outputs** zijn de directe effecten en reacties van ouders op de activiteiten. De ouders konden de kinderopvang doorbetalen ook al maakte ze daar geen gebruik van tijdens de lockdowns.
- Uit de outputs komen de outcomes voort. De **outcomes** bestaan uit de gezamenlijke effecten van de regelingen en noodopvang op de sector. Dit zijn de verwachtte effecten, maar ook positieve en negatieve neveneffecten (grijs blok).
- De verdere effecten bij de doelgroep staan beschreven bij **impact**. De impact blijft van kracht op het moment dat de instrumenten niet meer worden toegepast.
- We zien a priori al dat het niet goed mogelijk is om voor de zes elementen die onder output staan afzonderlijk in detail te analyseren tot welke outcomes zij moeten leiden. Daarom creëren we twee clusters die we middels grijze kaders weergeven: één cluster rondom **doorbetalen** (en de TTKO, TTKZO en gemeentelijke regelingen) en één cluster rondom de **noodopvang**.

Figuur 2. *Beleidstheorie TTKO, TTZKO, vergoeding gemeentelijke regelingen en noodopvang.* [2] [10] [15] [9]

2.7 Vergelijkbare regelingen in het buitenland

In deze paragraaf gaan we in op enkele vergelijkbare regelingen in het buitenland. Vanwege de leesbaarheid hebben we ervoor gekozen om de vijf beschrijvende onderzoeksvragen per land te beantwoorden. Het gaat om de volgende onderzoeksvragen:

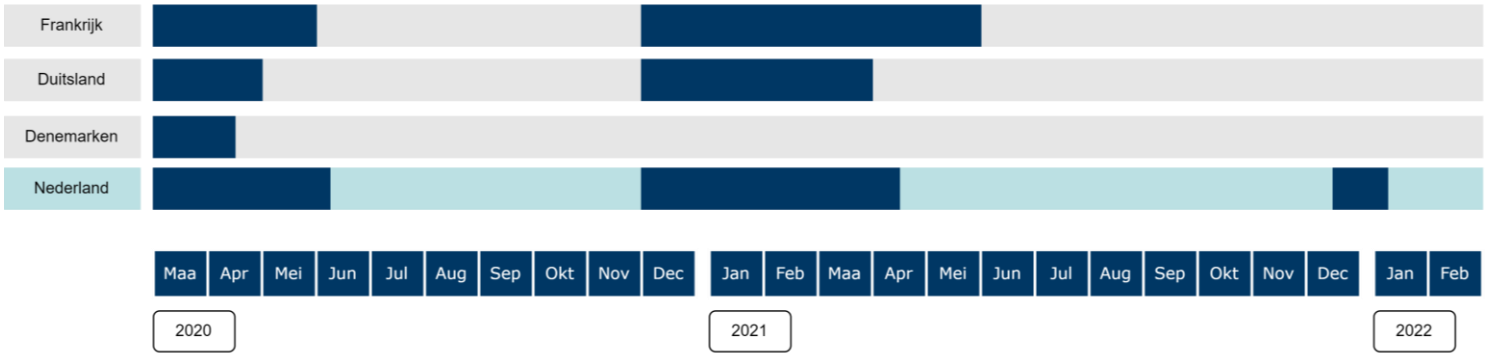
- **Zijn er omringende en/of vergelijkbare landen waarbij de kinderopvang ook is gesloten en waar noodopvang is geboden? Op welke wijze hebben zij noodopvang geboden? Wat zijn de voorwaarden geweest? (5.1)**
- **Is er noodopvang geboden voor kinderen van ouders/verzorgers in cruciale beroepen? (5.2)**
- **Is er noodopvang geboden voor kinderen in een kwetsbare positie? (5.3)**
- **Hoe is dit gefinancierd? (5.4)**
- **Golden er andere eisen t.a.v. veiligheid of kwaliteit dan buiten de COVID-periode het geval is in deze landen? (5.5)**

Overzicht vergelijkbare noodopvang buitenland

Tabel 3 vat samen hoe de noodopvang in verschillende landen vorm kreeg. De perioden van de sluitingen van de reguliere kinderopvang verschilden per land. Een overzicht van de sluitingsperioden van (een deel van) de kinderopvang per land is weergegeven in Figuur 3.

Tabel 3. Overzicht van de invulling van de noodopvang in verschillende landen.

	Nederland	Frankrijk	Duitsland	Denemarken
Uitvoerder	Kinderopvanglocaties en scholen	Kinderopvanglocaties en scholen	Kinderopvanglocaties en scholen (mogelijk verschillen per deel-staat)	Kinderopvanglocaties en scholen
Locatie	Crèches, kinderop-vangcentra en voorzieningen voor gastouderopvang	Crèches, kinderop-vangcentra, gastouderhuizen en schoolgebouwen	Kinderopvangcentra en schoolgebouwen	Kinderopvangcentra en schoolgebouwen
Noodopvang cruciale beroepen	Ja	Ja	Ja	Ja
Noodopvang kwetsbare kinderen	Ja	Ja	In sommige deelsta-ten	Ja
Financiering	Overheid	Overheid	Overheid (met ver-schillen per deelstaat)	Overheid
Veiligheids- en kwaliteitseisen	Ja	Ja	Ja	Ja

Figuur 3: Overzicht van de sluiting van de kinderopvang in Frankrijk, Duitsland, Denemarken en Nederland.

Regeling voor noodopvang in Frankrijk

Algemene beschrijving van de regeling

De Franse overheid wees per regio kinderopvangcentra aan die noodopvang moesten bieden voor een beperkte groep kinderen (maximaal 10 kinderen per groep).

Noodopvang werd georganiseerd in crèches, kinderdagopvangcentra, gastouderhuizen en schoolgebouwen. Om het benodigde aantal opvangplekken in te schatten, werd de website mon-enfant.fr opgericht. Op deze website konden ouders zich inschrijven voor het aanvragen van een voorrangsplek voor noodopvang. [41]

Deze noodopvang werd geboden tijdens de lockdownfasen die duurden van maart tot en met mei 2020 en december 2020 tot en met mei 2021. [41] Mogelijk dat deze landelijke lockdowns werden aangevuld met regionale sluitingen van scholen en kinderopvangcentra als gevolg van hoge lokale besmettingscijfers.

Doelgroepen

In Frankrijk werd noodopvang geboden voor kinderen van ouders/verzorgers in cruciale beroepen. De prioritering voor toegang tot opvangfaciliteiten werd op nationaal niveau vastgesteld in overleg met geregistreerde kinderopvangorganisaties (les organisations d'assistants maternels), federaties van kindercentra en gekozen vertegenwoordigers (associations d'élus). Vastgesteld werd dat noodopvang beschikbaar zou zijn voor kinderen van ouders die werkzaam waren in de gezondheidszorg, sociale of medisch-sociale instellingen, en voor ouders die werken bij overheidsdiensten die verantwoordelijk zijn voor het beheersen van de COVID-19 epidemie. [42]

Met het versoepelen van de beperkingen na de eerste lockdown in Frankrijk, werden voorschoolse educatie en kinderopvang geleidelijk weer opengesteld. Kinderopvangcentra werd geadviseerd om voorrang te geven aan kinderen van leraren, kinderen van alleenstaande ouders en eenoudergezinnen, of koppels waarbij beide ouders werken en niet vanuit huis konden werken. [43]

Daarnaast werd in Frankrijk noodopvang geboden voor kinderen in een kwetsbare positie, bijvoorbeeld de 5% Franse kinderen die thuis geen toegang hebben tot internet[2], of kinderen die thuis geen geschikte plek hebben om aan school te kunnen werken.

Financiering

Ouders met een cruciaal beroep werden tijdens de lockdown vrijgesteld van kosten voor kinderopvang; deze kosten werden tijdelijk vanuit overheidsgelden gedekt. [44] Kinderopvangcentra die noodondersteuning

[2] Bron: Scholen in Nederland blijven open, hoe zit dat in de rest van Europa? (2020). NOS. Geraadpleegd via https://nos.nl/artikel/2326998-scholen-in-nederland-blijven-open-hoe-zit-dat-in-de-rest-van-europa

boden, ontvingen van het nationaal gezinsuitkeringsfonds CNAF (Caisse Nationale d'allocations familiales) een dagelijkse onkostenvergoeding van €10 per kind. Deze vergoeding was bedoeld om de kosten te dekken voor hygiënische maatregelen, zoals de aanschaf van mondmaskers en ontsmettingsmiddelen. [45]

De Franse overheid bood daarnaast financiële ondersteuning aan kinderopvangcentra om de personeelskosten te dekken voor centra die vanwege de lockdownmaatregelen gesloten moesten blijven. Zowel publieke als private voorschoolse educatie- en kinderopvangaanbieders ontvingen overheidssubsidies tijdens de periodes waarin kinderen minder aanwezig of volledig afwezig waren. [45]

Veiligheids- en kwaliteitseisen

Tijdens de lockdownperiodes golden andere eisen ten aanzien van de veiligheid of kwaliteit van noodopvang. Lokale districtsraden werden opgeroepen om mondkapjes uit te delen aan gastouders. Managers van kinderdagverblijven werden verantwoordelijk gesteld voor het voorzien van maskers aan werknemers. Elke gemeente ondersteunde bij de levering van voldoende mondkapjes. [43]

Binnen ieder departement was de departementscommissaris verantwoordelijk voor het uitleveren van staatssteun voor gemeenschappen die niet over voldoende maskers beschikten. De departements-commissaris was eveneens verantwoordelijk voor het voorzien van voldoende mondkapjes. [43]

Daarnaast riep de overheid ouders op om de gezondheid van hun kinderen nauwlettend in de gaten te houden door regelmatig hun temperatuur te meten en hun kind niet naar de kinderopvang of gastouder te sturen wanneer het klachten vertoonde. [43]

De vastgestelde groepsgrootte werd vastgesteld op tien kinderen per groep. [42] Om de groepsgroottes ook op microcrèches te handhaven, werden de mogelijkheden tot overbezetting voor microcrèches tijdelijk opgeschort. [46] De semi-overheidsorganisatie *Federation Solidarité* riep mensen op zich aan te melden als vrijwilliger om te helpen ondersteunen bij het bieden van kinderopvang voor ouders. Vrijwilligers konden zich melden via een website. [46] Het is echter onduidelijk of de kwaliteitseisen voor geschoold personeel op overheidsniveau tijdelijk zijn versoepeld om noodopvanglocaties te kunnen voorzien in voldoende personeel.

Regeling voor noodopvang in Duitsland

Algemene beschrijving van de regeling

In Duitsland sloten scholen en kinderopvangcentra in bijna alle Duitse deelstaten. Noodopvang werd geboden in kinderopvangcentra en scholen aan een beperkte groep kinderen (maximaal 15 kinderen per groep). [42] Noodopvang werd geboden in kinderopvangcentra en basisscholen tussen medio maart 2020 en april 2020. Eind april 2020 begon in Duitsland een periode van geleidelijke heropening, waarmee de capaciteit van de noodopvang stapsgewijs werd uitgebreid. Dit heropeningsproces bestond uit vier fasen: 1. noodopvang; 2. uitgebreide noodopvang; 3. beperkte reguliere modus; 4. reguliere modus. Concrete timing- en implementatierichtlijnen voor deze heropeningsprocedure verschilden echter per deelstaat. In juni 2020 schakelden de meeste deelstaten over naar (beperkte) 'normale' uitvoering van kinderopvang. [47] De tweede "harde lockdown" in Duitsland (vanaf december 2020) ging gepaard met gedeeltelijke sluitingen van kinderdagverblijven tot begin maart 2021. [48] Omdat de infectiecijfers ook na maart 2021 bleven schommelen, werd het al dan niet aanbieden van noodopvang vanaf eind maart 2021 gekoppeld aan besmettingscijfers in de afzonderlijke deelstaten, steden en regio's. Als in een regio op drie opeenvolgende dagen een bepaald besmettingspercentage werd overschreden, traden uniforme federale maatregelen in werking. In deze fase was dus sprake van een gedecentraliseerde openings- en sluitingsdynamiek. Kinderopvangcentra werden dus gesloten afhankelijk van de besmettingscijfers in de regio. Deze regionale sluitingsfase duurde tot mei 2021. In juni 2021 werkten bijna alle deelstaten weer volgens reguliere wijze, omdat het aantal infecties aanzienlijk was afgenomen. Sinds juni 2021 zijn in Duitsland geen lockdown-gerelateerde sluitingen van kinderopvangcentra meer geweest. [48]

Doelgroepen

Drie deelstaten beperkten de toegang tot noodopvang tot ouders die werkzaam waren binnen systeemrelevante beroepssectoren. Vijf deelstaten kozen voor een uitgebreide noodopvang, waarbij ook kinderen toegang kregen tot de noodopvang waarvan ouders geen alternatieve opvangmogelijkheid konden organiseren voor opvang. De overige acht deelstaten hielden de kinderopvangcentra in principe geopend, maar deden een beroep op ouders om hun kinderen zoveel mogelijk thuis op te vangen. [48]

In bijna alle deelstaten was noodopvang alleen bedoeld voor kinderen van ouders met een cruciaal beroep. In alle Duitse deelstaten, met uitzondering van de deelstaten Hamburg en Saarland (in de deelstaten Hamburg en Saarland werden ouders aangemoedigd hun kinderen zoveel mogelijk thuis te houden, maar werd de toegang tot noodopvang niet verder gereguleerd), bepaalde de 'systemische relevantie' van het beroep van de ouders of gebruik mocht worden gemaakt van. Iedere deelstaat hanteerde zijn eigen striktere of soepelere definities van systemisch relevante beroepen. Zo werd in de dichtbevolkte deelstaat Noordrijn-Westfalen noodopvang geboden aan ouders die werkzaam waren in energie-, water- en voedselvoorzieningssector, IT en telecommunicatie, gezondheidszorg, financiële sector, transport, media, een selectie aan publieke sectoren (bijv. politie), en werknemers in de noodopvang zelf. In eerste instantie moesten beide ouders in Noordrijn-Westfalen in een van deze sectoren werken om aanspraak te kunnen doen op noodopvang, later werd dit versoepeld naar slechts één van de ouders. [49] [50] [51]

Ook in andere deelstaten moesten beide ouders in een systemisch relevant beroep werken om in aanmerking te komen voor noodopvang (de 2-ouderregel), terwijl in andere deelstaten slechts één ouder in een systemisch relevant beroep hoefde te werken (de 1-ouderregel). Daarnaast werd in Bremen, Beieren, Saksen en Sleeswijk-Holstein een "gemengde regel" toegepast, waarbij ouders toegang tot noodopvang konden krijgen als beide ouders in een systemisch relevant beroep werkten, of als ten minste één ouder in de gezondheids- en zorgsector werkte. Bovendien was in sommige deelstaten de leeftijd van het kind een beperkende factor voor plaatsing in noodopvang, terwijl in andere deelstaten de klas van het kind de bovengrens bepaalde. [52] Kinderopvang werd een deel van de sommige deelstaten ook geboden aan kwetsbare kinderen. Bijvoorbeeld in de deelstaat Hamburg, die ook noodopvang beschikbaar stelde aan kinderen die vanwege dringende familieomstandigheden of vanwege bijzonder ernstige individuele noodsituaties afhankelijk zijn van opvang, ter illustratie zie. [53]

Financiering

In Duitsland werd de noodopvang tijdens de lockdown (gedeeltelijk) gefinancierd vanuit de deelstaten. Deelstaten ontvingen hiervoor financiering vanuit de centrale overheid. De bekostigingsregelingen voor de noodopvang verschilden echter sterk per deelstaat en gemeente. Zo werd in de deelstaat Beieren in april 2020 aangekondigd dat de deelstaat alle kinderdagverblijfbijdragen voor april, mei en juni voor ouders (gedeeltelijk) zou vergoeden. [54] Ouders uit de deelstaat Beieren die gebruik maakten van de noodopvang moesten echter wel een eigen bijdrage leveren.

Wanneer en hoe ouders die hun kind in april, mei of juni in de noodopvang plaatsen extra bijdragen moesten betalen werd door per gemeente verschillend afgehandeld. In sommige gemeenten kregen ouders de mogelijkheid om kosten in termijnen terug te betalen of, in geval van nood, een aanvraag tot terugbetaling in te dienen bij het districtskantoor. Zo werden de kosten voor noodopvang in de gemeente Neubiberg ingedeeld in drie niveaus. Ouders die maximaal tien dagen per maand gebruik maakten van noodopvangvoorzieningen, moesten 50 procent van het gebruikelijke opvangtarief betalen. Wanneer men 11 dagen per maand of meer gebruik had gemaakt van noodopvang, dienden ouders het volledige tarief te betalen. Ouders die konden aantonen dat zijn door corona inkomensverlies heeft geleden, konden zich wenden tot de gemeente om de kosten voor noodopvang kwijt te schelden. Andere gemeenten, zoals de gemeente Ottobrunn zochten naar andere oplossingen om ouders te op te vangen die hoge kosten maakten voor noodopvang. Bijvoorbeeld middels het kwijtschelden van kosten voor ouders die slechts paar dagen gebruik maakten van noodopvangvoorzieningen. [54]

Veiligheids- en kwaliteitseisen

In Duitse kinderopvangcentra golden tijdens de COVID-periode aangescherpte eisen t.a.v. de veiligheid en kwaliteit. Groepsgroottes werden in heel Duitsland beperkt tot maximaal 15 kinderen per groep. Ook werden ouders/verzorgers tijdens het brengen en ophalen van kinderen verplicht een beschermend masker te dragen, en daarbij minstens mond- en neus te bedekken. Daarnaast gold voor al het personeel in kinderdagverblijven, instellingen voor speciaal onderwijs en kinderopvangcentra een algemene verplichting om een beschermend masker te dragen zodra de afstand van 1,5 meter tussen volwassenen niet kon worden gehandhaafd. Ook medewerkers vanuit externe organisaties, waren verplicht om mond- en neusbedekking te dragen bij het betreden van een kinderopvanglocatie. [55]

Daarnaast werden de contractueel vastgestelde opvangtijden ingeperkt om elk kind passende ondersteuning te bieden. Voor kinderen met een zorgcontract van 25 uur werden de contracturen teruggebracht naar 15 uur, voor 35 uur naar 25 uur, en voor 45 uur naar 35 uur. Indien deze tijdelijke beperking van de contracturen onvoldoende bleek om alle kinderen adequaat te ondersteunen, werden noodopvanglocaties toegestaan om het aantal zorguren per kind verder te verminderen. Kinderen met een specifieke zorgbehoefte kregen een uitzondering op deze beperking van zorgtijd. De beslissing om welke kinderen het ging lag bij bureau Jeugdzorg. [56] Mogelijk dat per deelstaat aanvullende kwaliteits- en veiligheidseisen zijn opgesteld.

Regeling voor noodopvang in Denemarken

Algemene beschrijving van de regeling

De noodopvang werd georganiseerd in bestaande schoolgebouwen en kinderopvangcentra. Deze locaties bleven tijdens de kortdurende sluitingsfase van de kinderopvang open voor kinderen van ouders in cruciale beroepen en voor kinderen in kwetsbare posities. [47] De kinderopvang werd in zijn algeheel ongeveer een maand gesloten tijdens de lockdown. In deze periode werd vanuit de verschillende gemeenten wel noodopvang georganiseerd voor ouders met cruciale beroepen. Slechts een kleine groep ouders maakte tijdens deze periode gebruik van deze mogelijkheid. Op 15 april 2020 werden kinderopvangcentra weer geheel geopend. Denemarken was daarmee het eerste land in Europa dat de kinderopvang weer volledig toegankelijk maakte tijdens de COVID-19 crisis. [47]

Doelgroepen

Tijdens de korte landelijke sluiting van de kinderopvang bood Denemarken noodopvang voor kinderen van ouders met cruciale beroepen. Voorwaarden voor toegang tot de noodopvang omvatten dat ten minste één ouder/verzorger werkzaam moest zijn in een cruciaal beroep of dat het kind in een kwetsbare positie verkeerde. Ouders moesten dit vaak aantonen via een verklaring van hun werkgever of een andere officiële instantie. Onder cruciale beroepen viel onder andere personeel werkzaam in de gezondheids- en sociale zorg, politie en brandweer. Alle ouders met niet-essentiële beroepen werd opgeroepen om vanuit huis te werken. Naast de opvang voor kinderen van ouders met cruciale beroepen, bood Denemarken ook noodopvang voor kinderen met speciale sociale, educatieve of behandelingsbehoeften. Zij konden blijven in hun kinderopvang of school. Zowel lokale overheden als de centrale overheid spanden zich hiervoor in. [57]

Financiering

We hebben hier geen literatuur over kunnen vinden. Kosten voor kinderopvang worden in Denemarken altijd grotendeels gefinancierd door de Deense overheid: ouders betalen slechts 25% van de kosten voor kinderopvang. Deelname aan kinderopvang is daarnaast verplicht. Ten tijde van de lockdown nam de Deense overheid hoogstwaarschijnlijk de kosten voor noodopvang op zich om ervoor te zorgen dat kinderopvangcentra diensten ononderbroken konden doorgaan.

Veiligheids- en kwaliteitseisen

Tijdens de COVID-19 periode golden er in de kinderopvang strengere eisen ten aanzien van veiligheid en hygiëne om de verspreiding van COVID-19 te voorkomen. Deze hygiënemaatregelen werden door de Deense

gezondheidsautoriteiten onder de aandacht gebracht middels het ophangen van posters bij kinderopvangcentra. De aangescherpte maatregelen omvatte onder andere verhoogde schoonmaak-frequentie van de opvanglocaties en de strikte handhaving van hygiënemaatregelen, zoals regelmatig handen wassen (zowel bij binnenkomst als over de dag zelf) en het regelmatig schoonmaken en desinfecteren van speelgoed. Om het besmettingsrisico zo laag mogelijk te houden dienden kinderopvangmedewerkers kinderen in vaste groepen in te delen en zoveel mogelijk in vaste aangewezen ruimtes te houden, zodat groepen niet met elkaar in contact zouden komen. Ook had iedere groep een of meerdere vaste begeleiders. Daarnaast werd het aantal kinderen per groep beperkt om sociale afstand zo goed mogelijk te borgen. Groepsgroottes werden beperkt tot een maximum van drie tot zes kinderen voor kinderen onder de vier jaar. Voor kinderen tot een leeftijdscategorie van 3 jaar werd een maximale groepsgrootte vastgesteld van zes kinderen. Per leeftijdscategorie werd een aanbevolen aantal vierkante meters ruimte per kind aangeraden. Voor kinderen van 0-2 jaar was dit 6 m2 per kind, voor kinderen van 3 tot 5 jaar was dit 4 m2 per kind. Op 23 juni 2020 werden de aangescherpte hygiënemaatregelen opgeheven. [58] [47]

3 Doelgroepbereik en doelbereik

In dit hoofdstuk komt het doelgroepbereik en het doelbereik van de vier instrumenten aan de orde. We kijken dus vooral naar het gebruik van deze regelingen en de mate waarin de doelen zijn gerealiseerd. De relatie tussen deze twee elementen komt in het volgende hoofdstuk (doeltreffendheid) aan de orde waarin we de beoogde causale relaties onderzoeken. Met andere woorden we bespreken in dit hoofdstuk dus wel in welke mate de beoogde effecten zich hebben voorgedaan, maar we gaan niet op de vraag in welke mate dit het gevolg is van de beleidsinstrumenten die zijn ingezet.

3.1 Realisatie veilige noodopvang

In deze paragraaf gaan we in op het doelgroepbereik en doelbereik met betrekking tot noodopvang. We beantwoorden hiermee drie onderzoeksvragen:

1.1: In hoeverre is er gedurende elke sluiting noodopvang geleverd aan kwetsbare kinderen en kinderen van ouders/verzorgers met cruciale beroepen? Wat was het bereik van noodopvang?

4.3: *In hoeverre hebben kinderopvangorganisaties en gemeenten de doelgroepen die recht hadden op de noodopvang (goed) weten te bereiken?*

Het aanbod van de noodopvang was uitstekend. In bijna alle gemeenten is (98%) noodopvang aangeboden. De overgrote meerderheid van de locaties van de kinderopvang heeft noodopvang verzorgd voor ouders/verzorgers met cruciale beroepen. Dit geldt voor zo'n 98% van de kinderdagopvanglocaties, voor ongeveer 90% van de peuteropvanglocaties en voor 98% van de buitenschoolse opvanglocaties. Voor kinderen in een kwetsbare positie of met speciale ondersteuningsbehoeften werd door circa 75% tot 90% van de kinderopvangorganisaties noodopvang aangeboden. Van de 24-uurs noodopvang -die alleen tijdens de eerste lockdown werd aangeboden- werd nauwelijks gebruik gemaakt. De reguliere noodopvang ving ongeveer 10% van het aantal kinderen op ten opzichte van de reguliere situatie. Hierbij waren er veel meer kinderen van ouders/verzorgers met een cruciaal beroep, dan kinderen in een kwetsbare positie.

Ouders/verzorgers met cruciale beroepen zijn goed bereikt. Een groot deel van de gezinnen (60%-65%) had recht op noodopvang omdat er sprake was van een cruciaal beroep van minimaal één van de ouders. Deze rechthebbenden wisten ook bijna allemaal dat zij gebruik konden maken van de noodopvang. Het gebruik van de noodopvang nam toe over de tijd. Tijdens de eerste lockdown maakt ruim 20% van deze rechthebbende ouders/verzorgers gebruik van de noodopvang. Uit recent onderzoek komt naar voren dat bijna de helft van deze groep ooit gebruik heeft gemaakt van de noodopvang. De voornaamste redenen voor het beperkte gebruikt van de noodopvang zijn (1) ouders/verzorgers hadden het niet nodig, omdat ze konden thuiswerken en (2) angst voor besmettingen op de kinderopvang. De afnemende angst voor besmettingen kan de groei in het gebruik mogelijk verklaren.

Het is onduidelijk in welke mate kinderen met een kwetsbare positie daadwerkelijk zijn bereikt, maar er zijn positieve indicaties. Dit heeft voornamelijk te maken met de afwezigheid van een eenvoudige objectieve toets om te bepalen of een kind tot de betreffende doelgroep behoort. Met andere woorden: we weten niet exact welke kinderen tot de doelgroep behoren. Gemiddeld zijn betrokkenen echter wel positief over de mate waarin de doelgroep werd bereikt.

4.4: In hoeverre wisten partijen (kinderopvanghouders/verzorgers, pedagogisch medewerkers, gastouders/verzorgers, gemeenteambtenaren) wat er van hen werd verwacht? Was de afbakening van de doelgroepen voldoende helder?

Bij de kwetsbare kinderen in de kinderopvang was er sprake van maatwerk door gemeenten en kinderopvangorganisaties. Zij moesten een inschatting maken welke kinderen tot deze groep behoorden. Er zijn geen harde objectiveerbare criteria gegeven maar er is gekozen om te werken met een lijst met voorbeelden waarmee gemeenten zelf konden bepalen welke kinderen tot deze doelgroep behoorden. Het

voordeel van deze methode is dat organisaties die dicht bij de kinderen stonden (gemeenten, scholen, pedagogische coaches, kinderopvang, jeugdzorg) maatwerk konden bieden. Het nadeel van deze aanpak is dat er verschillen zijn ontstaan tussen gemeenten. Ook zijn er voorbeelden van kinderen die in de visie van de kinderopvang wel tot de doelgroep behoorden, maar door de gemeente niet als dusdanig werden aangemerkt.

Bij de kinderen van ouders/verzorgers met cruciale beroepen was het een uitdaging voor kinderopvangorganisaties om te bepalen wie wel en wie niet gebruik mocht maken van de noodopvang. Dat kwam deels doordat de kinderopvangorganisaties via ouders/verzorgers moesten horen of ze een cruciaal beroep hadden en lastig konden inschatten of dat daadwerkelijk zo was. Daarnaast veranderde de lijst met cruciale beroepen geregeld. Tot slot was het voor kinderopvangorganisaties lastig om streng op te treden richting ouders/verzorgers waarvan het vermoeden was dat zij eigenlijk geen cruciaal beroep hadden.

Bereik noodopvang voor kwetsbare kinderen en kinderen van ouders met cruciale beroepen

Literatuuronderzoek

We kunnen het bereik van de noodopvang vanuit drie perspectieven benaderen. We kunnen kijken naar het perspectief van ouders, het perspectief van gemeenten en het perspectief van kinderopvangorganisaties. Deze drie perspectieven werken we hieronder nader uit.

Vanuit het perspectief van ouders

Allereerst gaan we in op het bereik van de noodopvang voor **kwetsbare kinderen**. Voor deze groep is het niet mogelijk om een hard percentage op te geven van het aandeel van de kwetsbare kinderen dat naar de noodopvang is gegaan. Dat komt omdat we niet exact weten hoe groot deze groep kwetsbare kinderen is. In tegenstelling tot de kinderen van ouders met een cruciaal beroep, is het niet mogelijk om met een eenvoudige objectieve toets aan te geven of een kind tot deze doelgroep behoort. Wat we wel weten is dat circa 4% van alle ouders gebruik maakt van kinderopvang vanwege een SMI van hun kind. [59] Dit is vaker het geval voor jonge kinderen (0 t/m 3 jaar) en gezinnen die niet werkzaam zijn. Ook weten we dat van de groep ouders die gebruik maakte van de noodopvang circa 11% dit deed omdat hun kind vanwege bijzondere problematiek, een kwetsbare positie of een moeilijke thuissituatie maatwerk nodig had (en ze daarom gebruik mocht maken van noodopvang). [59]

Als we kijken naar de kinderen van ouders met **cruciale beroepen**, dan moeten we ten eerste concluderen dat deze groep heel groot is. Een onderzoek van Kantar over de eerste lockdown kwam tot de conclusie dat bij circa 60% van de gezinnen minimaal één ouder werkzaam in een cruciaal beroep was. [60] In een onderzoek over de derde lockdown schatten zij dit aandeel op ongeveer 50%. [59] Ten tweede moeten we concluderen dat een relatief klein deel van deze groep daadwerkelijk gebruik maakte van de noodopvang. Tijdens de eerste lockdown maakte 21% tot 23% van de gezinnen die er vanwege een cruciaal beroep recht op hadden daadwerkelijk gebruik van de noodopvang. [60] [61] Verschillen tussen diverse groepen gezinnen waren echter groot: als beide ouders in de zorg werkten lag het percentage van gezinnen dat gebruik maakte van de noodopvang boven de 40%, maar als slechts één van de twee ouders in een niet-zorg gerelateerde cruciale sector werkte, dan lag dit op 15%. [60]

Aan de ouders die gebruik maakten van de noodopvang tijdens de eerste lockdown is gevraagd hoeveel contracturen zij afnamen in vergelijking met de situatie voor deze lockdown. [59] Circa tweederde nam hetzelfde aantal uren af. Slechts 10% ging meer uren afnemen en een andere 10% van de gebruikers van de noodopvang had überhaupt geen contract bij de kinderopvang voor de lockdown. Verder is interessant dat in het onderzoek van Kantar, met een respons van 293 respondenten, geen gebruikers (dus 0%) van de noodopvang in de avonden, weekenden en nachten zijn gevonden.

Vanuit het perspectief van gemeenten

In een onderzoek onder gemeenten komt naar voren dat tijdens de eerste lockdown in bijna alle gemeenten (98%) noodopvang is aangeboden. [37] In ruim de helft van de gemeenten was initieel ook 24

uursnoodopvang (avond, nacht en/of weekend) beschikbaar. [37] De noodopvang werd in bijna alle gemeenten ingericht op kinderdagverblijven en buitenschoolse opvangvoorzieningen, bij het merendeel ook op voorzieningen voor gastouderopvang en soms op locaties die niet in het Landelijk Register Kinderopvang (LRK) stonden geregistreerd. [37]

Vanuit het perspectief van kinderopvanglocaties

Een onderzoek onder kinderopvangorganisaties [62] laat zien dat de overgrote meerderheid van de locaties tijdens de lockdowns noodopvang heeft verzorgd voor ouders met cruciale beroepen. Dit geldt voor zo'n 98% van de kinderdagopvanglocaties, voor ongeveer 90% van de peuteropvanglocaties en voor 98% van de buitenschoolse opvanglocaties. Als we kijken naar noodopvang voor kinderen met speciale ondersteuningsbehoeften of een moeilijke thuissituatie, dan liggen deze cijfers iets lager maar nog steeds heel hoog met respectievelijk 75%, 83% en 87%. [62] Uit een kamerbrief [63] van april 2020 komt naar voren dat de noodopvang ongeveer 10% van het aantal kinderen opvangt ten opzichte van de reguliere situatie. Op sommige locaties loopt dit op tot 15%. Van kinderen die aanwezig zijn op de noodopvang, maakte 10% normaliter geen gebruik van de noodopvang.

Interviews

In de interviews is door verschillende respondenten een algemeen beeld geschetst van het bereik van de noodopvang. Zo wordt er aangegeven dat er grote verschillen zijn tussen locaties. Op sommige plekken gaan heel weinig kinderen naar de noodopvang, op andere plekken de meerderheid van de kinderen. Ook wordt aangegeven dat het gebruik van de noodopvang toenam in latere periodes. Er wordt in verschillende interviews verder aangegeven dat er geen vraag was naar de 24-uurs noodopvang die ook open is buiten de reguliere (kantoor)tijden.

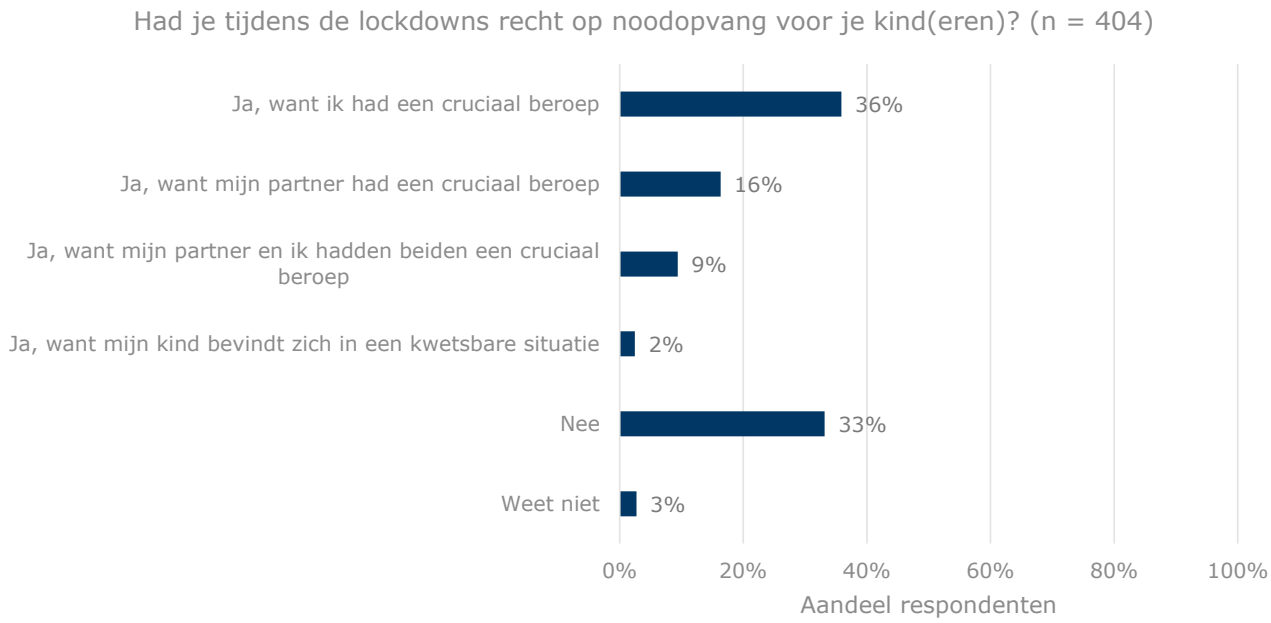
In de interviews is nadrukkelijk ingegaan op de afbakening van de groep kwetsbare kinderen. Beleidsmakers geven aan dat zij geen lijst met kwetsbare kinderen wilden en konden maken. Er zijn ook geen harde objectiveerbare criteria gegeven waaraan kwetsbare kinderen zouden moeten voldoen. Er is gekozen om te werken met een lijst met voorbeelden waarmee gemeenten zelf konden bepalen welke kinderen tot deze doelgroep behoorden. Zo was niet elk kind dat in aanmerking kwam voor voorschoolse educatie (VVE-indicatie) een kwetsbaar kind, maar andersom waren er ook kwetsbare kinderen zonder een VVE-indicatie. Het voordeel van deze methode is dat organisaties die dicht bij de kinderen stonden (gemeenten, scholen, pedagogische coaches, kinderopvang, jeugdzorg) maatwerk konden bieden. Het nadeel van deze aanpak is dat er verschillen zijn ontstaan tussen gemeenten. Op sommige plekken was de definitie van kwetsbare kinderen ruimer dan op andere plekken. Een ander nadeel is dat we als onderzoekers niet exact kunnen bepalen welk deel van de doelgroep niet bereikt is.[3] In de interviews wordt door de branche verder aangegeven dat men zeer content is met het feit dat er geluisterd is naar hun verzoek om -naast kinderen van ouders met cruciale beroepen- ook de kwetsbare kinderen noodopvang te bieden.

Enquête

In de enquête is gevraagd aan ouders of één of meer van hun kinderen op de kinderopvang zaten tijdens een van deze lockdowns. Alleen de respondenten die hier positief op antwoorden hebben vervolgvragen gekregen. Ook is in de enquête gevraagd of ouders recht hadden op noodopvang, zie Figuur 4. Bijna twee derde van de respondenten geeft aan dat zij recht hadden op noodopvang. De cruciale beroepen nemen het overgrote deel hiervan voor hun rekening, de kinderen in een kwetsbare positie een zeer klein deel (2%). Bij dit laatste geldt wederom de kanttekening dat er geen objectiveerbare criteria zijn die bepalen wanneer

[3] Als onderzoekers willen we graag een nuancering hierbij aanbrengen. Een hanteerbare set met objectiveerbare criteria had wel duidelijk kunnen duiden welke personen tot deze groep behoorden, maar zou in vergelijking met maatwerk veel meer kampen met type I en type II fouten (niet kwetsbare kinderen die aan de criteria voldoen en kwetsbare kinderen die niet aan de criteria voldoen). Met andere woorden: we hadden wel kunnen zeggen dan x% van de doelgroep (die bepaald is conform objectiveerbare criteria) is bereikt, maar we hadden nog steeds niet kunnen zeggen welk deel van de *daadwerkelijk* kwetsbare kinderen nu bereikt is.

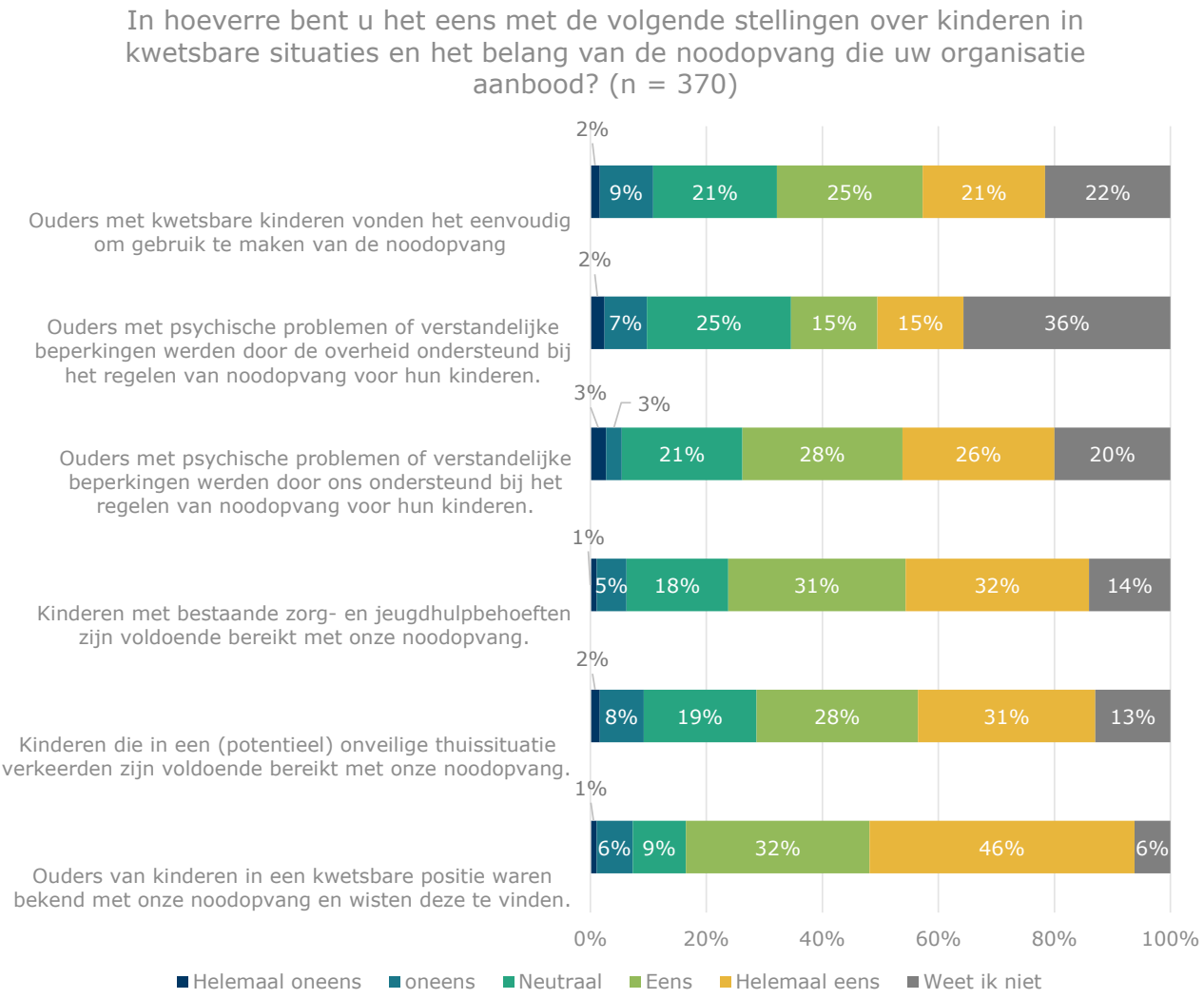
een kind zich in een kwetsbare positie bevindt. Het is daardoor aannemelijk dat ouders zelf niet altijd kunnen inschatten of hun kind tot deze doelgroep behoort.

Figuur 4: Had je tijdens de lockdowns recht op noodopvang voor je kind(eren)? (n = 404)

In het verlengde van het bovenstaande hebben we aan alle ouders gevraagd of zij hun kinderen wel eens naar de noodopvang hebben gebracht. Hier komt uit naar voren dat ongeveer de helft van alle ouders dit wel eens heeft gedaan (en de andere helft dus niet).

De kinderopvangorganisaties zijn gevraagd in hoeverre ze het eens zijn met stellingen over kinderen in kwetsbare posities en het belang van de noodopvang, zie Figuur 5. De meerderheid van de kinderopvang-organisaties zijn positief over de noodopvang voor kwetsbare kinderen. Wel wordt duidelijk dat kinderopvangorganisaties geen goed beeld hebben van in hoeverre ouders met psychische problemen of verstandelijke beperkingen voldoende zijn ondersteund door de overheid in het regelen van noodopvang.

Figuur 5: In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over kinderen in kwetsbare posities en het belang van de noodopvang die uw organisatie aanbood? (n = 370)

Focusgroep

De kinderopvangorganisaties benoemen dat kwetsbare gezinnen te maken kregen met ongelijkheid in het begin van de coronaperiode, omdat kwetsbare gezinnen in eerste instantie geen gebruik mochten maken van de noodopvang. Daarna kwamen de kwetsbare gezinnen in beeld en konden ze gebruik maken van de noodopvang. Toch benoemen de kinderopvangorganisaties dat ze graag in gesprek waren gegaan met de overheid over waar gezinnen op vastliepen tijdens de lockdowns en welke mensen de noodopvang echt nodig hadden, zodat de kinderopvang gemakkelijker maatwerk had kunnen leveren aan gezinnen die vastliepen. Aangezien bijvoorbeeld ook eenoudergezinnen klem hebben gezeten in de coronaperiode. De kinderopvangorganisaties stellen voor dat de overheid de informatie in het vervolg ophaalt bij de kinderopvang in plaats van het van bovenaf opleggen. De gemeenten werden nu verantwoordelijk om te bepalen wie recht had op noodopvang waardoor alle regio's andere regels hadden voor wie recht had op de noodopvang. Sommige gemeenten lieten dit meer over aan de kinderopvangorganisaties en andere gemeenten hebben dit zelf uitgewerkt. Kinderopvangorganisaties die locaties hebben in meerdere regio's kregen hierdoor ook te maken met verschillende criteria. De kinderopvangorganisaties hebben hierdoor veel werk gehad, maar ook veel schrijnende gevallen gezien van kinderen die ze eigenlijk liever wel op de noodopvang hadden gehad maar niet binnen de criteria van de gemeenten pasten.

Verklaring bereik van noodopvang

Literatuuronderzoek

In de voorgaande paragraaf zagen we dat de overgrote meerderheid van de kinderopvanglocaties noodopvang aanboden en dat ook in nagenoeg alle gemeenten noodopvang beschikbaar was. Dit soort hoge cijfers behoeven weinig verklaring: er was een duidelijke vraag naar noodopvang en gemeenten en kinderopvanglocaties gaven hier invulling aan. Wat veel interessanter is, is de vraag waarom zo een klein deel van de ouders met cruciale beroepen die recht hadden op opvang hier gebruik van maakten. We zagen immers dat een minderheid van de gezinnen die vanwege een cruciaal beroep recht hadden noodopvang hier gebruik van maakten. Waarom kon een groot deel van de gezinnen met één ouder met een cruciaal beroep bijvoorbeeld zonder noodopvang af? Uit onderzoek [59] van Kantar komt naar voren dat een groot deel van deze groep aangeeft het simpelweg niet nodig te hebben. Andere redenen die genoemd zijn is dat de ouders geen contract hebben bij een kinderopvangorganisaties (en denken er geen gebruik van te kunnen maken), dat er geen beschikbaarheid was, dat men (ondanks rechthebbend te zijn) niet werd toegelaten en dat men angstig was voor besmettingen.

Interviews

De groei van het gebruik van de noodopvang is in verschillende interviews expliciet aan bod gekomen. Respondenten hebben het idee dat ouders in het begin onzeker waren over de keuze om hun kinderen naar de noodopvang te brengen: ze wisten niet wat de consequenties waren voor de kinderen als die corona zouden krijgen. Na een tijd werd bekend dat kinderen doorgaans nauwelijks ziek werden hiervan, waardoor steeds meer ouders hun kinderen naar de opvang brachten. Ook is de lijst met cruciale beroepen wat opgerekt.

Ook de 24-uurs noodopvang is in verschillende interviews aan de orde gekomen. Er wordt aangegeven dat de hele keten snel heeft gehandeld om dit te realiseren. De kinderopvang had heel snel zalen met bedjes geregeld waar kinderen konden blijven slapen. Ondanks dat dit lastig bleek met bijvoorbeeld de eisen aan brandveiligheid, is dit toch gerealiseerd. Vooraf was niet duidelijk wat de vraag naar deze dienst zou zijn. Er was enige verassing dat hier weinig gebruik gemaakt van werd.

Enquête

In de enquête aan de kinderopvangorganisaties wordt aangegeven dat een overgrote meerderheid (93%) van de kinderopvangorganisaties noodopvang heeft aangeboden tijdens een of meerdere sluitingen. De kinderopvangorganisaties die noodopvang boden zijn gevraagd hoe ingewikkeld de omschakeling van reguliere opvang naar noodopvang was. Van de organisaties geeft 31% aan dat zij de omschakeling naar noodopvang (zeer) ingewikkeld vonden. Ook zijn de kinderopvangorganisaties gevraagd hoe de omschakeling van noodopvang terug naar reguliere opvang was. De omschakeling terug werd als relatief eenvoudiger ervaren: slechts 11% van de kinderopvangorganisaties vond de omschakeling terug naar reguliere omvang (zeer) ingewikkeld.

In de toelichting op de omschakeling van reguliere opvang naar noodopvang geven kinderopvangorganisaties aan dat ze tijdens de noodopvang veel extra werk hebben verzet, ook al waren de groepen kleiner op dat moment. Dat kwam door een grote verscheidenheid aan redenen. Zo hadden kinderopvangorganisaties voor het eerst te maken met het aanbieden van 24-uurs noodopvang. Daarnaast kregen ze te maken met rooster-technische en logistieke vraagstukken gedurende de coronaperiode. De onzekerheid van het verloop van de ziekte bij medewerkers maakte dat iedereen terughoudend was om ingezet te worden. Sommige kinderopvangorganisaties hebben interne spanningen ervaren omdat medewerkers vanwege een kwetsbare gezondheid, een ontbrekende vaccinatie of andere redenen niet konden werken, zeker op het moment dat ze de roosters niet rond kregen. De rooster-technische vraagstukken werden nog lastiger toen scholen halve dagen of om de dag opengingen en de kinderopvang de opvangtijden daarop moest afstemmen.

Daarnaast hebben sommige kinderopvangorganisaties te maken gehad met plaatsingen van (kwetsbare) kinderen die op hun eigen kinderopvang niet meer terecht konden door corona gerelateerde

omstandigheden. Deze kinderen waren onbekend voor de medewerkers. Ook de administratieve taken namen toe voor de kinderopvangorganisaties en de systemen waren in eerste instantie niet ingericht op het geven van noodopvang. Kleine kinderopvangorganisaties, zoals gastouders, werkten samen om noodopvang te organiseren. Een enkeling hiervan geeft aan de noodopvang als stressvol te hebben ervaren door het risico dat hun eigen gezin liep. Voor de gastouders met eigen kinderen die thuis school moesten volgen was het lastig om dat allemaal te combineren in dezelfde ruimte.

In het begin was het niet volledig duidelijk voor de kinderopvangorganisaties wie wel en wie niet gebruik mocht maken van de noodopvang, dat kwam deels doordat de kinderopvangorganisaties via ouders moesten horen of ze een cruciaal beroep hadden en lastig konden inschatten of dat daadwerkelijk zo was. Daarnaast vonden sommige medewerkers van kinderopvangorganisaties het lastig zich een beeld te vormen welke beroepen (op welk moment) gebruik mochten maken van de noodopvang. Ook benoemen kinderopvangorganisaties dat het lastig was om streng op te treden richting ouders waarvan het vermoeden was dat zij eigenlijk geen cruciaal beroep hadden. Veel kinderopvangorganisaties hebben te maken gehad met discussies met ouders over de cruciale beroepenlijst, maar ook hebben ze te maken gehad met ouders die de voorwaarden voor toegang tot de noodopvang niet eerlijk vonden en hun frustratie daarover uitten naar de kinderopvangorganisaties. Een aantal kinderopvangorganisaties benoemt dat gezinnen die niet behoorden tot de doelgroep van de noodopvang het moeilijk hadden.

De overgang van noodopvang en naar de reguliere opvang was makkelijker voor de kinderopvangorganisaties. Wel kregen de kinderopvangorganisaties te maken met de terugkomst van kinderen die allemaal weer moesten wennen omdat ze de kinderopvangmedewerkers weken tot maanden niet hadden gezien. Ook waren er nog steeds uitdagingen met de roosters en inzet van personeel.

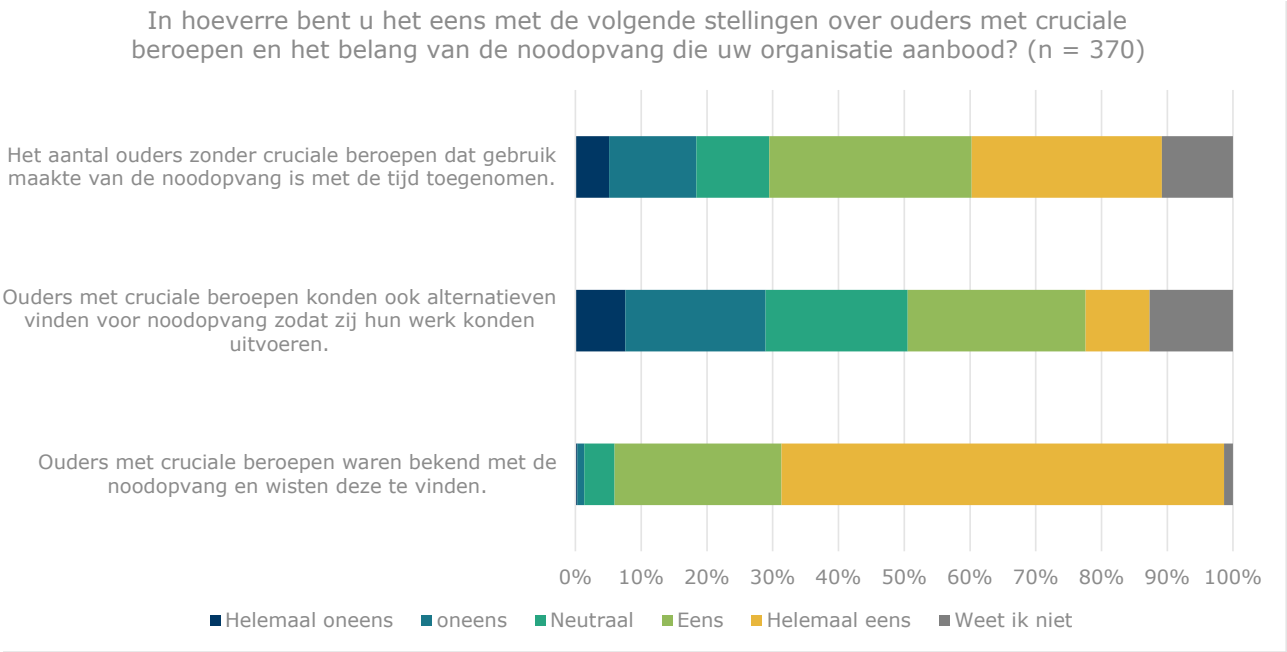
Uit de voorgaande paragraaf weten we dat er ouders waren die wel recht hadden op noodopvang, maar hier geen gebruik van maakten. Aan deze ouders hebben we naar hun motivatie gevraagd, zie Figuur 6. We zien dat een vrij grote groep (36%) het simpelweg niet nodig had. De mogelijkheid om thuis te werken (31%) is ook een veel genoemde reden om geen gebruik te maken van de noodopvang. Verder zien we dat er voor sommige ouders *meer* informele opvang mogelijk was.

Figuur 6: Antwoord op de vraag: Waarom heb je geen gebruik gemaakt van de noodopvang terwijl je hier wel recht op had? (n = 64)

Een andere verklaring voor het bereik van de noodopvang, is de vraag of ouders wel wisten dat ze er gebruik van konden maken. Slechts een klein deel (4%) wist niet dat zij er recht op hadden. De voornaamste bron van informatie was de website van de Rijksoverheid (43%), kinderopvang (33%), de media (24%) en het werk (23%).

De kinderopvangorganisaties zijn gevraagd in hoeverre ze het eens zijn met stellingen over ouders met cruciale beroepen en het belang van de noodopvang, zie Figuur 7. Deze stellingen tonen aan dat de meerderheid van de kinderopvangorganisaties (92%) stellen dat ouders met cruciale beroepen bekend waren met de noodopvang en deze wisten te vinden. Meer dan een kwart van de kinderopvangorganisaties (29%) geeft aan dat ouders met cruciale beroepen geen alternatieven konden vinden voor noodopvang. Wel merkte 60% van de kinderopvangorganisaties op dat ouders zonder cruciale beroepen met de tijd steeds vaker gebruik maakte van de noodopvang.

Figuur 7: In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over ouders met cruciale beroepen en het belang van de noodopvang die uw organisatie aanbood? (n = 370)

Focusgroep

In een focusgroep met ouders met een cruciaal beroep zijn hun ervaringen met de noodopvang besproken. Tijdens de eerste sluitingsperiode mochten de ouders met een cruciaal beroep gebruik maken van meer uren dan afgesproken in het contract met de kinderopvang. De meeste ouders benoemen dat ze hier geen gebruik van hebben gemaakt, omdat het niet nodig was. Eén ouder benoemt dat het theoretisch mogelijk was om extra uren op te nemen, maar in de praktijk was het wisselen van een dag of afwijkende uren opnemen niet altijd mogelijk.

In een focusgroep met kinderopvangorganisaties gaven deelnemers aan dat ze veel tijd kwijt waren aan het informeren van ouders en ze zagen dit als een dagtaak. De kinderopvangorganisaties benoemden dat het fijner voor hen zou zijn geweest als ze vooraf (onder geheimhouding) geïnformeerd zouden worden over nieuwe maatregelen. Hierdoor hadden ze meer tijd gehad om zich voor te bereiden en konden ze direct de juiste informatie naar de ouders versturen op het moment van bekendmaking. Zeker in periodes met wisselende coronamaatregelen moesten er vaak updates gestuurd worden en werden vele telefoontjes van ouders beantwoord om de situatie te verduidelijken. Houders van gastouderopvang gaven specifiek aan dat de regels voor gastouderopvang onduidelijk waren. Uit de corona-updates van het Rijk was het soms niet duidelijk of gastouderopvang onder de BSO-regels viel. Kinderopvangorganisaties gaven daarnaast aan veel stress te hebben ervaren door de wisselende veiligheids- en hygiënemaatregelen die door het Rijk werden voorgeschreven. De coronamaatregelen waren in de praktijk moeilijk uit te voeren bij kinderen, vooral

vanwege de strenge regels voor verkouden kinderen en werknemers. Dit maakte het lastig om continuïteit te bieden, omdat de kinderopvangorganisaties vooral bezig waren met het openen en sluiten van hun locaties, bijvoorbeeld door een te hoog aantal besmettingen. Voor gastouders was de keuze voor noodopvang extra riskant. Vaak was het eigen gezin van de gastouder ook thuis, waardoor de kans groter was dat het gezin of de opgevangen kinderen besmet raakte.

3.2 Kinderopvang blijft stabiel en overeind

In deze paragraaf gaan we in op het doelgroepbereik en doelbereik met betrekking de stabiliteit van de sector. We beantwoorden hiermee onderzoeksvraag 1.2: *In hoeverre is de sector stabiel en overeind gebleven? Zodat na opening kinderopvangorganisaties snel hun taak weer konden vervullen en ouders/verzorgers arbeid en zorg konden combineren, wat van groot belang was voor de economie. Hoe heeft de kinderopvangsector zich tijdens en na COVID-uitbraak financieel ontwikkeld (bijv.: aantal kinderopvanglocaties, aantal faillissementen, ontwikkeling winstgevendheid, solvabiliteit, gebruik van kinderopvang/aantal kindplaatsen)?*

De sector is stabiel en overeind gebleven tijdens en na de coronaperiode. De langjarige trends met betrekking tot het aantal kinderen en aantal locaties in de opvang zetten zich door. De kwaliteit van de kinderopvang is volgens de meeste ouders/verzorgers gelijk gebleven na de lockdowns. Ruim 80% van de organisaties is financieel gezond en er sprake is van een positieve trend.

Minder dan 10% van de organisaties stond tijdens de lockdowns onder (grote) financiële druk. Dit kwam niet doordat facturen niet werden doorbetaald, maar door afgeleide effecten zoals hoger verzuim bij personeel, hogere administratieve lasten en het compenseren van de bijdrage boven het maximale tarief aan ouders.

Gebruik van kinderopvang en het aantal kindplaatsen

Literatuuronderzoek

Er zijn verschillende bronnen die we kunnen hanteren om het gebruik van de kinderopvang te kunnen onderzoeken. Uit alle bronnen komt naar voren dat het aantal kinderen in de kinderopvang in de jaren voor de lockdowns groeide en dat deze groei tijdens, maar ook na de lockdown doorzetten.

Het Nederlands Cijfers Nederlands Jeugdinstituut toont het aantal kinderen in de kinderopvang gebaseerd op cijfers van CBS, zie Tabel 4. [64] Duidelijk is dat het totaal aantal kinderen in de formele dagopvang in de jaren van de lockdowns gestaag doorgroeiden. Hiermee wordt de trend die al jaren speelt doorgezet. Wel zien we dat de groei in aantal kinderen wat afvlakt. In de periode 2016-2018 lag dit op circa 7% per jaar, in 2019 daalt het naar 4% groei per jaar en 2020, 2021 ligt de groei op circa 1% per jaar. Omdat de daling dus al inzet voordat er sprake is van lockdowns, weten we dat de afvlakking niet veroorzaakt wordt door de lockdown. Zo is er al meerdere jaren sprake van een personeelstekort in de sector wat de groei beperkt. Voor de dagopvang en BSO is er sprake van een ander beeld: dit daalt flink in 2020, maar groeit sterk in 2021 en groeit in 2022 gestaag door. Voor gastouders zien we weer een ander patroon. Dit kent een piek in 2017 en neemt gestaag af tot 2020, maar kent een flinke krimp in 2021.

Tabel 4. Aantal kinderen in de formele kinderopvang (x1000) per jaar [64]

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal aantal kinderen in formele kinderopvang	775	755	764	818	878	947	983	997	1.007	1.035
Aantal kinderen in dag-opvang	416	404	406	434	465	507	522	474	540	555
Aantal kinderen in buitenschoolse opvang	410	401	409	439	471	504	528	497	537	551
Aantal kinderen in gastouderopvang	137	136	142	151	153	151	146	142	127	121

De Rijksoverheid publiceert op haar website cijfers over kinderopvang sinds 2020. De Rijksoverheid gebruikt hiervoor ook data van CBS. [65] Hierbij gaat het uitsluitend om kinderen die ook daadwerkelijk kinderopvangtoeslag krijgen, zie Tabel 5. Dit is dus een kleinere groep, dan de groep die hierboven getoond is. Daarnaast kunnen de aantallen afwijken omdat het CBS en de Rijksoverheid op een andere manier het aantal kinderen over het jaar meerekenen. CBS telt een kind volledig mee als het kind een week naar de kinderopvang is geweest. De Rijksoverheid telt een kind per week voor 1/52ste mee.

Ook hier zien we over de hele linie een gestage groei gedurende deze periode. Maar ook hier zien we de daling van de gastouderopvang terugkomen. Naast het aantal kinderen, zijn er ook data beschikbaar over het aantal uren. [65] Hier zien we bijna elke periode toename van het aantal uren voor alle categorieën: Kinderdagcentra, buitenschoolse opvang en gastouderopvang.

Tabel 5. Aantal kinderen met kinderopvangtoeslag (x1000) per jaar [65]

	2018	2019	2020	2021	Kw. 3 2022	Kw. 4 2022	Kw. 3 2023	Kw. 4 2023
Kinderdagcentra	328	341	344	354	370	380	379	386
Buitenschoolse opvang	366	390	399	399	428	439	444	454
Gastouderopvang 0-3 jaar	65	64	60	58	56	57	54	54
Gastouderopvang 4-11 jaar	50	47	42	38	33	32	30	29

Ook uit een onderzoek van Berenschot komt naar voren dat de effecten van de coronapandemie op de vraag naar kinderopvang beperkt zijn. [66] Ook zij concluderen dat de (relatief kleine) vraag naar gastouders al in 2017 begint te dalen, maar deze daling zou door Corona versterkt kunnen worden. Zij constateren echter wel dat de buitenschoolse opvang na een gelijkmatige jaarlijkse groei in 2020 en 2021 wél een afname zien in het gebruik, al zijn er verschillen tussen databronnen. Berenschot concludeert dat ouders vanwege de financiële compensatie blijkbaar gekozen hebben voor het behoud van de kinderopvangplaats in de dagopvang en minder voor het behoud van de plaats in de buitenschoolse opvang (BSO). Wellicht dat daar wel een effect door corona is voor de oudere kinderen in de BSO en minder voor de jongere kinderen: het thuiswerken met jonge kinderen die normaal naar de kinderopvang gaan, is moeilijk. Dit geldt ook voor de jongste kinderen in de BSO. De terugloop van de BSO lijkt veroorzaakt door de uitstroom van oudere kinderen.

Interviews

In de interviews is dit onderwerp beperkt aan bod gekomen. In een enkel gesprek is aangegeven dat tijdens de lockdowns de inschrijvingen afnamen, maar dit een beperkt effect had op de sector. Ook is naar voren gekomen dat de afname van de groei van het aantal kinderen in de opvang niet komt doordat de groei van de vraag afvlakt, maar doordat het steeds lastiger wordt om het aanbod te realiseren. Er zijn personeelstekorten en dit vertaalt zich in wachtlijsten voor ouders.

Aantal kinderopvangorganisaties – en locaties

Literatuuronderzoek

De cijfers op de website van de Rijksoverheid hebben ook betrekking op het aantal locaties voor dagopvang en BSO. Uit deze cijfers komt naar voren dat het aantal dagopvanglocaties heel stabiel is en groeit van 9.003 in januari 2019 naar 9.257 exact vijf jaar later. [65] Het aantal locaties voor BSO's groeit wat sterker: van 7.152 (januari 2019) tot 7.973 (januari 2024). Zoals we op basis van de voorgaande cijfers zullen verwachten daalt aantal gastouderlocaties van bijna 28.000 in januari 2019 naar minder dan 17.000 in januari 2024.

Interne cijfers van het Ministerie van SZW tonen een beeld dat aansluit bij hetgeen hierboven geschetst is. [67] Bij BSO's en de kinderdagopvang ziet men een de stijging in het aantal locaties voor, tijdens en na corona op grofweg hetzelfde tempo doorgroeien. Bij gastouderopvang constateren zij dat de dalende trend voor corona onverminderd doorzet.

Een breder onderzoek naar de kinderopvang [66] gaat in op de marktstructuur. Het wordt duidelijk dat de markt bestaat uit een groot aantal houders met één of twee locaties (60% van de houders), maar ook een aantal houders met veel of zelfs zeer veel locaties. We zien in de trenddata dat deze zeer grote houders (met 51 locaties of meer) vanaf 2017 hun marktaandeel zien toenemen: van grofweg 25% van de kinderplaatsen in 2017 naar grofweg 40% in 2022. De hele kleine houders (met één of twee locaties) blijven redelijk constant met 15% van de kindplaatsen. Het is dus vooral de middengroep die sterk daalt.

Focusgroep

Kinderopvangorganisaties benoemen dat het ziektepercentage na de coronacrisis gestegen is. De organisaties hebben het gevoel dat medewerkers zich makkelijker ziek gingen melden door een veranderde mentaliteit. Langzamerhand zakt het percentage ziekteverzuim weer naar het niveau voor de coronacrisis.

Financiële ontwikkeling

Literatuuronderzoek

Er zijn verschillende manieren om aan te kijken tegen de financiële ontwikkeling van de sector. Eén manier is om te kijken naar de ontwikkeling van de uurprijs. Cijfers van de Rijksoverheid [65] laten zien dat het relatieve verschil tussen de gemiddelde uurtarieven en de maximum uurprijs voor alle categorieën (dagopvang, BSO, gastouders) in de periode 2018-2023 toenemen. Deze toename is het groots voor dagopvang (van 0% naar bijna 5%), maar ook de BSO's groeien sterk (van 4% naar 8%). We zouden dit kunnen interpreteren als een indicatie van schaarste van het aanbod. De tarieven van de gastouders groeien het minst en dalen in sommige periodes zelfs. Dit zouden een indicaties kunnen zijn van een overschot in het aanbod van gastouders.

Een andere goede bron is het sectorrapport van het waarborgfonds Kinderopvang. [68] Zij hebben van ongeveer de helft van de markt financiële gegevens ontvangen. Zij presenteren gegevens over de boekjaren 2020, 2021 en 2022. Hieruit komt het volgende naar voren:

- Veruit het grootste deel van de populatie (83,9%) heeft in 2022 een goede solvabiliteit. Maar er ook een redelijk grote groep (ruim 16%) die een solvabiliteit heeft die onder de reguliere norm van 20% ligt. Ten opzichte van 2021 en 2020 zien we elk jaar een verbetering.
- De rentabiliteit ligt in 2022 op 3,2%. De verschillen tussen organisaties zijn echter groot en hierdoor is het lastig om een patroon over de tijd te zien.
- Het aandeel organisaties met een liquiditeit lager dan 1 (die dus niet op korte termijn aan al haar verplichtingen kan voldoen) ligt in 2022 op 23%. Over de tijd neemt dit toe.
- De gemiddelde huisvestingslasten lagen in 2022 op ruim 10% en zijn redelijk constant.
- De gemiddelde personeelslasten lagen in 2022 op 73,0% en namen toe over de tijd. Het is verwachting dat dit in 2023 weer hoger zal komen te liggen.

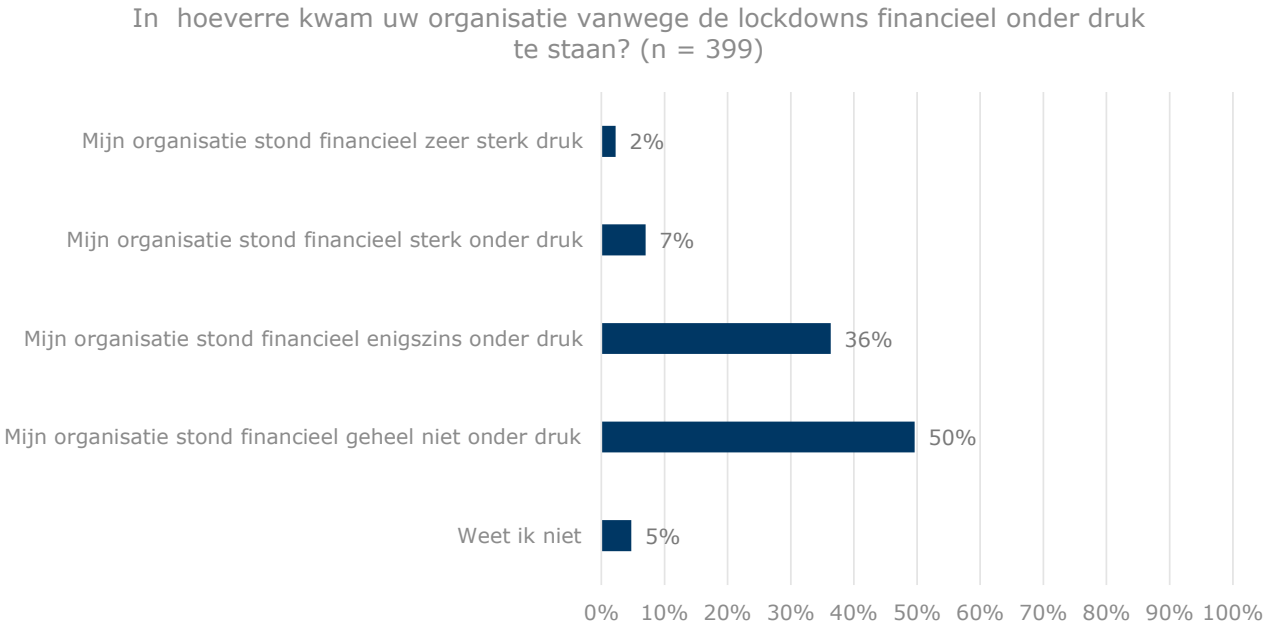
Een geheel ander perspectief op het bovenstaande wordt gegeven door een onderzoek waarin aan leidinggevenden van BSO's, kinderdagopvang- en peuteropvangorganisaties is gevraagd of zij financiële gevolgen ervaren van de coronacrisis. [62] Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan dat hier sprake van is.

Interviews

In de interviews is specifiek benoemd dat de kinderopvangorganisaties tijdens de coronaperiode een enorme administratieve last erbij gekregen hebben. Zo moesten er bijvoorbeeld steeds nieuwe roosters gemaakt worden. Daarnaast was het de vraag of de kinderopvang wel geld zou krijgen om bepaalde activiteiten te ontplooien, dus er was sprake van veel onzekerheden. De financiële afwikkeling van de gemeentelijke regelingen door het ministerie van SZW wordt positief beoordeeld.

Enquête

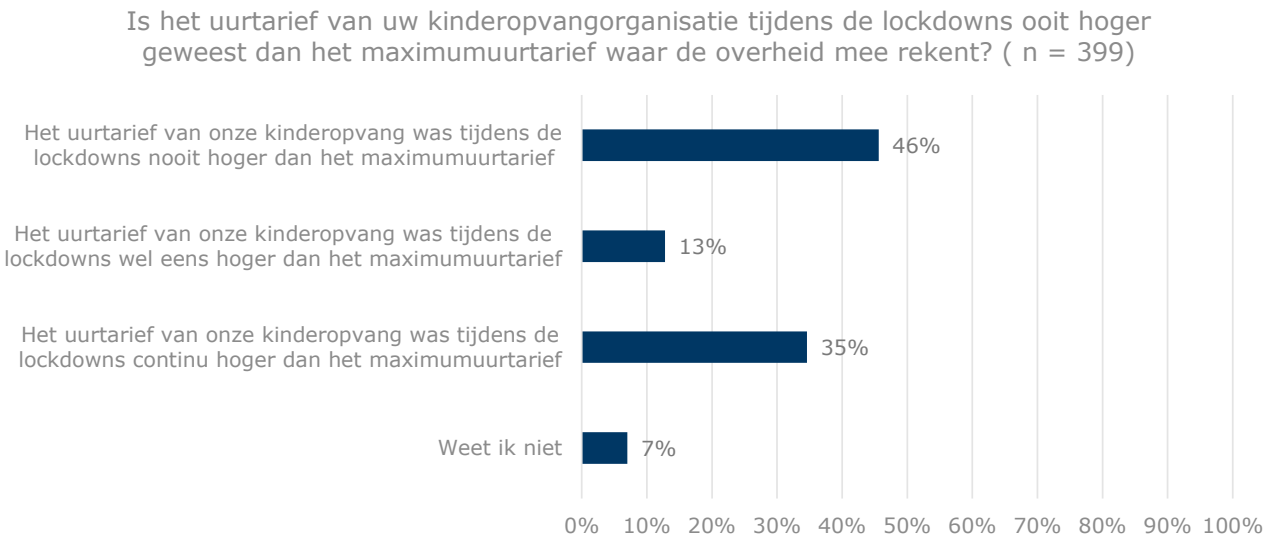
De helft (50%) van de kinderopvangorganisaties geeft aan dat zij geen financiële druk ervaarden als gevolg van de lockdowns en ruim een derde (36%) geeft aan dat zij enigszins financieel onder druk stonden, zie Figuur 8. Slechts 9% heeft aangegeven flinke financiële druk te hebben ervaren. De financiële druk werd door een grote verscheidenheid aan factoren veroorzaakt. Als redenen noemen kinderopvangorganisaties de compensatie van de eigen bijdrage boven het maximumuurtarief (zie ook Figuur 9), het hoge verzuim van personeel, de verminderde (vakantie)aanvragen, de investeringen in voorzorgmaatregelen zoals testen, de doorbetaling van vaste medewerkers, de hoeveelheid flexwerkers (waardoor geen aanspraak kon worden gedaan op steunmaatregelen) of het gebrek aan een buffer bij jonge organisaties. Kleine organisaties, waaronder gastouders, lukte het bovendien niet altijd om alle gemaakte uren te schrijven en factureren, waardoor meer werk is verzet voor veel minder inkomen.

Figuur 8: In hoeverre kwam uw organisatie vanwege de lockdowns financieel onder druk te staan? (n = 399)

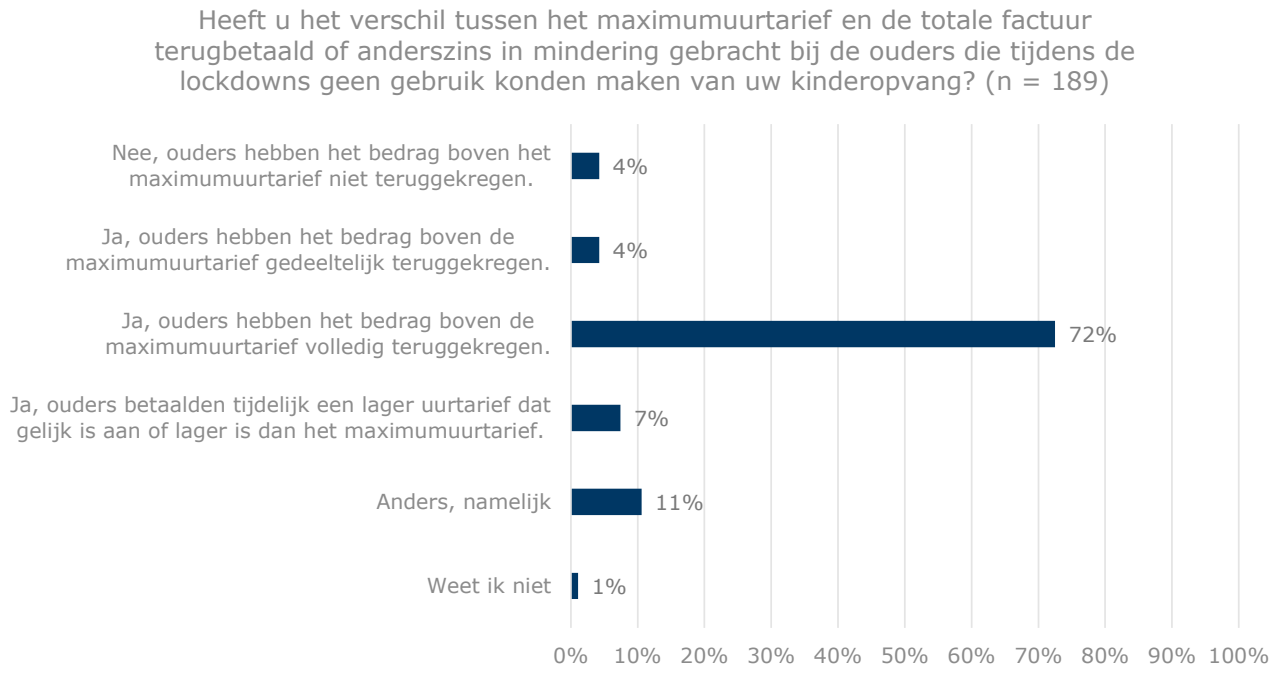
De ouders zijn gevraagd de factuur van de kinderopvang door te betalen met de belofte dat ze de eigen bijdrage zouden terugkrijgen, ook werd tijdens de eerste lockdown aangegeven dat het eventuele uurtarief boven het maximumuurtarief door de kinderopvangorganisaties terugbetaald zou worden aan de ouders. Een aantal kinderopvangorganisaties stond echter niet achter het aanbod van de kinderopvangsector om het tarief boven de uurprijs aan ouders terug te betalen, omdat de kosten doorliepen. Voor 192 kinderopvangorganisaties (48%) was het uurtarief wel eens of continue hoger dan het maximumuurtarief, zie Figuur 9. Het overgrote deel van deze groep kinderopvangorganisaties (91% van de 192) was op de hoogte dat ze

het bedrag hoger dan het maximumuurtarief tijdens de eerste lockdown terug moesten betalen aan de ouders.

Figuur 9: Is het uurtarief van uw kinderopvangorganisatie tijdens de lockdowns ooit hoger geweest dan het maximumuurtarief waar de overheid mee rekent? (n = 399)

Bijna driekwart van de kinderopvangorganisaties met een uurtarief boven het maximumuurtarief (72%) heeft het verschil hiertussen volledig terugbetaald, zie Figuur 10. Kinderopvangorganisaties die een ander antwoord opgeven benoemen dat zij ouders de keuze gaven of zij het geld volledig of gedeeltelijk terug wilden krijgen van de kinderopvangorganisatie. Bij een aantal kinderopvangorganisaties kwamen ouders of de oudercommissie zelf met het initiatief om ouders de keuze te geven om het uurtarief boven het maximumuurtarief terug te vragen. Kinderopvangorganisaties geven aan dat de meeste ouders ervoor kozen om het bedrag niet terug te vragen om de kinderopvangorganisaties een hart onder de riem te steken of te compenseren voor het extra werk dat ze hebben geleverd tijdens de coronaperiode. Dit betekent dat een kwart van de kinderopvangorganisaties met een tarief boven het maximumtarief extra gecompenseerd is ten opzichte van kinderopvangorganisaties die met hun uurtarief niet boven het maximumuurtarief zitten.

Figuur 10: Heeft u het verschil tussen het maximumuurtarief en de totale factuur terugbetaald of anderszins in mindering gebracht bij de ouders die tijdens de lockdowns geen gebruik konden maken van uw kinderopvang? (n = 189)

3.3 Ouders behouden hun plek bij de kinderopvang

In deze paragraaf gaan we in op het doelgroepbereik en doelbereik met betrekking tot het de mate waarin ouders/verzorgers na (elke) opening van de kinderopvang een plek op de kinderopvang wisten te behouden. We beantwoorden hiermee onderzoeksvraag 1.3: *Hebben ouders/verzorgers na (elke) opening van de kinderopvang een plek op de kinderopvang kunnen behouden?*

Het merendeel van de ouders/verzorgers heeft na lockdowns hun plek kunnen behouden, al heeft een deel van de ouders/verzorgers minder uren, andere dagen of een andere locatie. Minder dan 1% van de ouders/verzorgers (die hun contract niet vrijwillig wijzigden en hun facturen doorbetaalden) hadden helemaal geen plek meer op de opvang. Ook een flink deel van ouders/verzorgers die hun factuur niet doorbetaalden hebben hun plek kunnen behouden. Een zeer groot aandeel van de ouders/verzorgers (80%-95%) bleef de facturen doorbetalen. Dit deden ze vooral omdat ze hun plek wilden behouden, maar ook omdat dit aan hen gevraagd werd, de kosten gecompenseerd werden en omdat ze gebruik maakten van de noodopvang. Naast het niet meer betalen, konden ouders/verzorgers uiteraard ook hun contract aanpassen. Een klein deel van de ouders/verzorgers (15%) heeft zelf tijdens de lockdowns het contact met de kinderopvang naar beneden bijgesteld of volledig opgezegd. Dit deden ze vooral omdat ze vaker thuis konden werken en/of om kosten te besparen. Deze groep had na de lockdowns vaak ook geen kinderopvang meer nodig, dus het behouden van een plek was voor hen niet zo relevant.

Na de lockdowns kunnen ouders/verzorgers zorg en arbeid gemiddeld beter (!) combineren dan daarvoor. Ondanks dat voor de meerderheid weinig veranderde, is er ook een flinke groep van meer dan 20% waarvoor de combinatie eenvoudig is geworden, mogelijk als gevolg van thuiswerken. Slechts 7% kon zorg en arbeid minder goed combineren.

Doorbetalen en behoud van plek op de kinderopvang

Literatuuronderzoek

Uit een enquête van Kantar na de eerste lockdown onder ouders [60] komt naar voren dat 96% van de gezinnen de kinderopvang blijft betalen. Ook weten bijna alle gezinnen (95%) dat de overheid de kosten op

zich neemt. Later onderzoek [59] van Kantar laat soortgelijke cijfers over bekendheid zien, ook de ouders met een SMI waarvoor dit van toepassing is blijven veelal doorbetalen en weten dat de overheid de kosten op zich neemt. [59]

In een onderzoek onder leidinggevenden van kinderopvanglocaties is ook onderzocht in welke mate ouders hun contract wijzigen na de lockdowns. [62] Hierbij is niet doorgevraagd of dit ook kan betekenen dat er meer uren worden afgenomen. Ook wordt deze vraag absoluut uitgevraagd (hoe vaak wijzigen contracten?) en niet relatief (wijzigen de contracten vaker dan voor de lockdowns), waardoor we het basisniveau niet weten. Met andere woorden, de cijfers geven een overschatting van opzeggingen als gevolg van de lockdowns. Toch komt zeer zelden (bij KDV en POV) of nooit (bij BSO) naar voren dat *veel* ouders hun contract wijzigen. Wel wordt geregeld aangegeven dat het aantal nieuwe aanmeldingen is teruggelopen na de lockdowns, maar dit kan een tijdelijk effect zijn.

Interviews

Aan de kant van beleidsmakers wordt aangegeven dat men verrast is over het aandeel van de ouders dat gewoon is blijven doorbetalen. Deze ouders hebben gevolg gegeven aan de oproep en ze zijn later vergoed hiervoor. Vanuit de branche is aangegeven dat kinderopvangorganisaties coulant zijn geweest. Als ouders niet betaalden dan kregen ze een herinnering. Pas na enige tijd werd het contract opgezegd en dan verlies je als ouders plek.

Enquête

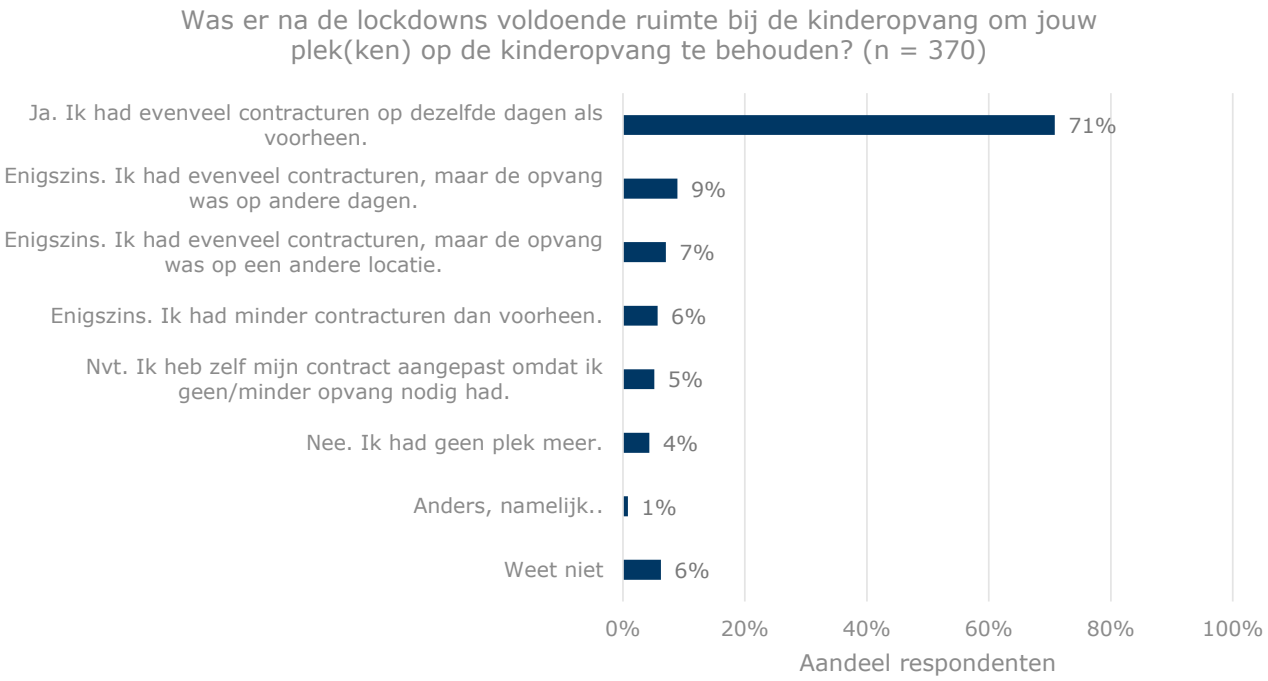
Wel of niet doorbetalen

We vroegen aan ouders of zij hun factuur daadwerkelijk doorbetaalden. Ruim 80% betaalde hun factuur door, 10% niet en 10% weet het niet meer. In de enquête die we onder de kinderopvangorganisaties hebben uitgezet blijkt dat bij 86% van de kinderopvangorganisaties het merendeel (80-100%) van de ouders de factuur aan de kinderopvang doorbetaalden. De cijfers uit deze enquête vallen lager uit dan de cijfers uit de onderzoeken van Kantar. [60] [59] Een mogelijke verklaring hiervoor is dat ouders vier jaar na dato deze vraag minder accuraat kunnen beantwoorden.

Behouden plek

Aan de ouders (die hun contract niet hebben stopgezet) hebben we gevraagd of zij ook daadwerkelijk hun plek hebben kunnen behouden, zie Figuur 11. Voor ruim meerderheid (71%) van de respondenten is dit duidelijk het geval. Voor ruim 20% van de respondenten was dit enigszins het geval, aangezien de dagen, locaties of het aantal uren veranderden. Slechts 4% van de respondenten had geen plek meer op de opvang.

Voor het bepalen van de doeltreffendheid binnen dit onderzoek is het belangrijk om te kijken naar de ouders die hun contract niet vrijwillig hebben stopgezet en hun factuur blijven doorbetalen. Een doel van de regelingen was immers dat ouders die bleven doorbetalen hun plek zouden behouden. Dat ouders die niet bleven doorbetalen ook hun plek in veel gevallen ook hu plek behielden is een (prettig) neveneffect. Als we de bovenstaande cijfers alleen voor ouders die (a) hun contract niet vrijwillig hebben stopgezet en (b) hun factuur doorbetalen bepalen dan komen we tot de conclusie dat *minder dan 1% van deze groep helemaal geen plek meer had op de opvang na de lockdowns.*

Figuur 11: Antwoord op de vraag: Was er na de lockdowns voldoende ruimte bij de kinderopvang om jouw plek(ken) op de kinderopvang te behouden? (n = 370)

Ook aan de kinderopvangorganisaties vroegen we of ouders die doorbetaalden hun plek konden behouden. In 90% van de gevallen konden alle ouders die doorbetaalden hun plek behouden. Wanneer ouders hun plek niet volledige konden behouden kwam dit onder andere doordat de vraag naar kinderopvang is gestegen (waardoor er minder uren beschikbaar zijn per kind), doordat de kinderopvanglocaties zijn gekrompen (waardoor er minder plek is) en doordat gastouders zijn gestopt.

Ook de ouders die het contract hebben stopgezet tijdens de lockdowns hebben we gevraagd of ze hun plaats konden terugkrijgen. Veruit de grootste groep had na de lockdowns geen kinderopvang meer nodig. Dit is een indicatie dat een flink deel van ouders in deze groep opzeggers wellicht voor de lockdowns al het voornemen had om de kinderopvang op te zeggen, bijvoorbeeld omdat de kinderen te oud hiervoor worden. De groep die geen plek meer kon terugkrijgen na het stopzetten van het contract was heel klein (3%). Ouders die na de lockdowns een nieuw contract sloten met de kinderopvang konden minder vaak opvang krijgen voor dezelfde uren, dagen en locaties dan ouders die hun contract gedurende de lockdowns behielden. Dit is logisch in een sector met lange wachtlijsten.

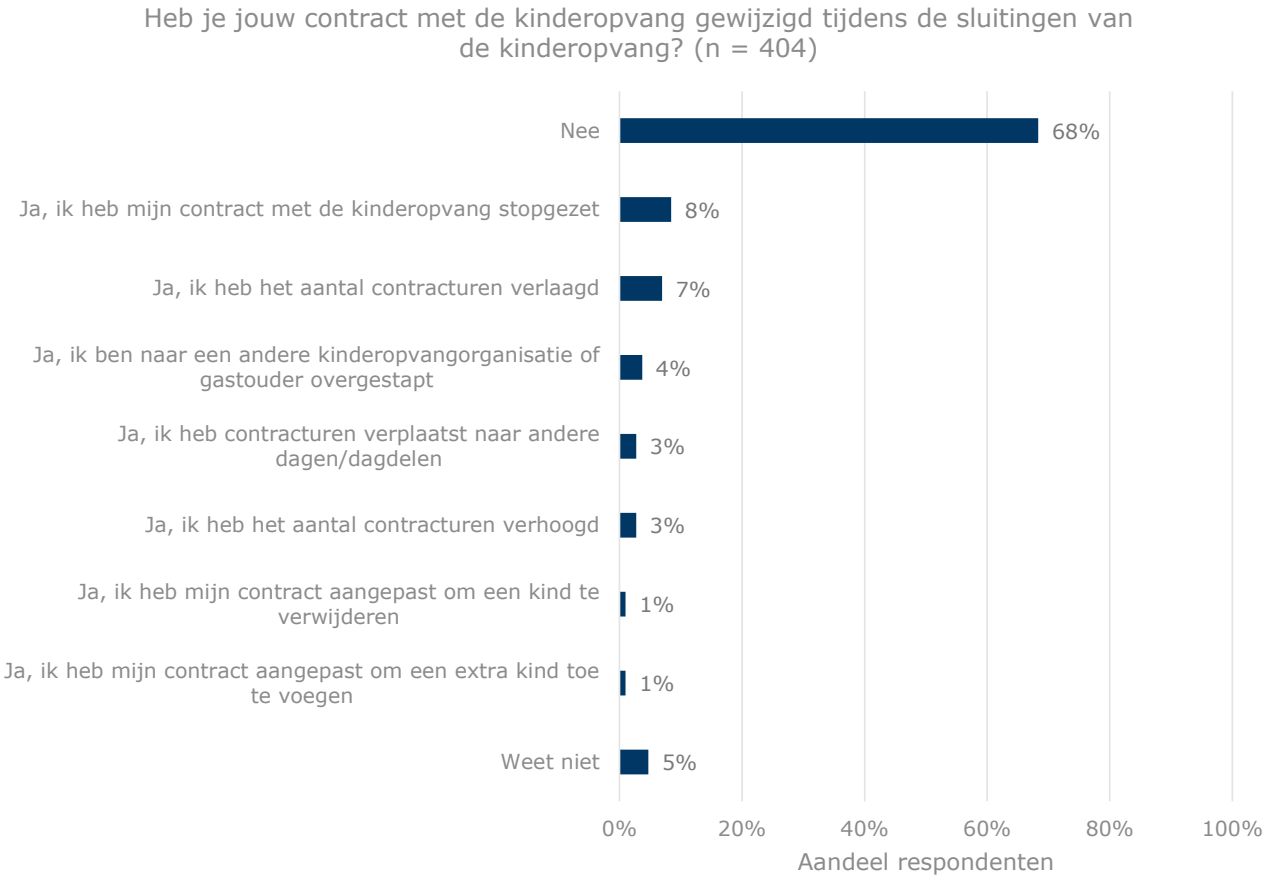
Eén op de vijf (21%) kinderopvangorganisaties geeft aan dat alle ouders die hun factuur doorbetaalden hun plek ook konden behouden, zie Figuur 12. Daarnaast geeft een flinke groep aan dat een deel van ouders die hun factuur niet doorbetaalden hun plek behielden. Het grootste deel van de kinderopvangorganisaties (40%) geeft echter aan niet te weten of ouders die de factuur van de kinderopvang niet doorbetaalden hun plek konden behouden. Op de vraag waarom ouders niet altijd hun contract konden behouden werd onder andere aangegeven dat contracten werden beëindigd als ouders deze niet doorbetaalden. Wanneer dit niet het geval was, werd de plek vaak vergeven in het geval van een wachtlijst of een nieuwe aanmelding. Verder zijn er nog een aantal kinderopvangorganisaties die aangeven geen ervaring te hebben met ouders die niet betaalden of de kinderopvang stop hebben gezet in de coronaperiode.

Figuur 12: In hoeverre hebben ouders die hun factuur niet doorbetaalden een plek bij uw kinderopvang kunnen behouden na de lockdowns? (n = 399)

Aanpassen van contract

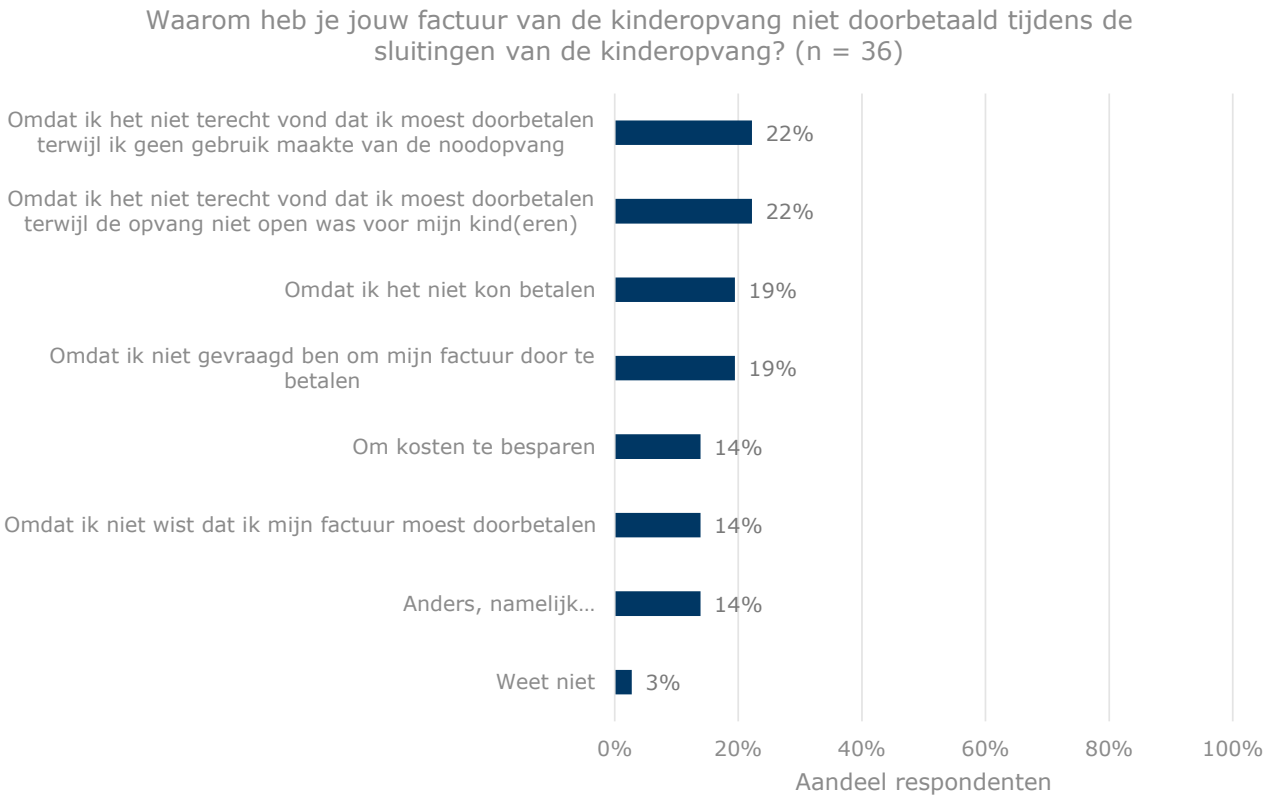
Naast het niet meer betalen, konden ouders uiteraard ook hun contract aanpassen, zie Figuur 13. Uit de enquête onder kinderopvangorganisaties bleek dat bij 85% van de organisaties slechts 0-20% van de ouders hun contract volledig hebben opgezegd tijdens de lockdowns. In de enquête onder ouders hebben we ook uitgevraagd of zij tijdens de lockdowns hun contract hebben aangepast. Bijna 70% van de ouders heeft dit niet gedaan. Ongeveer 8% zette het contract stop en ongeveer 7% verlaagde het aantal uren, dit had veelal te maken met dat de kinderen ouder worden en (vaker) thuis konden blijven.

Figuur 13. Antwoord op de vraag: Heb je jouw contract met de kinderopvang gewijzigd tijdens de sluitingen van de kinderopvang?

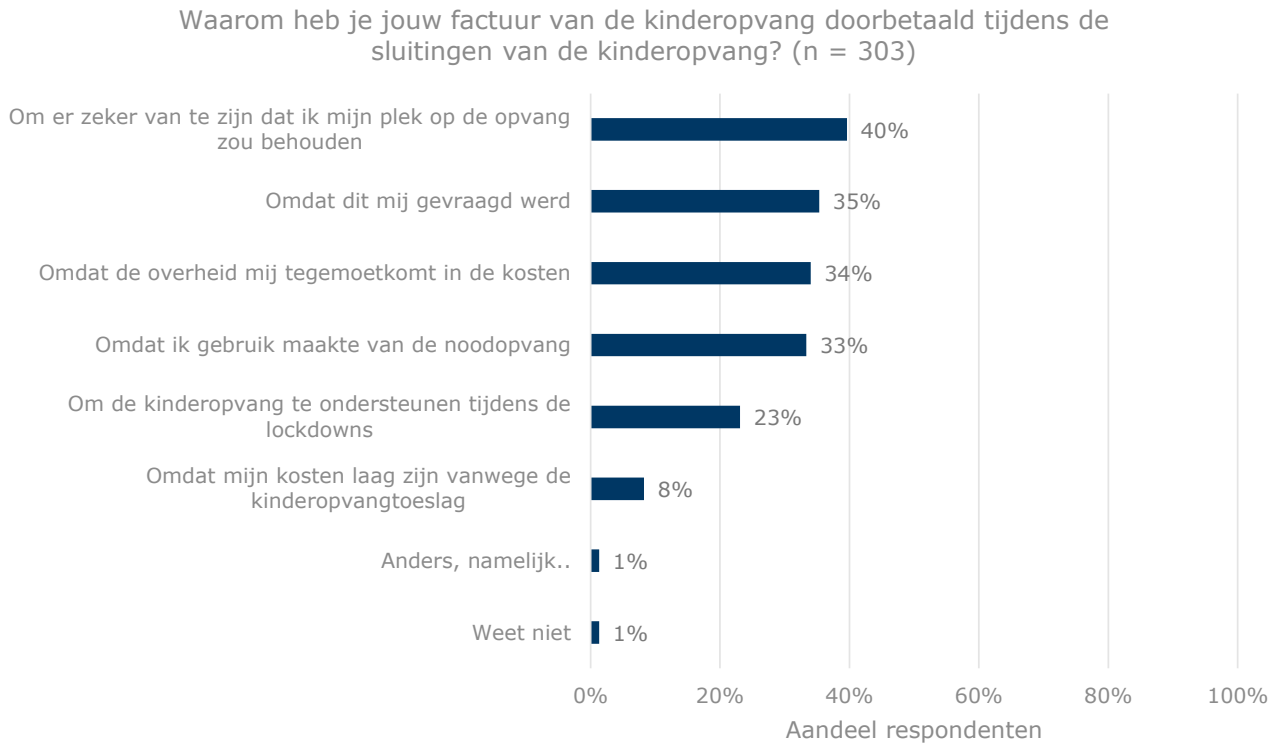
Motivaties

Aan de groep ouders die niet doorbetaalden vroegen we om een motivatie hiervan, zie Figuur 14. Bijna de helft (44%) vond het niet terecht om door te betalen terwijl ze geen gebruik maakte van de noodopvang of gebruik konden maken van de kinderopvang. Ook kon een deel van de ouders (33%) het niet betalen of stopten ze met betalen om kosten te besparen.

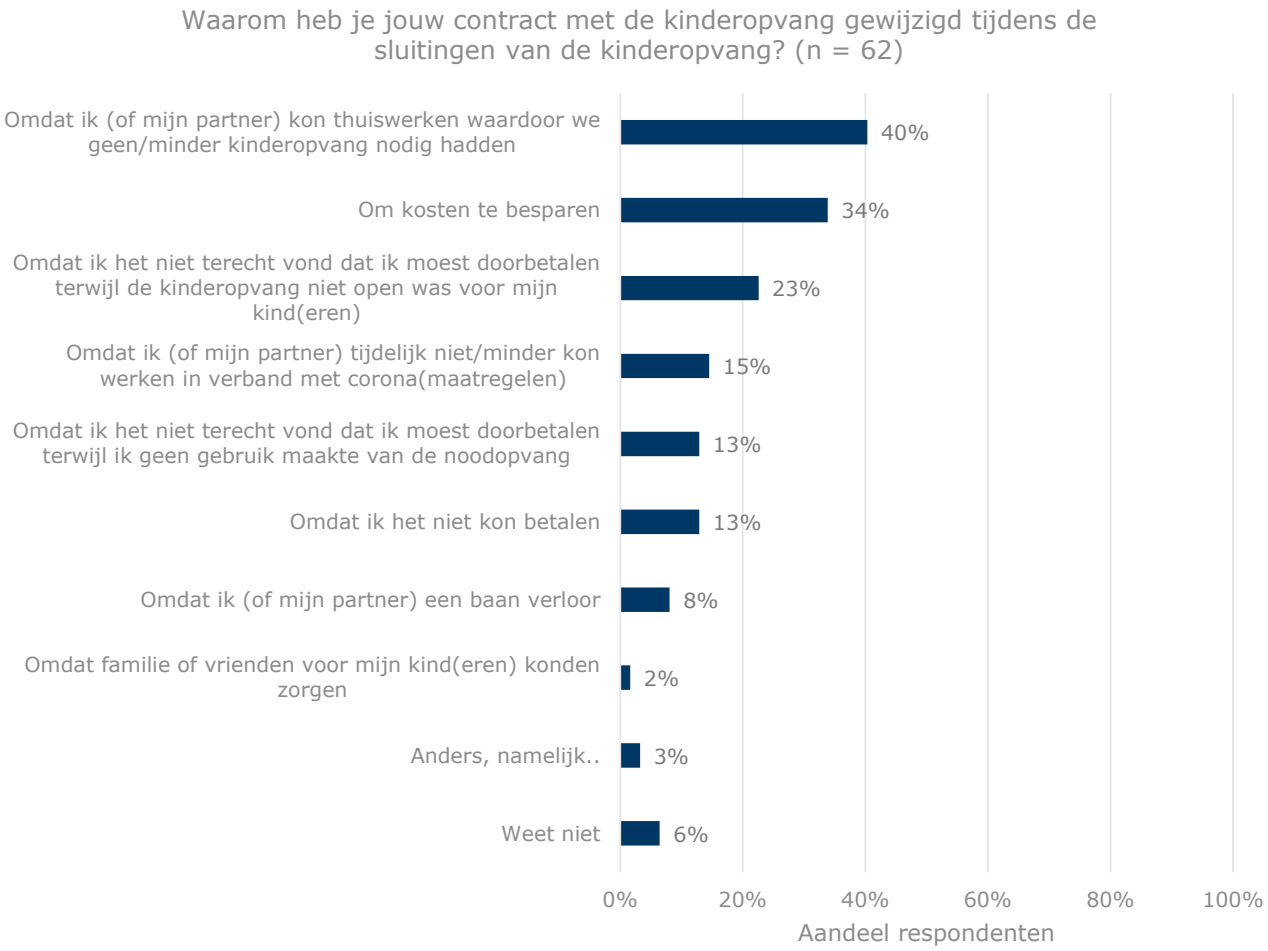
Figuur 14: Antwoord op de vraag: Waarom heb je jouw factuur van de kinderopvang niet doorbetaald tijdens de sluitingen van de kinderopvang? (n = 36) Meerdere antwoorden mogelijk.

Andersom hebben we ook aan de ouders die wel hun factuur doorbetaald gevraagd naar hun motivatie. Deze uitkomsten worden getoond in Figuur 15. Hieruit komt naar voren dat respondenten vaak meerdere motivaties geven voor hun keuze om de factuur door te betalen. Het behouden van de plek op de kinderopvang wordt het vaakst door ouders benoemd (40%). Verder worden de motivaties omdat het gevraagd werd (35%), omdat de overheid een tegemoetkoming geeft (34%) en omdat er gebruik gemaakt wordt van de noodopvang (33%) als antwoord gegeven.

Figuur 15: Antwoord op de vraag: Waarom heb je jouw factuur van de kinderopvang doorbetaald tijdens de sluitingen van de kinderopvang? (n = 303) Meerdere antwoorden mogelijk.

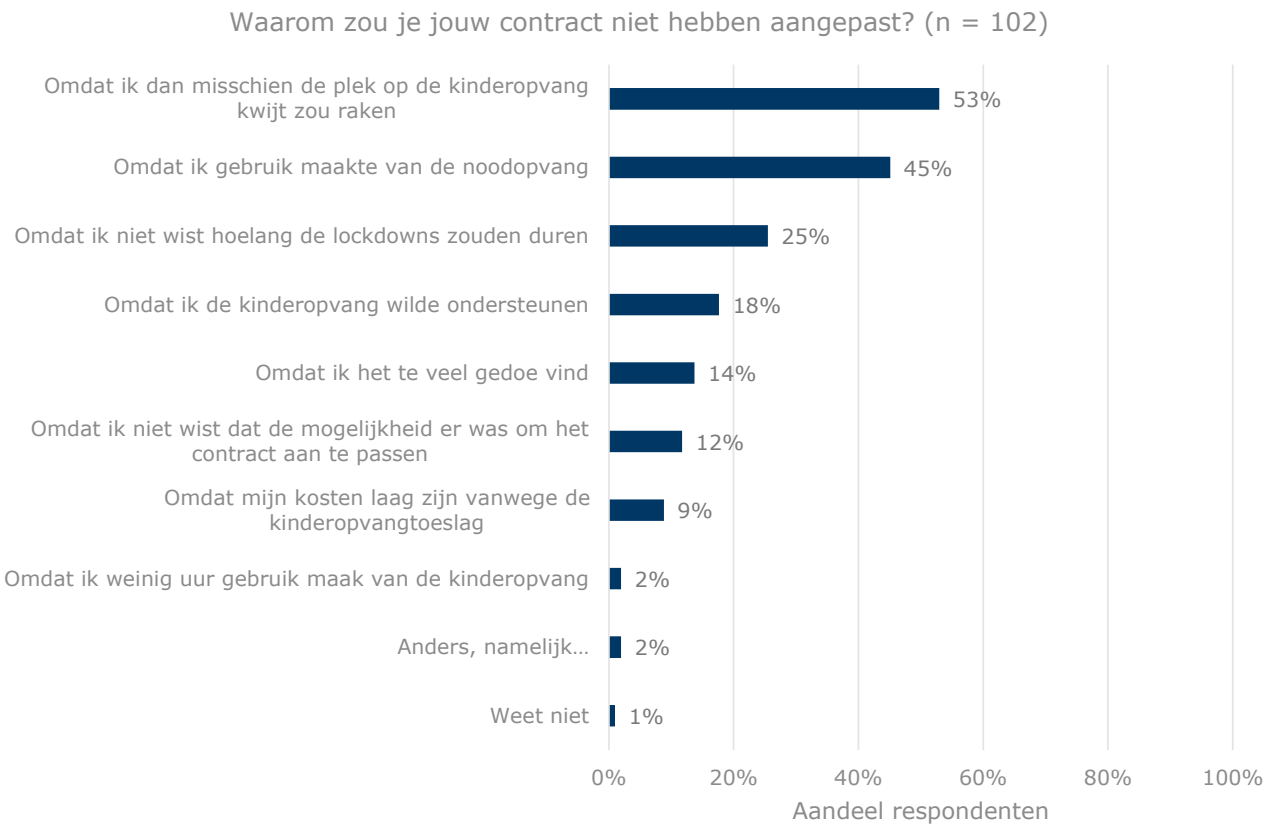
Aan de ouders die hun contract hebben aangepast door het contract stop te zetten, over te stappen en/of uren aan te passen hebben we gevraagd *waarom* zij dit hebben gedaan. De meeste ouders geven aan dat dit komt omdat er een mogelijkheid tot thuiswerken ontstond of om kosten te besparen, zie Figuur 16.

Figuur 16: Antwoord op de vraag: Waarom heb je jouw contract met de kinderopvang gewijzigd tijdens de sluitingen van de kinderopvang?

De redenen die kinderopvangorganisaties te horen kregen van ouders over het opzeggen van hun contract met de kinderopvang lopen uiteen. De voornaamste redenen was dat ouders konden thuiswerken waardoor ze geen kinderopvang nodig hadden (40%), omdat zij een baan verloren (31%), minder zijn gaan werken i.v.m. de coronamaatregelen (24%) of omdat de ouders kosten wilden of moesten besparen (23%).

Aan de ouders die hun contract niet zouden opzeggen wat hun motivatie hiervoor zou zijn, zie Figuur 17. De angst om de plek op de kinderopvang kwijt te raken speelde hier een grote rol. Ook het gebruik maken van de noodopvang wordt door veel respondenten genoemd.

Figuur 17: Antwoord op de vraag: Waarom zou je jouw contract niet hebben aangepast? (n = 102)

Andersom hebben we ook aan de ouders die zouden hebben opgezegd gevraagd naar een motivatie, zie Figuur 18. Dit gaat deels om eerlijkheid (betalen voor een dienst, terwijl deze niet wordt geleverd) en deels om draagkracht.

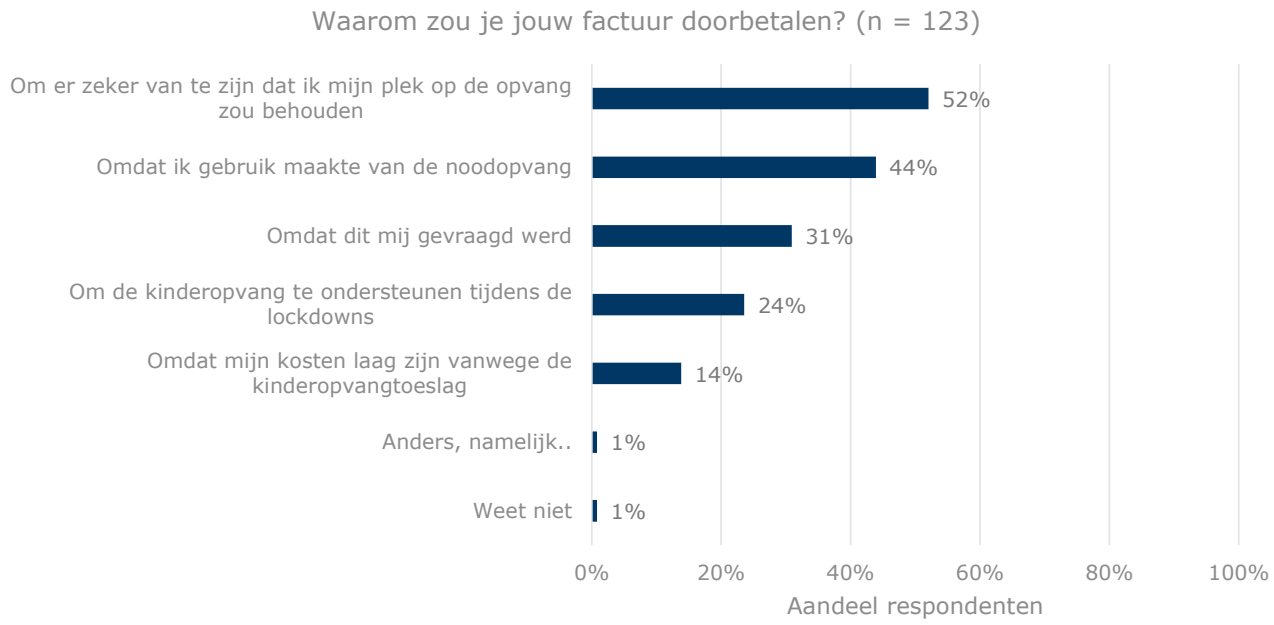

Figuur 18: Antwoord op de vraag: Waarom zou je jouw contract met de kinderopvang hebben opgezegd of aangepast? (n = 82)

De bovenste vragen hebben we ook op een net iets andere manier gesteld. We hebben gevraagd aan ouders die hun contract niet opzegden, facturen doorbetaalden en gebruik maakten van de regelingen of zij zonder de regelingen de facturen wel zouden hebben doorbetaald. Bijna 60% zou hebben doorbetaald en ruim een kwart zou niet meer hebben doorbetaald (de rest van deze groep weet het niet). Wederom is aan de ouders die wel zouden doorbetalen en die niet zouden doorbetalen gevraagd naar een motivatie, Figuur 19 en Figuur 20. Duidelijk is dat de personen die niet zouden doorbetalen dit voornamelijk niet meer zouden doen omdat zij dit niet terecht vinden. De personen die wel doorbetalen doen dit vooral om hun plek (regulier of op de noodvang) te behouden.

Figuur 19: Antwoord op de vraag Waarom zou je jouw factuur niet doorbetalen? (n = 55)

Figuur 20: Antwoord op de vraag: Waarom zou je jouw factuur doorbetalen? (n = 123)

Focusgroep

De ouders zonder een cruciaal beroep hebben de factuur voor de kinderopvang doorbetaald om verschillende redenen. De ouders hadden het idee dat ze wel moesten doorbetalen om hun plek op de kinderopvang te behouden, zeker voor ouders die ervaring hebben met wachtlijsten voor de kinderopvang was dit een belangrijke reden. Daarnaast waren ouders solidair met de kinderopvangsector. De ouders zagen in dat het personeel van de kinderopvang doorbetaald moest worden zodat ouders met cruciale beroepen gebruik konden maken van de noodopvang, maar ook zodat ze na de lockdown zelf weer gebruik zouden kunnen maken van de kinderopvang. Zeker de ouders waarbij het eigen inkomen doorliep hebben vrij snel besloten om de kinderopvang door te betalen. De ouders hadden het vertrouwen dat ze de tegemoetkoming zouden krijgen, maar een deel van de ouders heeft het geld wel apart gezet voor het geval dat ze de tegemoetkoming toch zouden moeten terugbetalen. Ook wisten niet alle ouders of ze recht zouden hebben op de tegemoetkoming door bijzondere omstandigheden. Ouders hebben daarnaast lang moeten wachten op de tegemoetkoming. Meerdere ouders in de focusgroep hoorden van andere ouders die hun inkomen verloren door de coronamaatregelen dat zij kozen om de kinderopvang stop te zetten en hun plek kwijtraakten, omdat de tegemoetkoming te lang op zich liet wachten.

Geen van de deelnemende ouders zonder een cruciaal beroep in de focusgroep is de plek op de kinderopvang kwijtgeraakt na de coronaperiode. Ook de deelnemende ouders met een cruciaal beroep hebben allemaal de plek op de kinderopvang kunnen behouden. Wel hebben sommige ouders minder dagen opgenomen omdat ze de zorgtaken beter konden combineren met werken. Ook hadden een aantal kinderen de leeftijd bereikt waarop ze niet meer naar de kinderopvang hoefden. Na de lockdowns vonden ouders zonder cruciaal beroep het prettig dat hun kinderen weer met andere kinderen om konden gaan op de kinderopvang, zeker voor kinderen die enig kind zijn.

Combinatie zorg en arbeid ouders na opening

Literatuuronderzoek

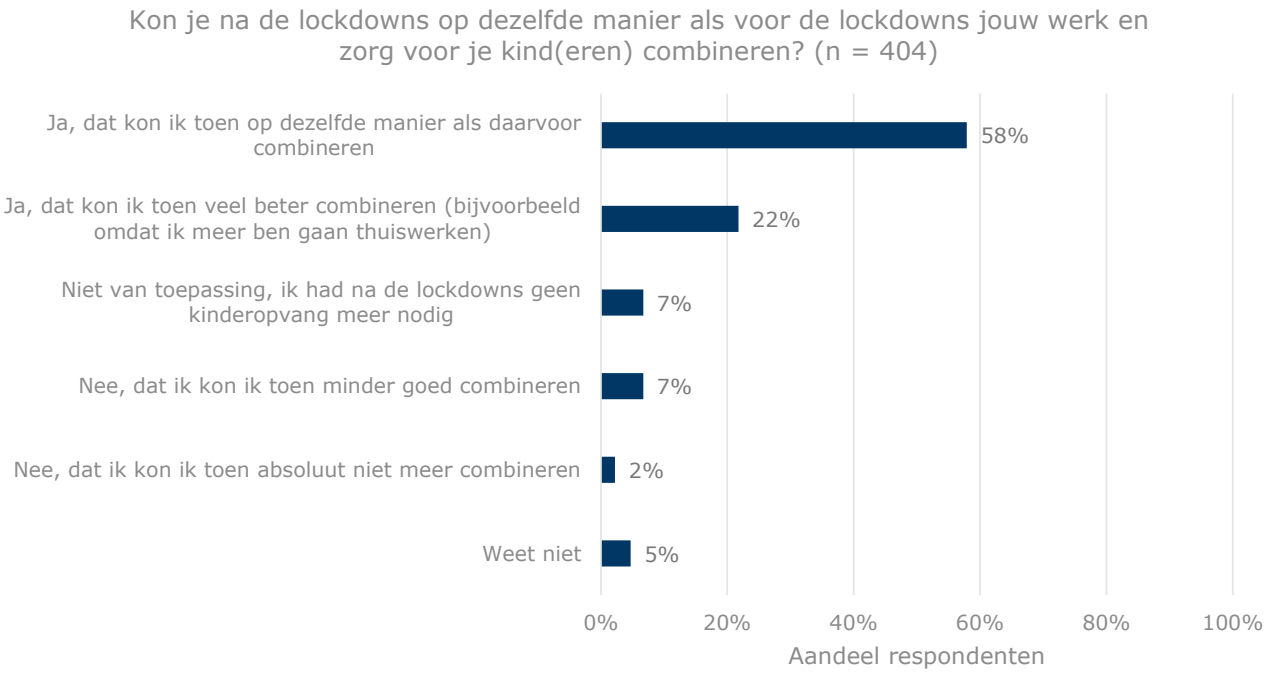
We hebben in de literatuur geen bronnen kunnen vinden die dit onderwerp direct bespreken. We kunnen wel kijken naar het gebruik van de kinderopvang als proxy voor de combinatie zorg en arbeid na opening. Het aantal dagen gebruik van de kinderopvang vanaf 8 juni 2020 is bij alle soorten nagenoeg gelijk aan voor de coronacrisis. [61] We zien we een verschuiving in de wijze waarop kinderen worden opgevangen buiten de periode waarop ze op de kinderopvang zitten. De informele opvang door grootouders is afgenomen van 40% naar 30%. [61] Dit wordt opgevangen doordat ouders meer kunnen thuiswerken.

Interviews

In één interview is aangegeven dat de combinatie van zorg en arbeid tijdelijk ging knellen toen bepaalde sectoren weer opengingen en bepaalde sectoren niet. Een voorbeeld hiervan is dat de BSO gesloten was en de kapperszaken open mochten, maar de kappers niet onder een cruciale beroepen vielen. Hierdoor hadden de kappers geen (nood)opvang, maar ze moesten wel weer aan het werk.

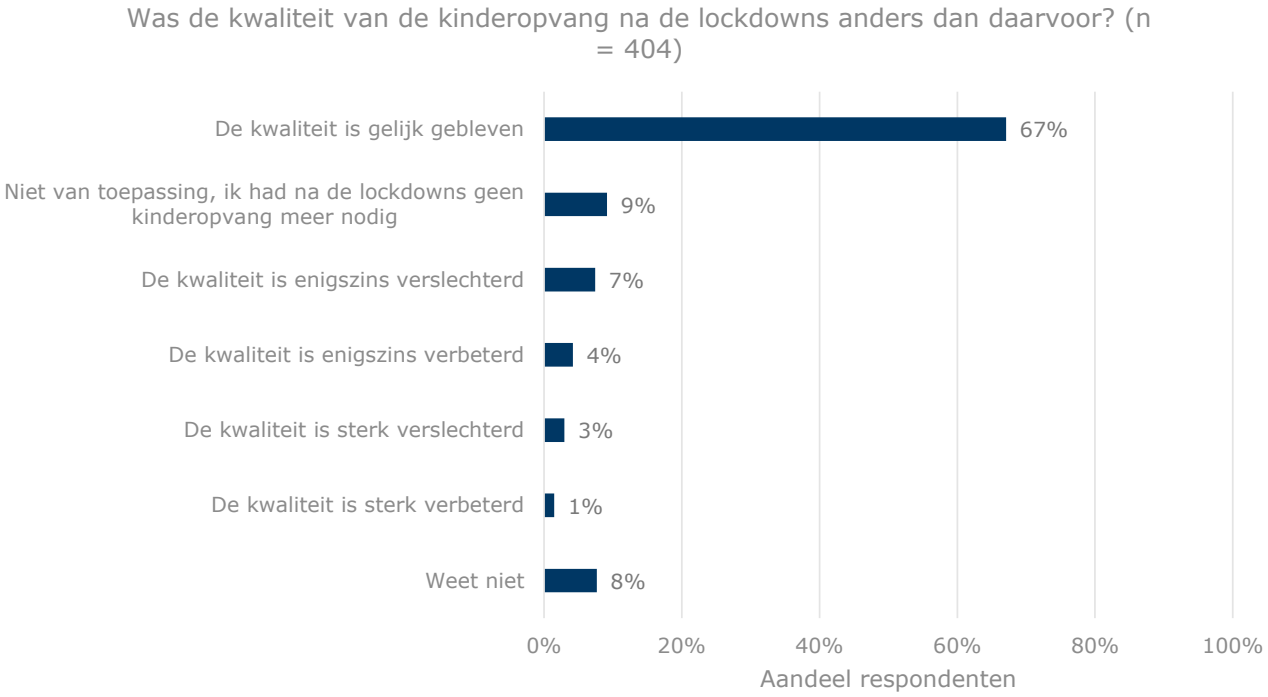
Enquête

In de enquête hebben we aan ouders gevraagd is welke mate zij na de lockdown zorg en arbeid weer konden combineren, zie Figuur 21. De uitkomst is zeer positief. Bijna 60% kon zorg en arbeid op dezelfde manier als voor de lockdowns combineren. Opvallend is echter dat ruim 20% het beter kan combineren dan voorheen. Waarschijnlijk speelt het kunnen thuiswerken hier een grote rol in. Slechts 7% kon het minder goed combineren en 2% kon het helemaal niet meer combineren.

Figuur 21: Antwoord op de vraag: Kon je na de lockdowns op dezelfde manier als voor de lockdowns jouw werk en zorg voor je kind(eren) combineren? (n = 404)

In de enquête aan ouders is ook gevraagd naar de perceptie van de ouders van de kwaliteit van de kinderopvang na de lockdowns, zie Figuur 22. De overgrote meerderheid van de ouders zien geen verschil in kwaliteit van de opvang. Een klein deel (5%) vindt dat het (enigszins of sterk) verbeterd is. Circa 10% vindt dat het (enigszins of sterk) verslechterd is.

Figuur 22: Antwoord op de vraag: Was de kwaliteit van de kinderopvang na de lockdowns anders dan daarvoor? (n = 404)

Focusgroep

De ouders met een cruciaal beroep benoemen dat ze geen verschil merken op de kinderopvang na de coronacrisis. Wel is er op sommige plekken een tekort aan groepsleidsters waardoor groepen drukker zijn of er minder begeleide activiteiten worden aangeboden. De ouders zonder een cruciaal beroep waren na de lockdownperioden niet bang voor de veiligheid van de kinderen op de kinderopvang. Dit kwam onder andere doordat tegen die tijd bekend was dat kinderen minder vatbaar waren voor corona, doordat ze het zelf al hadden gehad of doordat kinderen meer buiten dan binnen zijn op de opvang.

4 Doeltreffendheid

4.1 Realisatie veilige noodopvang (outcome)

Doeltreffendheid

In deze paragraaf gaan we in op de derde gewenste outcome uit de beleidstheorie: Realisatie veilige kinderopvang, zie Figuur 2. Dat doen we aan de hand van de activiteiten die zijn uitgevoerd om veilige kinderopvang mogelijk te maken (met uitzondering van de definitie van cruciale beroepen opstellen, aangezien dit werd uitgevoerd door NCTV van ministerie van Justitie en Veiligheid) en de gewenste outputs bij deze activiteiten. We behandelen hier de volgende onderzoeksvraag: *4.1 In hoeverre is het gelukt om veilige (volgens de geldende coronamaatregelen) en verantwoorde noodopvang te organiseren? Is de gewenste output behaald?*

De protocollen Kinderopvang & COVID hebben bijgedragen aan de realisatie van veilige noodopvang door de vertaalslag te maken van de landelijke coronaregels naar de kinderopvangsector. Deze protocollen zijn onder leiding van het ministerie van SZW samen met de belangen- en brancheverenigingen van de kinderopvangsector opgesteld. De protocollen werden up-to-date gehouden en soms wekelijks aangepast. Kinderopvangorganisaties geven aan het protocol zo goed als mogelijk te hebben gevolgd. Hierin liepen ze wel tegen praktische obstakels aan, zoals de vele aanpassingen doorvoeren (waarvan het nut niet altijd werd ingezien) en de hoge administratieve lasten.

De communicatie over de noodopvang vanuit het Rijk naar ouders/verzorgers was voldoende om de boodschap over te brengen dat noodopvang beschikbaar was voor ouders/verzorgers met cruciale beroepen en kinderen in kwetsbare posities. Ook kinderopvangorganisaties zeggen voldoende geïnformeerd te zijn over de verwachtingen rondom het organiseren van noodopvang. Wel was er enige onzekerheid over wanneer nieuwe maatregelen in zouden gaan en in hoeverre de kinderopvang-organisaties de maatregelen op de juiste manier hadden geïnterpreteerd. Ook was het uitdagend voor de kinderopvangorganisaties om te besluiten over het wel of niet toelaten van kinderen op de noodopvang.

Over het algemeen wordt de samenwerking tussen de VNG, GGH GHOR en de SZW als zeer positief beoordeeld en werden er snel concrete afspraken gemaakt over de realisatie van veilige noodopvang.

Activiteit: Protocol KO & COVID opstellen

Interviews

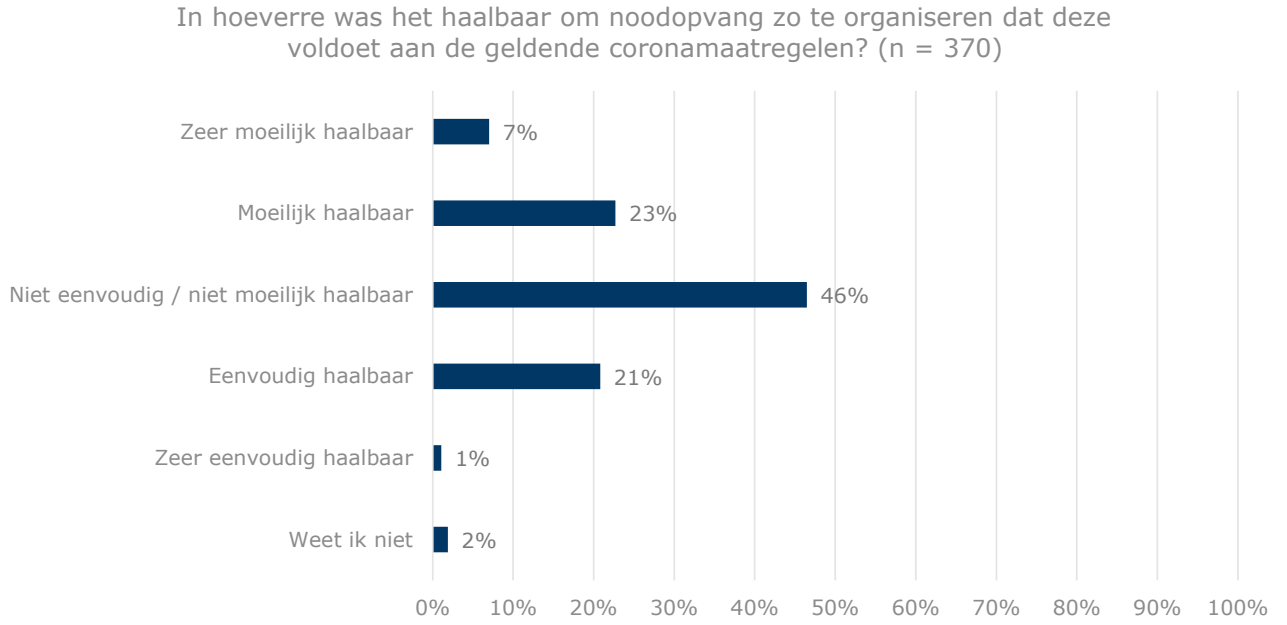
De protocollen voor de noodopvang zijn opgesteld om een vertaalslag te maken van de landelijke corona regels naar de kinderopvang. Deze protocollen zijn onder leiding van het ministerie van SZW samen met de belangen- en brancheverenigingen van de kinderopvangsector opgesteld. De protocollen werden up-to-date gehouden, soms wekelijks aangepast, bij veranderingen in de landelijke coronaregels, RIVM-berichtgeving en aan de hand van voortschrijdend inzicht vanuit de kinderopvangsector. De protocollen bleven gelden in de perioden tussen de lockdowns.

Toezicht op de kinderopvang vanuit de gemeente (GGD) kon niet meer plaatsvinden op locatie door de coronamaatregelen. Toezicht vanuit de GGD kon op afstand, vooral telefonisch, op een ondersteunende manier ingezet worden bij het realiseren van veilige noodopvang. Ook is de GGD betrokken geweest bij het realiseren van veilige 24-uurs noodopvang. Het bellen met de gastouderbureaus en kinderdagverblijven over hoe het gaat en of er nog vragen zijn tijdens de eerste lockdown werd erg gewaardeerd door de gastouders en kinderdagverblijven. De controle of de noodopvang volgens de geldende coronamaatregelen werd aangeboden werd door gastouderbureaus bij gastouders en leidinggevende bij BSO's en kinderdagverblijven gecontroleerd. De kinderopvangorganisaties hadden belang bij het goed letten op de geldende

coronamaatregelen, want als er corona uitbrak dan moest de locatie dicht. Na verloop van tijd kon de GGD digitaal onderzoek gaan doen naar de veiligheid bij kinderopvangorganisaties.

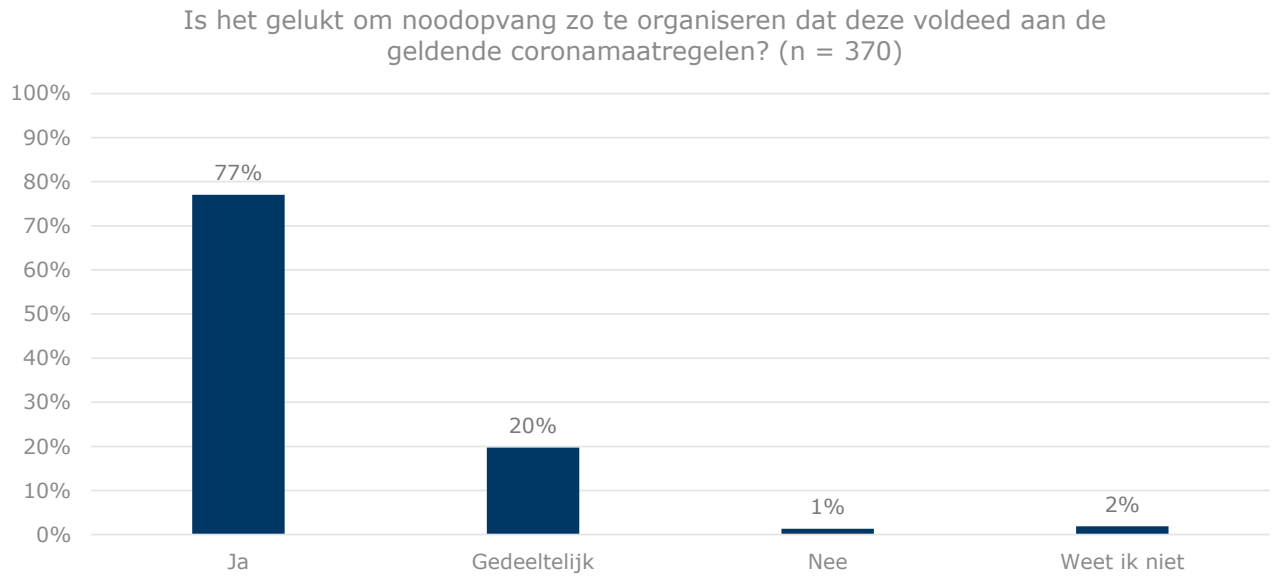
Enquête

In de enquête zijn de kinderopvangorganisaties ook bevraagd in hoeverre het haalbaar was om veilige noodopvang te realiseren. Deze vragen zijn alleen beantwoord door de kinderopvangorganisaties die noodopvang hebben aangeboden in een of meerdere sluitingen gedurende de coronaperiode.

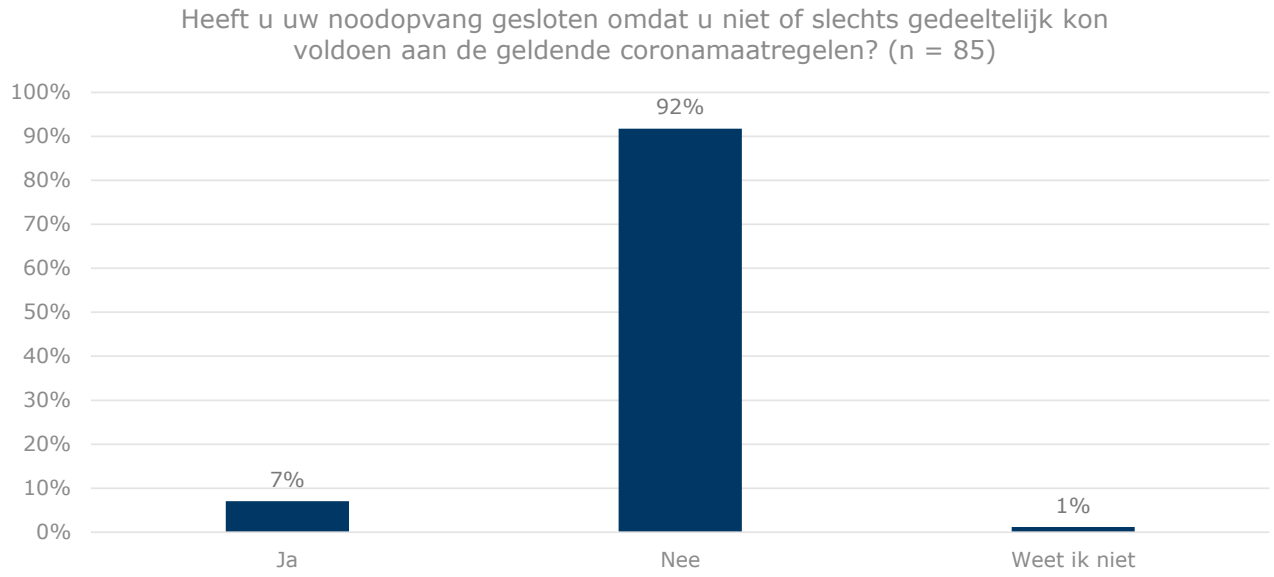
Figuur 23: In hoeverre was het haalbaar om noodopvang zo te organiseren dat deze voldoet aan de geldende coronamaatregelen? (n = 370)

Kinderopvangorganisaties benoemen dat contactbeperkende maatregelen tijdens de coronaperiode lastig waren en dat de maatregelen met betrekking tot de kinderopvang daar geen uitzondering op waren, maar dat het belang ervan wel werd ingezien. De meeste kinderopvangorganisaties beoordelen de haalbaarheid om veilige noodopvang te organiseren daarom niet eenvoudig maar ook niet moeilijk haalbaar, zie Figuur 23. In de toelichting hierop benoemen de kinderopvangorganisaties dat ze verantwoordelijk waren voor de veiligheid en gezondheid van kinderen en dat ze het mogelijk maakten dat ouders met cruciale beroepen konden blijven werken, waardoor ze ervaarde dat hun bijdrage aan de noodopvang van enorme waarde was. Ook zijn de kinderopvangorganisaties gewend flexibel te zijn en te improviseren in moeilijke situaties, waardoor ze proactief en hard hebben gewerkt om oplossingen te verzinnen om te voldoen aan de geldende coronamaatregelen. Van de kinderopvangorganisaties heeft een ruime meerderheid (77%) kunnen voldoen aan de geldende coronamaatregelen, zie Figuur 24. De kinderopvangorganisaties die de haalbaarheid van de coronamaatregelen als (zeer) moeilijk beoordelen benoemen hierbij dat dat vooral te maken had met het afstand houden tot andere medewerkers op dezelfde groep, vooral op groepen met kleine kinderen en baby's. Ook hebben sommige kinderopvangorganisaties ervaren dat niet alle ouders zich aan de maatregelen wilden houden. Daarnaast was het testen op corona door ouders en kinderen niet te controleren, waardoor ze af moesten gaan op het woord van ouders, wat in sommige gevallen bij het personeel een onveilig gevoel gaf. De ouders en medewerkers hadden eigen normen met betrekking tot het voldoen aan de geldende coronamaatregelen wat eenduidige afspraken maken waar iedereen achterstond lastig maakte. Daarnaast veranderde de maatregelen vaak wat de haalbaarheid in de uitvoering in de weg zat.

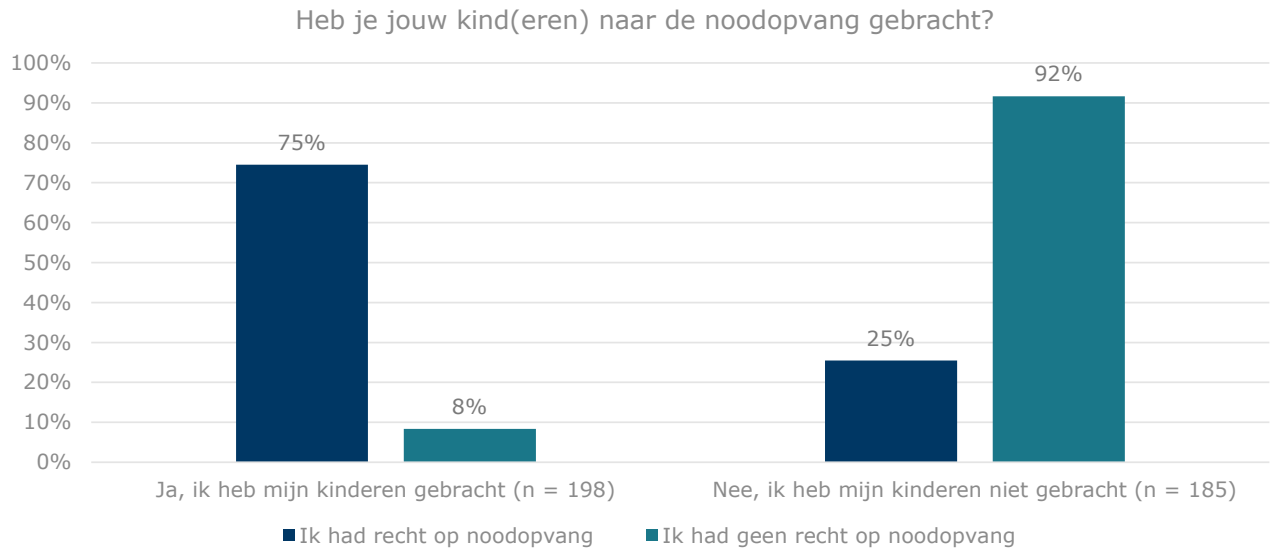
Figuur 24: Is het gelukt om noodopvang zo te organiseren dat deze voldeed aan de geldende coronamaatregelen? (n = 370)

Een klein deel (7%) van de kinderopvangorganisaties die niet of slechts gedeeltelijk konden voldoen aan de geldende coronamaatregelen heeft de noodopvang gesloten, zie Figuur 25.

Figuur 25: Heeft u uw noodopvang gesloten omdat u niet of slechts gedeeltelijk kon voldoen aan de geldende corona-maatregelen? (n = 85)

Aan ouders is gevraagd of ze hun kind naar de noodopvang hebben gebracht tijdens de lockdowns en of ze hier recht op hadden, zie Figuur 26. Het blijkt dat 75% van de ouders die recht hadden op noodopvang hun kind(eren) ook daadwerkelijk naar de noodopvang hebben gebracht. Van de ouders die geen recht hadden op noodopvang heeft 8% hun kind(eren) alsnog naar de noodopvang gebracht. Over het algemeen is de juiste doelgroep aangetrokken tot het wel en niet gebruiken van de noodopvang.

Figuur 26: Antwoord op de vraag: Heb je jouw kind(eren) naar de noodopvang gebracht? Uitgesplitst naar ouders die wel en geen recht hadden op noodopvang (n =383)

Focusgroep

De ouders met een cruciaal beroep hebben niet getwijfeld aan de veiligheid van de kinderen bij de noodopvang. Zeker toen bekend werd dat kinderen weinig last hadden van COVID-19. De veiligheid vormde dus ook geen belemmering om de kinderen naar de noodopvang te brengen. De groepen waren kleiner dan in een normale situatie, waardoor kinderen elkaar ook niet konden aansteken met verkoudheden. Op het moment dat kinderen wel verkouden waren of een snotneus had dan waren ouders ook bereid om de kinderen te testen. Sommige ouders konden testen met voorrang via hun cruciale beroep. De ouders met een cruciaal beroep namen het testen serieus omdat ze in hun omgeving of via hun cruciale beroep meemaakten dat mensen er erg ziek van werden. Wel benoemen ouders dat de overdracht van kinderen gedurende de coronaperiode op afstand moest gebeuren wat geen fijne ervaring was en mogelijk zelfs schadelijk voor het kind. Sommige kinderopvanglocaties konden hier goed mee omgaan, bijvoorbeeld door extra ingangen te creëren.

Wel hadden de ouders het te doen met de medewerkers van de kinderopvang gezien het risico dat ze liepen, zeker met de wat oudere kinderopvangmedewerkers. De ouders zijn daarom ook heel dankbaar dat deze mensen wel de noodopvang hebben verzorgd en het beste van de coronamaatregelen en protocollen hebben proberen te maken.

Ouders met een cruciaal beroep hebben niets aan te merken op de noodopvang. Vlot na de persconferentie kwam de kinderopvang met een bericht van hoe ze het gingen aan pakken en wat van de ouders werd verwacht. De ouders omschrijven de noodopvang als perfect en dat veel ineens kon. Eén ouder benoemt dat in die periode het kind enorme stappen in de ontwikkeling heeft gezet. Ouders benoemen het jammer te vinden dat na de coronaperiode allerlei zaken opeens een stuk minder makkelijk geregeld kunnen worden. De kinderopvang is weer een vanzelfsprekendheid en minder flexibel.

Activiteit: Communicatie over de noodopvang

Interviews

In de interviews komt naar voren dat het voor kinderopvangorganisaties belangrijk was dat ouders niet massaal de contracten zouden opzeggen. Daarom heeft de Rijksoverheid zo snel mogelijk aangegeven dat de kosten vergoed zouden moeten worden door de overheid. Dit was ook nodig om de noodopvang mogelijk te maken. Het was belangrijk dat dit signaal door de overheid voor 25 maart 2020 gegeven zou worden, want dat is de dag dat de ouders de factuur voor de kinderopvang betalen. Doordat deze belofte van een

tegemoetkoming snel is afgegeven, kwam er rust bij ouders en de kinderopvang. Het signaal heeft heel goed gewerkt, waardoor de kinderopvang in staat was om de noodopvang te organiseren. Ze konden zich zo focussen op het organiseren van noodopvang en hoefden zich geen zorgen te maken om geld. In de interviews wordt genoemd dat de kinderopvang geen noodopvang had kunnen organiseren als het signaal van een tegemoetkoming voor ouders niet snel was gegeven.

Tijdens de lockdowns heeft de Brancheverenigingen Maatschappelijke Kinderopvang een Q&A gepubliceerd met vragen en antwoorden over de crisis. Bij de betrokken partijen speelden ingewikkelde vragen als: wat is een cruciaal beroep en wanneer zijn kinderen kwetsbaar? Doordat richtlijnen vaak wijzigde hadden betrokken partijen moeite om te weten welke richtlijnen van toepassing waren op welk moment, de Q&A gaf hier duidelijkheid in.

Wat in de interviews verder naar voren komt is dat het niet altijd duidelijk was *wanneer* de nieuwe maatregelen zouden ingaan. Nieuwe regels werden aangekondigd in de persconferenties en dan dachten sommige mensen dat ze er meteen aan moeten houden. Hierdoor ontstond een tussenfase waarin sommige mensen zich al aan nieuwe regels gaan houden en anderen nog niet.

Enquête

In de enquête die we onder de kinderopvangorganisaties hebben uitgezet is naar voren gekomen dat de kinderopvangorganisaties voornamelijk geïnformeerd werden over de sluiting en heropening van de kinderopvang via het nieuws, Rijksoverheid.nl, schriftelijke communicatie van de overheid en via de brancheverenigingen (n=399). Deze kinderopvangorganisaties geven aan via dezelfde kanalen op de hoogte te zijn gebracht van de vraag aan ouders om de factuur door te betalen aan de kinderopvang en over de mogelijkheid om noodopvang aan te bieden.

Focusgroep

De kinderopvangorganisaties wisten in grote lijnen wat van ze werd verwacht voor het realiseren van de noodopvang. In het begin was het zoeken hoe de noodopvang goed te combineren viel met onderwijs. Sommige gemeente hebben werkgroepen opgezet om afspraken te maken over welke locaties ingezet zouden worden voor de noodopvang. Wel waren er veel nieuwe updates en ruimte voor eigen invulling. De coördinatie vanuit de gemeente kwam in de praktijk in sommige gevallen neer op een uitvraag naar wat kinderopvangorganisaties konden bieden, maar verder geen coördinatie of afstemming. Deze kinderopvangorganisaties benoemen niet iemand bij de gemeente te hebben gehad die meedacht met het opzetten van de noodopvang. Andere kinderopvangorganisaties hebben meer steun vanuit de gemeente ervaren, bijvoorbeeld in de communicatie naar de ouders.

Activiteit: Overleg met VNG, GGD GHOR, SZW (directie Kinderopvang) en Rijk

Literatuuronderzoek

In een onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs [37] onder gemeenten is onderzocht in welke mate de aansturing van gemeenten goed is verlopen. Bijna 70% van de gemeenten is het (zeer) eens met de stelling dat de gemeente duidelijke taken en verantwoordelijkheden heeft gekregen. Bijna 10% is het hier (zeer) mee oneens. In een onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs [37] onder gemeenten komt naar voren dat bijna 60% voldoende capaciteit had om de noodopvang tijdens de eerste lockdown te organiseren. Bijna 80% van de gemeenten is van mening dat zij voldoende kennis en expertise hadden om hier uitvoering aan te geven.

Interviews

De samenwerking tussen partijen is in veel interviews benoemd. Over het algemeen wordt de communicatie tussen de VNG, GGH GHOR en SZW als zeer positief beoordeeld. De partijen hielden intensief contact door middel van communicatie via korte lijnen, hierdoor werden er snel concrete afspraken gemaakt. Het was een nieuwe en onduidelijke situatie waardoor de invulling van de noodopvang stapje voor stapje verder werd ingevuld. Daarnaast is het wederzijds respect tussen deze stakeholders gegroeid. Aan de andere kant horen

we ook van partijen die net buiten dit overleg zitten, dat zij het jammer vinden dat zij zo beperkt betrokken waren. Op een gegeven moment wisten zij pas van veranderingen na de persconferentie.

In de interviews is specifiek ingegaan op de rol van de gemeenten. De rol van de gemeente was het coördineerden van de noodopvang: de plekken aanwijzen die beschikbaar waren voor noodopvang (in de praktijk werden dat de kinderopvanglocaties), en de gemeente moest ook de locaties aanwijzen voor de 24-uurs opvang. De gemeente heeft verder in beeld van welke voorzieningen er zijn en zorgt voor overleg met scholen en kinderopvangorganisaties om afspraken te maken met elkaar. Na de eerste lockdown had de gemeente niet meer de coördinerende rol voor de noodopvang voor kinderen van ouders met cruciale beroepen. Alleen voor de noodopvang voor kwetsbare kinderen bleef de gemeente een rol houden. Bovendien konden ouders bij de gemeente terecht voor vragen over de noodopvang.

Ook de rol van scholen komt aan bod. Er wordt genoemd dat bij de afstemming tussen scholen en kinderopvang sommige scholen het gevoel hadden dat zij ook noodopvang moesten bieden op andere tijden dan schooltijden. Dat was niet het geval, maar scholen boden dat soms wel aan.

Focusgroep

In de focusgroep met kinderopvangorganisaties gaven deelnemers aan dat het organiseren van de noodopvanglocaties in sommige regio's in nauwe samenwerking met kinderopvanglocaties, gemeenten en het onderwijs verliep. Samen werd geïnventariseerd hoeveel locaties en medewerkers beschikbaar waren voor de noodopvang. Deze goede samenwerking werd toegeschreven aan het gemeenschappelijke doel dat moest worden behaald, wat een gevoel van saamhorigheid bracht. In andere gemeenten was er echter minder tot geen overleg met de gemeente en bepaalden kinderopvanglocaties gezamenlijk waar de gecentraliseerde noodopvang zou plaatsvinden. Gastouders konden zelf beslissen of ze wel of geen noodopvang wilden aanbieden.

De kinderopvangorganisaties gaven verder aan dat ze in staat waren om noodopvang te bieden dankzij de goede mentaliteit binnen de hele branche. De overheid benadrukte het belang van kinderopvang, wat waardering voor de sector opleverde. Desondanks hadden de organisaties een 'bedankje' in de vorm van een financiële tegemoetkoming verwacht van het Rijk, zodat ze hun medewerkers een extraatje konden geven voor hun inzet.

Output: Houders van KO zijn geïnformeerd over hoe veilige opvang te bieden

Literatuuronderzoek

In een uitvoering rapport van de Inspectie van Onderwijs over gemeentelijk toezicht op de kinderopvang [37] wordt uitvoerig ingegaan op het toezicht tijdens de lockdowns. Hier komt een aantal inzichten naar voren die meer inzicht geven in hoe de houders van de kinderopvang zijn geïnformeerd om veilige opvang te bieden:

- *Fysieke bezoeken op locatie werden door GGD GHOR Nederland afgeraden. Om die reden werden 'vinger aan de pols'-gesprekken en signaal gestuurd toezicht geadviseerd. Ongeveer driekwart van de gemeenten geef aan dat door de GGD'en 'vinger aan de pols'- gesprekken en/of signaal gestuurd toezicht werd gehouden op de noodopvang, maar niet altijd bij alle locaties. Met name kleinere gemeenten gaven aan dat ze, door de intensieve contacten met kinderopvangorganisaties, zelf al een goed beeld hadden van de noodopvang en dat daardoor 'vinger aan de pols'-gesprekken geen toegevoegde waarde hadden.*
- *Bij bijna een kwart van de GGD'en hebben signalen daadwerkelijk geleid tot het uitvoeren van signaal gestuurd toezicht op de noodopvang. Dit signaal gestuurd toezicht vond op verschillende manieren plaats, maar met name telefonisch. Bij slechts twee voorzieningen heef het signaal gestuurd toezicht volgens de GGD'en geleid tot vaststelling van tekortkomingen.*
- *Van de GGD'en vond bijna een derde het toezicht op de noodopvang lastig uit te voeren. Daarbij vonden ze fase 1, de periode net na de sluiting van de kinderopvang, het lastigst. De helft van deze*

GGD'en geef aan dat dit kwam doordat er rekening gehouden moest worden met de richtlijnen van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).

- *Bijna 40 procent van de GGD'en is het oneens met de stelling dat de kwaliteit van de noodopvang voldoende is geborgd door het toezicht. Dit is een direct gevolg van de beperkte mogelijkheden om toezicht op de noodopvang te houden.*
- *Er is nauwelijks handhaving ingezet op de noodopvang. Bij een heel klein deel van de gemeenten (3 procent) is wel handhaving ingezet op de noodopvang in de periode van 16 maart tot 1 juli 2020.*
- *Het aantal locaties waarop noodopvang is aangeboden, verschilt sterk per gemeente. Van gemiddeld 7 voor kleine gemeenten (minder dan 20.000 inwoners) tot gemiddeld 103 voor grote gemeenten (100.000 inwoners of meer). Een aantal gemeenten heef daarbij nadrukkelijk aangegeven dat het om een schatting gaat.*

De gezamenlijke brancheorganisaties verwerk(t)en de actuele impact voor de kinderopvang steeds in het 'Protocol kinderopvang & corona', in samenwerking met het Ministerie van SZW en het RIVM. De 'Beslisboom van 0 jaar t/m groep 8 - Thuis blijven of niet?' van BOinK, in samenwerking met AJN Jeugdartsen Nederland en gecontroleerd door het RIVM, maakte inzichtelijk of kinderen al dan niet naar de opvang konden. [66]

Interviews

Er vond intensief contact plaats tussen SZW, VNG en GGD GHOR Nederland door middel van bijna wekelijks contact en communicatie via korte lijnen. Hierdoor kon GGD CHOR Nederland vrij gestructureerd nieuwe informatie schriftelijk communiceren naar de toezichthouders. Na verloop van tijd stond vast op welke dagen de achterban informatie kreeg en vragen kon stellen.

Ook in de interviews kwam toezicht uitvoering aan de orde. Er werd aangegeven dat het toezicht doorging op zeker hoogte, maar dat de fysieke inspectie werd afgebouwd. Fysieke inspectie vond alleen nog plaats als hier duidelijke signalen voor waren. Ook was er een nieuwe taak voor de toezichthouder, denk aan het toezicht houden op de noodopvang met 1.5m afstand. Er werden nieuwe manier van toezicht toegepast, onder andere (beeld)bellen en 'vinger aan de pols gesprekken', waardoor inspecties vooral online plaatsvonden. Ook na de coronaperiode hebben deze ontwikkelingen nog een positief effect, ze hebben bijgedragen aan de kwaliteit van het toezicht en het ontwikkelen van flexibel toezicht.

Doordat er weinig inspecties plaats hebben gevonden (er wordt in een normaal jaar gestreefd naar het inspecteren van 100% van de organisaties) zijn er geen harde gegevens over de kwaliteit van de kinderopvangorganisaties tijdens de coronaperiode. Er is ingeschat dat de kwaliteit van de kinderopvanglocaties tijdens de coronaperiode ongeveer hetzelfde is gebleven met de kwaliteit in de periode voor en na corona. Wel moet hier een slag om de arm worden gehouden omdat er minder controles voorkwamen, de controles op een andere manier verliepen én er aan andere kwaliteitseisen gehouden moest worden.

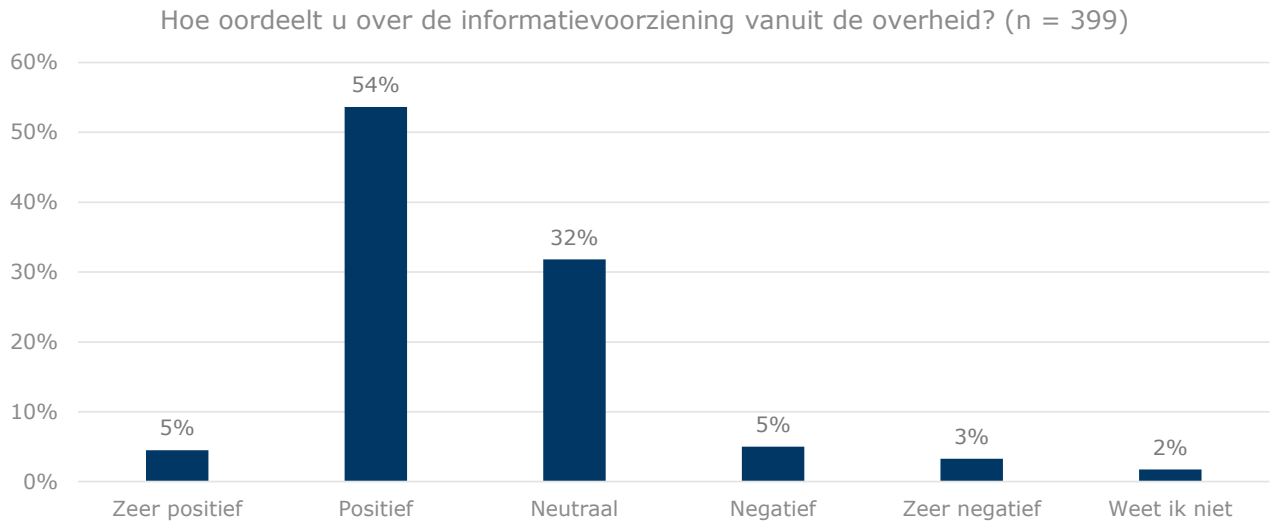
Enquête

De kinderopvangorganisaties (n=399) geven aan informatie te hebben opgezocht over de geldende veiligheidsmaatregelen voor de noodopvang bij meerdere bronnen. Voor het informeren naar de geldende veiligheidsmaatregelen zijn meer officiële bronnen en bronnen van organisaties met een gezondheidsexpertise gebruikt, dan voor het informeren naar andere coronamaatregelen m.b.t. de kinderopvang. De meest gebruikt informatievoorzieningen zijn Rijkoverheid.nl (72%) en de GGD (30%).

De kinderopvangorganisaties zijn voornamelijk positief over de informatievoorziening vanuit de overheid, zie Figuur 27. In de toelichting op dit oordeel benoemen de kinderopvangorganisaties dat de informatie duidelijk, op tijd, uitvoerbaar en online goed terug te vinden waren. Daarnaast werd de hulp vanuit de brancheorganisaties om deze informatie te duiden ook gewaardeerd. Wel vragen veel kinderopvangorganisaties zich af waarom er niet direct met ze is gecommuniceerd, bijvoorbeeld via een nieuwsbrief per mail, een aanspreekpunt bij de gemeente of ander persoonlijk contact. Kinderopvangorganisaties die de informatievoorziening positief of neutraal beoordelen benoemen dat de definitie kinderopvang soms werd gebruikt waar kinderdagverblijf werd bedoeld, aangezien de informatie dan niet toepasbaar was op de gastouderopvang. Meerdere kinderopvangorganisaties vragen of in de communicatie voortaan een onderscheid per

branche kan worden aangebracht. Ook benoemen de kinderopvangorganisaties dat de kinderopvang weinig aanbod kwam in de nieuwsberichten en persconferenties en dat de nadruk op het onderwijs lag, terwijl de kinderopvang een groot deel van de (nood)opvang op zich nam. Daarnaast wordt vaak benoemd dat de grote hoeveelheid aanpassingen en hoe snel de aanpassingen elkaar opvolgden zorgde voor verwarring. Een aantal kinderopvangorganisaties geeft aan het jammer te vinden dat ze niet met iemand konden overleggen of ze het beleid en geldende maatregelen op de juiste manier hadden toegepast in de praktijk. Het gemis van de bevestiging dat ze goed bezig waren droeg bij aan de hoeveelheid discussie intern, met ouders en versterkte de hoeveelheid stress en onzekerheid bij kinderopvangmedewerkers.

De kinderopvangorganisaties die de informatievoorziening (zeer) negatief beoordeelden geven aan dat ze het gevoel hebben gehad in het diepte te zijn gegooid en dat de maatregelen niet uitvoerbaar waren. Ook zijn er enkele kinderopvangorganisaties die de toon in de berichtgeven als bangmakerij en niet constructief hebben ervaren.

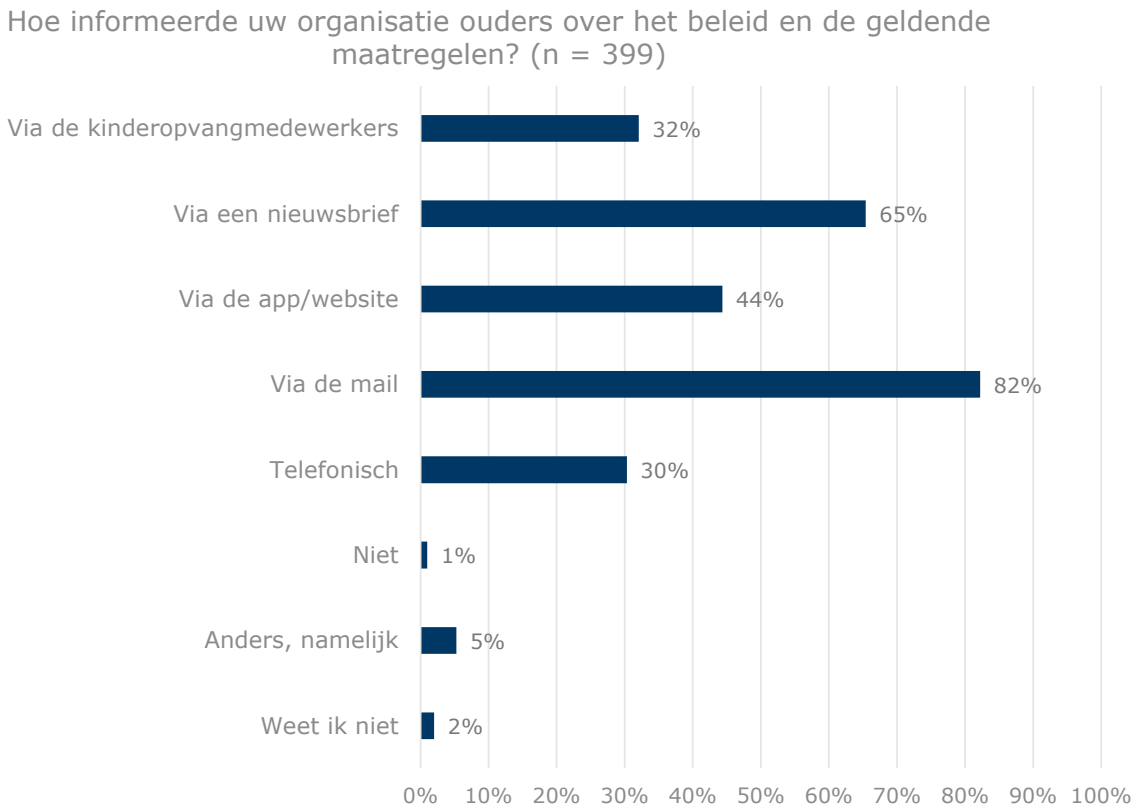

Figuur 27: Hoe oordeelt u over de informatievoorziening vanuit de overheid? (n = 399)

Output: Ouders en KO zijn geïnformeerd over noodopvang

Enquête

Daarnaast zijn de kinderopvangorganisaties bevraagd op hoe ze de ouders hebben geïnformeerd over het beleid en de geldende maatregelen, zie Figuur 28. De kinderopvangorganisaties kozen vaak om de ouders op meerdere manieren te informeren. Bij de optie anders wordt genoemd dat de ouders geïnformeerd zijn via een livestream via sociale media, ouderportalen, en met posters of prikborden op de opvang.

Figuur 28: Hoe informeerde uw organisatie ouders over het beleid en de geldende maatregelen? (n = 399)

Focusgroep

Kinderopvangorganisaties geven aan veel gebruik te hebben gemaakt van de Beslisboom. Hier konden ouders makkelijk naar verwezen worden als ze vragen hadden over of ze wel of niet hun kinderen naar de opvang mochten brengen.

Output: De kinderopvang blijft open voor noodopvang & Outcome: Realisatie veilige noodopvang voor (1) kinderen van ouders met cruciale beroepen en (2) kwetsbare kinderen

Literatuuronderzoek

Een onderzoek onder gemeenten [37] laat zien dat circa 90% van de respondenten het eens is met de volgende stellingen:

- *Mijn gemeente heeft behoefte aan noodopvang goed ingeschat*
- *Mijn gemeente had voldoende zich op welke kinderen, inclusief kwetsbare kinderen, in aanmerking kwamen voor de noodopvang*
- *Mijn gemeente heeft voor alle ouders die in aanmerking kwamen voor noodopvang ook noodopvang kunnen regelen.*

Als we kijken naar onderzoeken onder ouders, dan zien we dat de meeste ondervraagde ouders de noodopvang goed hebben ervaren, doordat deze plaatsvond bij een vertrouwde opvang. [61] Ouders die de noodopvang positief hebben ervaren, geven voornamelijk aan dat het goed was geregeld en dat de opvang vertrouwd was. Ouders die dit negatiever hebben ervaren wijden dit aan rommelige aanpak en onpersoonlijkheid. [59]

In een onderzoek van ZonMW, Universiteit Leiden en Tilburg University zijn 886 ouders met kinderen tussen de 6 maanden en 4 jaar bevraagd over hun ervaringen met de noodopvang tijdens de eerste lockdown periode. [69] Het overgrote deel van de ouders (87%) gaf aan dat zij zich konden vinden in de sluiting van

de kinderdagverblijven (kdv'en). Ook het contact tussen het kdv en ouders ervaarde het merendeel van de ouders als steunend (86%). Ongeveer 7 op de 10 ouders heeft (enige) stress ervaren tijdens de sluiting van de kdv in relatie tot de zorg voor hun kind. Oudere ouders ervaarden over het algemeen genomen meer stress tijdens de sluiting van kinderdagverblijven dan jonge ouders. Hoe langer en hoe meer uur per week het kind naar het kdv ging, des te zwaarder viel ouders de sluiting. Ongeveer driekwart van de kinderen (73%) heeft volgens de ouders de kinderopvang gemist tijdens de sluiting. Daarnaast heeft dit onderzoek bij de ouders opgehaald hoe zij de maatregelen rondom het brengen naar en halen van de kdv na de heropening hebben ervaren. De 1,5 meter afstand (90%), het brengen van de kinderen door één volwassene (89%), kortere haal- en brengmomenten (82%), looproutes (80%) en kinderen liepen indien mogelijk zelf naar de pedagogisch medewerkers (72%) waren de meest herkende maatregelen. Door 40% van de ouders werden deze maatregelen als negatief ervaren, zo gaven ouders aan dat de maatregelen lastig en onpersoonlijk zijn, maar ook zijn de maatregelen overdreven en onnodig genoemd. Bijvoorbeeld omdat een kind weer moest wennen en niet zelfstandig naar de leidster toe liep na de lockdown periode en ouders op elkaar moesten wachten waardoor er geen tijd was om op een fijne manier afscheid te nemen van het kind. Een kwart van de ouders was enigszins bang dat hun kind het coronavirus zou oplopen op het kdv en daardoor ziek zou worden, of dat zij daardoor zelf ziek zouden worden of iemand anders. [69]

Interviews

In de interviews is aan bod gekomen dat het overwogen is om minder locaties voor noodopvang open te stellen. Dit is niet gedaan omdat dit een negatief effect op de kwaliteit zou hebben. Ook zouden kinderen niet meer naar hun vertrouwde locatie kunnen gaan. In de interviews is ook aan bod gekomen dat er een spanning was tussen (1) hoeverre noodopvang veilig is voor de medewerkers, (2) hoeverre noodopvang veilig is voor kinderen en (3) hoe houd je de maatschappij overeind. Doordat op een gegeven moment het aantal kinderen in de noodopvang toenam, hebben sommige medewerkers zich daar wat minder veilig door gevoeld.

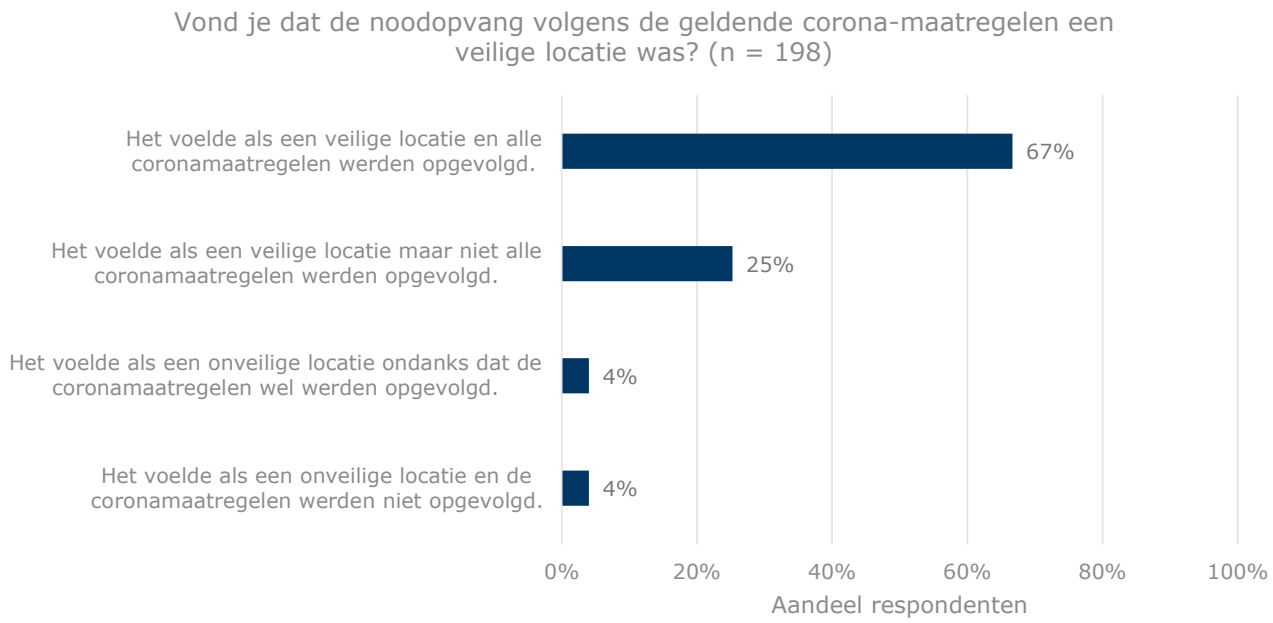
Daarnaast wordt er in de interviews geregeld ingegaan op de 24-uursopvang. In het begin hebben beleidsmakers veel energie gestoken in de 24-uursopvang. In de zorg wordt er ook 's nachts gewerkt, dit zou kunnen toenemen door corona en dus zou er veel vraag kunnen zijn naar deze vorm van opvang. Elke kinderopvangorganisatie mocht zelf locaties aanwijzen die opengingen voor de 24-uursopvang. Het eerste idee was dat de gemeente de locaties zou aanwijzen, maar dat is uiteindelijk toch overgelaten aan de kinderopvang. In overleg zijn er wel noodopvanglocaties samengevoegd als locaties bij elkaar in de buurt zaten en er weinig animo was voor de noodopvang. Voor de 24-uursopvang zijn veldbedjes opgesteld in de lokalen. Na de eerste lockdown is het advies gegeven om naar gastouders te gaan voor 24-uursopvang, omdat gastouders beter zijn ingericht op 24-uursopvang en de aantallen kinderen die hier gebruik van heeft gemaakt tijdens de eerste lockdown erg laag waren.

In de interviews komt verder aan bod dat er kritiek is over het zelftesten van personeel. In het onderwijs kregen organisaties de zelftesten terwijl de kinderopvang dit verschillende keren zelf moest regelen. Dat zorgde voor serieuze kosten waarvoor de sector niet gecompenseerd is.

Uit interviews met GGD GHOR Nederland werd benoemd dat het bepalen van de noodopvanglocaties door de gemeenten soms niet goed heeft uitgepakt. Een voorbeeld is het aanbieden van noodopvang in ziekenhuizen in plaats van in bestaande kinderopvanglocaties, er is dan namelijk nog lang onduidelijkheid over of je deze plek wel een kinderopvang mag noemen en of er dus inspectie plaats moet vinden. Deze oplossing lost dus wel de vraag naar noodopvang op maar wekt zorg op voor andere vraagstukken. In gemeenten waar werd overlegd met kinderopvangorganisaties en toezichthouders ging dit proces beter, er kunnen dan locaties worden uitgekozen die goede kennis en verstand hebben en dus geschikt zijn voor noodopvang.

Enquête

In de enquête is aan ouders die kinderen naar de noodopvang brachten gevraagd of zij vonden dat dit een veilige locatie was, zie Figuur 29. Meer dan 90% van de ouders vond dit een veilige locatie, ondanks dat een deel van deze ouders (25%) zag dat niet alle maatregelen werden opgevolgd.

Figuur 29: Vond je dat de noodopvang volgens de geldende corona-maatregelen een veilige locatie was? (n = 198)

Hierboven bespraken we groep die hun kinderen naar de noodopvang bracht en waarvan een deel (8%) vond dat het een onveilige locatie was. Lichtelijk provocerend zouden we kunnen stellen dat deze kleine groep het blijkbaar een locatie vond die weliswaar onveilig voelde, maar niet onveilig genoeg was om hun kinderen naar toe te sturen. We zouden dus ook moeten kijken naar ouders die hun kind helemaal niet naar de noodopvang stuurden. In de enquête is aan ouders met recht op noodopvang gevraagd waarom zij hier toch geen gebruik van maakten, zie Figuur 6. Ruim 10% deed dit omdat zij het een onveilige situatie vonden. Ook aan ouders die minder gebruik maakten van de noodopvang (ten opzichte van de regulier opvang) is gevraagd waarom zij dit deden, zie Figuur 39. Ruim 15% doet dat omdat zij de opvang een onveilige omgeving vonden.

Focusgroep

Kinderopvangorganisaties benoemen dat ze de kinderopvanglocaties zo goed mogelijk hebben ingericht volgens de geldende maatregelen. Wel waren sommige voorgeschreven maatregels praktisch onhaalbaar met kleine kinderen (‘kinderen snappen niet dat ze alleen nog maar met de richting mee mogen lopen en ineens afstand moeten houden’). Ook wordt duidelijk dat per gemeente verschil zat tussen de controles op de noodopvang, van geen controles tot controles of de kinderen terecht aanwezig waren. De kinderopvangorganisaties vinden het opvallend dat dit verschil bestond tussen de gemeenten. Hoe de ondersteuning met betrekking tot de realisatie van veilige noodopvang is ervaren door kinderopvangorganisaties is dan ook erg divers. Vooral de gemeenten waar strenge controles plaatsvonden vanuit de GGD en de gemeenten vielen niet altijd in goede aarde bij medewerkers die erg begaan zijn geweest met het opzetten van de noodopvang.

Ervaringen in andere landen

In deze paragraaf gaan we in op de derde gewenste outcome: Realisatie veilige kinderopvang. We behandelen hier de volgende onderzoeksvraag: *5.6 Wat waren in andere landen de ervaringen en resultaten van het noodopvangbeleid?*

Uit internationaal onderzoek blijkt dat het sluiten van kinderopvangcentra en een gebrek aan passende noodopvang leidt tot verhoogde stressbeleving van ouders. Deze opvoedstress kan een negatieve invloed kan hebben op opvoedgedrag van ouders. Noodopvang zorgt er vooral voor dat streng opvoedgedrag (boos worden of geprikkeld reageren) wordt verminderd, zeker bij gezinnen met jonge kinderen.

Literatuuronderzoek

De COVID-19 pandemie heeft wereldwijd voor ingrijpende veranderingen in het dagelijks leven van families gezorgd. Het sluiten van scholen en kinderopvangcentra, de noodzaak tot thuiswerken, afstandsmaatregelen en zorgen rondom financiën en gezondheid hebben voor veel gezinnen geleid tot verhoogde opvoedstress ('parenting stress'). [70] [49] Onderzoekers hebben vastgesteld dat deze opvoedstress een negatieve invloed kan hebben op opvoedgedrag. [71] [72]

Verscheidene studies hebben de impact van het sluiten van kinderopvang tijdens de COVID-19 crisis onderzocht. Zo toonden Ito et al. aan dat het sluiten van kinderopvangcentra tijdens de beginfase van de pandemie significant bijdroeg aan verhoogde stressbeleving van ouders ('parental stress'). Deze effecten waren vooral merkbaar bij moeders, ouders met onregelmatige werktijden en huishoudens met relatief oudere kinderen. [73] Eveneens bleek uit onderzoek [74] dat het gebrek aan passende noodopvang een belangrijke stressfactor was voor zorgmedewerkers in New York tijdens de pandemie.

In Duitsland analyseerden Schüller en Steinberg specifiek de effecten van noodopvangbeleid op opvoedstress. [49] Ze onderzochten hoe dit beleid ouders heeft ondersteund en welke effecten dit had op opvoedstress binnen gezinnen. De variërende regels per deelstaat in Duitsland maakten het mogelijk om de impact van noodopvang te vergelijken tussen ouders die wel en geen toegang hadden tot deze opvang.

Uit gegevens van het onderzoek waarin ouders van 2019 tot vijf maanden na de eerste lockdown in 2020 werden ondervraagd in Duitsland, blijkt dat noodopvangbeleid geen aanzienlijke invloed had op levensvoldoening, partnertevredenheid of mentale gezondheid van ouders. Wel bleek dat noodopvang effectief was in het verminderen van streng opvoedgedrag ('harsh parenting behavior'), met name bij boos worden of geprikkeld reageren. Dit effect was het sterkst zichtbaar bij gezinnen met jonge kinderen en kinderen van voorschoolse leeftijd. [49] De studie wijst daarnaast op gendergerelateerde verschillen in de impact van noodopvang. Voor vaders voorkwam noodopvang een afname in positief opvoedgedrag (kindgerichte communicatie) en beperkte het de toename van streng ouderschap in termen van 'harder straffen dan verdiend'. [49]

Het literatuuronderzoek biedt inzicht in de potentiële rol van noodopvang als een strategie om gezinnen te ondersteunen tijdens crisissituaties. De bevindingen onderstrepen het potentieel van noodopvang als een waardevol instrument om ouders te ondersteunen in stressvolle tijden, ondanks dat het algemene welzijn niet significant werd beïnvloed. [49] Verdere studies zijn echter noodzakelijk om de langetermijneffecten en de achterliggende mechanismen van deze bevindingen beter te begrijpen.

4.2 Kinderopvangsector blijft stabiel en overeind (outcome)

In deze paragraaf gaan we in op de eerste gewenste outcome uit de beleidstheorie: Kinderopvangsector blijft stabiel en overeind, zie Figuur 2. Doordat de drie regelingen (TTKO, TTKZO en gemeentelijke regelingen) allemaal hetzelfde doel nastreven is het complex om het effect van de drie verschillende regelingen aan het bereiken van doelen te bepalen. Daarom beantwoorden we deze vraag integraal en gaan we waar mogelijk in op de verschillen in bijdrage aan het effect tussen de drie regelingen.

Doeltreffendheid

In deze paragraaf behandelen we twee onderzoeksvragen: *2.1 Heeft de regeling de gewenste resultaten (output) behaald?* en *2.3 Heeft de regeling geholpen bij het behalen van (een van) de hoofddoelen (doeltreffendheid)?* De vraag over het behalen van de resultaten is al in het vorige hoofdstuk (paragraaf 3.2) enigszins aan bod gekomen. Daarom gaan we hieronder primair in op de causaliteitsvraag. In de beleidstheorie kwam naar voren dat drie instrumenten (TTKO, TTKZO en de gemeentelijke regelingen) deze outcome zouden moeten realiseren.

Zonder de regelingen was een flink deel van de ondernemingen in deze sector failliet gegaan of in (zeer) grote financiële problemen gekomen. Dat komt doordat zonder deze regelingen een deel van de ouders/verzorgers de kinderopvang zouden hebben opgezegd (circa 15%) of hebben teruggebracht in uren (circa 25%). Kinderopvangorganisaties kunnen echter slecht omgaan met een dergelijke acute daling van de omzet. Gezien de omvang van de instrumenten had TTKO veruit het grootste economische effect. Via het TTKO-instrument is er inclusief uitvoeringskosten €619,4 miljoen tegemoetgekomen aan ruim 1 miljoen ouders, terwijl er via het TTKZO-instrument inclusief uitvoeringskosten €10 miljoen tegemoetgekomen is aan circa 5.800 ouders. Bij de gemeentelijke regelingen is er in totaal €13,6 miljoen uitgegeven aan een onbekend, maar relatief beperkt aantal ouders.

Literatuuronderzoek

Uit de sectorrapporten kinderopvang 2020 blijkt de gevolgen van Covid-19 op de korte termijn mee te vallen [75]. Zij concluderen dat de tegemoetkomingen de uitval beperkt heeft en daarmee hebben bijgedragen aan de stabiliteit van de kinderopvangsector. Ook brengen ouders hun kinderen weer naar de kinderopvang op het momenten waar dat mocht en valt de vermindering in afname door ouders die blijven thuiswerken mee. In een tevredenheidsonderzoek van Motivaction over TTKO is gevraagd aan ouders of zij de kinderopvang zouden hebben opgezegd als de eigen bijdrage niet zou worden vergoed. Ongeveer een derde van de ouders geeft aan dat zij dit zouden doen [76]. In de enquête die wij uitvoerden (zie hieronder) hebben we een onderscheid gemaakt tussen (volledig) opzeggen en terugbrengen van het aantal uren, waardoor we iets andere cijfers krijgen.

De omvang van de TTKO en TTKZO bedragen respectievelijk €619,4 miljoen en €10 miljoen. De omvang van de gemeentelijke regelingen bedraagt €13,6 miljoen. In hoofdstuk 5 bespreken we de omvang van de instrumenten in meer detail.

Interviews

Onder de respondenten is brede consensus dat de drie regelingen (TTKO, TTKZO en gemeentelijke regelingen) sterk hebben bijgedragen aan het stabiel en overeind houden van de sector. Voor veel respondenten is het evident dat (1) als veel kinderen niet meer naar de opvang mogen (2) ouders veel vaker hun contracten opzeggen en dat dit (3) ertoe leidt dat partijen in de kinderopvangsector in de financiële problemen zullen komen. Doordat de kinderopvang (bijna) volledig doorbetaald werd als gevolg van deze regelingen konden zij naadloos blijven functioneren. Kinderopvangorganisaties konden prima rondkomen met de doorbetalingen van ouders omdat er veel minder kinderen naar de opvang gingen, zeker in de eerste lockdown. Hierbij is wel het belangrijk om te beseffen dat zelfs een relatief kleine daling van de inkomsten een grote impact kan hebben. Een groot deel van de kosten die zij maken, is namelijk beperkt af te schalen. Dat komt vooral omdat veel medewerkers bij de Kinderopvang in vaste dienst zijn. Een acute daling van de omzet met 20% zal veel kinderopvangorganisaties direct in de problemen brengen.

Enquête

Additionaliteit van TTKO

In de enquête hebben we aan ouders die hun contract niet opzegden, facturen doorbetaalden en gebruik maakten van de regelingen, gevraagd of zij hun contract zouden hebben aangepast als de tijdelijke tegemoetkoming er niet zou zijn geweest. De helft van deze ouders zou dit niet hebben gedaan. Bijna 40% van de ouders zou het wel hebben aangepast: 23% zou het aantal uren hebben teruggebracht en 16% zou het volledig hebben opgezegd, zie Figuur 30. Dit is een sterke indicatie dat de TTKO heeft geleid tot het stabiel en overeind houden van de sector.[4]

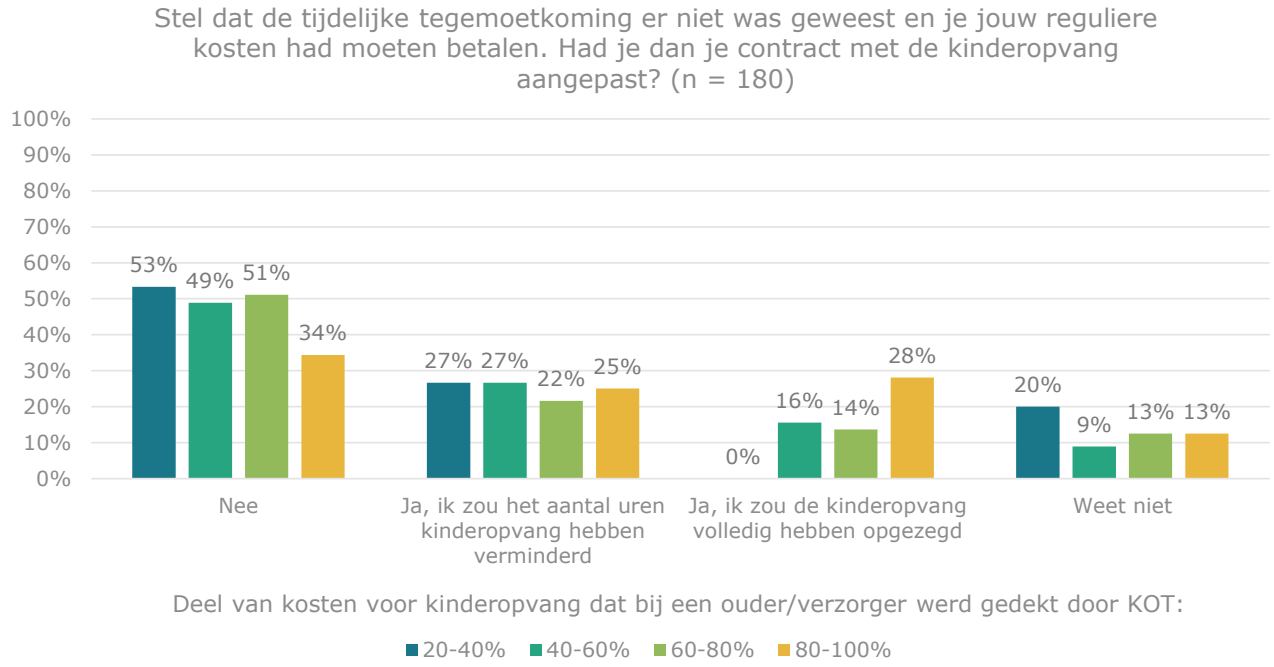
[4] Merk op dat bij het onderzoek waarnaar hierboven wordt verwezen onder het kopje literatuur naar voren komt dat ongeveer een derde van de ouders de kinderopvang zouden hebben opgezegd als de eigen bijdrage niet zou worden vergoed. Hier hadden ouders echter niet de keuze tussen *opzeggen* en *contracturen verminderen*. Alleen de eerste optie

Figuur 30: Antwoord op de vraag: Had je je contract met de kinderopvang aangepast als de tijdelijke tegemoetkoming er niet was geweest? (n = 211)

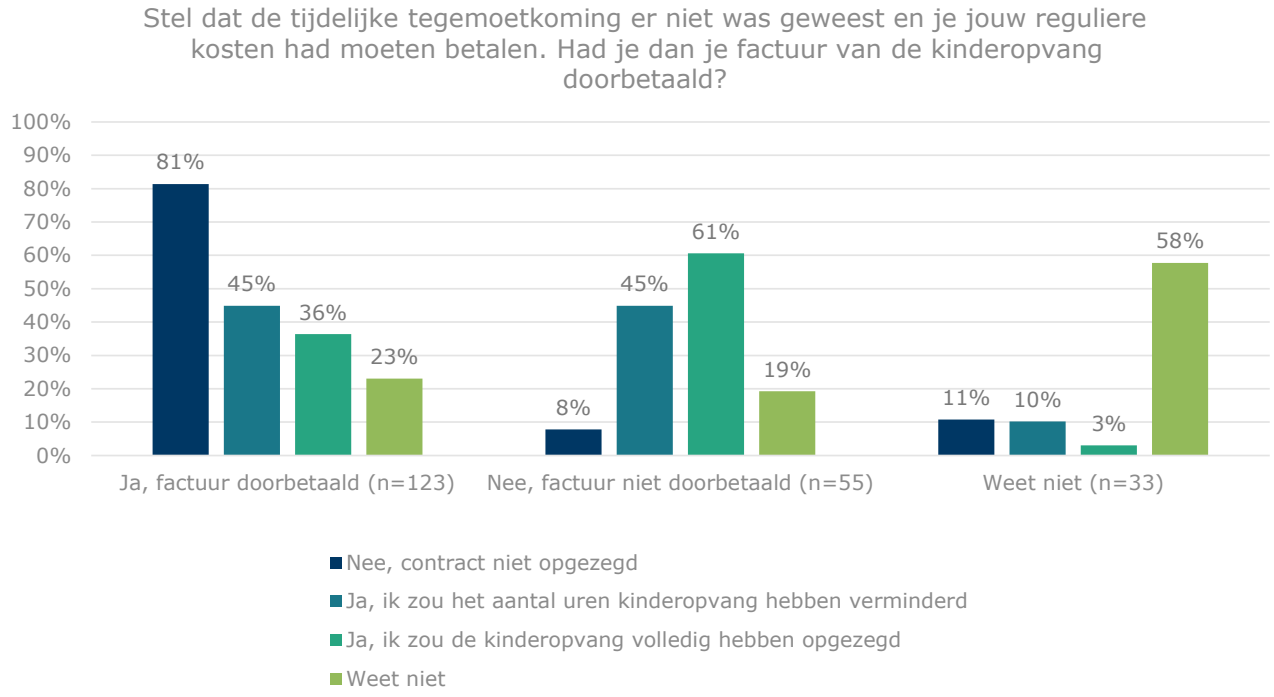
Er is vergeleken of het antwoord op bovenstaande vraag nog verschilt per groep ouders/verzorgers waarvan de KOT veel of weinig van de kosten voor de kinderopvang dekte. Ouders waarbij 80-100% van de kosten gedekt werden door de KOT zouden hun contract relatief vaker aanpassen dan ouders die minder KOT ontvingen. Dit komt mogelijk doordat ouders met een hoge KOT het geld harder nodig hebben.

bestond. We verwachten dat een deel van de ouders die het contract niet wilde opzeggen maar wil wilde verminderen heeft gekozen voor *opzeggen* en een deel voor *niet opzeggen*. Daarom hechten we bij de conclusies meer waarde aan de uitkomsten van onze eigen enquête waarbij deze uitsplitsing wel mogelijk is.

Figuur 31: Antwoord op de vraag: Stel dat de tijdelijke tegemoetkoming er niet was geweest en je jouw reguliere kosten had moeten betalen. Had je dan je contract met de kinderopvang aangepast? Uitgesplitst per % van de kosten voor kinderopvang dat bij een ouder/verzorger gedekt werd door KOT (n = 180)

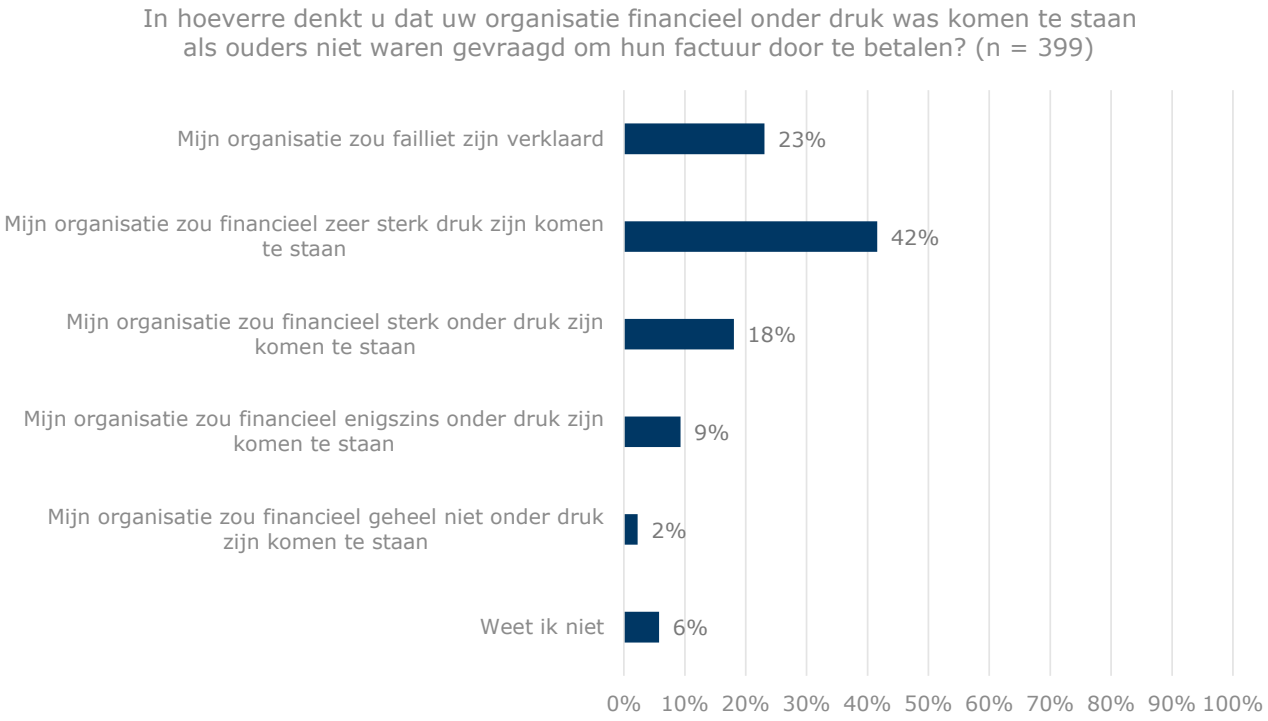
Ouders die hun contract niet zouden aanpassen geven over het algemeen ook aan de factuur van de kinderopvang door te betalen als de tijdelijke tegemoetkoming er niet was, zie Figuur 32.

Figuur 32: Antwoord op de vraag: Had je je factuur van de kinderopgang doorbetaald als er geen tijdelijke tegemoetkoming was geweest? Uitgesplitst over of deze ouders/verzorgers hun contract zouden hebben aangepast (n = 211)

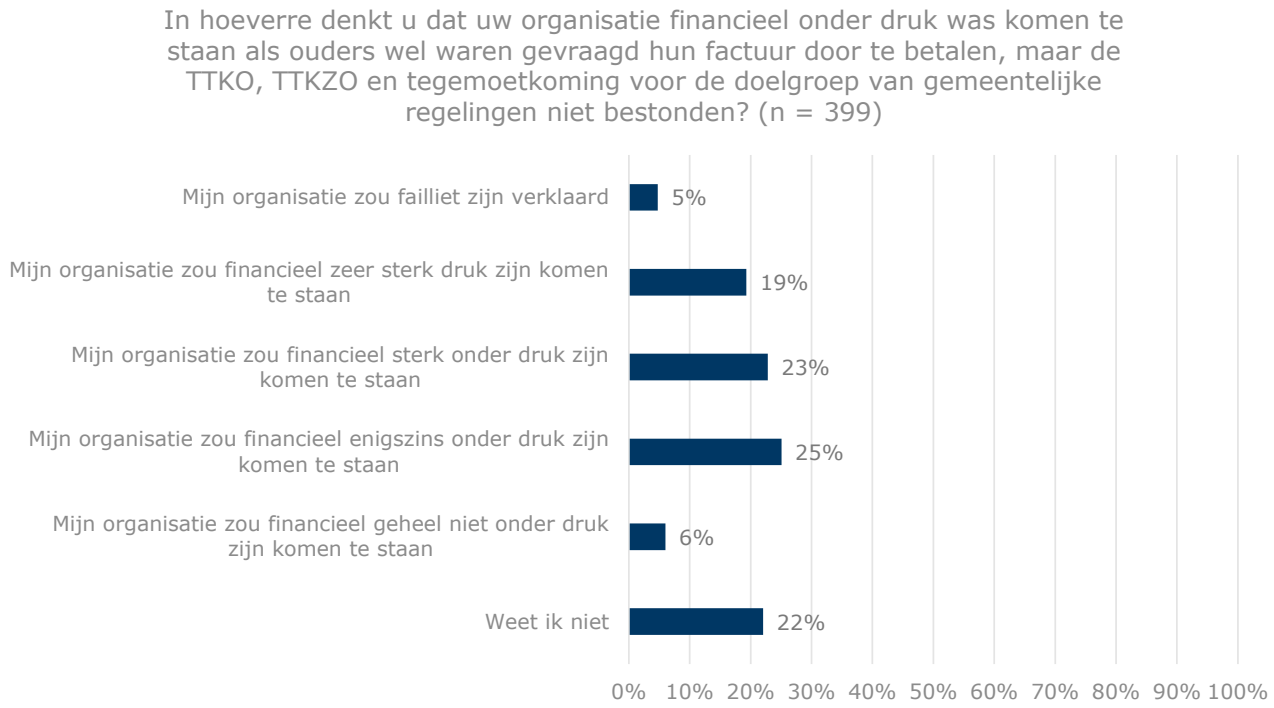
Financiële gevoeligheid van kinderopvangorganisaties.

Kinderopvangorganisaties geven sterk aan dat zij in grote problemen zouden zijn gekomen als ouders niet was gevraagd door te betalen. Bijna een kwart van de kinderopvangorganisaties verwacht in dat geval failliet te zijn gegaan, zie Figuur 33. Meer dan de helft zou (zeer) sterk onder druk komen te staan en bijna geen enkele organisatie zou hiermee geen problemen hebben gehad.

Figuur 33: In hoeverre denkt u dat uw organisatie financieel onder druk was komen te staan als ouders niet waren gevraagd om hun factuur door te betalen? (n = 399)

Kinderopvangorganisaties zouden ook een hogere financiële druk ervaren als ouders wél waren gevraagd om hun factuur door te betalen, maar de TTKO, TTKZO en tegemoetkoming voor de doelgroep van gemeentelijke regelingen niet bestonden, zie Figuur 34. Een deel van de kinderopvangorganisaties geeft echter aan geen zicht te hebben op de mogelijke gevolgen van het weglaten van de tegemoetkomingen aan ouders (22%).

Figuur 34: In hoeverre denkt u dat uw organisatie financieel onder druk was komen te staan als ouders wel waren gevraagd hun factuur door te betalen, maar de TTKO, TTKZO en tegemoetkoming voor de doelgroep van gemeentelijke regelingen niet bestonden? (n = 399)

Externe effecten

In deze paragraaf behandelen we de onderzoeksvraag: *2.5 Welke factoren of ontwikkelingen kunnen naast de regeling van invloed zijn geweest op het al dan niet bereiken van de doelen?*

Een verklaring voor de doeltreffendheid van de regelingen is het **grote belang dat we als samenleving hechten aan deze sector**. Dit zorgde ervoor dat er veel intrinsieke motivatie was om de kinderopvang overeind te houden. Doordat ouders/verzorgers volledig of voor een groot deel werden gecompenseerd werd deze motivatie alleen maar groter. Daarnaast communiceerde de overheid snel een heel duidelijke boodschap dat ouders/verzorgers moesten blijven doorbetalen en gecompenseerd werden. Een ander positief effect op de stabiliteit is de **noodopvang** geweest. Hierdoor konden de locaties operationeel blijven tijdens lockdowns, waardoor regulier opstarten relatief eenvoudig was. Een negatief effect op doeltreffendheid was dat het voor sommige kinderopvangorganisaties lastig om **voldoende bezetting** te houden op de groepen, door verscheidende externe effecten.

Interviews

In de interviews worden door enkele respondenten verschillende externe effecten genoemd die een impact hebben gehad op het stabiel en overeind houden van de sector. Er worden de volgende externe effecten genoemd die een positief effect hebben gehad op de doeltreffendheid:

- Er is sprake van een veerkrachtige sector die vanuit intrinsieke motivatie een grote drive heeft om ook overeind te willen blijven. Daarnaast is de sector ook afhankelijk van ouders die betalen, dus er was zeker ook extrinsieke motivatie.[5]

[5] We zagen in onze enquête (zie bijvoorbeeld Figuur 15) duidelijk ook dat ouders ook om morele redenen bleven doorbetalen.

- Doordat ouders/verzorgers volledig of voor een groot deel werden gecompenseerd was er binnen de sector veel motivatie om zelf ook het deel boven de maximumprijs voor de eigen rekening te nemen. Hierdoor werd het effect vergroot.
- De Rijksoverheid heeft in een vroeg stadium naar ouders gecommuniceerd *blijf doorbetalen, u wordt gecompenseerd*. Ondanks dat dit beperkt geconcretiseerd was, kregen ouders hierdoor het vertrouwen dat zij ook gecompenseerd zouden worden. Deze duidelijk en eenduidige boodschap heeft een positief effect gehad op de doeltreffendheid. In de interviews wordt echter ook verschillende keren verwezen naar het sentiment rondom de toeslagenaffaire. Hierdoor zijn burgers de overheid minder gaan vertrouwen. *Ze zeggen dat we het geld terugkrijgen, maar gaat dat ook echt gebeuren?*
- Een andere denkrichting die door meerdere respondenten wordt genomen, is dat het bieden van noodopvang een positieve rol speelde bij het stabiel en overeind houden van de sector. De impact hiervan was niet zozeer financieel, maar eerder operationeel. Een groot deel van de locaties bleef gewoon doordraaien, hetzij op een andere manier. Hierdoor was het eenvoudiger om in een later stadium snel weer te kunnen opschalen.

De volgende externe effecten worden genoemd die een negatief effect hebben op de doeltreffendheid:

- Het onderwijs was minder flexibel dan de kinderopvangsector, waardoor deze laatste hierop moest anticiperen. Op het moment dat de scholen weer open mochten, hadden scholen geregeld uitdagingen om dit snel (volledig) geregeld te krijgen. De kinderopvangsector moest dan deze gaten opvullen.
- Een deel van de medewerkers in de kinderopvangsector wilde niet meer komen werken omdat ze zelf kwetsbaar waren (voor corona) of iemand in het gezin dat was. Bovendien was het ziekteverzuim hoger. In de interviews is ook ingegaan op het niet kunnen werken van niet-gevaccineerde medewerkers van de kinderopvang. Mensen zijn vrij om zich wel of niet te laten vaccineren, maar ze mochten niet werken en kregen doorgaans wel doorbetaald. Het is voor sommige kinderopvangorganisaties in gebieden waar de vaccinatiegraad laag lag lastig geweest om voldoende bezetting te houden op de groepen.

Verklaring verminderde doeltreffendheid

In deze paragraaf behandelen we de onderzoeksvraag: *2.6 Indien de regeling niet heeft bijgedragen aan het behalen van (een van) de hoofddoelen; wat is hier de verklaring van?*

De regelingen hebben bijgedragen aan de hoofddoelen en hiermee vervalt deze vraag.

Impact van acties en wijzigingen op doeltreffendheid

In deze paragraaf behandelen we twee onderzoeksvragen: *2.2 Welke acties zijn ondernomen om de output te behalen en daarmee de hoofddoelen (outcome) te bereiken?* en *2.4 Hebben eventuele wijzigingen van de regeling per sluitingsronde geleid tot minder of meer doeltreffendheid?*

Na de eerste lockdown was meer ervaring en werd de uitvoering eenvoudiger.

Interviews

In de interviews is verschillende keren ingegaan op de verschillen tussen de lockdowns. Er wordt aangegeven dat doordat het tijdens de eerste lockdown goed is gegaan, er relatief weinig weerstand was tegen een tweede lockdown. De tweede lockdown was veelal rustiger voor de kinderopvang. Ze kenden het kunstje. Er was minder paniek en meer was rust. Daarom was ook meer aandacht voor de vraag "*is het wel goed voor kinderen om te sluiten?*"

Tijdens de eerste lockdown mochten kinderen van ouders met cruciale beroepen altijd, ook zonder contract, naar de noodopvang. Bij de tweede lockdown is dat veranderd zodat de opvang niet opeens nieuwe kinderen erbij kreeg. Hier wordt positief naar gekeken omdat dit ervoor zorgde dat de kwaliteit van de opvang gewaarborgd bleef.

4.3 Ouders behouden hun plek bij de kinderopvang (outcome)

In deze paragraaf gaan we in op de tweede gewenste outcome: *Ouders behouden hun plek bij de kinderopvang*. Doordat de drie regelingen (TTKO, TTKZO en gemeentelijke regelingen) allemaal hetzelfde doel nastreven is het complex om de contributie van de drie verschillende regelingen aan het bereiken van doelen te bepalen. Daarom beantwoorden we deze vraag integraal en gaan we waar mogelijk in op de verschillen in contributie tussen de drie regelingen.

Doeltreffendheid

In deze paragraaf behandelen we twee onderzoeksvragen: *2.1 Heeft de regeling de gewenste resultaten (output) behaald?* en *2.3 Heeft de regeling geholpen bij het behalen van (een van) de hoofddoelen (doeltreffendheid)?* In het vorige hoofdstuk zagen we al dat het doel behaald werd, daarom gaan we hier uitsluitend in op de causaliteitsvraag.

De regelingen hebben ervoor gezorgd dat ouders/verzorgers hun plek behielden. Er is sprake van een indirect effect op systeemniveau: Als gevolg van de regelingen bleef de sector stabiel. Hierdoor bleven de plekken op de opvang ook beschikbaar na de crisis. Er is ook sprake van een direct effect op individueel niveau: ouders/verzorgers die doorbetaalden behielden in grote mate hun plek.

Interviews

In verschillende interviews met partijen uit de sector is op dit vraagstuk ingegaan. Op hoofdlijnen komt hier naar voren dat ouders hun plek konden behouden doordat de sector stabiel en overheid bleef. Hierdoor was het voor de kinderopvang mogelijk om snel op te schakelen na de lockdowns. Wel worden twee interessante toevoegingen gedaan. Ten eerste wordt aangegeven dat ouders voorzichtig zijn geweest met het aanpassen van hun contract. Als zij hun initiële plek zouden verliezen bij een kinderopvangorganisatie, dan is de kans groter dat zij geen gelijkwaardige vervanging zouden krijgen. Een ander interessant inzicht is dat relatief veel iets oudere kinderen op de BSO (vanaf een jaar of 10) eerder van de BSO afgingen dan eerdere cohorten. Door de lockdowns moesten kinderen en ouders thuisblijven en ouders kwamen versneld tot de conclusie dat de kinderen best zelfstandig waren en wel van de BSO afkonden.

Enquête

In paragraaf 3.3 hebben we laten zien dat ouders die doorbetaalden in veel gevallen hun plek op de kinderopvang (grotendeels) behielden.

Externe effecten

In deze paragraaf behandelen we de onderzoeksvraag: *2.5 Welke factoren of ontwikkelingen kunnen naast de regeling van invloed zijn geweest op het al dan niet bereiken van de doelen?*

We hebben geen relevante externe effecten in dit onderzoek geïdentificeerd.

Verklaring verminderde doeltreffendheid

In deze paragraaf behandelen we de onderzoeksvraag: *2.6 Indien de regeling niet heeft bijgedragen aan het behalen van (een van) de hoofddoelen; wat is hier de verklaring van?*

De regeling heeft bijdragen aan de hoofddoelen en daarmee vervalt deze vraag.

Impact van acties en wijzigingen op doeltreffendheid

In deze paragraaf behandelen we twee onderzoeksvragen: *2.2 Welke acties zijn ondernomen om de output te behalen en daarmee de hoofddoelen (outcome) te bereiken?* en *2.4 Hebben eventuele wijzigingen van de regeling per sluitingsronde geleid tot minder of meer doeltreffendheid?*

We hebben in dit onderzoek geen indicaties dat de doeltreffendheid over de tijd substantieel is gewijzigd.

4.4 Blijven werken ouders met cruciale beroepen (impact)

In deze paragraaf behandelen we de volgende (deel van een) onderzoeksvraag: *In hoeverre konden ouders/verzorgers in cruciale beroepen dankzij de noodopvang blijven werken? In hoeverre heeft de noodopvang hieraan bijgedragen? (4.2)*

De noodopvang heeft ervoor gezorgd dat een flink deel van de ouders/verzorgers met een cruciaal beroep hun werk (goed) kon uitvoeren. Ook heeft de noodopvang ervoor gezorgd dat zij werk en zorg konden combineren. Tussen ouders/verzorgers met cruciale beroepen zijn wel flink onderlinge verschillen: sommige ouders/verzorgers hadden meer noodopvang nodig dan hun reguliere uren kinderopvang en andere ouders/verzorgers hadden juist minder uren nodig, omdat ze meer konden thuiswerken of omdat er meer informele opvang was.

Interviews

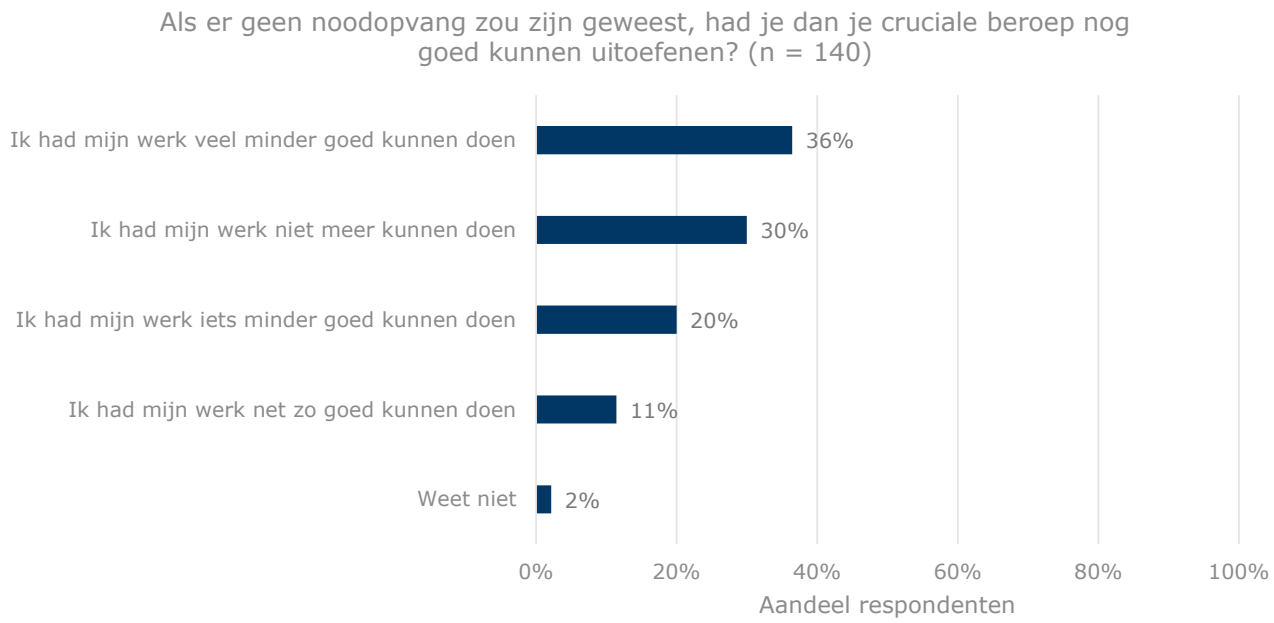
In de interviews komt breed naar voren dat ouders met cruciale beroepen door de bank genomen konden blijven werken.

Het sluiten van scholen en kinderopvang kan leiden tot een cascade-effect op de maatschappij, omdat ouders dan thuis moeten blijven waardoor er niet genoeg werkende mensen zijn om cruciale beroepen te bemannen. Deze gevolgen en ook andere scenario's die betrekking hebben op de kinderopvang waren al eens verkend binnen de Rijksoverheid. Doordat deze kennis paraat was kon men snel beslissen dat de kinderopvang moest door blijven gaan voor ouders met cruciale beroepen. Er is nagedacht of één of beide ouders een cruciaal beroep moesten hebben om in aanmerking te komen. Er is gekozen voor één ouder om de noodopvang breed beschikbaar te maken.

In de eerste fase waren ouders heel terughoudend en is er alleen gebruik gemaakt van de noodopvang als het echt nodig was. Na verloop van tijd wilden steeds meer ouders hun kinderen naar de noodopvang brengen en is ook de lijst met cruciale beroepen wat opgerekt. Kinderopvangorganisaties moesten een besluit in nemen of deze ouders in aanmerking kwamen voor de noodopvang. Na verloop van tijd werd het lastiger voor de kinderopvangorganisaties om ouders die eigenlijk niet in aanmerking kwamen te weren. Er zijn ook signalen dat mensen onterecht aangaven een cruciaal beroep te hebben en onterecht gebruik hebben gemaakt van de noodopvang.

Enquête

Een manier om de doeltreffendheid van deze maatregel te toetsen is door aan gezinnen te vragen of zij zonder de noodopvang hun werk nog hadden kunnen doen. Dit hebben we gevraagd voor zowel de respondent als de partner van de respondent. Hier komt sterk uit naar voren dat de noodopvang zeer belangrijk was voor mensen met een cruciaal beroep. Slechts 11% van de respondenten (en 9% van de partners van de respondenten) had zonder de noodopvang hun beroep net zo goed kunnen uitoefenen. Circa 30% van de respondenten (en 21% van hun partners) had hun beroep helemaal niet meer kunnen uitoefenen.

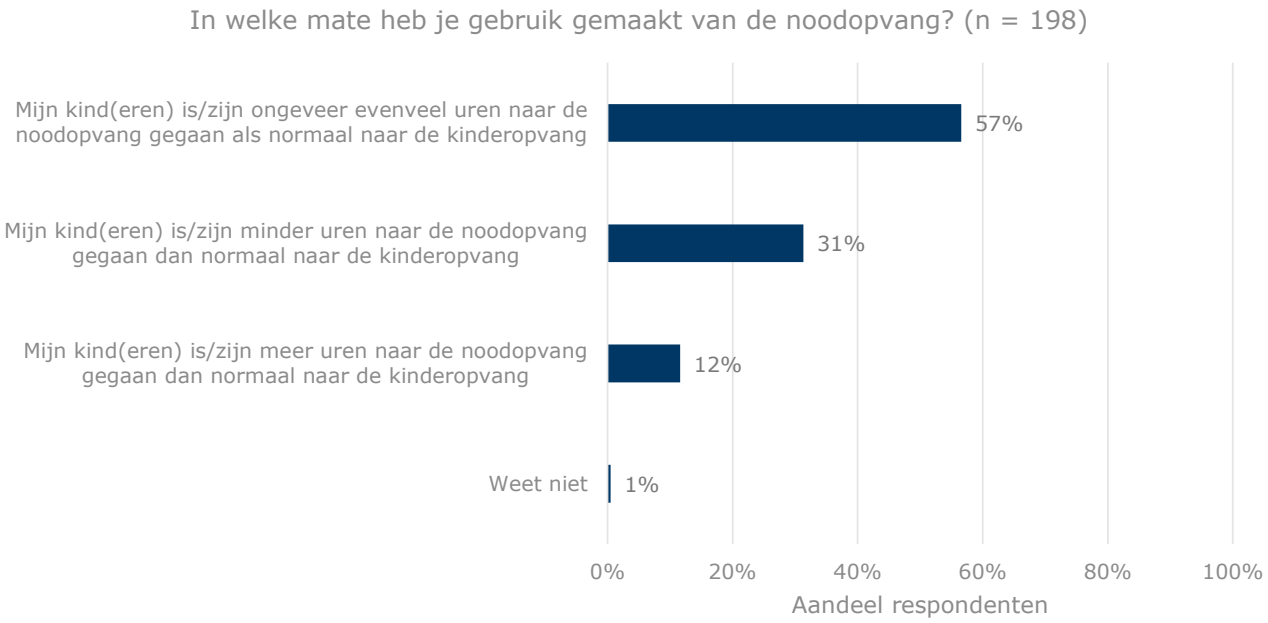

Figuur 35: Als er geen noodopvang zou zijn geweest, had je dan je cruciale beroep nog goed kunnen uitoefenen? (n = 140)

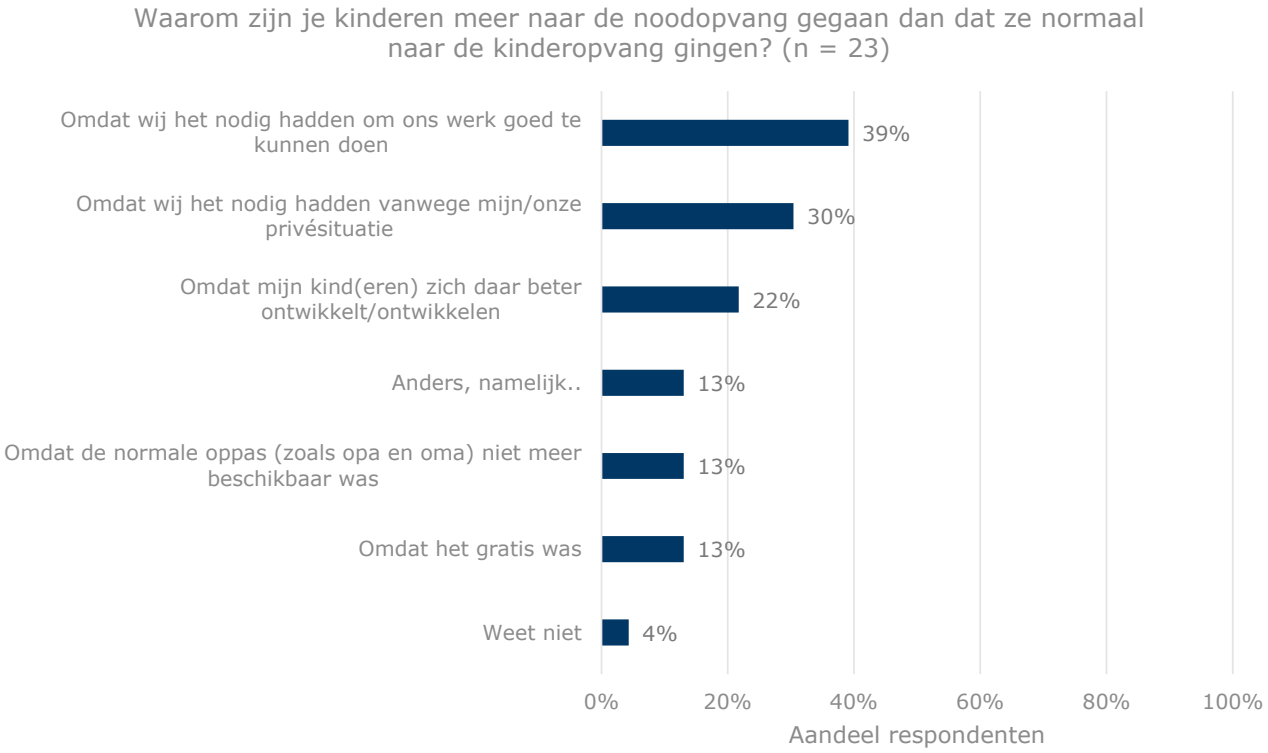
Figuur 36: Als er geen noodopvang zou zijn geweest, had je partner dan zijn/haar cruciale beroep nog goed kunnen uitoefenen? (n = 66)

In de enquête hebben we ouders die hun kind minimaal één keer naar de noodopvang brachten (n=198) gevraagd in welke mate ze gebruik hiervan gemaakt hebben, zie Figuur 37. De meerderheid (57%) stuurde hun kinderen ongeveer evenveel naar de noodopvang als naar de reguliere opvang. Bij ruim 30% was dit minder en bij ruim 10% was dit meer dan regulier.

Figuur 37: Antwoord op de vraag: In welke mate heb je gebruik gemaakt van de noodopvang? (n = 198)

In het verlengde van de voorgaande vraag hebben we aan de ouders die hun kinderen meer dan normaal naar noodopvang brachten (n=23) gevraagd naar hun motivatie, zie Figuur 38. Duidelijk is dat dit vooral is omdat ouders het nodig hebben om hun werk goed te kunnen doen of omdat de privésituatie hierom vroeg. Ook een betere ontwikkeling van het kind wordt geregeld genoemd.

Figuur 38: Antwoord op de vraag: Waarom zijn je kinderen meer naar de noodopvang gegaan dan dat ze normaal naar de kinderopvang gingen? (n = 23)

Andersom is het uiteraard ook interessant om te weten waarom ouders hun kinderen *minder* naar de noodopvang stuurden. Hier komt vooral uit naar voren dat het minder nodig was omdat thuiswerken mogelijk was. Ook waren er soms meer informele oppassers beschikbaar.

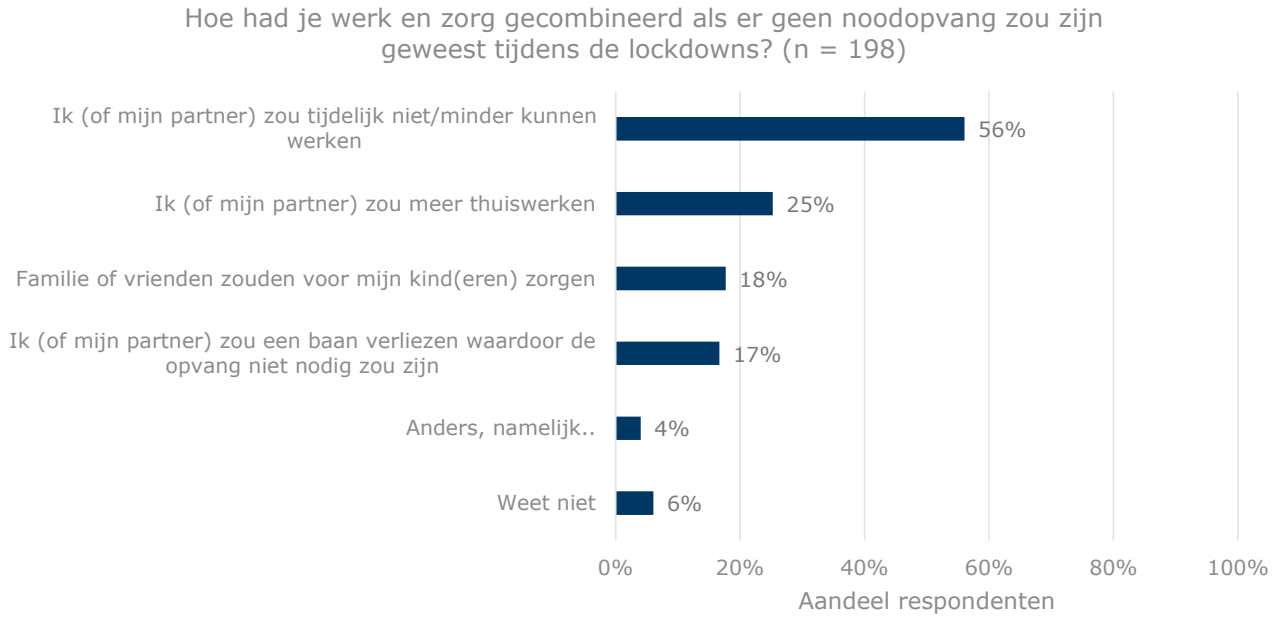
Figuur 39: Antwoord op de vraag: Waarom zijn je kinderen minder naar de noodopvang gegaan dan dat ze normaal naar de kinderopvang gingen? (n = 62)

We hebben aan alle ouders die hun kinderen naar de noodopvang brachten (en dat zijn vooral ouders met cruciale beroepen) gevraagd of zij zonder de noodopvang zorg en werk hadden kunnen combineren. Wederom geeft slechts een klein deel (10%) aan dat dit geen impact zou hebben gehad. Bijna 30% had werk en zorg helemaal niet meer kunnen combineren.

Figuur 40: Antwoord op de vraag: Stel je voor dat er geen noodopvang geweest zou zijn tijdens de lockdowns, was je dan even goed in staat geweest om werk en zorg voor de kinderen te combineren? (n = 198)

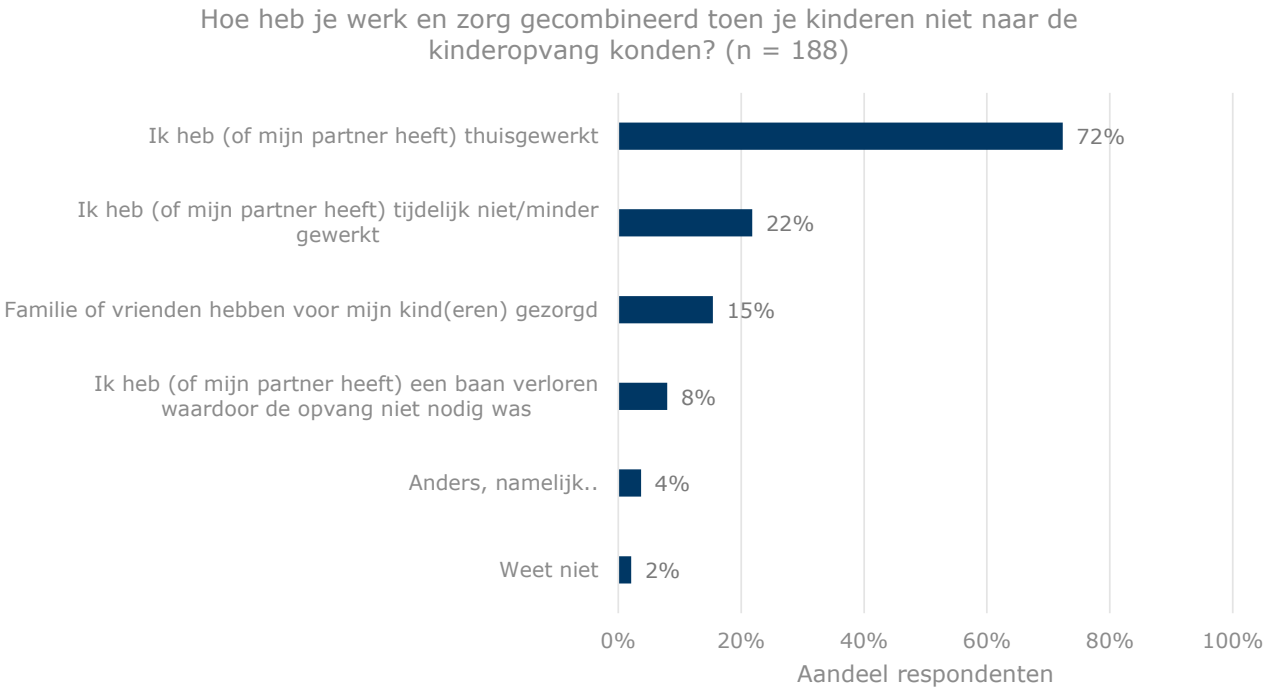
Op de bovenstaande vraag hebben we doorgevraagd en hebben we gevraagd naar hoe zij het opgelost zouden hebben: *Hoe had je werk en zorg gecombineerd als er geen noodopvang zou zijn geweest tijdens de lockdowns?* Het is duidelijk dat het werk hieronder zou lijden. In meer dan de helft van de gezinnen zou er minder gewerkt worden. Bijna 20% geeft aan dat een partner zijn/haar baan gaat verliezen om voor de kinderen te zorgen. In slechts een beperkt aantal gevallen is de impact beperkt doordat er meer kan worden thuisgewerkt (25%) of door informele opvang (18%).

Figuur 41: Antwoord op de vraag: Hoe had je werk en zorg gecombineerd als er geen noodopvang zou zijn geweest tijdens de lockdowns? (n = 198)

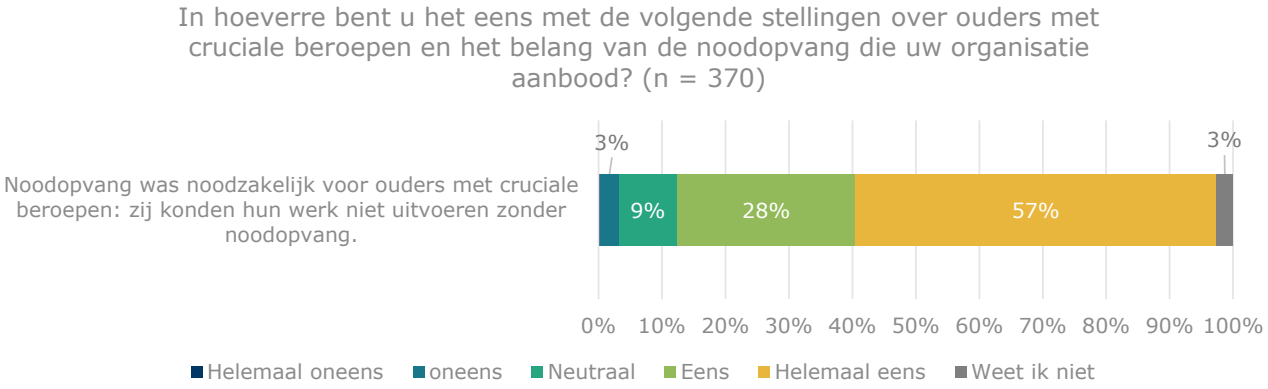
Tot slot hebben we aan de ouders die hun kinderen nooit naar de opvang brachten (n=188) gevraagd hoe zij zorg en werk hebben gecombineerd zonder de noodopvang. Hier komt zoals verwacht het thuiswerken

sterk naar voren. In 70% van de gezinnen is meer thuisgewerkt. In ruim 20% van de gezinnen is er minder gewerkt en ook de informele opvang (15%) komt veel voor.

Figuur 42: Hoe heb je werk en zorg gecombineerd toen je kinderen niet naar de kinderopvang konden? (n = 188)

Ook aan de kinderopvangorganisaties hebben wij gevraagd in hoeverre noodopvang noodzakelijk was voor ouders met cruciale beroepen om hun werk te kunnen blijven uitvoeren, zie Figuur 43. De kinderopvangorganisaties zien net als de ouders met cruciale beroepen in dat de noodopvang van groot belang was om te kunnen blijven werken.

Figuur 43: In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over ouders met cruciale beroepen en het belang van de noodopvang die uw organisatie aanbood? (n = 370)

Focusgroep

Het grootste deel van de deelnemende ouders met een cruciaal beroep benoemt dat de noodopvang nodig was om hun cruciaal beroep te kunnen blijven uitvoeren. Eén ouder geeft aan dat het gezin naar andere oplossingen zou zoeken als er geen noodopvang was, zoals het alleen thuislaten van de (oudere) kinderen of het draaien van kortere diensten. Voor andere ouders was werk en zorg voor kinderen echt niet te combineren zonder noodopvang. Als redenen gaven ouders dat de kinderen veel te jong waren om alleen thuis

te zijn, dat zij geen grootouders hadden die konden oppassen en dat hun netwerk voornamelijk bestaat uit andere mensen met cruciale beroepen waardoor ander vormen van informele opvang onmogelijk waren. Ouders die hun cruciale beroep thuis hebben uitgevoerd of thuis hadden kunnen uitvoeren geven aan dat zij andere oplossingen hadden kunnen verzinnen voor de oppas van kinderen als er geen noodopvang was. Hierdoor zou er wel minder tijd overblijven voor hun cruciale beroep.

Veel ouders hebben de discussie meegekregen over dat 2-ouder gezinnen met één ouder met een cruciaal beroep gebruik mochten maken van de noodopvang. Een ouder benoemt erg blij te zijn geweest toen het beroep van haar man ook opgenomen werd in de lijst met cruciale beroepen omdat vanaf dat moment geen twijfel mogelijk was dat ze recht hadden op de noodopvang. Ouders benoemen dat ze een bevoorrecht gevoel hadden omdat ze onderdeel zijn van een cruciale sector en de kinderen daarom van de noodopvang gebruik mochten maken.

De ouders met een cruciaal beroep hebben veel onzekerheid ervaren in de coronaperiode omdat de corona-maatregelen vaak veranderden en ze niet wisten wat de gevolgen daarvan voor hun cruciale sector zou zijn. Ouders dachten elke keer opnieuw dat de regels niet strenger konden en dan kwam er toch weer iets bij met grote impact op het blijven werken in een cruciale sector, zoals het bewijzen dat je buiten mag zijn tijdens de avondklok voor een nachtdienst.

Daarnaast waren er ook wel eens zieke kinderdagopvangmedewerkers, dan viel de noodopvang uit. Daar hadden de ouders wel begrip voor en het was na een dag ook weer opgelost. De kinderopvang is echt overspoeld in de periode van de noodopvang. Het was fijn geweest voor de groepsleidsters als de flexibele schil aan kinderopvang medewerkers groter zou zijn, zeker omdat ze ook veelal opvang onder schooltijden op zich namen, zodat de leidsters ook even rust kunnen pakken.

4.5 Vermindering risico op verslechtering positie kwetsbare kinderen (impact)

In deze paragraaf behandelen we de volgende (deel van een) onderzoeksvraag: *In hoeverre is het risico op verslechtering van de kwetsbare positie van kinderen dankzij de noodopvang verminderd? In hoeverre heeft de noodopvang hieraan bijgedragen? (4.2)*

Noodopvang heeft duidelijk het risico op de verslechtering van de positie van kwetsbare kinderen verkleind, maar de omvang van het effect is lastig te bepalen. Dat komt ook omdat we niet kunnen inschatten in welke mate de doelgroep (kwetsbare kinderen) bereikt is.

Literatuur

De bestaande kansenongelijkheid is tijdens de coronacrisis verder toegenomen. Kinderen en jongeren uit gezinnen met een zwakke sociaaleconomische positie ondervonden relatief meer negatieve effecten van de coronamaatregelen in het onderwijs. Denk aan (digitaal) afstandsonderwijs, minder persoonlijke begeleiding en algehele uitval van onderwijs. De achterstanden die kinderen en jongeren hebben opgelopen door de coronacrisis, stapelen zich boven op de kansenongelijkheid waar in het onderwijs al jaren sprake van is. De effecten van deze achterstanden kunnen doorwerken tot in de loopbaan en deelname in de samenleving. De achterstanden van deze groep worden voortdurend groter en blijken moeilijk te repareren zonder actief ingrijpen. Kindvoorzieningen bieden perspectief en kunnen helpen deze verschillen niet verder te laten op-lopen en hopelijk te reduceren (Een kansrijke start voor alle kinderen, SER, 2021). [66]

Een studie van het Nederlands Jeugdinstituut (NJi) biedt een overzicht van onderzoeken naar de gevolgen van de coronapandemie voor kinderen, jongeren en jongvolwassen in Nederland. De studie stelt dat de kwetsbare groep kinderen en jongeren met psychische problemen extra mentaal lijken te lijden. Jeugdigen uit gezinnen in een achterstandssituatie lijken meer negatieve effecten op hun schoolresultaten te onder-vinden. Zo scoren kinderen in kwetsbare omstandigheden tijdens de coronacrisis op verschillende vlakken minder dan de algemene populatie. Ze ondervinden meer nadelen van de crisis op algemene gezondheid, depressieve symptomen, boosheid en slaapproblemen. Ook is de mate van stress onder kwetsbare kinderen significant meer toegenomen. [77]

Daarnaast heeft het NJi verschillende onderzoeken samengevat over het effect van de coronapandemie op mentale gezondheid en het welbevinden van kinderen en jongeren. Hieruit volgt dat mentale problemen bij een groep kwetsbare kinderen meer aan het licht is gekomen tijdens de pandemie. Er is een groep kwetsbare kinderen met ernstige en aanhoudende problemen, maar de meeste van hen hadden voor de coronacrisis al psychische klachten. De onderzoekers waarschuwen dat stressoren (zoals prestatiedruk, armoede en zorgen over het klimaat) niet vergroot mogen worden in de nasleep van de pandemie, om verdere achteruitgang van het mentaal welbevinden te voorkomen. [78]

Experts benoemen dat de coronapandemie als een wake-up call voor het aanpakken van kansengelijkheid. Zo kregen kwetsbare personen het 't hardste voor hun kiezen tijdens de crisis omdat lage inkomens tweemaal zo vaak covid-19 kregen als de personen met hoge inkomens en waren vaccinaties voor migranten en daklozen soms ingewikkeld. In het onderwijs wordt ook de tendens gezien dat kwetsbare kinderen harder worden geraakt. Bij het sluiten van de scholen waren hoogopgeleide ouders beter in staat hun kinderen te helpen dan laagopgeleide ouders. Kinderen met laagopgeleide ouders hebben daardoor een grotere kans op een leerachterstand vergeleken met kinderen van hoogopgeleide ouders. [79] Er is beleid gevoerd om het bovenstaande effect te mitigeren. [80] Recent onderzoek laat zien dat dit beleid grotendeels succesvol is geweest en dat voor begrijpend lezen en rekenen de verschillen tussen de leerlingen met ouders met een verschillend opleidingsniveau terug op het oude niveau zijn.

Interviews

De belangen- en kinderopvangorganisaties stellen dat werd gevreesd dat de thuissituaties van kwetsbare gezinnen zou verslechteren en dat er meer risico op huiselijk geweld zou zijn tijdens de lockdowns, maar achteraf ervaren deze organisaties geen toename aan meldingen of signalen dat dit het geval is geweest. Wel komt in meerdere interviews naar voren dat er signalen zijn dat kinderen en gezinnen die eerder niet als kwetsbaar waren aangemerkt, en daardoor niet in beeld waren en niet in aanmerking kwamen voor de noodopvang, vaker te maken hebben gehad met een stressvolle thuissituatie tijdens de lockdowns. Ouders die thuis moesten gaan werken en de kinderen niet naar de noodopvang mochten brengen hebben zorg, werk, gezin, maar ook onderwijstaken zelf moeten oppakken. De verwachting is dat niet alle ouders dat evengoed hebben kunnen doen, waardoor kinderen een achterstand hebben opgelopen op educatie of sociaal-emotioneel gebied. Enkele belangen- en kinderopvangorganisaties benoemen dat deze kinderen hoogst waarschijnlijk geen achterstand zouden hebben opgelopen als ze gebruik hadden mogen maken van de noodopvang.

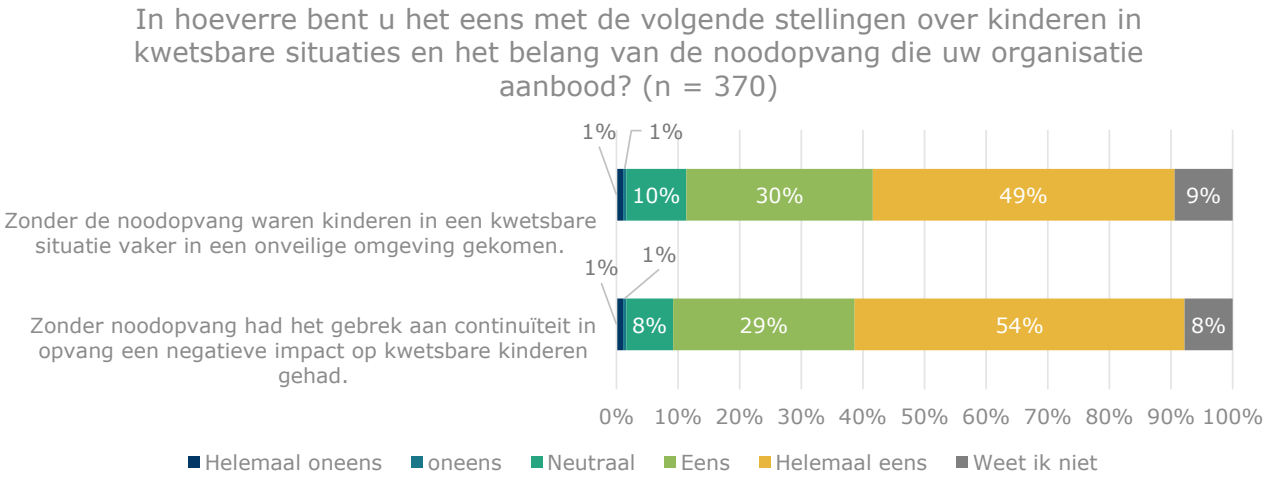
In de interviews komt naar voren dat door het aanbieden van noodopvang voor kwetsbare kinderen het risico op verslechtering van hun positie deels voorkomen is. Hier worden enkele nuanceringen bij geplaatst:

- In de eerste golf was er relatief weinig aandacht voor deze groep. Na verloop van tijd kwam het besef dat ook kwetsbare kinderen in de knel kwamen door thuis te blijven. Er is vanuit de sector zelf het signaal gegeven dat hier extra inspanningen voor nodig zijn en is dit verder opgepakt.
- Doordat er maatwerk geleverd is, is het lastig in te schatten of er geen kinderen vergeten zijn. Aan de andere kant was het niet het doel van de noodopvang om alle kinderen in een kwetsbare omgeving een plek te geven op de noodopvang. Die konden ook op andere locaties geplaatst worden, zoals op school of bij andere (zorg)organisaties.
- De formulering 'kwetsbaar' en de associatie met een zware thuissituatie kan mogelijk mensen hebben afgeschrikt om gebruik te maken van de noodopvang.

Enquête

In de enquête hebben we aan ouders die recht hadden op noodopvang omdat hun kind in een kwetsbare positie verkeerde de volgende vraag gesteld: *Als er geen noodopvang zou zijn geweest en er een volledige sluiting was van de kinderopvang, hoe was de situatie van je kind(eren) in een kwetsbare positie veranderd?* Doordat het een kleine groep is (n=7) moeten deze resultaten voorzicht worden geïnterpreteerd. Drie respondenten geven aan dat de situatie sterk verslechterd zou zij, twee dat het iets verslechterd zou zijn. De resterende respondenten geven een neutraal antwoord of weten het niet.

De kinderopvangorganisaties stellen ook dat zonder noodopvang de kwetsbare kinderen vaker in een onveilige omgeving gekomen en dat zonder noodopvang het gebrek aan continuïteit in opvang een negatieve impact op kwetsbare kinderen had gehad. Maar 2% van de kinderopvangorganisaties is het helemaal oneens of oneens met deze stellingen, zie Figuur 44.

Figuur 44: In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over kinderen in kwetsbare posities en het belang van de noodopvang die uw organisatie aanbood? (N = 370)

4.6 Neveneffecten

In deze paragraaf gaan we in op neveneffecten. Doordat de drie regelingen (TTKO, TTKZO en gemeentelijke regelingen) overlappende doelen allemaal hetzelfde doel nastreven is het complex om de contributie van de drie verschillende regelingen aan de neveneffecten te bepalen. Daarom beantwoorden we deze vraag integraal en gaan we waar mogelijk in op de verschillen in contributie tussen de drie regelingen. In deze paragraaf behandelen we de volgende (deel van een) onderzoeksvraag: *2.7 Had de regeling neveneffecten (positief dan wel negatief)?* Omdat in ons onderzoek ook neveneffecten van de noodopvang als bijvangst naar voren zijn gekomen, integreren we dit in deze paragraaf.

Door de noodopvang kwam de kinderopvangsector in **positief daglicht** te staan en werden ze als gelijkwaardige partner benaderd. Wel heeft de noodopvang en de uitsluiting van ouders/verzorgers zonder cruciaal beroep de **mentale last van deze ouders/verzorgers vergroot** door het moeten combineren van werk, zorg, gezin en onderwijstaken.

Interviews

In de interviews worden verschillende neveneffecten genoemd van de drie regelingen en de noodopvang. Deze bespreken we hieronder.

- Doordat er noodopvang werd geboden, kwam de kinderopvang op een positieve manier op het netvlies bij veel burgers. Ook in de publieke opinie had de kinderopvang belangstelling, ook bij mensen die daar van nature wat minder belangstelling voor hebben. Het beeld is ontstaan dat de kinderopvang op zoek gaat naar allerlei oplossingen zodat ze toch kinderen kunnen opvangen. Dat deed veel voor de eigenwaarde van de kinderopvangsector.

Er werden in de interviews ook bredere bespiegelingen gegeven die enigszins buiten de scope van dit onderzoek vallen omdat het niet primair gaat over de drie regelingen en de noodopvang. Aangezien het toch interessante neveneffecten zijn van het beleid in brede zin, willen we deze wel meegeven in dit onderzoek.

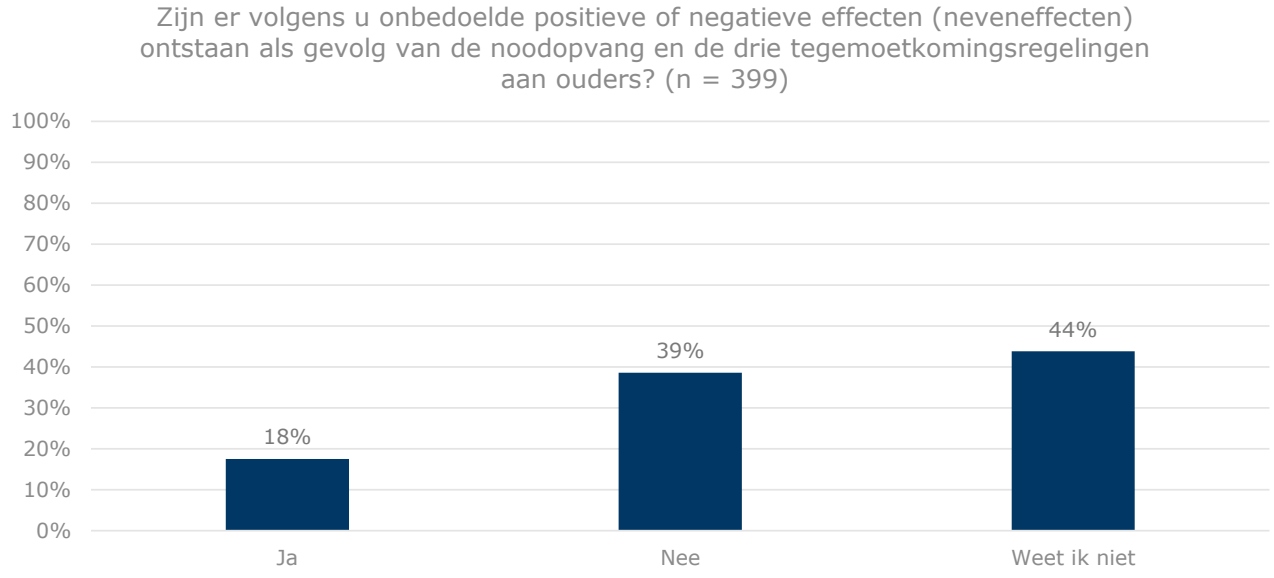
- Veel respondenten gaan in op de negatieve impact van de lockdown op het welzijn van ouders, kinderen en medewerkers. Enkele voorbeelden hiervan:

- Het oude contact tussen ouders en opvang is nog steeds niet terug op het eerdere niveau. Dat heeft negatieve gevolgen voor kinderen.
- De kinderopvanglocaties gingen dicht, open en daarna weer dicht. Die afwisseling heeft een groot negatief effect op kinderen, zeker op baby's. Een andere ruimte en nieuwe mensen daar moet je aan wennen. Baby's moesten die 'wen'-periode elke keer op nieuw door als de situatie veranderde.
- De mentale druk bij ouders was heel hoog, ze moesten veel ballen hooghouden tijdens corona. Maar hier was weinig aandacht voor. Vooral de onzekerheid verhoogde de mentale druk.
- Na de lockdowns ging het ziekteverzuim onder kinderopvangmedewerkers fors omhoog, tot de dag van vandaag is dat nog te zien.
- Rekeninghouden met de emotionele veiligheid van kinderen en tegelijkertijd hoe je het veilig houdt voor medewerkers was heel ingewikkeld.

- Aan de andere kant worden er ook positieve effecten genoemd door respondenten:
  - Het was rustiger op de groep en er kwamen duidelijkere breng- en haalafspraken met ouders. Sommige locaties hebben regels na de coronaperiode behouden.
- Door het sluiten van de kinderopvang zijn sommige ouders aangezet om na te denken over alternatieve vormen van opvang.

Enquête

De grootste deel (44%) van de kinderopvangorganisaties geeft aan geen goed zicht te hebben op de onbedoelde positieve of negatieve effecten als gevolg van de noodopvang en de drie tegemoetkomingsregelingen aan ouders, zie Figuur 45. De kinderopvangorganisaties die wel neveneffecten hebben opgemerkt als gevolg van de noodopvang en de drie tegemoetkomingsregelingen aan ouders benoemen dat het positief is dat zichtbaar is geworden dat de kinderopvang cruciaal is voor de maatschappij. De negatieve aspecten zitten voornamelijk in de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen, het risico dat medewerkers liepen en de onzekerheid over het verloop van de coronaperiode. Aan de andere kant moeten we ons afvragen in welke mate dit neveneffecten zijn van noodopvang en de drie regelingen, of van het Coronabeleid in brede zin. De kinderopvangorganisaties hadden verder graag meer inspraak gehad in het vormgeven van de noodopvang om de negatieve neveneffecten onder de aandacht te brengen en waar mogelijk weg te nemen.

Figuur 45: Zijn er volgens u onbedoelde positieve of negatieve effecten (neveneffecten) ontstaan als gevolg van de noodopvang en de drie tegemoetkomingsregelingen aan ouders? (n = 399)

Focusgroep

Ouders met cruciale beroepen merkten op dat vanuit scholen vrij weinig onderwijs werd aangeboden. Eén ouder benoemt dat een kind hele weken niks heeft uitgevoerd, want er werd niks aangeboden. Vandaar dat ouders heel blij zijn met de noodopvang die veelal ook de schooltaken overnamen, zodat kinderen toch stappen hebben kunnen maken in hun ontwikkeling.

Ook de ouders zonder cruciale beroepen benoemen dat weinig onderwijs is geboden aan hun kinderen tijdens de sluitingsperiode. De ouders benoemen dat een onlinemeeting met de juf of meester gemiddeld werden aangeboden tussen de tien minuten tot één uur op een dag, en in sommige gevallen niet elke dag. Zeker na verloop van tijd en latere sluitingsperioden hadden ouders graag gezien dat ze vanuit school meer ondersteund zouden worden in het bieden van onderwijs aan hun kinderen. De huiswerkopdrachten die kinderen kregen konden bijvoorbeeld niet zonder constante begeleiding van ouders worden uitgevoerd, terwijl ouders ook thuis moesten werken. Een aantal ouders benoemt dat zij dit hebben opgelost door heel vroeg in de ochtend te beginnen met werken (om 5 of 6 uur) tot dat de kinderen wakker worden, overdag de kinderen les te geven en in de avond de overige uren te werken. De tweeoudergezinnen die beiden thuis konden werken benoemen dat ze de tijden met de kinderen konden afwisselen, maar tweeoudergezinnen waarbij één ouder buitenshuis werkt of éénoudergezinnen hebben vaker geen onderwijs kunnen bieden aan hun kinderen of geen werk kunnen uitvoeren gedurende de lockdownperioden. Een aantal ouders heeft het geluk gehad dat de werkgever aangaf dat met behoud van salaris minder uren gewerkt kon worden. Ook benoemen ouders dat het thuiswerken makkelijker werd naarmate de kinderen eigen materialen kregen, zoals bureautjes op de slaapkamers, zodat de ouders en kinderen niet meer in de dezelfde ruimte hoefden te werken en school te volgen. Een aantal ouders hebben kinderen die op cruciale leeftijden onderwijs hebben gemist, waardoor ze de achterstand niet meer inhalen volgens de school.

Een groot verschil tussen de focusgroep met ouders met cruciale beroepen en ouders zonder cruciale beroepen is de mentale last die zij hebben ervaren gedurende die periode. De ouders met cruciaal beroep benoemen op normale tijden te zijn blijven werken gedurende de lockdowns en dat hun weekplanning weinig veranderde. Ook hebben ze een positieve bijdragen kunnen leveren aan de samenleving gedurende de coronacrisis en hebben ze zich geen zorgen gemaakt om de kinderen op de noodopvang. De ouders zonder cruciaal beroep kregen een hele andere week indeling en hebben er veel extra taken bijgekregen die ze niet altijd naar behoren konden uitvoeren. Daarnaast kregen ze veel onzekerheid mee vanuit het nieuws, waar ze geen positieve bijdragen aan konden leveren, naast het zo veel mogelijk thuisblijven. Waardoor ze ook geen ontspanning hebben kunnen opzoeken zoals sport of vakantie. Enkele ouders zonder cruciaal beroep kon hier goed mee om gaan en heeft de extra tijd met de kinderen als erg prettig ervaren, maar er zijn ook ouders die nog steeds last hebben van de mentale druk uit de coronaperiode.

5 Doelmatigheid

5.1 Doelmatigheid van TTKO

Kosten van de regeling

In deze paragraaf gaan we in op kosten van de TTKO-regeling. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvraag: *3.1 Wat waren de kosten van elke regeling en waarvoor waren de kosten (bijv. bezwaar en beroep etc.)?*

De totale kosten voor de TTKO-regeling bedragen €619,4 miljoen. Circa €10 miljoen hiervan betreffen uitvoeringskosten, de rest zijn programmakosten.

Literatuuronderzoek

Over de TTKO-regeling zijn financiële gegevens beschikbaar vanuit de financiële verantwoording van de SVB en het Ministerie van Financiën. Hierin worden de kosten van de regeling uitgesplitst over programma- en uitvoeringskosten. De kosten voor Belastingdienst/Toeslagen (BD/T) zijn voornamelijk voor bezwaar- en beroepszaken. De totale kosten voor de TTKO-regeling bedragen €619,4 miljoen. Er hebben naar schatting 1,3 miljoen gezinnen een tegemoetkoming ontvangen gedurende de drie sluitingen. [81] Voor TTKO-I en TKO-II zijn ongeveer 600.000 gezinnen tegemoetgekomen. Hierbij is er aan ongeveer €500 per gezin tijdens TTKO-I en €450 per gezin tijdens TTKO-II uitgekeerd als tegemoetkoming. Voor TTKO-III en TTKO-additioneel zijn er in totaal ongeveer 300.000 gezinnen tegemoetgekomen, wat neerkomt op een uitgave van ongeveer €190 per gezin ter tegemoetkoming tijdens deze periode. Tabel 6 geeft een overzicht van de kosten. [82]

Tabel 6: Kosten TTKO-regeling

Onderdeel	Bedrag
TTKO-I	
TTKO-I programmakosten	€ 296,3 mln.
TTKO-I SVB uitvoeringskosten	€1,5 mln.
TTKO-I BD/T uitvoeringskosten	€3,9 mln.
TTKO-II	
TTKO-II programmakosten	€257,8 mln.
TTKO-II SVB uitvoeringskosten	€0,5 mln.
TTKO-II BD/T uitvoeringskosten	€3,1 mln.
TTKO-III en -IV (additioneel)	
TTKO-III programmakosten	€17,9 mln.
TTKO-IV programmakosten	€37,4 mln.
TTKO-III en -IV SVB-uitvoeringskosten	€0,5 mln.
TTKO-III en -IV BD/T-uitvoeringkosten	€0,5 mln.
Totaal	**€619,4 mln.**

Doelmatigheid van uitvoering

In deze paragraaf gaan we in op de doelmatigheid van de uitvoering van de TTKO-regeling. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvraag: *3.2 Had de uitvoering van de regeling tegen minder kosten gekund?*

De TTKO is doelmatig uitgevoerd. Door de tijdsdruk is een relatief eenvoudige regeling ontworpen en dit heeft de uitvoering vereenvoudigd. De uitvoering was efficiënter geweest als de peildatum van de eerste twee tegemoetkomingsrondes later had gelegen zodat er geen additionele ronde nodig zou zijn geweest.

Literatuuronderzoek

De totale uitvoeringskosten voor de TTKO-regeling waren €10 miljoen, dit bedraagt 1,6% van de totale TTKO-kosten, dit was lager dan vooraf begroot. De uitvoeringskosten waren dus relatief laag. Ter referentie:

- De relatieve uitvoeringskosten van SVB voor andere grootschalige regelingen zijn als volgt [83]:
  - AOW: 0,4%
  - AKW: 2%
  - AIO: 7%
- De relatieve uitvoeringskosten voor de NOW waren 0,5%, maar hier was sprake van veel hogere bedragen per ontvanger. [84]
- De relatieve uitvoeringskosten van UWV als geheel zijn circa 8%. [85]

Bij de inrichting van de regeling zijn verschillende opties onderzocht op grond van verschillende corona-scenario's. De meest kansrijke optie was een gecombineerde uitvoering door de SVB en de Belastingdienst/Toeslagen. Het gezamenlijke doel was om ouders zo snel en zo goed mogelijke tegemoet te komen. [3] De uitvoerders waren intensief betrokken bij de ontwikkeling van de regeling via een overlegstructuur met SZW (beleidstafel, programmaoverleg, communicatietafel en een stuurgroep).

Van de totale uitvoeringskosten was €2,5 miljoen voor uitvoerder SVB en €7,5 miljoen voor uitvoerder Belastingdienst/Toeslagen. Onder de kosten van Belastingdienst/Toeslagen valt grotendeels de **afhandeling van bezwaar- en beroepsprocedures**. Toeslagen had hierover de verantwoordelijkheid en heeft hiervoor externe expertise ingehuurd. [86] Het merendeel van de bezwaar- en beroepszaken gaan over de gekozen peildatum bij de vormgeving van TTKO-I en II. De **peildatum** viel in de sluitingsperiode. Voor de ouders die hun kinderopvangtoeslaggegevens op de peildatum (nog) niet juist of actueel hadden doorgegeven aan Toeslagen heeft dit geleid tot een te hoge of te lage tegemoetkoming. Alleen voor ouders met kinderen die nieuw waren in de kinderopvang was er na de peildatum een beperkte herzieningsmogelijkheid. Ouders die in beroep zijn gegaan tegen een te lage tegemoetkoming zijn door enkele rechters/rechtbanken in het gelijk gesteld. [16] Dit is dan ook de aanleiding geweest voor de additionele regeling die als doel had om ouders met een te lage tegemoetkoming uit de regelingen TTKO-I en TTKO-II aanvullend tegemoet te komen. [16]

Verder blijkt uit onderzoek van Motivaction dat ouders tevreden zijn over de uitvoering van de TTKO, waarbij er een 7,4 wordt gegeven voor de uitvoerig tijdens de eerste lockdown en een 7,2 tijdens de tweede lock-down. [76] 80% van de ondervraagden vond de regeling nuttig en de meerderheid vond dat er genoeg informatie (vanuit de SVB) is geboden. Informatie over de hoogte van de vergoeding en het moment van uitkeren heeft niet alle ouders bereikt: Ruim één derde van de ouders wisten niet wanneer ze de vergoeding zouden ontvangen en 41% was niet volledig overtuigd dat de vergoeding correct was.

Interviews

In de interviews is uitvoerig ingegaan op de uitvoering van de TTKO. Dit is uiteraard vooral bij beleidsmakers en uitvoerders aan bod gekomen. Over het algemeen wordt opgemerkt dat de TTKO-regeling vrij 'lean' was en dat er weinig uitzonderingen waren op de regeling. Dit maakte de TTKO relatief goed uitvoerbaar. Een ander punt wat duidelijk aan de orde komt is de goede samenwerking tussen de verschillende partijen:

- De personen die vanuit SZW, SVB en de Belastingdienst/Toeslagen werkten aan dit dossier zijn erg enthousiast over de samenwerking. Er stond veel (tijds)druk op het team, maar medewerkers geven aan dat zij het ook een leuke uitdaging vonden om aan de TTKO te werken. De samenwerkende partijen erkennen en waarderen bovendien elkaars inspanningen.
- Er werd een governance structuur met de stuurgroep opgezet in wekelijkse meetings. De stuurgroep heeft gefunctioneerd tijdens de voorbereiding en totstandkoming van regeling en tijdens de uitvoering, zodat desgewenst kon worden bijgestuurd. Deze groep bestond uit een aantal

vertegenwoordigers vanuit SZW, SVB en BD/T met ieder een eigen perspectief op de regeling. Tijdens de wekelijkse bijeenkomsten werd voortgang en eventuele problemen besproken.
- Ook vanuit andere stakeholders kwamen positieve geluiden over de samenwerking met SVB.

Een ander aspect dat in de interviews naar voren komt is het totstandkomingsproces van de TTKO. Allereerst wordt duidelijk dat er sprake is van een situatie waarin grote urgentie is om tot een besluit te komen en duidelijkheid te scheppen. Tijdens de Coronaperiode werd kinderopvang gezien als een gevoelig dossier, hierdoor moest snel oplossing gevonden worden die rust zou brengen. Vanuit de Tweede Kamer werd tevens druk uitgeoefend om ouders zo snel mogelijk tegemoet te komen. Tegelijkertijd waren (uitvoerings)capaciteit en privacy knelpunten die besluitvorming bemoeilijkten.

Onderdeel van de totstandkoming is tevens de keuze voor de huidige uitvoerders. Het vinden van een geschikte uitvoerder heeft veel tijd en energie gekost. Er is een grote sessie geweest met verschillende partijen die eventueel geïnteresseerd waren in de functie van uitvoerder. Het was al vrij snel duidelijk dat er wegens capaciteit twee uitvoerders nodig waren voor de klus. De Belastingdienst/Toeslagen was terughoudend omdat ze te weinig capaciteit hadden. Voor SVB was de uitvoering daarentegen redelijk eenvoudig te realiseren doordat zij reeds uitvoering gaven aan de kinderbijslag. De SVB had al contact- en betalingsgegevens van ouders en kon deze combineren met gegevens van Belastingdienst over de eigen bijdrage van ouders aan de kinderopvang (=contracturen x normbedrag - reeds betaalde KOT).

Een ander onderwerp dat in de gesprekken aan bod is gekomen is dat er voor de uitvoering externe partijen ingehuurd moesten worden. Zo werd KPMG ingeschakeld voor het uitwerken en managen van het afhandelingsproces van de bezwaar- en beroepszaken. Hoewel de kosten voor inhuur slechts een klein deel van de totaal gemaakte kosten beslaan, was het voordeliger geweest om de werkzaamheden uit te laten voeren door mensen die in dienst waren bij Belastingdienst/Toeslagen. Door een gebrek aan interne capaciteit was dit echter niet of zeer beperkt haalbaar geweest.

In de interviews is ook geregeld ingegaan op de uitbetalingen aan ouders. Dit onderwerp kent verschillende perspectieven:

- Het heeft even geduurd voordat de eerste TTKO werd uitbetaald. Dit komt doordat het om een hele nieuwe regeling ging.
- Niet alle kinderopvangorganisaties hebben de eigen bijdragen van ouders boven de maximum uurprijs terugbetaald, terwijl dit wel de afspraak was. Veel ouders hebben hun verlies hierin genomen, maar sommigen wendden zich tot de rechter.
- Voor sommige ouders was er een groot verschil tussen de daadwerkelijke eigen bijdrage en de eigen bijdrage die is berekend op de peildatum voor het bepalen van de hoogte van de KOT. Daar is later wel een herziening voor ingericht. Er heeft een compensatieronde plaatsgevonden voor de huishoudens die in de eerste twee rondes een te lage tegemoetkoming hebben ontvangen.

Het hierboven genoemde verschil tussen de eigen bijdrage en de tegemoetkoming was ook onderwerp van discussie in bezwaar- en beroepszaken. Het totale aantal bezwaar- en beroepszaken is laag. De meeste zaken gaan over de vroege peildatum waardoor de compensatie voor sommige ouders was gebaseerd op niet-actuele gegevens. Na een rechterlijke uitspraak is er gestart met compensatierondes voor de groep die op de peildatum hun gegevens nog niet op orde had. Er was geen politiek draagvlak om in beroep te gaan. Het rapport over de toeslagaffaire kwam dezelfde week uit, daarom was het niet het juiste moment om het over elke euro te hebben. Uiteindelijk zijn alle bezwaren en beroepszaken opgelost of opgedroogd. Andersom kwam het ook voor dat ouders de hele tegemoetkoming niet wilde ('het is crisis'), deze ouders hebben de bedragen teruggestort.

Doelmatigheid van regeling

In deze paragraaf gaan we in op de doelmatigheid van de TTKO-regeling. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvraag: *3.3. Hadden de doelen tegen minder kosten bereikt kunnen worden? In andere woorden: was de regeling doelmatig?*

Theoretisch gezien had de regeling veel efficiënter kunnen worden vormgegeven omdat veel ouders/verzorgers aangeven ook zonder de TTKO de factuur door te betalen, omdat zij hun plek op de kinderopvang wilden behouden. Als deze groep geen middelen hadden ontvangen, dan waren uitgaven aan de TTKO grofweg gehalveerd. Echter, dat zou praktisch niet uitvoerbaar zijn en leiden tot een onrechtvaardig model. Bovendien kon met de kennis van toen en tijdsdruk dergelijk gericht beleid niet worden vormgegeven.

Literatuuronderzoek

Van de totale TTKO-kosten (€619,4 miljoen) is €609,4 miljoen als tegemoetkoming aan ouders is besteed, dit is 98% van de totale kosten. Er was een aantal alternatieven voor de inrichting van de TTKO-regeling. Zo kon er ook gekozen worden om elk gezin te compenseren door de maximale kinderopvangtoeslag uit te keren aan alle ouders. Deze variant zou in feite hetzelfde brengen als de TTKO (100% vergoeding van de opvangkosten tot aan de maximum uurprijs) en zou gerichter zijn (er zou dan ook teruggevorderd kunnen worden aangezien de vergoeding meeloopt in het reguliere systeem van toezicht/handhaving op de KOT) en daarmee zouden de kosten ook lager zijn. [87] Uit de nota van toelichting van de TTKO-I blijkt dat er destijds voor gekozen is om van deze variant af te zien door de afweging om niet in te grijpen in het massale kinderopvangtoeslagsysteem. [87] Eenmalige aanpassingen van tijdelijke aard kunnen tot fouten leiden en onbegrip opwekken bij ouders omdat de KOT een systematiek kent op jaarbasis. Ook zou de 'aparte' tegemoetkomingsstroom moeilijker te onderscheiden zijn in het KOT-systeem.

Interviews

Ook in de interviews kwam naar voren welke afwegingen zijn gemaakt bij het ontwerpen van de TTKO. Waarom zijn bepaalde keuzes gemaakt en welke alternatieven zijn overwogen? Behalve de hierboven genoemde optie om de KOT uit te breiden, zijn ook enkele andere opties genoemd:

- Er is overwogen om compensatie te geven aan de sector, waarna deze de tegemoetkoming zelf verder zou verdelen onder ouders. Hier spelen echter privacy problemen: kinderopvangorganisaties kunnen niet bij de inkomensgegevens van ouders, terwijl de compensatie hier deels op is gebaseerd. Bovendien was er te weinig slagkracht in de sector om überhaupt 600.000 ouders te bereiken en een geldstroom op te zetten. Ook was de sector druk met het opzetten van de noodopvang.
- Een andere overweging was om ouders niet meer te laten betalen voor de kinderopvang, de kinderopvangtoeslag stop te zetten en de sector direct middelen te geven om stabiliteit te verzekeren. Het KOT-systeem in echter dusdanig verweven in het Toeslagensysteem (o.a. door de jaarsystematiek) dat dit niet zomaar gestopt zou kunnen worden. Bovendien is het niet duidelijk hoe het KOT-systeem weer opgestart zou kunnen worden na de lockdowns.

Binnen context van de Coronaperiode en de urgentie die dit met zich meebracht, lijkt er een weloverwogen keuze te zijn gemaakt voor de uiteindelijke inrichting van de TTKO. In de interviews is naar voren gekomen dat de focus echt lag op het behoud van het systeem. Hoewel andere opties mogelijk goedkoper waren geweest, is duidelijk gekozen voor zekerheid en de beperking van eventuele maatschappelijke kosten in de (nabije) toekomst. De noodzaak om mensen in de crisisperiode tegemoet te komen kreeg hierbij prioriteit, waardoor het tijdelijk ook minder erg was als enkele burgers wellicht meer ontvingen dan nodig. Hierbij is er de afweging of je mensen soms per ongeluk iets te veel geld geeft of je het strakker afstelt en er meer geld moet naar het afhandelen van bezwaar- en beroepszaken. Er is een beeld dat veel schade is voorkomen door deze regeling. Er is gehandeld vanuit de gut-feeling dat de sector om zou vallen als 10%-20% zijn contract zou opzeggen.

Enquêtes

Op basis van enquêtes onder ouders kunnen we een inschatting maken van de groep ouders die zonder de TTKO ook het gewenste gedrag (doorbetalen van de kinderopvang) zouden vertonen. Bij doelbereik (paragraaf 3.3) gaven hier al een beeld van. Het grootste deel van de respondenten die hun factuur (meer dan 60%) betaalden zouden ook zonder TTKO hun factuur hebben betaald. Als verschillende segmenten dus

beter onderscheiden hadden kunnen worden, dan hadden de kosten veel lager kunnen zijn. Immers meer dan de helft van de ouders zouden ook het gewenste gedrag vertoond hebben zonder de TTKO.

De vraag is echter of de beperkte reactie op de TTKO duurzaam is als er onderscheid wordt gemaakt tussen segmenten, of dat er juist negatieve gedragseffecten ontstaan als gevolg hiervan. Als het deel van de ouders dat reageert op de prikkel van de TTKO *wel* de TTKO krijgt, en de groep die er niet op reageert de TTKO *niet* krijgt, gaat deze dan ook niet op de TTKO reageren? Als de buren ineens wel TTKO krijgen om te blijven doorbetalen, maar jij dit niet krijgt, haal je je kind dan niet alsnog van de kinderopvang? We denken dat het maken van onderscheid tussen doelgroep negatieve gedragseffecten zal gaan hebben. Een gevoel van onrechtvaardigheid zal hier een flinke rol in spelen.

Een andere vraag is of het zonder kennis van de doelgroepen en hun gedrag bij de eerste lockdown mogelijk was om meer gericht beleid mogelijk te maken. Hier was zeker geen sprake van. Er was sprake van een hoge mate van onzekerheid en er moest zeer snel gehandeld worden, waardoor beleid eenvoudig moet zijn. Vanuit het perspectief van beleidsmakers is het daarom logisch om bij veel onzekerheid in dit dossier te kiezen voor een *overshoot* waarbij ouders mogelijk te veel middelen krijgen. Het nadeel van deze optie is een relatief lage doelmatigheid en hoge kosten, zoals we hier illustreren. Als er sprake zou zijn van een *undershoot* (waarbij ouders te weinig middelen krijgen en daardoor niet meer doorbetalen) dan zou de kinderopvangsector omvallen waarbij ook geen noodopvang meer geboden zou kunnen worden. De maatschappelijke kosten hiervan zouden een veelvoud zijn van iets hogere kosten voor de TTKO regelen bij een *overshoot*.

Focusgroep

Geen van de ouders met en zonder een cruciaal beroep weet welke organisatie de tegemoetkoming heeft overgemaakt naar de ouders. Een aantal ouders is verbaasd dat ze de tegemoetkoming kregen aangezien ze gebruik hebben gemaakt van de noodopvang. Een deel van deze ouders benoemt dat ze hun kinderen ook zonder tegemoetkoming naar de noodopvang hadden gebracht.

Verklaring van doelmatigheid

In deze paragraaf gaan we in op de verklaring van de doelmatigheid van de TTKO-regeling. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvragen: *3.4 Indien doelmatig, wat waren de succesfactoren die het beleid doelmatig hebben gemaakt?* en *3.5 Indien niet doelmatig, wat is hiervoor de verklaring?*

De uitvoering van de TTKO-regeling is doelmatig omdat er sprake is van een eenvoudige en grootschalige regeling. De TTKO-regeling zelf is beperkt doelmatig omdat deze relatief ongericht is.

Literatuuronderzoek

Bij de vormgeving van de regeling is nadruk gelegd op **eenvoud en snelheid** om ouders snel tegemoet te komen en de administratieve lasten voor ouders en uitvoering te beperken. Dat heeft tot een aantal versimpelingen geleid, waaronder het gebruik van een peildatum, de maximum uurprijs en aansluiting bij de systematiek van de kinderopvangtoeslag. Ouders hebben hierdoor een tegemoetkoming (dus geen compensatie) ontvangen die bij benadering overeenkomt met de eigen bijdrage.

De consequentie van ouders snel en automatisch tegemoetkomen is dat de tegemoetkoming niet altijd aansluit bij de daadwerkelijke eigen bijdrage, de tegemoetkoming kon soms hoger of lager uitvallen. In de kamerbrief vanuit SZW in februari 2022 [18] werd gevraagd aan ouders deze verschillen te accepteren. Wel werd erkend dat het van belang was dat ouders ruim de tijd zouden hebben om voor de peildatum hun gegevens te actualiseren en hier dan ook actief over geïnformeerd zouden worden. Zo kon de tegemoetkoming zoveel mogelijk op actuele gegevens gebaseerd worden en is gepoogd het verschil met de eigen bijdrage zo klein mogelijk te houden.

Toch zijn er rondom de inrichting van de regeling een aantal bezwaar- en beroepszaken ontstaan, met name naar aanleiding van de gekozen peildatum. Dit had onder andere te maken met: 1) de keuze voor een peildatum vallend tijdens de sluitingsperiode; 2) een beperkt bereik onder ouders met de oproep om KOT-

gegevens te actualiseren; 3) een te late oproep aan ouders om KOT-gegevens over te actualiseren, maar wel de belofte van het kabinet om ouders volledig tegemoet te komen. Naast de kosten voor het afhandelen van de bezwaar- en beroepszaken heeft er ook een additionele tegemoetkomingsronde plaatsgevonden.

De regeling is verder succesvol geweest in het mitigeren van misbruik en oneigenlijk gebruik. Belastingdienst/Toeslagen achtte deze kans ook klein, omdat misbruik en oneigenlijk gebruik van de regeling -naast kennis van de regeling- ook goede doorgronding van de toeslagensystematiek vereist. Toeslagen heeft een risicogerichte additionele controle uitgevoerd op mutaties van kinderopvanguren en inkomen die ouders hebben doorgegeven. Hierbij is meer gefocust op mutaties rondom de peildatum. Ook zijn er controles uitgevoerd voor additionele tegemoetkomingen van tenminste €500. Verder is er geaccepteerd dat er niet altijd voorkomen kan worden dat een te hoge additionele tegemoetkoming wordt vastgesteld.

Ontwikkeling van doelmatigheid over de tijd

In deze paragraaf gaan we in op de ontwikkeling van de doelmatigheid van de TTKO-regeling over de tijd. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvraag: *3.6 In hoeverre verschilde de doelmatigheid van de regeling per sluitingsperiode?*

In dit onderzoek zijn geen indicaties gevonden die wijzen op verschillen in doelmatigheid over de tijd.

5.2 Doelmatigheid van TTKZO

Kosten van de regeling

In deze paragraaf gaan we in op kosten van de TTKZO-regeling. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvraag: *3.1 Wat waren de kosten van elke regeling en waarvoor waren de kosten (bijv. bezwaar en beroep etc.)?*

De totale kosten voor de TTKZO-regeling bedragen €10 miljoen. Circa €1,4 miljoen hiervan betreffen uitvoeringskosten, de rest zijn programmakosten.

Literatuuronderzoek

Ook over de TTKZO-regeling zijn financiële gegevens beschikbaar vanuit de financiële verantwoording van de SVB. Net zoals bij de TTKO-financiën worden de kosten van de regeling uitgesplitst over programma- en uitvoeringskosten. De totale kosten voor de TTKZO-regeling bedragen €10 miljoen, voor een tegemoetkoming aan ongeveer 5.900 gezinnen. [19]. Hierbij is er tijdens de eerste en tweede sluiting gemiddeld €1500 per gezin uitgekeerd als tegemoetkoming. Tijdens de derde sluiting hebben slechts 460 gezinnen tegemoetkoming ontvangen, hierbij is ongeveer aan €217 per gezin uitgekeerd als tegemoetkoming.

Tabel 7 geeft een overzicht van de kosten. [82]

Tabel 7: Kosten TTKZO-regeling

Onderdeel	Bedrag
TTKZO-I en TTKZO-II programmakosten inclusief late aanvragen	€8,5 mln.
TTKZO-I en TTKZO-II SVB uitvoeringskosten	€1,1 mln.
TTKZO-III programmakosten	€0,1 mln.
TTKZO-III SVB uitvoeringskosten	€0,3 mln.
Totaal	**€10 mln.**

Doelmatigheid van uitvoering

In deze paragraaf gaan we in op de doelmatigheid van de uitvoering van de TTKZO-regeling. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvraag: *3.2 Had de uitvoering van de regeling tegen minder kosten gekund?*

De TTKZO was kleinschalig waardoor er weinig schaalvoordelen waren in de uitvoering en in tegenstelling tot de TTKO was er a priori geen overzicht van de volledige doelgroep. Hierdoor kon de TTKZO niet doelmatig worden uitgevoerd. De relatieve uitvoeringskosten liggen bijna 9x hoger van de TTKO en dat is logisch gezien de aard van de regeling. De vraag is dan ook of het in de toekomst wenselijk is een in verhouding dure regeling op te zetten voor relatief weinig mensen.

Literatuuronderzoek

De totale uitvoeringskosten voor de TTKZO-regeling waren €1,4 miljoen, dit bedraagt 14% van de totale TTKZO-kosten. Per aanvraag is er gemiddeld circa €1.450 uitgegeven aan programmakosten en circa €240 aan uitvoeringskosten. De uitvoeringskosten waren daarmee relatief hoog ten opzichte van de TTKO. De uitvoeringskosten van de TTKZO-regeling zijn relatief hoog vanwege het beperkte aantal aanvragen en de niet geautomatiseerde toekenning. Dit valt vooral op tijdens de derde sluitingsronde (TTKZO-II), hier zijn ongeveer 460 aanvragen voor de TTKZO toegekend voor een totaalbedrag van €114.054, terwijl de uitvoeringskosten €261.094 bedroegen. [89] Dit betekent dat de uitvoeringskosten voor deze 460 aanvragen ruim twee keer zo hoog waren als de uitgekeerde bedragen. De vraag is dan ook of het in de toekomst wenselijk is een in verhouding dure regeling op te zetten voor relatief weinig mensen. [3]

Voor de uitvoering van de TTKZO kan de SVB geen gebruik maken van gegevens bij de Belastingdienst. Daarom moesten ouders zelf een aanvraag doen en bewijsstukken (facturen) aanleveren, alsmede een verklaring van de kinderopvanginstelling die gegevens in de aanvraag bevestigt. [19] De aanvraag is gecontroleerd aan de hand van beschikbare gegevens. Daarnaast zijn de aanvragen steekproefsgewijs en risicogericht onderzocht, waarbij de aanvraag aan de hand van meegestuurde bewijsstukken is gecontroleerd. De controles hebben plaatsgevonden vóór het betalen van TTKZO.

Er zijn een aantal bezwaar- en beroepszaken gegrond verklaard rondom het niet goed/tijdig communiceren van de aanvraagperiode voor TTKZO. Het eerste voorbeeld hiervan is op 11 april 2022. De korte aanvraagtermijn voldeed aan de het minimale minimum invoeringstermijn van twee maanden en via website van rijksoverheid en sociale media is hierover destijds gecommuniceerd, naast publicatie van de regeling in de Staatscourant. [90] Toch heeft de rechter gesteld dat door gebrekkige informatievoorziening een bepaalde groep niet deugdelijk op de regeling is gewezen en daardoor geen aanspraak kon maken op de compensatie. SVB is opgedragen de aanvraag alsnog in behandeling te nemen.

Verder is de uitvoering (beschikken en betalen aan de ouders) binnen de AWB (Algemene wet bestuursrecht) termijn gerealiseerd. [19] Op 8 juli 2021 heeft de eerste uitbetaling van de tijdelijke tegemoetkoming eigen bijdrage kinderopvang zonder overheidsvergoeding plaats gevonden. Vervolgens hebben in augustus en september 2021 nog twee kleinere uitbetalingen plaats gevonden. Daarnaast zijn er in de laatste maanden van het jaar enkele tientallen handmatige betalingen verricht. [19] De uitbetalingen voor TTKZO-II (derde sluitingsronde) vonden plaats in november en december 2022. [89]

Interviews

In de interviews komt nadrukkelijk naar voren dat de samenwerking tussen SZW, SVB en de Belastingdienst/Toeslagen goed verliep en dan de partijen elkaars inspanningen erkennen en waarderen. Dit gold ook voor de TTKO-regeling en is eerder verder besproken in paragraaf 5.1.

In de interviews wordt aangegeven dat de uitvoering van de TTKZO minder doelmatig is dan de uitvoering van de TTKO omdat er sprake was van veel meer handwerk. De uitvoeringskosten van de TTKZO zijn daarom aanzienlijk hoger dan die van de TTKO. Daarnaast wordt aangegeven dat er bij de opzet en uitvoering van de TTKZO achter de feiten aangelopen werd. Er was een belofte gedaan dat iedereen gecompenseerd zou worden, waardoor ook een regeling ingericht moest worden voor ouders zonder KOT of gemeentelijke regeling. Tegen de tijd dat de TTKZO-regeling uitgewerkt was, kwam alweer de volgende lockdown. Hierdoor is

besloten om te wachten met het invoeren van de TTKZO en zijn de eerste en tweede lockdown periode van de TTKZO samengevoegd in één tegemoetkoming.

In de interviews wordt uitvoerig ingegaan op het feit dat de TTKZO als nevendoel had om de gaten die de TTKO liet vallen op te vullen. De TTKO dekt een groot deel van de doelgroep af, maar de belofte was om *iedereen* te compenseren. Vooraf was het heel lastig om in te schatten welk deel van de doelgroep niet bereikt werd met de TTKO omdat hier weinig geaggregeerde cijfers over zijn. Het aantal huishoudens zonder KOT maar met kinderen op de opvang is het dubbele van wat in eerste instantie was verwacht. Initieel was het beeld dat het vooral ging om expats. Pas later kwam het besef dat het ook gaat om gezinnen waarbij de werkende partners langere tijd achter elkaar of frequent van huis zijn. Denk aan vrachtwagenchauffeurs of medewerkers in de offshore-sector. Dit resulteert in een hoge belasting van de andere partner die thuis is, waardoor de kinderen naar de opvang gaan. Ook gaat het om gezinnen die geen vertrouwen hebben in de overheid en hierdoor geen toeslagen willen aanvragen of niet durven aan te vragen. Het sentiment van de toeslagenaffaire speelt hier duidelijk doorheen.

De communicatie richting de doelgroep komt in diverse gesprekken aan bod. De overheid kon niet zo makkelijk communiceren met de ouders die recht hadden op TTKZO. Daarom werden naast de communicatie van de overheid (zoals websites en media), ook kinderopvangorganisaties ingezet om de ouders te benaderen. Een nadeel is echter dat de doelgroep van de TTKZO lastig te vinden is voor kinderopvangorganisaties (er wordt immers geen informatie gedeeld wie KOT krijgt en wie niet), en dat deze groep in sommige gevallen de Nederlandse taal niet goed beheerst. De TTKZO had een strikte deadline waardoor sommige ouders pas na de deadline op de hoogte waren van het bestaan hiervan. Doordat er veel indirecte communicatie was, bijvoorbeeld via de kinderopvang, zijn er bovendien voorbeelden van fouten in de communicatie. Zo is er bijvoorbeeld gezegd door medewerkers van kinderopvangorganisaties dat ouders de TTKZO automatisch ontvangen, maar dat was niet zo. Ook hadden kleine kinderopvangorganisaties en gastouders moeite om hierover te communiceren naar ouders omdat het aanvragen van tegemoetkomingen en hierover communiceren buiten hun eigen expertise ligt.

Ook de rechtszaak die is aangespannen is in de interviews aan bod gekomen. Er is een uitspraak geweest dat in 2021 niet tijdig en duidelijk is gecommuniceerd dat personen in een tijdvak van twee maanden de TTKZO konden aanvragen. De termijn van een aanvraagperiode van twee maanden is volgens de rechtbank niet onevenredig, maar omdat hier te kort van tevoren op is gewezen, is de aanvrager in het gelijk gesteld. SVB heeft hierop ook personen die te laat waren met het indienen van een aanvraag over de eerste of tweede sluitingsperiode, de mogelijkheid te geboden om nog een TTKZO-tegemoetkoming aan te vragen.

Doelmatigheid van regeling

In deze paragraaf gaan we in op de doelmatigheid van de TTKZO-regeling. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvraag: *3.3. Hadden de doelen tegen minder kosten bereikt kunnen worden? In andere woorden: was de regeling doelmatig?*

In nauwe zin is de TTKZO-regeling zelf niet doelmatig. Gezien de omvang van de regeling, was de kinderopvangsector zeer waarschijnlijk ook overeind gebleven zonder de TTKZO en hadden ouders/verzorgers hierdoor grotendeels hun plek behouden. **Vanuit een breder perspectief zouden we kunnen stellen dat juist de boodschap dat iedereen gecompenseerd een centrale rol speelde in doeltreffendheid.** Zo heeft de TTKZO-regeling mogelijk aanzienlijke kosten bespaard. Als de belofte niet was nagekomen, zouden er waarschijnlijk meer klachten zijn ingediend. Dit zou hebben geleid tot aanzienlijk hogere kosten voor bezwaar- en beroepszaken. Vanuit deze blik zou de doelmatigheid van de TTKZO niet afzonderlijk moeten worden bekeken.

Literatuuronderzoek

De TTKZO-regeling is in het leven geroepen voor ouders die de kosten voor kinderopvang zelf dragen en dus geen kinderopvangtoeslag krijgen. Het gaat om een relatief kleine en diverse doelgroep, zoals expats,

huishoudens waarvan één ouder werkt en de ander niet (eenverdieners), huishoudens waarbij niemand een baan heeft en huishoudens waarbij sprake is van ziekte of arbeidsongeschiktheid. [19]

Een belangrijk aspect dat bijdraagt aan de doelmatigheid van de regeling is dat TTKO en TTKZO elkaar uitsluiten; wie recht heeft op TTKO heeft geen recht op TTKZO. Bij de uitvoering van TTKZO-II (voor de derde sluiting van de buitenschoolse opvang) is ook de uitvoering van TTKZO-I aangepast. Hierin is onder andere vastgesteld dat nabetaling van additionele TTKO kan leiden tot terugvordering van TTKZO-I. In de TTKZO-II-regeling is de verplichting tot terugvordering sowieso opgenomen. [91]

Interviews

In verschillende interviews worden kanttekeningen geplaatst bij de doelmatigheid van de TTKZO. Gezien de beperkte schaal van dit instrument draagt het zeer beperkt bij aan het overeind houden van de sector. De kosten zijn echter substantieel, zeker omdat er sprake is van flinke uitvoeringskosten. Aan de andere kant is het juist nu essentieel dat de overheid beloftes die het gedaan heeft (iedereen wordt vergoed) ook nakomt.

Enquête

In de enquête hebben we ouders met kinderen op de kinderopvang die geen KOT ontvingen (dus in aanmerking kwamen voor de TTKZO) gevraagd of zij de TTKZO kenden. De bekendheid met en het bereik van de TTKO zijn namelijk indicatoren die iets kunnen zeggen over de doelmatigheid van de regeling. Het lastige is echter dat het om een zeer kleine groep (n=7) gaat en we de antwoorden dus voorzichtig moeten interpreteren. We zien dat 3 personen bekend zijn met de tegemoetkoming en 4 respondenten niet. Van de drie personen die het kennen heeft er één een aanvraag bij het SVB gedaan welke is goedgekeurd. Door de lage respons verbinden wij geen conclusies aan deze resultaten.

Focusgroep

Geen van de ouders met en zonder een cruciaal beroep weet welke organisatie de tegemoetkoming heeft overgemaakt naar de ouders. Ook wisten ouders die geen recht had op TTKO niet altijd of ze wel recht hadden op TTKZO. Een ouder benoemd daarom geen aanvraag voor de TTKZO te hebben gedaan.

Verklaring van doelmatigheid

In deze paragraaf gaan we in op de verklaring van de doelmatigheid van de TTKZO-regeling. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvragen: *3.4 Indien doelmatig, wat waren de succesfactoren die het beleid doelmatig hebben gemaakt?* en *3.5 Indien niet doelmatig, wat is hiervoor de verklaring?*

Zoals hierboven aangegeven was de uitvoering van de TTKZO niet doelmatig gezien de kleine schaal. De TTKZO als regeling was niet doelmatig omdat zonder de TTKZO de sector overheid zou zijn gebleven.

Ontwikkeling van doelmatigheid over de tijd

In deze paragraaf gaan we in op de ontwikkeling van de doelmatigheid van de TTKZO-regeling over de tijd. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvraag: *3.6 In hoeverre verschilde de doelmatigheid van de regeling per sluitingsperiode?*

In dit onderzoek zijn geen indicaties gevonden die wijzen op verschillen in doelmatigheid over de tijd.

5.3 Doelmatigheid van gemeentelijke regelingen

Kosten van de regeling

In deze paragraaf gaan we in op kosten van **de gemeentelijke regelingen**. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvraag: *3.1 Wat waren de kosten van elke regeling en waarvoor waren de kosten (bijv. bezwaar en beroep etc.)?*

De totale kosten voor de gemeentelijke regelingen bedragen €13,6 miljoen. Er zijn geen accurate inschattingen van het aantal gebruikers. Ook over de uitvoeringskosten zijn geen cijfers bekend. Dat komt vooral omdat er sprake is van decentraal beleid en decentrale registratie. Dit leidt tot een heterogene en complexe omgeving waarin gemeenten op verschillende wijze ouders ondersteunen.

Literatuuronderzoek

De totale kosten van de gemeentelijke regelingen bedragen €13,6 miljoen. Tabel 8 geeft een overzicht van de kosten. Binnen de gemeentelijke kosten vallen ook de kosten voor de 24-uurs noodopvang die plaatsvond tijdens de eerste sluiting.

Tabel 8: Totale kosten gemeentelijke regelingen

Onderdeel	Bedrag
Gemeenten ronde 1	€8,3 mln.
Gemeenten ronde 2	€5,1 mln.
Gemeenten ronde 3	€0,2 mln.
Totaal	**€13,6 mln.**

Doelmatigheid van uitvoering

In deze paragraaf gaan we in op de doelmatigheid van de uitvoering van de gemeentelijke regelingen. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvraag: *3.2 Had de uitvoering van de regeling tegen minder kosten gekund?*

Op basis van de beschikbare informatie kunnen we concluderen dat de uitvoering van de regeling op enkele punten doelmatig was, maar ook verschillende uitdagingen kende. **Door het gebrek aan gegevens over de uitvoeringskosten is het lastig te bepalen of de uitvoering tegen minder kosten had gekund.** Wel blijkt dat het decentrale beleid kan hebben geleid tot variaties in de doelmatigheid van de uitvoering per gemeente. Het decentrale beleid, waarbij gemeenten zelf de uitvoering van de gemeentelijke regelingen hebben vormgegeven, heeft geleid tot tegemoetkoming van ouders/verzorgers in vrijwel alle gemeenten. Echter, de vrijheid die gemeenten hadden in de uitvoering werd soms als nadelig ervaren. Een uniform advies of richtlijn vanuit het Rijk had mogelijk voor meer duidelijkheid en consistentie gezorgd. Daarnaast noemen gemeenten dat de dynamische wisselingen van het coronabeleid het vinden van een passende vormgeving bemoeilijkte.

Literatuuronderzoek

Uit een enquête die in juli 2020 naar gemeenten is gestuurd, blijkt dat 70% van de gemeenten ouders zonder kinderopvangtoeslag (KOT) al hielp met hun eigen bijdrage of hierover in gesprek was met ouders en kinderopvanglocaties. [92] Sommige gemeenten wachtten toen nog op de uitbetaling van het Rijk (septembercirculaire). Gemeenten gingen verschillend om met de uitbetaling, afhankelijk van hun administratieve inrichting. Destijds is in ieder geval aan kinderopvangorganisaties (KOO's) gevraagd om ouders al compensatie te bieden omdat ouders de kinderopvang al doorbetaald hadden en dit kon leiden tot financiële problemen. [93] Een kanttekening bij deze enquête is dat de response vanuit de gemeenten erg laag was (n=13), waardoor de resultaten wellicht niet representatief zijn voor alle gemeenten. Wel kan er

gezegd worden dat de geluiden die zijn binnengekomen over de regeling over het algemeen positief zijn. [94] [95]

Interviews

In de interviews wordt kritisch gekeken naar de doelmatigheid van de uitvoering. Dit komt enerzijds doordat alle gemeenten de coronaregelingen m.b.t. de kinderopvang anders hebben ingericht. Anderzijds was de uitvoering complex door de veelheid aan veranderingen die in de persconferenties werden aangekondigd.

Enquête

Zoals eerdere aangegeven is de respons bij de enquête onder gemeenten laag (n=13), daarom moeten de uitkomsten voorzichtig worden geïnterpreteerd. Voor de helft van de respondenten was het totaal duidelijk wat er van hen werd verwacht met betrekking tot het vergoeden van ouders en was de afbakening van de doelgroep duidelijk. Wel kwam het Rijk pas op een laat moment met deze duidelijkheid wat leidde tot veel vragen. Ook was het lastig dat de tegemoetkoming een oproep was en geen verplichting; 'Uniformiteit in een landelijke regeling zou ouders, organisaties en gemeenten zorgen hebben bespaard'. De vrijheid in uitvoering werd soms dus als een nadeel ervaren: 'Ik had het fijner gevonden als er een advies/richtlijn voor de uitvoering vanuit het Rijk was gegeven, zodat daarin duidelijkheid is voor iedereen.

In de enquête geeft ongeveer de helft van de respondenten aan dat ze de tegemoetkoming hebben vormgeven op de manier dat deze het meest eenvoudig was om uit te voeren. De andere helft geeft aan dat tegemoetkoming is vormgegeven zodat de vergoeding het meest nauwkeurig was. Opvallend is dat geen van de respondenten aangeeft dat vormgeving tot stand is gekomen na bespreking met andere gemeenten. Het merendeel van de gemeenten heeft gekozen voor een de uitvoeringsvorm waarbij de kinderopvangorganisaties de eigen bijdrage aan ouders compenseerde en dit bedrag vervolgens declareerde bij de gemeente.

Verder geeft de helft van de respondenten aan dat het niet bekend was hoeveel ouders er in aanmerking kwamen voor de tegemoetkoming van de eigen bijdrage. Toch noemen de respondenten dat de vormgeving zonder problemen verliep.

Doelmatigheid van regeling

In deze paragraaf gaan we in op de doelmatigheid van de gemeentelijke regelingen. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvraag: *3.3. Hadden de doelen tegen minder kosten bereikt kunnen worden? In andere woorden: was de regeling doelmatig?*

Door het gebrek aan gegevens over de gemeentelijke regelingen is het lastig te bepalen of de middelen vanuit het Rijk via de gemeenten doelmatig zijn ingezet richting de ouders. Dit gebrek aan gegevens is mede het gevolg van het decentrale beleid en de bijbehorende decentrale registratie van data. **Wel kan er worden gesteld dat de omvang van de regeling dermate klein is dat de kinderopvangsector zeer waarschijnlijk ook overeind was gebleven zonder de gemeentelijke regelingen**. Als dat gebeurd zou zijn, dan zouden veel ouders/verzorgers ook hun plek hebben behouden. Bij de vormgeving van de regeling speelde, net zoals bij de TTKZO-regeling, de boodschap mee dat iedereen gecompenseerd zou worden.

Interviews

Net als bij de TTKZO ontstond ook voor de tegemoetkoming voor gemeentelijke regelingen discussie over de doelmatigheid hiervan. Bovendien worden gemeentelijke regelingen vaak al goed gefinancierd door gemeenten en zijn de ouderbijdragen relatief laag. Aangezien ook aan deze ouders is beloofd om de kosten voor de kinderopvang tijdens de sluitingsperiode tegemoet te komen en deze ouders veelal met extra uitdagingen te maken hebben aangezien ze recht hebben op gemeentelijke regelingen, zien de respondenten in dat het goed is dat ook deze ouders tegemoet zijn gekomen.

Enquête

Net als bij de TTKO hebben we aan de ouders die in aanmerking kwamen voor een gemeentelijke regeling gevraagd of zij de tijdelijke tegemoetkoming hebben ontvangen. Van de ouders met kinderen die hun contract niet hebben stopgezet, hun factuur hebben doorbetaald en ten minste een kind hebben die gebruik maakte van de gemeentelijke regelingen (n=94) geeft ruim 60% aan een tegemoetkoming te hebben ontvangen, ten opzichte van bijna een kwart die heeft dit niet ontvangen. Er zijn diverse mogelijke redenen waarom ouders geen tegemoetkoming hebben ontvangen. In sommige gemeenten betaalt de gemeente de kosten van de opvang en stuurt deze een factuur naar de ouders voor de resterende kosten. Tijdens de lockdowns konden gemeenten deze kosten achteraf compenseren, maar het was ook mogelijk voor deze gemeenten om tijdens de lockdowns geen facturen te versturen en ouders op die manier direct tegemoet te komen in de kosten voor kinderopvang. Anderzijds is het mogelijk dat ouders (al dan niet in samenspraak met de kinderopvang of oudercommissie) hebben afgezien van de compensatie. Daarnaast is het mogelijk dat een deel van de respondenten vier jaar na dato niet (meer) weet dat zij een tegemoetkoming kregen.

Gemeentelijke beleidsmedewerkers geven aan dat de gemeentelijke tegemoetkoming van groot belang was voor het blijven doorbetalen door ouders, driekwart van de respondenten geeft vervolgens aan dat het doorbetalen van ouders van belang was voor het stabiel en overeind houden van kinderopvangorganisaties. De medewerkers geven aan dat de tegemoetkoming vooral voor zekerheid en rust heeft gezorgd bij de ouders tijdens onzekere tijden. Er zal voorzichtig omgegaan moeten worden met deze resultaten vanwege de lage respons vanuit de gemeenten (n = 13). Dit maakt deze uitspraken mogelijk niet representatief voor alle gemeenten.

Focusgroep

Geen van de ouders met en zonder een cruciaal beroep weet welke organisatie de tegemoetkoming heeft overgemaakt naar de ouders. Een aantal ouders met een cruciaal beroep is verbaasd dat ze de tegemoetkoming kregen aangezien ze gebruik hebben gemaakt van de noodopvang.

Verklaring van doelmatigheid

In deze paragraaf gaan we in op de verklaring van de doelmatigheid van de gemeentelijke regelingen. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvragen: *3.4 Indien doelmatig, wat waren de succesfactoren die het beleid doelmatig hebben gemaakt?* en *3.5 Indien niet doelmatig, wat is hiervoor de verklaring?*

Zoals hierboven aangegeven waren de gemeentelijke regelingen niet doelmatig gezien de, naar verwachting, beperkt effect op het in stand houden van de kinderopvangsector.

Ontwikkeling van doelmatigheid over de tijd

In deze paragraaf gaan we in op de ontwikkeling van de doelmatigheid van de gemeentelijke regelingen over de tijd. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvraag: *3.6 In hoeverre verschilde de doelmatigheid van de regeling per sluitingsperiode?*

In dit onderzoek zijn geen indicaties gevonden die wijzen op verschillen in doelmatigheid over de tijd.

5.4 Doelmatigheid van de noodopvang

In deze paragraaf gaan we in op de ontwikkeling van de doelmatigheid van de noodopvang. Hier behandelen we de volgende onderzoeksvraag: *4.5 Op welke wijze had de noodopvang doelmatiger georganiseerd kunnen worden? Welke rol speelde bijvoorbeeld de gekozen inrichting en infrastructuur van de noodopvang hierbij? (4.5)*

Bijna de helft (49%) van de ouders/verzorgers heeft gebruik gemaakt van de noodopvang terwijl ze hier recht op hadden en bijna een derde (31%) van de ouders/verzorgers heeft hier geen gebruik van gemaakt

terwijl ze hier ook geen recht op hadden. Dat betekent dat de meerderheid (80%) van de ouders/verzorgers op een juiste manier om zijn gegaan met de noodopvang. Daarnaast heeft een groep ouders/verzorgers (17%) hun kinderen niet naar de noodopvang gebracht terwijl ze hier wel recht op hadden, dus de overgrote meerderheid (97%) heeft geen oneigenlijk gebruik gemaakt van de noodopvang. Redenen hiervoor zijn dat de noodopvang niet nodig was omdat er meer thuisgewerkt werd dan voorheen of dat er informele oppassers waren. **Hierdoor kunnen wij concluderen dat de noodopvang op een doelmatige manier werd gebruikt door ouders**. Over het algemeen hebben ouders/verzorgers zich verantwoordelijk gedragen en weinig misbruik gemaakt van de noodopvang.

Wel had het deurbeleid van de noodopvang doelmatiger gekund. De kinderopvangorganisaties ervaarden diverse uitdagingen bij het toetsen of ouders/verzorgers cruciale beroepen hadden. Kinderopvangorganisaties konden lastig inschatten of ouders/verzorgers cruciale beroepen hadden, waardoor ze op het woord van de ouders/verzorgers moesten vertrouwen. De noodopvang had ook mogelijk doelmatiger gekund door het deurbeleid niet aan de kinderopvangorganisaties over te laten, aangezien de kinderopvangorganisaties ook al moesten anticiperen op de nieuwe protocollen bij persconferenties over veranderingen in het beleid. Tot slot was het beleid doelmatiger geweest als er ook initieel geen 24-uursopvang zou zijn gerealiseerd aangezien hier geen vraag naar bleek te zijn.

Literatuuronderzoek

Uit een enquête van Kantar onder ouders komt naar voren dat 72% van de gezinnen die gebruik maakte van de noodopvang tijdens de eerste lockdown hiervan nog steeds gebruik zouden blijven maken indien hier kosten aan verbonden zouden zijn. [60] Tijdens de tweede lockdown was dit 78%. [61]

Interviews

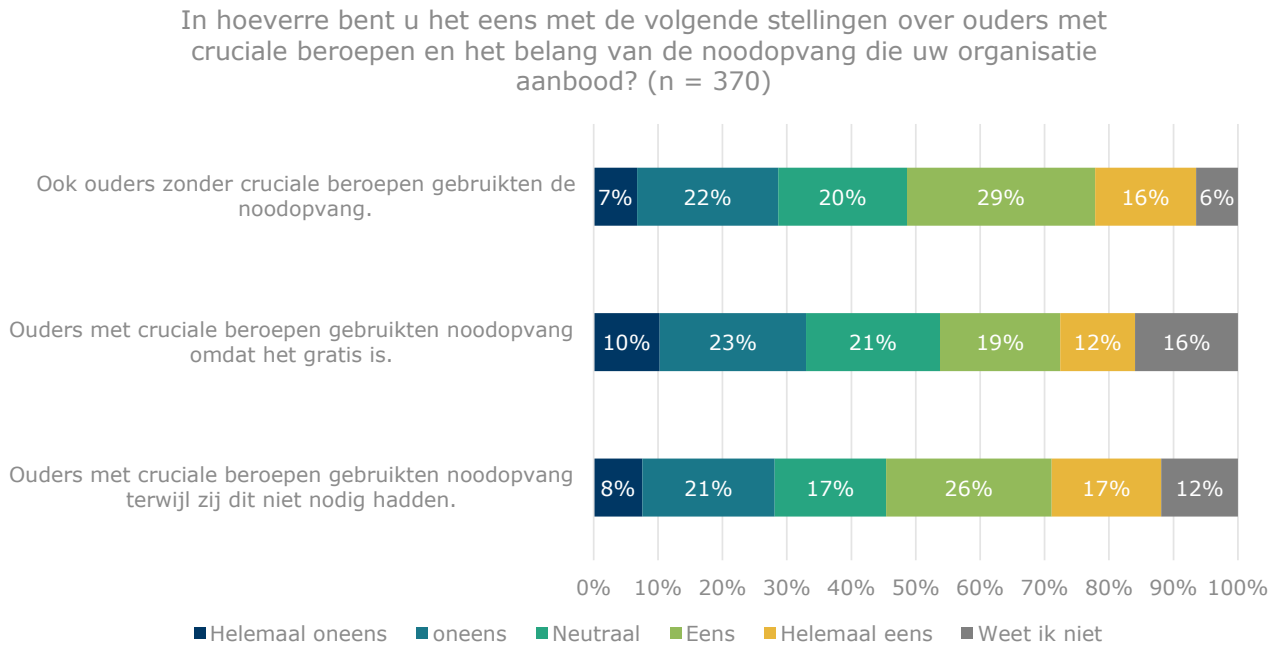
De kinderopvangorganisaties ervaarden diverse uitdagingen bij het realiseren van de noodopvang. Zo kwam naar voren dat het lastig was om steeds te anticiperen op veranderingen in het beleid. Het RIVM kwam naar aanleiding van de persconferenties regelmatig met een nieuw protocol. De kinderopvanglocaties hadden dan een paar dagen, vaak het weekend, om de vertaalslag te maken naar hun kinderopvanglocatie.

Een andere uitdaging voor de kinderopvanglocaties was dat zij zelf moesten toetsen of een ouder een cruciaal beroep had. Vaak gebeurde dat ook nog in een context waarbij een ouder hun kind naar de kinderopvang bracht om vervolgens naar werk te gaan. De pedagogisch medewerkers kunnen op dat moment lastig inschatten of ouders een cruciaal beroep hadden, terwijl ouders op dat moment toch moesten gaan werken en hun kinderen niet mee konden nemen. Sommige werkgevers gaven aan dat al hun werknemers een cruciaal beroep hadden als ze in een cruciale sector werkte, maar dat was niet altijd het geval.

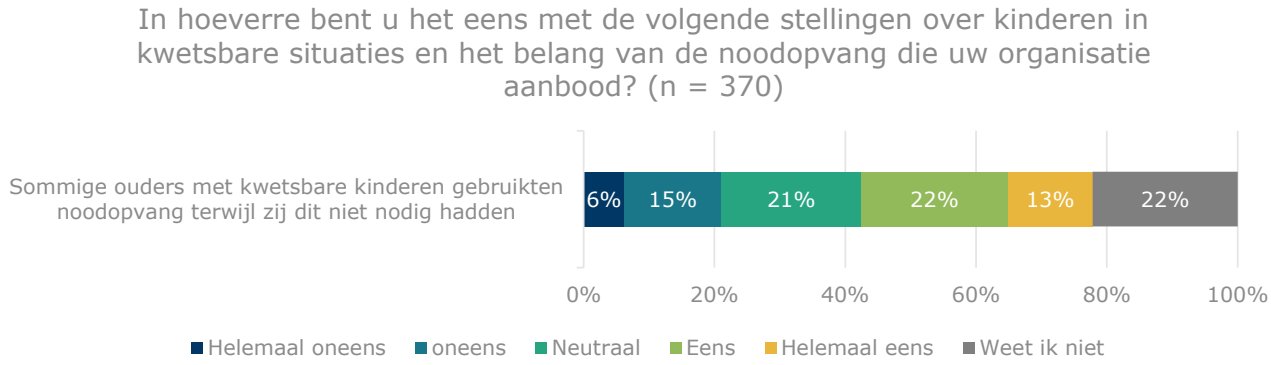
De groep met kinderen die in aanmerking kwamen voor de noodopvang werd steeds uitgebreider per sluitingsperiode. Meerdere interviewrespondenten trekken de doelmatigheid van de sluiting van de reguliere kinderopvang en het organiseren van noodopvang tijdens de tweede en derde sluitingsperiode in twijfel.

Enquête

De kinderopvangorganisaties zijn gevraagd in hoeverre ze het eens zijn met stellingen over ouders zonder en met cruciale beroepen en het gebruik van de noodopvang, zie Figuur 46. Ook hebben we gevraagd in hoeverre ouders met kwetsbare kinderen de noodopvang gebruikte terwijl ze dit niet nodig hadden, zie Figuur 47.

Figuur 46: In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over ouders met cruciale beroepen en het belang van de noodopvang die uw organisatie aanbood? (n = 370)

Figuur 47: In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over kinderen in kwetsbare posities en het belang van de noodopvang die uw organisatie aanbood? (n = 370)

Eerder in dit rapport lieten we zien waarom ouders hun kinderen *meer* naar de noodvang stuurden dan normaal, zie Figuur 38. We zien dat 13% van de ouders aangeeft dat zij dit doen omdat het gratis is. We zouden kunnen stellen dat deze groep *freeriders* zijn. Zij gebruiken de noodopvang puur om kosten te besparen. Op basis van onze enquête kunnen we de omvang van deze groep schatten. Het gaat om circa 1,5% van de ouders die recht hebben op kinderopvang. Van de ouders van kinderen die meer uren of dagdelen naar de noodopvang gingen dan naar de reguliere opvang (12%), daarvan deed 13% dit omdat het gratis is.

Bijna de helft (49%) van de ouders heeft gebruik gemaakt van de noodopvang terwijl ze hier recht op hadden en bijna een derde (31%) van de ouders maakte hier geen gebruik van, terwijl ze hier ook geen recht op hadden. Dat betekent dat het overgrote deel (80%) van de ouders op een juiste manier om zijn gegaan met de noodopvang. Daarnaast heeft een groep ouders (17%) hun kinderen niet naar de noodopvang gebracht terwijl ze hier wel recht op hadden. Redenen hiervoor zijn dat de noodopvang niet nodig was omdat er meer thuisgewerkt werd dan voorheen of dat er informele oppassers waren. Hierdoor kunnen wij stellen dat (97%) geen oneigenlijk gebruik hebben gemaakt van de noodopvang. Uit de enquête blijkt tevens

dat een klein deel van de ouders (3%) oneigenlijk gebruik heeft gemaakt van de noodopvang door hun kinderen naar de noodopvang te brengen terwijl ze hier geen recht op hadden, zie Tabel 9.

Tabel 9: Recht op noodopvang versus gebracht naar noodopvang (n= 198)

	Wel recht op noodopvang	Geen recht op noodopvang
Wel gebracht naar noodopvang	49%	3%
Niet gebracht naar noodopvang	17%	31%

Focusgroep

Alle deelnemende ouders aan de focusgroep met een cruciaal beroep wisten dat ze een tegemoetkoming zouden ontvangen voor de eigen bijdrage aan de kinderopvang in de periode dat ze gebruik maakte van de noodopvang. Deze ouders gaan ervanuit dat ze de tegemoetkoming ook hebben ontvangen. Een aantal ouders geeft aan een overzicht van de kinderopvang te hebben ontvangen met het bedrag dat ze tegemoet zouden moeten krijgen.

De regels voor gastouders waren soms niet gelijk aan de regels voor de andere kinderopvangvormen. Hier is veel onduidelijkheid over geweest bij de gastouders. Dit heeft ook effect gehad op de doelmatigheid van de noodopvang, zo waren de gastouders tijdens de derde lockdown uitgesloten van de regels waardoor ze tijdelijk kinderen van de kinderopvang erbij kregen. Ook kregen gastouders te maken met boze ouders en liepen ze extra risico omdat ze bij ziekte de uitbetaling zouden mislopen.

6 Conclusie en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Bij het formuleren van de conclusies hanteren we de vier hoofdvragen van dit onderzoek.

Zijn de drie hoofddoelen van de regelingen gehaald?

We kunnen concluderen dat de hoofddoelen van de regelingen zijn behaald:

1) **Er is veilige noodopvang voor a) kinderen van ouders met cruciale beroepen en b) kwetsbare kinderen gerealiseerd.** Het aanbod van de noodopvang was uitstekend waarbij in vrijwel alle gemeenten (98%) noodopvang is aangeboden. Hierbij zijn ouders met cruciale beroepen goed bereikt en wisten bijna alle rechthebbenden dat ze gebruik konden maken van de noodopvang. Daarnaast zijn er positieve indicatoren over de mate waarin kinderen met een kwetsbare positie zijn bereikt.
2) **Kinderopvangsector is stabiel en overeind gebleven.** De langjarige trends met betrekking tot het aantal kinderen in de opvang en het aantal locaties zetten zich door. Daarnaast is ruim 80% van de organisaties financieel gezond en er sprake is van een positieve trend. Er zijn grote onderlinge verschillen tussen organisaties. Ook stond minder dan 10% van de organisaties tijdens de lockdowns onder (grote) financiële druk. Deze druk kwam niet doordat facturen niet werden doorbetaald, maar door afgeleide effecten zoals hoger verzuim bij personeel, administratieve lasten en compensatie van de bijdrage boven het maximale tarief.
3) **Ouders hebben hun plek op de kinderopvang behouden.** Er is sprake van een indirect effect op systeemniveau: Als gevolg van de regelingen bleef de sector stabiel. Hierdoor bleven de plekken op de opvang ook beschikbaar na de crisis. Er is ook sprake van een direct effect op individueel niveau: ouders die doorbetaalden behielden in grote mate hun plek.

Waren de regelingen doeltreffend?

De TTKO, TTKZO en gemeentelijke regelingen hebben er samen voor gezorgd dat de kinderopvang haar reguliere bedrijfsvoering kon handhaven en dat ouders zo hun plek behielden. Na de openingen konden ouders zo zorg en arbeid weer combineren. Doordat alle ouders gecompenseerd werden voor hun kosten, bleven zij in groten getale hun facturen doorbetalen. Waren deze regelingen er niet geweest, dan had een flink deel van de ouders de facturen niet doorbetaald. Zo een acute daling van de omzet was voor veel kinderopvangorganisaties niet te dragen geweest. Als we kijken naar de totale omvang (en dus impact) van de regelingen, dan waren de TTKZO en gemeentelijke regelingen wellicht niet nodig geweest om dit doel te bereiken. Echter, omdat de overheid communiceerde dat alle ouders gecompenseerd zouden worden, moesten ook deze regelingen gerealiseerd worden.

De noodopvang heeft ervoor gezorgd dat een flink deel van de ouders met cruciaal beroep hun werk (goed) kon uitvoeren. Ook heeft de noodopvang ervoor gezorgd dat zij werk en zorg konden combineren. Tussen ouders met cruciale beroepen zijn wel flink onderlinge verschillen: sommige ouders hadden *meer* noodopvang nodig dan hun reguliere uren kinderopvang en andere ouders hadden juist minder uren nodig, omdat ze meer konden thuiswerken of omdat er meer informele opvang was.

Noodopvang heeft duidelijk een positief effect gehad op de ontwikkeling van kwetsbare kinderen maar de omvang van het effect is lastig te bepalen. Dat komt ook omdat we niet kunnen inschatten in welke mate de doelgroep van kwetsbare kinderen bereikt is.

Hadden de regelingen doelmatiger gekund?

In theorie zouden de coronasteunmaatregelingen voor de kinderopvang en noodopvang met volledige kennis doelmatiger ontworpen worden, echter was dit voor het grootste deel praktisch

onmogelijk met de kennis van dat moment. De onzekerheid over het verloop van de coronaperiode en de snelheid waarmee de regelingen opgezet en uitgevoerd moesten worden verklaren de gemaakte beleid keuzes.

De TTKO-regeling is beperkt doelmatig omdat deze relatief ongericht is. Theoretisch gezien had de regeling veel efficiënter kunnen worden vormgegeven omdat veel ouders ook zonder de TTKO het gewenste gedrag sowieso hadden vertoond omdat zij hun plek op de kinderopvang wilden behouden. Als deze groep geen middelen hadden ontvangen, dan waren de kosten voor TTKO grofweg gehalveerd. Dit zal echter worden gezien als een onrechtvaardig model. Bovendien kon met de kennis van toen en tijdsdruk dergelijk gericht beleid niet worden vormgegeven. De *uitvoering* van de TTKO-regeling is doelmatig omdat er sprake is van een eenvoudige en grootschalige regeling. In nauwe zin waren de TTKZO- en gemeentelijke regelingen niet doelmatig omdat, gezien de omvang van de regeling, de kinderopvangsector zeer waarschijnlijk ook overeind was gebleven zonder deze regelingen. De uitvoering van de TTKZO was daarnaast niet doelmatig gezien de kleine schaal, hierdoor zijn de uitvoeringskosten van de TTKZO zijn 9x zo hoog als de TTKO-uitvoeringskosten. Vanuit een breder perspectief kan gesteld worden dat deze regelingen noodzakelijk waren om te voldoen aan de boodschap dat iedereen gecompenseerd zou worden. De regelingen hebben hierdoor waarschijnlijk aanzienlijke kosten aan bezwaar- en beroepskosten bespaart.

6.2 Aanbevelingen

Bij het formuleren van de aanbevelingen beantwoorden we de laatste twee onderzoeksvragen die we nog niet in het hoofdrapport hebben beantwoord: *6.1 Welke lessen kunnen worden getrokken voor de toekomst?* en *5.7 Welke lessen kunnen hieruit getrokken worden voor de kinderopvang en noodopvang in Nederland?* We komen tot de volgende aanbevelingen:

- De samenwerking binnen de kinderopvangsector was zeer goed en dat heeft bijgedragen tot het succesvol realiseren van deze maatregelen. Het is belangrijk om deze netwerken goed te behouden zodat dit later opnieuw kan worden ingezet.
- De samenwerking met partijen buiten de sector, zoals ouders en scholen was heel complex. De verantwoordelijkheid voor communicatie en afstemming met ouders en scholen kwam in veel gevallen bij de kinderopvang te liggen. De communicatie en overlegstructuren tussen de kinderopvang en partijen buiten de sector bestonden nog niet in de mate die nodig waren om de noodopvang mogelijk te maken voor de coronaperiode. In een korte tijd zijn de communicatie en overlegstructuren opgezet. Ook was voor de coronaperiode nog niet bepaald bij wie de verantwoordelijkheid zou liggen voor het uitvoeren van de noodopvang in het geval van een crisis. Het is aan te raden om deze netwerken te verbeteren, afspraken te maken over verantwoordelijkheden en in te zetten op een meer integrale benadering voor kinderen. Een dergelijke benadering voor kinderen tijdens een crisis vereist een duidelijke afstemming tussen het Ministerie van SZW en het Ministerie van OCW.
- Daarnaast zijn geen gegevens bekend (zoals de precieze aantallen) van kwetsbare kinderen per gemeente, waardoor het lastig is om het bereik van de noodopvang voor kwetsbare kinderen te evalueren. Het is aan te raden om meer data te verzamelen over deze doelgroep, zodat beleid voor deze doelgroep goed geëvalueerd kan worden.

Daarnaast zijn er een aantal neveneffecten gerelateerd aan de mentale gezondheid die in bijna alle interviews en enquêtes naar voren kwamen. Ook hierover hebben we een aanbeveling geformuleerd:

- In zowel de enquêtes als in de interviews geven respondenten aan negatieve gevolgen te zien van de lockdowns op de fysieke en mentale gezondheid van kinderen. Hierover hadden wij geen specifieke vraag opgenomen, maar toch is dit benoemd bij vragen over neveneffecten van de regelingen of bij aanvullende opmerkingen. De respondenten vinden dat bij het maken van de afwegingen over de passende maatregelen in de Coronacrisis te weinig aandacht is geweest voor de gevolgen voor kinderen en gezinnen. Het is belangrijk om signalen die (vroeg) in een crisis naar boven komen over mogelijke neveneffecten serieus te nemen, te communiceren naar betrokken ministers en mee te nemen in de beleidskeuzes.

Bijlage 1. Verantwoording enquêtes

Enquête onder kinderopvanglocaties

Vragenlijst

Inleiding

Waarom deze enquête?

In 2020 is er een wereldwijde uitbraak ontstaan van het COVID-19 virus. Om de gevolgen hiervan te beperken is in Nederland onder andere de kinderopvang tot drie keer toegesloten. Gedurende deze periodes heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) alle ouders die gebruikmaakten van kinderopvang opgeroepen om de kosten van kinderopvang door te blijven betalen. Het door laten lopen van de reguliere betaling door ouders had verschillende doelen. Zo zou de sector gefinancierd blijven en goede noodopvang kunnen aanbieden aan ouders met cruciale beroepen en kwetsbare kinderen. Daarnaast zouden ouders op deze manier de plek voor hun kinderen op de kinderopvang kunnen behouden.

Om bovenstaande doelen te realiseren zijn diverse regelingen ingericht om ouders tegemoet te komen in de eigen bijdrage die zij betalen, namelijk:

- De Tijdelijke tegemoetkomingsregeling kinderopvang voor ouders met kinderopvangtoeslag (TTKO);
- De Tijdelijke tegemoetkomingsregeling kinderopvang voor ouders zonder overheidsvergoeding (TTKZO);
- De tegemoetkoming voor de doelgroep van drie gemeentelijke regelingen kinderopvang: gemeentelijke peuteropvang, sociaal medische indicatie (SMI) en voorschoolse educatie.

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft onderzoeksbureaus Dialogic en Oberon gevraagd om een evaluatie uit te voeren van deze coronasteunmaatregelen kinderopvang en noodopvang. Met deze vragenlijst willen we achterhalen in hoeverre de beoogde doelen van deze regelingen (op een doelmatige wijze) worden gerealiseerd. Daarnaast zijn we benieuwd naar inrichting van de noodopvang.

Hoe vul ik deze enquête in?

Het is de bedoeling dat iedere kinderopvangorganisatie de vragenlijst één keer invult, ook als uw organisatie over meerdere opvanglocaties beschikt. Wij vragen daarom dat de vragenlijst wordt ingevuld door iemand die zicht heeft op de organisatie als geheel, bijvoorbeeld vanuit het management. Bent u dit niet? Dan vragen wij u om deze link door te sturen naar een collega die wel zicht heeft op de hele organisatie.

Wat gebeurt er met mijn gegevens?

De gegevens die wij ophalen met behulp van deze enquête worden anoniem verwerkt. Dit houdt in dat gegevens van individuele organisaties niet gedeeld worden met het ministerie van SZW of met derden. In de rapportage wordt enkel gewerkt met geaggregeerde resultaten die niet herleidbaar zijn naar individuele organisaties.

Meer informatie vindt u onderaan de pagina in ons Privacy beleid.

Achtergrondvragen

Allen

Q11. Voor hoeveel opvanglocaties vult u de vragenlijst in?

Als uw organisatie slechts één locatie heeft, dan vult u hier '1' in. Als uw organisatie over meerdere locaties beschikt, dan kunt u het aantal locaties invullen waar u zicht op heeft.

Aantal

Informatievoorziening

Allen

Q21. Hoe is uw kinderopvangorganisatie geïnformeerd over de sluiting van de kinderopvang?

Multiple response

a) Door een medewerker van de overheid
b) Door schriftelijke communicatie van de overheid
c) Door Rijksoverheid.nl
d) Door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
e) Door de Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD)
f) Door de Sociale Verzekeringsbank (SVB)
g) Door de Brancheverenigingen Maatschappelijke Kinderopvang (BMKO)
h) Door de Brancheorganisatie Kinderopvang (BK)
i) Door de Belangenvereniging van Ouders in de Kinderopvang (BOinK)
j) Door de Stichting Voor Werkende Ouders (StVWO)
k) Door de Algemene Onderwijsbond (AOb)
l) Door het nieuws
m) Door sociale mediaplatforms
n) Door medewerkers van mijn kinderopvangorganisatie
o) Door andere kinderopvangorganisaties
p) Door ouders die een contract hebben met mijn kinderopvangorganisatie
q) Weet ik niet
r) Anders, namelijk

Allen

Q22. Hoe is uw kinderopvangorganisatie geïnformeerd over de heropening van de kinderopvang?

Multiple response

a) Door een medewerker van de overheid
b) Door schriftelijke communicatie van de overheid
c) Door Rijksoverheid.nl
d) Door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
e) Door de Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD)
f) Door de Sociale Verzekeringsbank (SVB)
g) Door de Brancheverenigingen Maatschappelijke Kinderopvang (BMKO)
h) Door de Brancheorganisatie Kinderopvang (BK)
i) Door de Belangenvereniging van Ouders in de Kinderopvang (BOinK)
j) Door de Stichting Voor Werkende Ouders (StVWO)
k) Door de Algemene Onderwijsbond (AOb)
l) Door het nieuws
m) Door sociale mediaplatforms
n) Door medewerkers van mijn kinderopvangorganisatie
o) Door andere kinderopvangorganisaties
p) Door ouders die een contract hebben met mijn kinderopvangorganisatie
q) Weet ik niet
r) Anders, namelijk

Allen

Q23. Hoe is uw kinderopvangorganisatie geïnformeerd over de vraag aan ouders om hun factuur door te betalen?

Multiple response

a) Door een medewerker van de overheid
b) Door schriftelijke communicatie van de overheid
c) Door Rijksoverheid.nl
d) Door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
e) Door de Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD)
f) Door de Sociale Verzekeringsbank (SVB)
g) Door de Brancheverenigingen Maatschappelijke Kinderopvang (BMKO)
h) Door de Brancheorganisatie Kinderopvang (BK)
i) Door de Belangenvereniging van Ouders in de Kinderopvang (BOinK)
j) Door de Stichting Voor Werkende Ouders (StVWO)
k) Door de Algemene Onderwijsbond (AOb)
l) Door het nieuws
m) Door sociale mediaplatforms
n) Door medewerkers van mijn kinderopvangorganisatie
o) Door andere kinderopvangorganisaties
p) Door ouders die een contract hebben met mijn kinderopvangorganisatie
q) Weet ik niet
r) Anders, namelijk

Allen

Q24. Hoe is uw kinderopvangorganisatie geïnformeerd over de mogelijkheid om noodopvang aan te bieden?

Multiple response

a) Door een medewerker van de overheid
b) Door schriftelijke communicatie van de overheid
c) Door Rijksoverheid.nl
d) Door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
e) Door de Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD)
f) Door de Sociale Verzekeringsbank (SVB)
g) Door de Brancheverenigingen Maatschappelijke Kinderopvang (BMKO)
h) Door de Brancheorganisatie Kinderopvang (BK)
i) Door de Belangenvereniging van Ouders in de Kinderopvang (BOinK)
j) Door de Stichting Voor Werkende Ouders (StVWO)
k) Door de Algemene Onderwijsbond (AOb)
l) Door het nieuws
m) Door sociale mediaplatforms
n) Door medewerkers van mijn kinderopvangorganisatie
o) Door andere kinderopvangorganisaties
p) Door ouders die een contract hebben met mijn kinderopvangorganisatie
q) Weet ik niet
r) Anders, namelijk

Allen

Q25. Hoe is uw kinderopvangorganisatie geïnformeerd over de geldende veiligheidsmaatregelen voor de noodopvang?

Multiple response

a) Door een medewerker van de overheid
b) Door schriftelijke communicatie van de overheid
c) Door Rijksoverheid.nl
d) Door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
e) Door de Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD)
f) Door de Sociale Verzekeringsbank (SVB)
g) Door de Brancheverenigingen Maatschappelijke Kinderopvang (BMKO)
h) Door de Brancheorganisatie Kinderopvang (BK)
i) Door de Belangenvereniging van Ouders in de Kinderopvang (BOinK)
j) Door de Stichting Voor Werkende Ouders (StVWO)
k) Door de Algemene Onderwijsbond (AOb)
l) Door het nieuws
m) Door sociale mediaplatforms
n) Door medewerkers van mijn kinderopvangorganisatie
o) Door andere kinderopvangorganisaties
p) Door ouders die een contract hebben met mijn kinderopvangorganisatie
q) Weet ik niet
r) Anders, namelijk

Allen

Q26. Hoe oordeelt u over de informatievoorziening vanuit de overheid?

Single response

a) Zeer positief
b) Positief
c) Neutraal
d) Negatief
e) Zeer negatief
f) Weet ik niet

Allen

Q27. Kunt u uw antwoord toelichten?

Vrije tekst

[Optioneel]

Allen

Q28. Indien van toepassing: welke informatie ontbrak in de informatievoorziening vanuit de overheid?

Vrije tekst

[Optioneel]

Allen

Q29. Hoe had de overheid uw organisatie beter kunnen informeren over het beleid en de geldende maatregelen?

Vrije tekst

[Optioneel]

Allen

Q210. Hoe informeerde uw organisatie ouders over het beleid en de geldende maatregelen?

Multiple response

a) Telefonisch
b) Via de mail
c) Via de app/website
d) Via een nieuwsbrief
e) Via de kinderopvangmedewerkers
f) Niet
g) Weet ik niet
h) Anders, namelijk

Stabiliteit van de sector

Er zijn in totaal drie sluitingen geweest van de kinderopvang. De eerste vond plaats van maart tot juni 2020, de tweede van december 2020 tot april 2021, en de laatste van december 2021 tot januari 2022. De laatste sluiting gold alleen voor de buitenschoolse opvang (BSO). Alle locaties voor dagopvang, peuteropvang en voorschoolse educatie bleven in deze derde periode open.

Allen

Q31. Tijdens de lockdowns is aan ouders gevraagd om hun factuur voor kinderopvang door te betalen, ook wanneer zij hun kind(eren) niet naar de kinderopvang konden brengen. Ongeveer welk percentage van de ouders bleef hun factuur doorbetalen?

Single response

a) 0-20%
b) 20-40%
c) 40-60%
d) 60-80%
e) 80-100%
f) Weet niet

Allen

Q32. Ongeveer welk percentage van de ouders zegde het contract volledig op tijdens de lockdowns?

Single response

a) 0-20%
b) 20-40%
c) 40-60%

d) 60-80%
e) 80-100%
f) Weet niet

Allen

Q33. Welke redenen gaven ouders voor het opzeggen van hun contract met de kinderopvang?

Multiple response

a) Omdat zij kosten wilden/moesten besparen
b) Omdat zij konden thuiswerken waardoor ze geen kinderopvang nodig hadden
c) Omdat zij tijdelijk niet/minder konden werken in verband met corona(maatregelen)
d) Omdat zij een baan verloren
e) Omdat familie of vrienden voor de kinderen konden zorgen
f) Omdat zij het niet terecht vonden dat ze moesten doorbetalen terwijl de kinderopvang niet open was voor hun kinderen
g) Omdat zij het niet terecht vonden dat ze moesten doorbetalen terwijl ze geen gebruik maakten van de noodopvang
h) Omdat zij de kinderopvang geen veilige plek vonden in verband met de verspreiding van het coronavirus
i) Geen
j) Weet niet
k) Anders, namelijk

Allen

Q34. In hoeverre kwam uw organisatie vanwege de lockdowns financieel onder druk te staan?

Uw organisatie stond financieel onder druk als u dankzij de sluitingen problemen ondervond bij het betalen van de vaste lasten (huur, salarissen, verzekeringen, enz.).

Single response

a) Mijn organisatie stond financieel **geheel niet** onder druk
b) Mijn organisatie stond financieel **enigszins** onder druk
c) Mijn organisatie stond financieel **flink** onder druk
d) Mijn organisatie stond financieel **zeer sterk** druk
e) Mijn organisatie is **failliet** verklaard
f) Weet ik niet

Allen

Q35. Kunt u toelichten hoe de lockdowns uw organisatie financieel beïnvloedde?

Vrije tekst

[Optioneel]

Allen

Q36. In hoeverre denkt u dat uw organisatie financieel onder druk was komen te staan als ouders niet waren gevraagd om hun factuur door te betalen?

Single response

a) Mijn organisatie zou financieel **geheel niet** onder druk zijn komen te staan
b) Mijn organisatie zou financieel **enigszins** onder druk zijn komen te staan
c) Mijn organisatie zou financieel **flink** onder druk zijn komen te staan
d) Mijn organisatie zou financieel **zeer sterk** druk zijn komen te staan
e) Mijn organisatie zou **failliet** zijn verklaard
f) Weet ik niet

Allen

Q37. In hoeverre denkt u dat uw organisatie financieel onder druk was komen te staan als ouders wel waren gevraagd hun factuur door te betalen, maar de TTKO, TTKZO en tegemoetkoming voor de doelgroep van gemeentelijke regelingen niet bestonden?

Ouders behouden in dit scenario wel de financiële voordelen van de kinderopvangtoeslag of de gemeentelijke regelingen, voor zover ze daar recht op hebben.

Single response

a) Mijn organisatie zou financieel **geheel niet** onder druk zijn komen te staan
b) Mijn organisatie zou financieel **enigszins** onder druk zijn komen te staan
c) Mijn organisatie zou financieel **flink** onder druk zijn komen te staan
d) Mijn organisatie zou financieel **zeer sterk** druk zijn komen te staan
e) Mijn organisatie zou **failliet** zijn verklaard
f) Weet ik niet

Tegemoetkoming

Voor de berekening van de kinderopvangtoeslag hanteert de overheid een maximumuurtarief per type kinderopvang. Het staat kinderopvanglocaties echter vrij om een hoger uurtarief vast te stellen. De kosten die ouders maken boven dit maximum uurtarief worden niet meegenomen in de berekening van de kinderopvangtoeslag.

Ook de hoogte van de tijdelijke tegemoetkomingen kinderopvang is berekend op basis van het maximumuurtarief van de overheid. Ouders ontvingen enkel een tegemoetkoming voor hun eigen bijdrage tot en met dit maximumuurtarief. Gedurende de eerste lockdown heeft de sector een intentieverklaring getekend die stelt dat de kinderopvanglocaties de extra kosten die ouders maakten boven het maximumuurtarief zouden terugbetalen. Tijdens de tweede en de derde lockdown zijn hier geen afspraken over gemaakt en kon de sector zelf bepalen of zij de extra kosten die ouders maakten wilde compenseren.

Allen

Q41. Is het uurtarief van uw kinderopvangorganisatie tijdens de lockdowns ooit hoger geweest dan het maximumuurtarief waar de overheid mee rekent?

Single response

a) Het uurtarief van onze kinderopvang was tijdens de lockdowns **continu** hoger dan het maximumuurtarief
b) Het uurtarief van onze kinderopvang was tijdens de lockdowns **wel eens** hoger dan het maximumuurtarief

c) Het uurtarief van onze kinderopvang was tijdens de lockdowns **nooit** hoger dan het maximumuurtarief
d) Weet ik niet

ALS Q41=A/B (1,2 Uurtarief hoger)

Q42. U geeft aan dat het uurtarief van uw kinderopvangorganisatie tijdens de lockdowns (tijdelijk) hoger was dan het maximumuurtarief waar de overheid mee rekent. Was u ervan op de hoogte dat u tijdens de eerste lockdown het verschil tussen het maximumuurtarief en de totale factuur moest terugbetalen aan de ouders?

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet ik niet

ALS Q41=A/B (1,2 Uurtarief hoger)

Q43. Heeft u het verschil tussen het maximumuurtarief en de totale factuur terugbetaald of anderszins in mindering gebracht bij de ouders die tijdens de lockdowns geen gebruik konden maken van uw kinderopvang?

Single response

a) Ja, ouders betaalden **tijdelijk een lager uurtarief** dat gelijk is aan of lager is dan het maximumuurtarief.
b) Ja, ouders hebben het bedrag boven de maximumuurtarief **volledig teruggekregen**.
c) Ja, ouders hebben het bedrag boven de maximumuurtarief **gedeeltelijk teruggekregen**.
d) Nee, ouders hebben het bedrag boven het maximumuurtarief **niet teruggekregen**.
e) Weet ik niet
f) Anders, namelijk

Behoud van plekken in de kinderopvang

In dit deel van de vragenlijst willen we achterhalen in hoeverre ouders hun plek op de kinderopvang konden behouden of konden terugkrijgen na de lockdowns. In deze vragenlijst onderscheiden wij drie groepen ouders:

1) Ouders die tijdens de lockdowns hun contract (al dan niet in gewijzigde vorm) behielden en de factuur doorbetaalden;
2) Ouders die tijdens de lockdowns hun contract (al dan niet in gewijzigde vorm) behielden maar de factuur niet doorbetaalden;
3) Ouders die tijdens de lockdowns hun contract hebben opgezegd.

Voor iedere groep willen we achterhalen of zij überhaupt een plek konden behouden of terugkrijgen na de lockdowns. Vervolgens zijn we benieuwd of ouders ook dezelfde uren, dagdelen en dagen konden behouden of terugkrijgen bij de dezelfde kinderopvanglocatie.

Allen

Q51. In hoeverre hebben ouders die hun factuur doorbetaalden een plek bij uw kinderopvang kunnen behouden na de lockdowns?

Single response

a) **Alle** ouders die doorbetaalden hebben een plek behouden
b) De **meeste** ouders die doorbetaalden hebben een plek behouden
c) **Een deel** van de ouders die doorbetaalden heeft een plek behouden
d) **Enkele** ouders die doorbetaalden hebben een plek behouden
e) **Geen** ouders die doorbetaalden hebben een plek gehouden
f) Weet ik niet

Allen

Q52. In hoeverre hebben ouders die hun factuur niet doorbetaalden een plek bij uw kinderopvang kunnen behouden na de lockdowns?

Single response

a) **Alle** ouders die niet doorbetaalden hebben een plek behouden
b) De **meeste** ouders die niet doorbetaalden hebben een plek behouden
c) Een **deel** van de ouders die niet doorbetaalden heeft een plek behouden
d) **Enkele** ouders die niet doorbetaalden hebben een plek behouden
e) **Geen** ouders die niet doorbetaalden hebben een plek gehouden (bijv. omdat de kinderopvang het contract met deze ouders heeft verbroken)
f) Weet ik niet

ALS Q51=C/D/E (3,4,5 plek niet behouden) OF Q52=C/D/E (3,4,5 plek niet behouden)

Q53. Kunt u toelichten waarom ouders hun plek bij uw kinderopvang niet (altijd) konden behouden na de lockdowns?

Vrije tekst

[Optioneel]

Allen

Q54. In hoeverre konden ouders die een plek behielden ook dezelfde dagen, dagdelen en uren behouden bij dezelfde locatie?

Single response

a) **Alle** ouders konden dezelfde dagen, dagdelen of uren behouden bij dezelfde locatie
b) **Meeste** ouders konden dezelfde dagen, dagdelen of uren behouden bij dezelfde locatie
c) **Deel** van de ouders kon dezelfde dagen, dagdelen of uren behouden bij dezelfde locatie
d) **Enkele** ouders konden dezelfde dagen, dagdelen of uren behouden bij dezelfde locatie
e) **Geen** ouders konden dezelfde dagen, dagdelen of uren behouden bij dezelfde locatie
f) Weet ik niet

ALS Q54=C/D/E (3,4,5 niet dezelfde plek behouden)

Q55. U gaf aan dat ouders niet altijd dezelfde dagen, dagdelen of uren konden behouden bij dezelfde locatie. Wat is de reden hiervoor?

Multiple response

a) Eén of meerdere kinderopvanglocaties zijn gesloten waardoor er minder plek is
b) Eén of meerdere kinderopvanglocaties is gekrompen waardoor er minder plek is
c) De vraag naar kinderopvang is gestegen, waardoor er minder uren beschikbaar zijn per kind
d) Weet ik niet
e) Anders, namelijk

Allen

Q56. In hoeverre hebben ouders die hun contract hebben opgezegd een plek bij uw kinderopvang kunnen terugkrijgen na de lockdowns?

Single response

a) **Alle** ouders die niet doorbetaalden hebben een plek teruggekregen
b) De **meeste** ouders die niet doorbetaalden hebben een plek teruggekregen
c) Een **deel** van de ouders die niet doorbetaalden heeft een plek teruggekregen
d) **Enkele** ouders die niet doorbetaalden hebben een plek teruggekregen
e) **Geen** ouders die niet doorbetaalden hebben een plek teruggekregen
f) Dit was **niet aan de orde**, omdat er geen ouders die hun contract hebben opgezegd nog terug naar de opvang wilden.
g) Weet ik niet

Allen

Q56. In hoeverre konden ouders die een plek terugkregen ook dezelfde dagen, dagdelen en uren terugkrijgen bij dezelfde locatie?

Single response

a) **Alle** ouders konden dezelfde dagen, dagdelen of uren terugkrijgen bij dezelfde locatie
b) **Meeste** ouders konden dezelfde dagen, dagdelen of uren terugkrijgen bij dezelfde locatie
c) **Deel** van de ouders kon dezelfde dagen, dagdelen of uren terugkrijgen bij dezelfde locatie
d) **Enkele** ouders konden dezelfde dagen, dagdelen of uren terugkrijgen bij dezelfde locatie
e) **Geen** ouders konden dezelfde dagen, dagdelen of uren terugkrijgen bij dezelfde locatie
f) Weet ik niet

ALS Q56=C/D/E (3,4,5 niet dezelfde plek behouden)

Q57. U gaf aan dat ouders niet altijd dezelfde dagen, dagdelen of uren konden behouden bij dezelfde locatie. Wat is de reden hiervoor?

Multiple response

a) Eén of meerdere kinderopvanglocaties zijn gesloten waardoor er minder plek is
b) Eén of meerdere kinderopvanglocaties is gekrompen waardoor er minder plek is
c) De vraag naar kinderopvang is gestegen, waardoor er minder uren beschikbaar zijn per kind
d) Weet ik niet
e) Anders, namelijk

Noodopvang

In elke sluitingsperiode is gratis noodopvang georganiseerd voor kinderen waarvan ouders werkten in cruciale beroepen, waaronder de zorg, politie of voedselvoorziening. Daarnaast was noodopvang beschikbaar voor kinderen in een kwetsbare positie. Hier ging het om kinderen die bijvoorbeeld in een (potentieel) onveilige thuissituatie verkeerden, kinderen waarvan de ouders/verzorgers psychische problemen of verstandelijke belemmeringen hadden, kinderen die een zorg-/jeugdhulpbehoefte hadden of kinderen voor wie al opvoedondersteuning plaatsvond. Voor ouders die gebruik maakten van de noodopvang, waren er geen beperkingen in het aantal uren of dagen dat zij gebruik maakten van de noodopvang.

Allen

Q61. Heeft uw organisatie tijdens één of meerdere sluitingen noodopvang aangeboden?

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet ik niet

ALS Q61=A (1 noodopvang aangeboden)

Q62. Hoe ingewikkeld was de omschakeling van reguliere opvang naar noodopvang?

Single response

a) Zeer ingewikkeld
b) Ingewikkeld
c) Niet ingewikkeld/niet eenvoudig
d) Eenvoudig
e) Zeer eenvoudig
f) Weet ik niet

ALS Q61=A (1 noodopvang aangeboden)

Q63. Hoe ingewikkeld was de omschakeling van noodopvang terug naar reguliere opvang?

Single response

a) Zeer ingewikkeld
b) Ingewikkeld
c) Niet ingewikkeld/niet eenvoudig
d) Eenvoudig
e) Zeer eenvoudig
f) Weet ik niet

ALS Q61=A (1 noodopvang aangeboden) EN Q62=A/B (1,2 ingewikkeld) OF Q63=A/B (1,2 ingewikkeld)

Q64. Kunt u toelichten waarom de omschakeling van reguliere opvang naar noodopvang en terug ingewikkeld was?

Vrije tekst

[Optioneel]

ALS Q61=A (1 noodopvang aangeboden)

Q65. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over kinderen in kwetsbare situaties en het belang van de noodopvang die uw organisatie aanbood?

Single response matrix [Helemaal oneens, Oneens, Neutraal, Eens, Helemaal eens, Weet ik niet]

a) Ouders van kinderen in een kwetsbare positie waren bekend met onze noodopvang en wisten deze te vinden.
b) Kinderen die in een (potentieel) onveilige thuissituatie verkeerden zijn voldoende bereikt met onze noodopvang.
c) Kinderen met bestaande zorg- en jeugdhulpbehoeften zijn voldoende bereikt met onze noodopvang.
d) Ouders met psychische problemen of verstandelijke beperkingen werden door ons ondersteund bij het regelen van noodopvang voor hun kinderen.
e) Ouders met psychische problemen of verstandelijke beperkingen werden door de overheid ondersteund bij het regelen van noodopvang voor hun kinderen.
f) Zonder noodopvang had het gebrek aan continuïteit in opvang een negatieve impact op kwetsbare kinderen gehad.
g) Zonder de noodopvang waren kinderen in een kwetsbare situatie vaker in een onveilige omgeving gekomen.
h) Sommige ouders met kwetsbare kinderen gebruikten noodopvang terwijl zij dit niet nodig hadden
i) Ouders met kwetsbare kinderen vonden het eenvoudig om gebruik te maken van de noodopvang

---

ALS Q61=A (1 noodopvang aangeboden)

Q66. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over ouders met cruciale beroepen en het belang van de noodopvang die uw organisatie aanbood?

Single response matrix [Helemaal oneens, Oneens, Neutraal, Eens, Helemaal eens, Weet ik niet]

a) Ouders met cruciale beroepen waren bekend met de noodopvang en wisten deze te vinden.
b) Noodopvang was noodzakelijk voor ouders met cruciale beroepen: zij konden hun werk niet uitvoeren zonder noodopvang.
c) Ouders met cruciale beroepen konden ook alternatieven vinden voor noodopvang zodat zij hun werk konden uitvoeren.
d) Ouders met cruciale beroepen gebruikten noodopvang terwijl zij dit niet nodig hadden
e) Ouders met cruciale beroepen gebruikten noodopvang omdat het gratis is.
f) Ook ouders *zonder* cruciale beroepen gebruikten de noodopvang
g) Het aantal ouders *zonder* cruciale beroepen dat gebruik maakte van de noodopvang is met de tijd toegenomen

---

ALS Q61=A (1 noodopvang aangeboden)

Q67. In hoeverre was het haalbaar om noodopvang zo te organiseren dat deze voldoet aan de geldende coronamaatregelen?

In het Protocol Kinderopvang & COVID-19 zijn de verschillende geldende coronamaatregelen steeds vertaald naar de specifieke situatie van de kinderopvang. In het protocol worden diverse regels en maatregelen

genoemd, zoals houden van 1,5 meter afstand tussen volwassenen, diverse hygiënevoorschriften en regels voor testen en quarantaine.

Single response

a) Zeer eenvoudig haalbaar
b) Eenvoudig haalbaar
c) Moeilijk haalbaar
d) Zeer moeilijk haalbaar
e) Weet ik niet

ALS Q61=A (1 noodopvang aangeboden)

Q68. Kunt u uw antwoord toelichten?

Vrije tekst

[Optioneel]

ALS Q61=A (1 noodopvang aangeboden)

Q69. Is het gelukt om noodopvang zo te organiseren dat deze voldeed aan de geldende coronamaatregelen?

Single response

a) Ja
b) Gedeeltelijk
c) Nee
d) Weet ik niet

ALS Q61=A (1 noodopvang aangeboden) EN Q69=B/C (2,3 niet voldoen aan coronamaatregelen)

Q610. Heeft u uw noodopvang gesloten omdat u niet of slechts gedeeltelijk kon voldoen aan de geldende coronamaatregelen?

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet ik niet

Afsluiting en aanbevelingen

Allen

Q71. Zijn er volgens u onbedoelde positieve of negatieve effecten (neveneffecten) ontstaan als gevolg van de noodopvang en de drie tegemoetkomingsregelingen aan ouders? Zo ja, welke?

Vrije tekst

[Optioneel]

Allen

Q72. Hoe hadden de tegemoetkomingsregelingen en/of noodopvang beter of anders ingericht kunnen worden?

Vrije tekst

[Optioneel]

Allen

Q73. Heeft u nog opmerkingen over deze vragenlijst en/of dit onderzoek?

Vrije tekst

[Optioneel]

Allen

Q74. Binnenkort organiseren we enkele focusgroepen waarin we de resultaten van ons onderzoek willen valideren en gezamenlijk met het veld willen nadenken over verbeterpunten en lessen voor de toekomst. Zouden wij u mogen benaderen om deel te nemen aan een van deze focusgroepen?

Indien u toestemming geeft zullen wij u mogelijk binnenkort per mail benaderen met een definitieve uitnodiging. Het staat u op dat moment vrij om de uitnodiging alsnog te weigeren.

Single response

a) Ja, u mag mij benaderen met een uitnodiging voor de focusgroepen.
b) Nee, ik wil geen uitnodiging ontvangen voor de focusgroepen.

ALS Q74=A (1 toestemming benaderen focusgroep)

Q75. U heeft aangegeven dat wij u mogen benaderen met een uitnodiging voor de focusgroepen. Via welk emailadres kunnen wij u benaderen?

Wij gebruiken uw emailadres eenmalig en enkel voor het versturen van de uitnodiging. Daarna zullen wij uw emailadres uit ons bestand verwijderen.

Vrije tekst

[Optioneel]

Respondenten

Voor het uitzetten van deze enquête inventariseerden we de contactgegevens van alle kinderopvangorganisaties in het Landelijk Register Kinderopvang (LRK). Op de peildatum (5 april 2024) bevatte het LRK 34.222 unieke kinderopvanglocaties van in totaal circa 16.000 verschillende kinderopvangorganisaties c.q. eigenaren (hierna: kinderopvangorganisaties).

In totaal zijn 2.500 kinderopvangorganisaties uitgenodigd om deel te nemen aan de enquête. In de steekproef is rekening gehouden met het aantal locaties waarover de kinderopvangorganisaties beschikken. Uitgangspunt hierbij was dat grotere kinderopvangorganisaties (met meer dan 5 locaties) allemaal een uitnodiging zouden ontvangen om de enquête in te vullen. In totaal zijn circa 600 kinderopvangorganisaties

benaderd met ieder meer dan vijf kinderopvanglocaties. Uit de resterende populatie zijn nog eens ca. 1.900 kinderopvangorganisaties geselecteerd op basis van een gerandomiseerde steekproef.

De steekproef is benaderd via het surveyplatform van Dialogic. Alle respondenten ontvingen per mail een uitnodiging (zie *Box 1*) met een link naar de online enquête. De uitnodiging en de enquête waren specifiek gericht aan het management van de kinderopvangorganisaties of andere medewerkers die zicht hebben op de organisatie als geheel.

Box 1. Uitnodiging enquête kinderopvanglocaties.

Beste heer/mevrouw,

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft onderzoeksbureaus Dialogic en Oberon gevraagd om een evaluatie uit te voeren van **drie tegemoetkomingsregelingen** aan ouders in verband met de sluiting van de kinderopvang tijdens de coronacrisis, evenals **de noodopvang** die destijds werd aangeboden. Met deze mail willen we uw kinderopvangorganisatie uitnodigen om uw ervaringen met deze regelingen en de noodopvang te delen door middel van een online enquête.

Toelichting onderzoek

Tijdens de coronacrisis is de kinderopvang drie keer gesloten. Bij de sluitingen zijn ouders die gebruikmaakten van de kinderopvang door de Minister van SZW opgeroepen om de kosten van kinderopvang door te blijven betalen, zodat noodopvang kon worden geboden en de sector stabiel en overeind zou blijven. De eigen bijdrage aan deze kosten kregen de ouders later terug van de overheid via drie tegemoetkomingsregelingen. In deze evaluatie onderzoeken de doeltreffendheid en doelmatigheid van deze tegemoetkomingsregelingen en de noodopvang.

Uitnodiging

Met behulp van een enquête willen wij meer inzicht krijgen in de inrichting van de noodopvang en de mate waarin de doelen van de coronasteunmaatregelen kinderopvang en noodopvang (op een doelmatige wijze) zijn bereikt. Vandaar dat wij uw kinderopvangorganisatie uitnodigen om een **online enquête** in te vullen.

Het is de bedoeling dat iedere kinderopvangorganisatie de vragenlijst één keer invult, ook als uw organisatie over meerdere opvanglocaties beschikt. Wij vragen daarom dat de vragenlijst wordt ingevuld door iemand die zicht heeft op de organisatie als geheel, bijvoorbeeld vanuit het management. Indien u zelf geen zicht heeft op de gehele organisatie vragen wij u om deze uitnodiging door te sturen naar iemand die dit wel heeft.

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer **10 minuten** en kan via de onderstaande gepersonaliseerde link. Tevens vindt u hier meer informatie over het onderzoek en de wijze waarop wij uw gegevens gebruiken.

[link]

Afsluiting

Wij willen u en uw kinderopvangorganisatie alvast hartelijk bedanken voor uw medewerking. Indien u vragen heeft over de enquête of over ons onderzoek, dan kunt u contact opnemen met de ondergetekende.

Met vriendelijke groet,

[naam afzender]

Respons

De enquête is ingevuld door **399 kinderopvangorganisaties**. Dit betreft een respons van **16,0%** van de steekproef. Gezamenlijk hebben deze kinderopvangorganisaties de vragenlijst ingevuld voor 3095 kinderopvanglocaties. De grootste organisatie die de vragenlijst heeft ingevuld beschikt over 200 kinderopvanglocaties, terwijl bijna de helft slechts over één locatie beschikt. Tabel 10 toont de respons op de enquête onder kinderopvangorganisaties van diverse groottes.

Tabel 10. Enquêterespons kinderopvangorganisaties, onderverdeeld naar zeer grote (>50 locaties), grote (11-50 locaties), middelgrote (3-10 locaties) en kleine (1-2 locaties) houders.

	Aantal respondenten	Aantal in steekproef	Respons
Zeer groot	12	47	25,5%
Groot	46	198	23,2%
Middelgroot	100	559	17,9%
Klein	241	1696	14,2%
TOTAAL	**399**	**2500**	**16,0%**

De respons op de enquête neemt af naar mate de omvang van de kinderopvangorganisatie daalt. Hoewel kleine kinderopvangorganisaties in absolute aantallen de enquête het vaakst hebben ingevuld, zijn zij relatief het minst goed vertegenwoordigd.

Als we het aantal respondenten in iedere groottecategorie vergelijken met de totale populatie van kinderopvangorganisaties, dan zijn middelgrote, grote en zeer grote kinderopvangorganisaties nog sterker oververtegenwoordigd. Dit is het gevolg van de keuze om kinderopvangorganisaties met meer dan vijf locaties per definitie uit te nodigen. De reden hiervoor was om te zorgen dat er in absolute aantallen voldoende middelgrote, grote en zeer grote organisaties respondenten zijn om eventuele verschillen tussen groottecategorieën te kunnen analyseren. De resulterende ondervertegenwoordiging van kleine kinderopvangorganisaties wordt dan ook niet als zwakte gezien in de respons.

Enquête onder gemeentelijke beleidsmedewerkers kinderopvang

Vragenlijst

Inleiding

In 2020 is er een wereldwijde uitbraak ontstaan van het coronavirus. Om de gevolgen hiervan te beperken is in Nederland onder andere de kinderopvang tot drie keer toegesloten:

- Bij de 1e sluiting (maart tot juni 2020) was alle kinderopvang gesloten.
- Bij de 2e sluiting (december 2020 tot april 2021) was alle kinderopvang gesloten.
- Bij de 3e sluiting (december 2021 tot januari 2022) was alleen de BSO gesloten.

Gedurende deze periodes heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) alle ouders die gebruikmaakten van kinderopvang opgeroepen om de kosten van kinderopvang door te blijven betalen. Het door laten lopen van de reguliere betaling door ouders had verschillende doelen. Zo zou de sector gefinancierd blijven en goede noodopvang kunnen aanbieden aan ouders met cruciale beroepen en kwetsbare kinderen. Daarnaast zouden ouders op deze manier de plek voor hun kinderen op de kinderopvang kunnen behouden.

Om bovenstaande doelen te realiseren zijn diverse tegemoetkomingen ingericht om ouders te compenseren in de eigen bijdrage die zij betalen, waaronder de tegemoetkoming voor ouders met kinderopvang op basis van de gemeentelijke regelingen: gemeentelijke peuteropvang, sociaal medische indicatie (SMI) en voorschoolse educatie.

Gemeenten werd gevraagd door de Rijksoverheid om de tegemoetkoming voor de eigen bijdrage te organiseren. In de nieuwsbrieven van SZW aan gemeenten in 2020 werd benoemd dat gemeenten middelen zouden krijgen van het Rijk om de eigen bijdrage van ouders te vergoeden. Er werd aangekondigd dat hiertoe extra geld van de Rijksoverheid naar de gemeenten zou gaan via de decentralisatie uitkering voorschoolse voorzieningen.

Met deze vragenlijst willen we achterhalen in hoeverre de beoogde doelen van tegemoetkoming (op een doelmatige wijze) zijn gerealiseerd.

Achtergrondvragen

Allen

Q11. Ouders die gebruik maakten van een gemeentelijke regeling (sociaal medische indicatie, voorschoolse educatie en peuteropvang) en hun factuur/ eigen bijdrage tijdens de kinderopvangsluiting toch doorbetaalden kregen via gemeenten een tegemoetkoming voor hun eigen bijdrage tijdens de sluitingen van de kinderopvang in de coronacrisis.

Was u betrokken bij de inrichting of uitvoering van de tegemoetkoming in uw gemeente?

Single response

a) Ja
b) Nee

ALS Q11=B (2 niet betrokken bij tegemoetkoming)

Q12. Heeft u kennis van de inrichting of uitvoering van de tegemoetkoming in uw gemeente

Single response

a) Ja
b) Nee *Einde vragenlijst*

Tegemoetkoming eigen bijdrage ouders

Q21. Kregen ouders een tegemoetkoming voor hun eigen bijdrage in uw gemeente?

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet ik niet

ALS Q21=B (2 geen tegemoetkoming)

Q22. Waarom kregen ouders geen tegemoetkoming voor hun eigen bijdrage in uw gemeente?

Single response

a) Ouders hoefden in mijn gemeente geen eigen bijdrage te betalen, waardoor ze niet in aanmerking kwamen voor een tegemoetkoming
b) Er was geen budget om ouders tegemoet te komen
c) Het bleek praktisch niet haalbaar om de tegemoetkoming te regelen
d) Weet ik niet
e) Anders, namelijk

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q23. Voor welke gemeentelijke regeling(en) kregen ouders in uw gemeente een tegemoetkoming voor de eigen bijdrage?

Multiple response

a) Sociaal medische indicatie (SMI)
b) Voorschoolse educatie
c) Peuteropvang
d) Weet ik niet

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q24. Hoe werden ouders tegemoetgekomen voor hun eigen bijdrage?

Single response

a) De kinderopvangorganisaties compenseerden de eigen bijdrage aan ouders en declareerden dit vervolgens bij de gemeente.
b) De gemeente heeft de ouders rechtstreeks een tegemoetkoming gegeven.
c) Kinderopvangorganisaties kregen een vast extra bedrag van de gemeente voor de eigen bijdrage en verdeelden dit bedrag vervolgens onder de ouders.
d) Ouders konden de tegemoetkoming rechtstreeks bij de gemeente aanvragen.
e) Anders, namelijk

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q25. Wat was de reden om de tegemoetkoming op deze manier vorm te geven?

Multiple response

a) Dit werd aangeraden door VNG
b) Dit hebben we besproken met andere gemeenten
c) Deze manier van vergoeden was het meest eenvoudig in de uitvoering
d) Deze manier van vergoeden was het meest nauwkeurig (vergoeding gelijk aan betaalde eigen bijdrage)
e) Anders, namelijk

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q26. Was deze manier van tegemoetkoming van de eigen bijdrage hetzelfde tijdens de drie lockdowns, of verschilde dit per lockdown?

Single response

a) De wijze van tegemoetkoming bleef hetzelfde
b) De wijze van tegemoetkoming veranderde enigszins
c) De wijze van tegemoetkoming veranderde in grote mate
d) Weet ik niet

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend) EN Q26=B/C (2,3 tegemoetkoming veranderd)

Q27. Waarom is dit veranderd bij de verschillende lockdowns?

Vrije tekst

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q28. Had de tegemoetkoming in uw ogen op een betere manier vormgegeven kunnen worden en zo ja, hoe?

Vrije tekst

[Optioneel]

Bereik van de doelgroep

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q31. In hoeverre was het duidelijk wat er van gemeenten werd verwacht met betrekking tot het vergoeden van de eigen bijdrage van ouders voor kinderopvang op basis van de gemeentelijke regelingen (sociaal medische indicatie, voorschoolse educatie en peuteropvang)?

Single response

a) Totaal duidelijk
b) Deels duidelijk
c) Neutraal

d) Deels onduidelijk
e) Totaal onduidelijk

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q32. Kunt u uw antwoord toelichten?

Vrije tekst

[Optioneel]

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q33. In hoeverre was de afbakening van de doelgroep van ouders voor de tegemoetkoming destijds voldoende duidelijk?

Single response

a) Totaal duidelijk
b) Deels duidelijk
c) Neutraal
d) Deels onduidelijk
e) Totaal onduidelijk

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q34. Kunt u uw antwoord toelichten?

Vrije tekst

[Optioneel]

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q35. Was bij uw gemeente bekend hoeveel ouders in aanmerking kwamen voor de tegemoetkoming van de eigen bijdrage?

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet ik niet

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q36. In hoeverre is de eigen bijdrage van de gehele doelgroep vergoed in uw gemeente?

Single response

a) Geheel
b) Grotendeels
c) Deels
d) Beperkt

e) Geheel niet
f) Weet ik niet

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q37. Wat was volgens u het belangrijkste voor het tegemoetkomen van de ouders?

Rangschik de antwoorden van meest belangrijk naar minst belangrijk.

Rangschikking

a) Duidelijke communicatie van kinderopvanglocaties richting de ouders
b) Duidelijke communicatie van de gemeente richting de ouders
c) Duidelijke communicatie tussen gemeente en kinderopvanglocaties
d) Goede administratie van de gemeente wat betreft ouders die recht hadden op vergoeding
e) Voldoende budget vanuit de overheid
f) Anders, namelijk

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q38. Wat waren de belangrijkste knelpunten bij het tegemoetkomen van de ouders? Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen.

Single response matrix [Helemaal oneens, Oneens, Neutraal, Eens, Helemaal eens, Weet ik niet]

a) Het was voor de kinderopvangorganisaties niet duidelijk welke ouders recht hadden op de tegemoetkoming
b) Het was voor de gemeente niet duidelijk welke ouders recht hadden op de tegemoetkoming
c) Het was voor de kinderopvangorganisaties moeilijk om alle ouders binnen de doelgroep te bereiken met communicatie
d) Het was voor de gemeente moeilijk om alle ouders binnen de doelgroep te bereiken met communicatie
e) De communicatie tussen de kinderopvanglocaties en ouders was niet optimaal
f) De communicatie tussen de gemeente en ouders was niet optimaal
g) De communicatie tussen de kinderopvanglocaties en de gemeente was niet optimaal
h) De regeling moest (te) snel worden opgezet
i) Er was onvoldoende budget om de regeling goed in te vullen
j) Anders, namelijk

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q39. Hoe had de doelgroep in uw ogen nog beter bereikt kunnen worden?

Vrije tekst

[Optioneel]

Effecten

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q41. Hoe belangrijk was de tegemoetkoming van de eigen bijdrage voor het doorbetalen van de eigen bijdrage door ouders?

Single response

a) Heel belangrijk
b) Belangrijk
c) Neutraal
d) Niet belangrijk
e) Helemaal niet belangrijk
f) Weet ik niet

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q42. Kunt u uw antwoord toelichten?

Vrije tekst

[Optioneel]

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q43. Hoe belangrijk was het doorbetalen van de eigen bijdrage van ouders aan de kinderopvangorganisaties voor het stabiel en overeind houden van de kinderopvangorganisaties in uw gemeente?

Single response

a) Heel belangrijk
b) Belangrijk
c) Neutraal
d) Niet belangrijk
e) Helemaal niet belangrijk
f) Weet ik niet

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q44. Kunt u uw antwoord toelichten?

Vrije tekst

[Optioneel]

ALS Q21=A/C (1 wel tegemoetkoming, 3 tegemoetkoming onbekend)

Q45. Had de tegemoetkoming voor de eigen bijdrage van ouders bepaalde neveneffecten (positief of negatief)?

Vrije tekst

Allen

Q46. In elke sluitingsperiode is gratis noodopvang georganiseerd voor kinderen waarvan ouders werkten in cruciale beroepen, waaronder de zorg, politie of voedselvoorziening. Daarnaast was noodopvang beschikbaar voor kinderen in een kwetsbare positie. Hier ging het om kinderen die bijvoorbeeld in een (potentieel) onveilige thuissituatie verkeerden, kinderen waarvan de ouders/verzorgers psychische problemen of

verstandelijke belemmeringen hadden, kinderen die een zorg-/jeugdhulpbehoefte hadden of kinderen voor wie al opvoedondersteuning plaatsvond. Voor ouders die gebruik maakten van de noodopvang, waren er bij de sluiting van de kinderopvang tijdens de eerste lockdown geen beperkingen in het aantal uren of dagen dat zij gebruik maakten van de noodopvang. Bij de sluiting tijdens de tweede lockdown was dit gelimiteerd tot de contractduur.

In hoeverre denkt u dat het de kinderopvanglocaties is gelukt om een veilige en verantwoorde noodopvang, volgens de geldende coronamaatregelen, te organiseren in uw gemeente?

Voorbeelden van coronamaatregelen zijn:

- *Regelmatig handen wassen door medewerkers en kinderen met zeep en afdrogen met een papieren handdoek*
- *Papieren zakdoekjes gebruiken bij hoesten en niezen en deze zakdoekjes daarna direct weggooien*
- *Kinderen leren dat ze moeten hoesten en niezen in de binnenkant van hun elleboog door kinderen*
- *Geen handen schudden*
- *Thuisblijven van kinderen als ze klachten hebben zoals koorts, hoesten of verkoudheid*

Single response

a) Dit is goed gelukt
b) Dit is enigszins gelukt
c) Dit is beperkt gelukt
d) Dit is niet gelukt
e) Weet ik niet

Allen

Q47. Kunt u uw antwoord toelichten?

Vrije tekst

[Optioneel]

Allen

Q48. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over ouders met cruciale beroepen en het belang van de noodopvang die werd aangeboden in uw gemeente?

Single response matrix [Helemaal oneens, Oneens, Neutraal, Eens, Helemaal eens, Weet ik niet]

a) Ouders van kinderen in een kwetsbare positie waren bekend met de noodopvang en wisten deze te vinden.
b) Kinderen die in een (potentieel) onveilige thuissituatie verkeerden zijn voldoende bereikt met de noodopvang.
c) Kinderen met bestaande zorg- en jeugdhulpbehoeften zijn voldoende bereikt met de noodopvang.
d) Ouders met psychische problemen of verstandelijke beperkingen werden door kinderopvangorganisaties ondersteund bij het regelen van noodopvang voor hun kinderen.
e) Ouders met psychische problemen of verstandelijke beperkingen werden door de gemeente ondersteund bij het regelen van noodopvang voor hun kinderen.
f) Zonder noodopvang had het gebrek aan continuïteit in opvang een negatieve impact op kwetsbare kinderen gehad.
g) Zonder de noodopvang waren kinderen in een kwetsbare situatie vaker in een onveilige omgeving gekomen.
h) Sommige ouders met kwetsbare kinderen gebruikten noodopvang terwijl zij dit niet nodig hadden

i) Ouders met kwetsbare kinderen vonden het eenvoudig om gebruik te maken van de noodopvang

---

Allen

Q49. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over noodopvang voor kinderen in kwetsbare posities en het belang van noodopvang die kinderopvangorganisaties aanboden in uw gemeente?

Single response matrix [Helemaal oneens, Oneens, Neutraal, Eens, Helemaal eens, Weet ik niet]

a) Ouders met cruciale beroepen waren bekend met de noodopvang en wisten deze te vinden.
b) Noodopvang was noodzakelijk voor ouders met cruciale beroepen: zij konden hun werk niet uitvoeren zonder noodopvang.
c) Ouders met cruciale beroepen konden ook alternatieven vinden voor noodopvang zodat zij hun werk konden uitvoeren.
d) Ouders met cruciale beroepen gebruikten noodopvang terwijl zij dit niet nodig hadden
e) Ouders met cruciale beroepen gebruikten noodopvang omdat het gratis was.
f) Ook ouders *zonder* cruciale beroepen gebruikten de noodopvang
g) Het aantal ouders *zonder* cruciale beroepen dat gebruik maakte van de noodopvang is met de tijd toegenomen

---

Allen

Q410. Welke knelpunten of aandachtspunten bent u tegengekomen bij het organiseren van noodopvang in uw gemeente?

Vrije tekst

[Optioneel]

Aanbevelingen

Allen

Q51. Heeft u nog suggesties hoe de tegemoetkoming van de eigen bijdrage makkelijker of kostenefficiënter geregeld had kunnen worden via de gemeenten?

Vrije tekst

[Optioneel]

Allen

Q52. Heeft u nog suggesties hoe de gemeente het vergoeden van de eigen bijdrage makkelijker of kostenefficiënter hadden kunnen uitvoeren?

Vrije tekst

[Optioneel]

Allen

Q53. Wat zijn volgens u leerpunten voor de noodopvang en de vergoeding van ouders via gemeenten, bij een eventuele volgende crisis?

Vrije tekst

[Optioneel]

Afsluiting

Allen

Q61. Heeft u nog andere opmerkingen over deze vragenlijst en/of dit onderzoek?

Vrije tekst

[Optioneel]

Respondenten

De enquête voor gemeentelijke beleidsmedewerkers is uitgezet via de VNG. De VNG heeft de link naar de enquête via haar besloten fora verspreid onder de gemeenten met een oproep om de enquête in te vullen. Box 2 bevat de uitnodiging die VNG namens Dialogic heeft geplaatst.

Box 2. Enquête uitnodiging van VNG aan gemeentelijke beleidsmedewerkers.

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft onderzoeksbureaus Dialogic en Oberon gevraagd om een evaluatie uit te voeren van **drie tegemoetkomingsregelingen** aan ouders in verband met de sluiting van de kinderopvang tijdens de coronacrisis, evenals de noodopvang die destijds werd aangeboden. Tijdens de coronacrisis is de kinderopvang drie keer gesloten. Bij de sluitingen zijn ouders die gebruikmaakten van de kinderopvang door de Minister van SZW opgeroepen om de kosten van kinderopvang door te blijven betalen, zodat noodopvang kon worden geboden en de sector stabiel en overeind zou blijven.

De eigen bijdrage aan deze kosten kregen de ouders later terug van de overheid via drie tegemoetkomingsregelingen: TTKO, TTKZO en **de tegemoetkoming voor ouders met kinderopvang op basis van de gemeentelijke regelingen: gemeentelijke peuteropvang, sociaal medische indicatie (SMI) en voorschoolse educatie.** Met behulp van een enquête willen wij meer inzicht krijgen in de tegemoetkoming op basis van de gemeentelijke regelingen.

Vandaar dat wij u uitnodigen om een **online enquête** in te vullen. Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer **10 minuten** en kan via de onderstaande link. Tevens vindt u hier meer informatie over het onderzoek en de wijze waarop wij uw gegevens gebruiken.

Wij zouden u daarnaast graag willen vragen om deze enquête door te sturen naar collega's die betrokken waren bij of kennis hebben van de tegemoetkoming voor ouders op basis van de gemeentelijke regelingen.

[Klik hier om de enquête te openen]

Alvast hartelijk bedankt voor uw medewerking en voor het invullen van de enquête.

Respons

De enquête is ingevuld door 13 respondenten. Initieel hadden 3 respondenten de enquête ingevuld na de uitzetting via het fora van de VNG, na een extra oproep van SZW via haar gemeentelijke netwerk kwamen daar nog 10 respondenten bij. 55 personen hebben de vragenlijst geopend en zijn na de eerste of tweede vraag gestopt. Dit betekent dat deze personen niet betrokken waren bij de inrichting of uitvoering van de

tegemoetkoming in hun gemeente, of hier geen kennis over hadden. Er is geen verdere informatie beschikbaar over de kenmerken van de respondenten, zoals welke gemeente respondenten representeren.

Enquête onder ouders/verzorgers (met cruciale beroepen)

Vragenlijst

Inleiding

Allen

Q11. Deze vragenlijst gaat over kinderopvang tijdens corona.

In 2020 was er een wereldwijde uitbraak van COVID-19. Om de gevolgen hiervan te beperken waren er lockdowns. De kinderopvang in Nederland was toen ook gesloten, maar de kosten voor de ouders liepen door. Hiervoor is vanuit de overheid extra geld beschikbaar gekomen. Sommige kinderen mochten wel naar de noodopvang. Dit waren kinderen van ouders in cruciale beroepen. Ook kinderen in kwetsbare situaties mochten er gebruik van maken.

Met deze vragenlijst willen we achterhalen hoe ouders en verzorgers die tijdens de lockdowns deze tijdelijke tegemoetkoming kinderopvang en de noodopvang hebben ervaren.

In deze vragenlijst bedoelen we met "kinderopvang": alle vormen van kinderopvang waarbij ouders/verzorgers kinderopvangtoeslag of een vergoeding van gemeenten kunnen krijgen. Dit zijn:

- Dagopvang (voor niet schoolgaande kinderen)
- BSO (voor schoolgaande kinderen).
- Peuteropvang
- Kinderopvang met Sociaal Medische Indicatie
- Voorschoolse educatie
- Geregistreerde gastouders

Als je kind(eren) op de dagopvang, de BSO of bij een geregistreerde gastouder zat(en), dan ontving je waarschijnlijk kinderopvangtoeslag. De hoogte van deze toeslag hing af van je inkomen, het aantal kinderen en het type opvang.

Zat(en) je kind(eren) op de voorschoolse educatie, peuteropvang of kreeg je een vergoeding vanwege een Sociaal Medische Indicatie (SMI)? Dan kreeg je waarschijnlijk een vergoeding van de gemeente voor (een deel van) van de kosten.

Er waren drie lockdowns waarbij de kinderopvang gesloten was:

- Bij de 1e sluiting (maart tot juni 2020) was alle kinderopvang gesloten.
- Bij de 2e sluiting (december 2020 tot april 2021) was alle kinderopvang gesloten.
- Bij de 3e sluiting (december 2021 tot januari 2022) was alleen de BSO gesloten.

Zaten één of meer van jouw kinderen op de kinderopvang tijdens een van deze lockdowns?

Single response

a) Ja
b) Nee *Einde vragenlijst*
c) Weet niet *Einde vragenlijst*

Tijdelijke tegemoetkoming kinderopvang

Allen

Q21. Kreeg je tijdens de lockdowns kinderopvangtoeslag? *[mouse-over: Als je kind(eren) op de dagopvang, de BSO of bij een geregistreerde gastouder zat(en), dan ontving je waarschijnlijk kinderopvangtoeslag. De hoogte van deze toeslag hing af van je inkomen, het aantal kinderen en het type opvang.]*

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet niet

Als Q21=A (1 Ja kinderopvangtoeslag)

Q22. Ouders die gebruik maken van kinderopvang krijgen een rekening van de kinderopvang die ze moeten betalen. Maar ze krijgen (bijna altijd) ook kinderopvangtoeslag van de overheid om een deel van deze kosten op te vangen.

Welk deel van jouw kosten voor kinderopvang werd tijdens de lockdowns ongeveer gedekt door de kinderopvangtoeslag?

(Voorbeeld: Je moest per maand €1.000 aan de kinderopvang betalen. Je kreeg €600 terug via de kinderopvangtoeslag. Dan was 60% gedekt via de kinderopvangtoeslag.)

Single response

a) De kosten voor kinderopvang werden **(bijna) volledig** gedekt door de kinderopvangtoeslag (90%-100%)
b) De kosten voor kinderopvang werden **voor een groot deel** gedekt door de kinderopvangtoeslag (60%-90%)
c) De kosten voor kinderopvang werden **voor ongeveer de helft** gedekt door de kinderopvangtoeslag (40%-60%)
d) De kosten voor kinderopvang werden **voor een klein deel** gedekt door de kinderopvangtoeslag (10%-40%)
e) De kosten voor kinderopvang werden **(bijna) niet** gedekt door de kinderopvangtoeslag (0%-10%)
f) Weet niet

Allen

Q23. Zaten één of meer van jouw kinderen tijdens de lockdowns op de voorschoolse educatie, peuteropvang of kreeg je een vergoeding vanwege een Sociaal Medische Indicatie (SMI)?

Als meerdere antwoorden van toepassing zijn voor jouw kind(eren), dan kan je deze allemaal selecteren.

Multiple response

a) Ja, mijn kind(eren) zaten op de Voorschoolse Educatie (VE)
b) Ja, mijn kind(eren) zaten op het gesubsidieerd peuteraanbod
c) Ja, wij kregen een vergoeding vanwege een Sociaal Medische Indicatie (SMI)
d) Nee *Exclusief*
e) Weet niet

Allen

Q24. Heb je jouw contract met de kinderopvang gewijzigd tijdens de sluitingen van de kinderopvang?

Single response

a) Ja, ik heb mijn contract met de kinderopvang stopgezet
b) Ja, ik ben naar een andere kinderopvangorganisatie of gastouder overgestapt
c) Ja, ik heb het aantal contracturen verlaagd
d) Ja, ik heb het aantal contracturen verhoogd
e) Ja, ik heb contracturen verplaatst naar andere dagen/dagdelen
f) Ja, ik heb mijn contract aangepast om een extra kind toe te voegen
g) Ja, ik heb mijn contract aangepast om een kind te verwijderen
h) Nee
i) Anders, namelijk...
j) Weet niet

ALS Q24=A/C (1,3)

Q25. Waarom heb je jouw contract met de kinderopvang gewijzigd tijdens de sluitingen van de kinderopvang?

Multiple response

[Randomiseren]

a) Om kosten te besparen
b) Omdat ik het niet kon betalen
c) Omdat ik (of mijn partner) kon thuiswerken waardoor we geen/minder kinderopvang nodig hadden
d) Omdat ik (of mijn partner) tijdelijk niet/minder kon werken in verband met corona(maatregelen)
e) Omdat ik (of mijn partner) een baan verloor
f) Omdat familie of vrienden voor mijn kind(eren) konden zorgen
g) Omdat ik het niet terecht vond dat ik moest doorbetalen terwijl de kinderopvang niet open was voor mijn kind(eren)
h) Omdat ik het niet terecht vond dat ik moest doorbetalen terwijl ik geen gebruik maakte van de noodopvang
i) Anders, namelijk
j) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet)

Q26. Ben je door de overheid of door de kinderopvang gevraagd om je factuur van de kinderopvang door te betalen?

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet)

Q27. Heb je jouw factuur van de kinderopvang doorbetaald tijdens de sluitingen van de kinderopvang?

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet) EN ALS Q27=B (2 Factuur niet doorbetaald)

Q28. Waarom heb je jouw factuur van de kinderopvang niet doorbetaald tijdens de sluitingen van de kinderopvang?

Multiple response

[Randomiseren]

a) Omdat ik niet wist dat ik mijn factuur moest doorbetalen
b) Omdat ik niet gevraagd ben om mijn factuur door te betalen
c) Omdat ik het niet terecht vond dat ik moest doorbetalen terwijl de kinderopvang niet open was voor mijn kind(eren)
d) Omdat ik het niet terecht vond dat ik moest doorbetalen terwijl ik geen gebruik maakte van de noodopvang
e) Omdat ik het niet kon betalen
f) Om kosten te besparen
g) Anders, namelijk
h) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet) EN ALS Q27=A (1 Ja factuur doorbetaald)

Q29. Waarom heb je jouw factuur van de kinderopvang doorbetaald tijdens de sluitingen van de kinderopvang?

Single response

[Randomiseren]

a) Omdat dit mij gevraagd werd
b) Omdat ik gebruik maakte van de noodopvang
c) Om er zeker van te zijn dat ik mijn plek op de opvang zou behouden
d) Om de kinderopvang te ondersteunen tijdens de lockdowns
e) Omdat mijn kosten laag zijn vanwege de kinderopvangtoeslag
f) Omdat de overheid mij tegemoetkomt in de kosten
g) Anders, namelijk
h) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet) EN ALS Q27= A/C (1 Ja factuur doorbetaald/3 Weet niet) EN Q21=A (1 Ja kinderopvangtoeslag ontvangen tijdens lockdown)

Q210. Tijdens de lockdowns vroeg de overheid aan ouders om de rekening voor de kinderopvang door te blijven betalen. Daarom kregen ouders niet alleen de kinderopvangtoeslag, maar ook een tijdelijke tegemoetkoming. Hiermee konden ouders ongeveer de hele rekening van de kinderopvang betalen. Heb je deze tijdelijke tegemoetkoming ontvangen?

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet) EN ALS Q27= A/C (1 Ja factuur doorbetaald/3 Weet niet) EN Q23=A-C (1,2,3 Ja kind op minimaal 1 specifieke opvang)

Q211. Tijdens de lockdowns vroeg de overheid aan ouders om de rekening voor de kinderopvang door te blijven betalen. Na de lockdowns gaf de gemeente een tijdelijke tegemoetkoming aan ouders en verzorgers die gebruik maken van Voorschoolse Educatie (VE), het gesubsidieerd peuteraanbod of een die een vergoeding krijgen vanwege een Sociaal Medische Indicatie (SMI). Heb je deze tijdelijke tegemoetkoming ontvangen van je gemeente?

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet) EN ALS Q27= A/C (1 Ja factuur doorbetaald/3 Weet niet) EN Q21=B (2 Nee geen kinderopvangtoeslag tijdens lockdown) EN Q23=D (Nee niet op specifieke opvang)

Q212. Na de sluitingen van de kinderopvang kon je bij de SVB een aanvraag doen voor een tijdelijke tegemoetkoming voor de kosten van kinderopvang. Ben je bekend met deze tijdelijke tegemoetkoming?

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet) EN ALS Q27= A/C (1 Ja factuur doorbetaald/3 Weet niet) EN Q21=B (2 Nee geen kinderopvangtoeslag tijdens lockdown) EN Q23=D (4 Nee niet op Specifiek opvang) EN Q212=A (1 Ja bekend met TT)

Q213. Heb je bij de SVB een aanvraag gedaan voor deze tijdelijke tegemoetkoming?

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet) EN Q27= A/C (1 Ja factuur doorbetaald/3 Weet niet) EN Q21=B (2 Nee geen kinderopvangtoeslag tijdens lockdown) EN Q23=D (4 Nee niet op specifieke opvang) EN Q212=A (1 Ja bekend met TT) EN Q213=A (1 Ja aanvraag gedaan)

Q214. Is je aanvraag voor deze tijdelijke tegemoetkoming goedgekeurd door de SVB?

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet) EN ALS Q27= A/C (1 Ja factuur doorbetaald/3 Weet niet) EN (Q210=A OF Q211=A Ja OF Q214=A)

Q215. Je hebt aangegeven dat je een tijdelijke tegemoetkoming hebt ontvangen voor je eigen bijdrage aan de kinderopvang. Stel dat de tijdelijke tegemoetkoming er niet was geweest en je jouw reguliere kosten had moeten betalen. Had je dan je contract met de kinderopvang aangepast?

Single response

a) Nee
b) Ja, ik zou het aantal uren kinderopvang hebben verminderd
c) Ja, ik zou de kinderopvang volledig hebben opgezegd
d) Anders, namelijk
e) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet) EN ALS Q27= A/C (1 Ja factuur doorbetaald/3 Weet niet) EN (Q210=A OF Q211=A Ja OF Q214=A) EN Q215=A (1 Nee had contract niet aangepast)

Q216. Waarom zou je jouw contract niet hebben aangepast?

Multiple response

[Randomiseren]

a) Omdat mijn kosten laag zijn vanwege de kinderopvangtoeslag
b) Omdat ik gebruik maakte van de noodopvang
c) Omdat ik dan misschien de plek op de kinderopvang kwijt zou raken
d) Omdat ik het te veel gedoe vind
e) Omdat ik niet wist hoelang de lockdowns zouden duren
f) Omdat ik de kinderopvang wilde ondersteunen
g) Omdat ik weinig uur gebruik maak van de kinderopvang
h) Omdat ik niet wist dat de mogelijkheid er was om het contract aan te passen
i) Anders, namelijk
j) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet) EN ALS Q27= A/C (1 Ja factuur doorbetaald/3 Weet niet) EN (Q210=A OF Q211=A Ja OF Q214=A) EN Q215=B/C (2 Ja aangepast door minder uren/3 Opgezegd)

Q217. Waarom zou je jouw contract met de kinderopvang hebben opgezegd of aangepast?

Multiple response

[Randomiseren]

a) Om kosten te besparen
b) Omdat ik de kinderopvang niet had kunnen betalen
c) Omdat ik het niet terecht had gevonden dat ik zelf moest betalen terwijl mijn kind(eren) geen gebruik kon(den) maken van de kinderopvang
d) Omdat ik het niet terecht had gevonden dat er geen tegemoetkoming zou zijn vanuit de overheid
e) Anders, namelijk
f) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet) EN ALS Q27= A/C (1 Ja factuur doorbetaald/3 Weet niet) EN (Q210=A OF Q211=A Ja OF Q214=A)

Q218. Stel dat de tijdelijke tegemoetkoming er niet was geweest en je jouw reguliere kosten had moeten betalen. Had je dan je factuur van de kinderopvang doorbetaald?

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet) EN ALS Q27= A/C (1 Ja factuur doorbetaald/3 Weet niet) EN (Q210=A OF Q211=A Ja OF Q214=A) EN Q218=B (2 Nee niet doorbetaald)

Q219. Waarom zou je jouw factuur niet doorbetalen?

Multiple response

[Randomiseren]

a) Omdat ik het niet terecht vond dat ik moest doorbetalen terwijl de kinderopvang niet open was voor mijn kind(eren)
b) Omdat ik het niet terecht vond dat ik moest doorbetalen terwijl ik geen gebruik maakte van de noodopvang
c) Omdat ik het niet kon betalen
d) Om kosten te besparen
e) Anders, namelijk
f) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet) EN ALS Q27= A/C (1 Ja factuur doorbetaald/3 Weet niet) EN (Q210=A OF Q211=A Ja OF Q214=A) EN Q218=A (1 Ja doorbetaald)

Q220. Waarom zou je jouw factuur doorbetalen?

Multiple response

[Randomiseren]

a) Omdat dit mij gevraagd werd
b) Omdat ik gebruik maakte van de noodopvang
c) Om er zeker van te zijn dat ik mijn plek op de opvang zou behouden
d) Om de kinderopvang te ondersteunen tijdens de lockdowns
e) Omdat mijn kosten laag zijn vanwege de kinderopvangtoeslag
f) Anders, namelijk
g) Weet niet

ALS Q24<>A (1 Niet stopgezet)

Q221. Was er na de lockdowns voldoende ruimte bij de kinderopvang om jouw plek(ken) op de kinderopvang te behouden?

Als meerdere antwoorden van toepassing zijn voor jouw kind(eren), dan kan je deze allemaal selecteren.

Multiple response

a) Ja. Ik had evenveel contracturen op dezelfde dagen als voorheen.
b) Enigszins. Ik had evenveel contracturen, maar de opvang was op andere dagen.
c) Enigszins. Ik had evenveel contracturen, maar de opvang was op een andere locatie.
d) Enigszins. Ik had minder contracturen dan voorheen.
e) Nee. Ik had geen plek meer.
f) Niet van toepassing. Ik heb zelf mijn contract aangepast omdat ik geen of minder kinderopvang nodig had.
g) Anders, namelijk
h) Weet niet

ALS Q24=A (1 Contract stopgezet)

Q222. Kon je na de lockdowns je plek(ken) op de kinderopvang terugkrijgen?

Als meerdere antwoorden van toepassing zijn voor jouw kind(eren), dan kan je deze allemaal selecteren.

Multiple response

a) Ja. Ik kon evenveel contracturen terugkrijgen op dezelfde dagen als voorheen.
b) Enigszins. Ik kon evenveel contracturen terugkrijgen, maar de opvang was op andere dagen.
c) Enigszins. Ik kon evenveel contracturen terugkrijgen, maar de opvang was op een andere locatie.
d) Enigszins. Ik kon minder contracturen terugkrijgen dan voorheen.
e) Nee. Ik kon geen plek meer terugkrijgen.
f) Niet van toepassing. Ik had na de lockdowns geen kinderopvang meer nodig.
g) Anders, namelijk
h) Weet niet

Allen

Q223. Na de laatste lockdown (begin 2022) was de kinderopvang weer normaal geopend. Kon je toen op dezelfde manier als voor de lockdowns je werk en zorg voor je kind(eren) combineren?

Single response

a) Ja, dat kon ik toen **veel beter** combineren (bijvoorbeeld omdat ik meer ben gaan thuiswerken)
b) Ja, dat kon ik toen op **dezelfde manier** als daarvoor combineren
c) Nee, dat ik kon ik toen **minder goed** combineren
d) Nee, dat ik kon ik toen **absoluut niet meer** combineren
e) Niet van toepassing, ik had na de lockdowns geen kinderopvang meer nodig
f) Weet niet

Allen

Q224. Was de kwaliteit van de kinderopvang na de lockdowns anders dan daarvoor?

Single response

a) De kwaliteit is **sterk verbeterd**
b) De kwaliteit is **enigszins verbeterd**
c) De kwaliteit is **gelijk gebleven**
d) De kwaliteit is **enigszins verslechterd**
e) De kwaliteit is **sterk verslechterd**
f) Niet van toepassing, ik had na de lockdowns geen kinderopvang meer nodig
g) Weet niet

ALS Q224=A/B (1,2 verbeterd)

Q225a. Hoezo is de kwaliteit van de kinderopvang verbeterd?

Vrije tekst

- Weet niet/geen antwoord

ALS Q224=D/E (4,5 verslechterd)

Q225b. Hoezo is de kwaliteit van de kinderopvang verslechterd?

Vrije tekst

- Weet niet/geen antwoord

Allen

Q226. Wat vond je ervan dat de overheid tijdens de lockdowns een tijdelijke tegemoetkoming gaf voor de kinderopvang?

Vrije tekst

- Weet niet/geen antwoord

Noodopvang

Allen

Q31. Tijdens de lockdowns was de kinderopvang in principe gesloten. In elke sluitingsperiode is er echter gratis noodopvang georganiseerd voor kinderen waarvan minstens één ouder werkt in een cruciaal beroep, zoals de zorg, politie of voedselvoorziening. Daarnaast was noodopvang beschikbaar voor kinderen in een kwetsbare situatie, bijvoorbeeld omdat zij in een (potentieel) onveilige thuissituatie verkeerden, omdat zij een zorg-/jeugdhulpbehoefte hadden of omdat zij al opvoedondersteuning kregen.

Had je tijdens de lockdowns recht op noodopvang voor je kind(eren)?

Single response

a) Ja, want ik had een cruciaal beroep
b) Ja, want mijn partner had een cruciaal beroep
c) Ja, want mijn partner en ik hadden beiden een cruciaal beroep
d) Ja, want mijn kind bevindt zich in een kwetsbare situatie
e) Nee
f) Weet niet

Allen

Q32. Hoe wist je tijdens de lockdowns of je wel of geen recht had op noodvang?

Multiple response

[Randomiseren]

a) Via de website van de Rijksoverheid
b) Via mijn werkgever of collega's
c) Via vrienden of familie
d) Via de kinderopvang
e) Via de krant, tv of het internet
f) Ik wist niet of ik wel of geen recht had op noodopvang *Exclusief*
g) Anders, namelijk
h) Weet niet

Allen

Q33. Heb je jouw kind(eren) ooit naar de noodopvang gebracht?

Single response

a) Ja
b) Nee
c) Weet niet

ALS Q33=B (Nee niet naar noodopvang) EN Q31=A-D (1-4 Wel recht op noodopvang)

Q34. Waarom heb je **geen gebruik** gemaakt van de noodopvang terwijl je hier wel recht op had?

Multiple response

[Randomiseren]

a) Ik wist toen niet dat ik er recht op had
b) Ik had het niet nodig
c) Omdat ik meer thuis kon werken dan voorheen
d) Omdat er meer informele oppassers (zoals opa en oma) waren
e) Omdat ik de kinderopvang een onveilige omgeving vond
f) Omdat mijn kind(eren) niet naar de opvang wilden of durfden
g) Anders, namelijk
h) Weet niet

ALS Q33=A (1 Ja naar noodopvang gebracht)

Q35. In welke mate heb je gebruik gemaakt van de noodopvang?

Single response

a) Mijn kind(eren) is/zijn **meer** uren naar de noodopvang gegaan dan normaal naar de kinderopvang
b) Mijn kind(eren) is/zijn **ongeveer evenveel** uren naar de noodopvang gegaan als normaal naar de kinderopvang
c) Mijn kind(eren) is/zijn **minder** uren naar de noodopvang gegaan dan normaal naar de kinderopvang
d) Weet niet

ALS Q33=A (1 Ja wel naar noodopvang gebracht) EN Q35=A (1 Meer uren)

Q36. Waarom is je/zijn je kind(eren) meer naar de noodopvang gegaan dan dat ze normaal naar de kinderopvang gingen?

Multiple response

[Randomiseren]

a) Omdat het gratis was
b) Omdat wij het nodig hadden om ons werk goed te kunnen doen
c) Omdat wij het nodig hadden vanwege mijn/onze privésituatie
d) Omdat mijn kind(eren) zich daar beter ontwikkelt/ontwikkelen
e) Omdat de normale oppas (zoals opa en oma) niet meer beschikbaar was
f) Anders, namelijk
g) Weet niet

ALS Q33=A (1 Ja wel naar noodopvang gebracht) EN Q35=C (3 Minder uren)

Q37. Waarom is je/zijn je kind(eren) minder naar de noodopvang gegaan dan dat ze normaal naar de kinderopvang gingen?

Multiple response

[Randomiseren]

a) Omdat ik het niet nodig had (ik kon bijvoorbeeld meer thuis werken dan voorheen)
b) Omdat er meer informele oppassers (zoals opa en oma) waren
c) Omdat ik de kinderopvang een onveilige omgeving vond

d) Omdat mijn kind(eren) niet naar de opvang wilde(n) of durfde(n)
e) Anders, namelijk
f) Weet niet

ALS Q31=A/C (1 Ja recht op noodopvang want cruciaal beroep/3 zelf en partner cruciaal beroep) EN ALS Q33=A (1 Ja naar noodopvang gebracht)

Q38. Als er geen noodopvang zou zijn geweest, had je dan je cruciale beroep nog goed kunnen uitoefenen?

Single response

a) Ik had mijn werk **net zo goed** kunnen doen
b) Ik had mijn werk **iets minder goed** kunnen doen
c) Ik had mijn werk **veel minder goed** kunnen doen
d) Ik had mijn werk **niet meer** kunnen doen.
e) Weet niet

ALS Q31=B/C (2 Ja recht op noodopvang want partner cruciaal beroep/ 3 zelf en partner cruciaal beroep) EN ALS Q33=A (1 Ja naar noodopvang gebracht)

Q39. Als er geen noodopvang zou zijn geweest, had je partner dan zijn/haar cruciale beroep nog goed kunnen uitoefenen?

Single response

a) Mijn partner had zijn/haar werk **net zo goed** kunnen doen
b) Mijn partner had zijn/haar werk **iets minder goed** kunnen doen
c) Mijn partner had zijn/haar werk **veel minder goed** kunnen doen
d) Mijn partner had zijn/haar werk **niet meer kunnen** doen.
e) Weet niet

ALS Q31=D (4 Ja recht op noodopvang kind in kwetsbare situatie) EN ALS Q33=A (1 Ja naar noodopvang gebracht)

Q310. Als er geen noodopvang zou zijn geweest en er een volledige sluiting was van de kinderopvang, hoe was de situatie van je kind(eren) in een kwetsbare positie veranderd?

Single response

a) De situatie was veel verbeterd
b) De situatie was iets verbeterd
c) De situatie was hetzelfde gebleven
d) De situatie was iets verslechterd
e) De situatie was veel verslechterd
f) Weet niet

ALS Q33=A (1 Naar noodopvang gebracht)

Q311. Stel je voor dat er geen noodopvang geweest zou zijn tijdens de lockdowns, was je dan even goed in staat geweest om werk en zorg voor je kind(eren) te combineren?

Single response

a) Ik was **net zo goed** in staat om werk en zorg voor mijn kind(eren) te combineren
b) Ik was **iets minder goed** in staat om werk en zorg voor mijn kind(eren) te combineren
c) Ik was **veel minder goed** in staat om werk en zorg voor mijn kind(eren) te combineren
d) Ik was **niet meer** in staat om werk en zorg voor mijn kind(eren) te combineren
e) Weet niet

ALS Q33=A (1 Naar noodopvang gebracht)

Q312. Hoe had je werk en zorg gecombineerd als er geen noodopvang zou zijn geweest tijdens de lockdowns?

Single response

a) Ik (of mijn partner) zou meer thuiswerken
b) Ik (of mijn partner) zou tijdelijk niet/minder kunnen werken
c) Ik (of mijn partner) zou een baan verliezen waardoor de opvang niet nodig zou zijn
d) Familie of vrienden zouden voor mijn kind(eren) zorgen
e) Anders, namelijk
f) Weet niet

ALS Q33=A (1 Naar noodopvang gebracht)

Q313. Vond je dat de noodopvang volgens de geldende corona-maatregelen een veilige locatie was?

Single response

a) Het voelde als een **veilige** locatie en **alle** coronamaatregelen werden opgevolgd.
b) Het voelde als een **veilige** locatie **maar niet alle** coronamaatregelen werden opgevolgd.
c) Het voelde als een **onveilige** locatie en de coronamaatregelen werden **niet** opgevolgd.
d) Het voelde als een **onveilige** locatie **ondanks** dat de coronamaatregelen **wel** werden opgevolgd.
e) Weet niet

ALS Q33=B (2 Niet naar noodopvang)

Q314. Hoe heb je werk en zorg gecombineerd toen je kind(eren) niet naar de kinderopvang konden?

Multiple response

a) Ik heb (of mijn partner heeft) thuisgewerkt
b) Ik heb (of mijn partner heeft) tijdelijk niet/minder gewerkt
c) Ik heb (of mijn partner heeft) een baan verloren waardoor de opvang niet nodig was
d) Familie of vrienden hebben voor mijn kind(eren) gezorgd
e) Anders, namelijk
f) Weet niet

Afronding

Allen

Q41. Bedankt voor je antwoorden tot nu toe. Heb je wellicht nog aanbevelingen voor de Rijksoverheid in het kader van dit onderzoek naar de kinderopvang tijdens de coronaperiode?

Vrije tekst

- Nee, geen aanbevelingen

Respondenten

Bij het uitzetten van deze enquête onder ouders/verzorgers maakten we gebruik van de diensten en het StemPunt panel van Motivaction. StemPunt is een panel van Motivaction dat beschikt over ruim 70.000 leden die representatief zijn voor Nederlandse bevolking. Motivaction heeft de vragenlijst uitgezet onder ouders met kinderen die nu 4 tot en met 16 jaar oud zijn, zodat deze tijdens de Corona-periode in aanmerking kwamen voor kinderopvang. Vooraf is met Motivaction afgesproken dat zij circa 400 complete vragenlijsten zouden aanleveren op basis van het StemPunt panel.

Na het uitwerken en testen van de vragenlijst heeft Motivaction een 'softlaunch' uitgevoerd onder 10% van de steekproef om te controleren of alle variabelen uit de vragenlijst goed gevuld en logisch zijn. Vervolgens vond een 'full-launch' plaats en is de enquête verspreid onder de rest van de steekproef.

Respons

De vragenlijst is in totaal 977 keer ingevuld door ouders met kinderen die nu 4 tot en met 16 jaar oud zijn. Van deze groep respondenten hadden 404 ouders (47%) minstens een kind op de kinderopvang gedurende de coronaperiode. Dit is de doelgroep van de enquête en deze groep is verder bevraagd over hun ervaringen met de tegemoetkomingsregelingen en de noodopvang.

Er is onderzocht in hoeverre de steekproef representatief is voor de Nederlandse samenleving. Hiervoor zijn diverse achtergrondvariabelen in kaart gebracht, namelijk: geslacht, leeftijd en opleidingsniveau. Om te corrigeren voor achtergrondvariabelen is een weging toegepast ten behoeve van de representativiteit van de steekproef. De verdeling qua achtergrondvariabelen binnen de Nederlandse bevolking en binnen de steekproef vóór en na weging is weergegeven in Tabel 11.

De weegefficiency (overkoepelende maat om representativiteit uit te drukken) van het onderzoek bedraagt 71,4%. De laagste weegfactor die is toegekend is 0,39 en de hoogste is 4,59. Een weegefficiency van 71,4% is niet hoog, maar wordt doorgaans als oké beschouwd: de initiële steekproef is prima, maar er kan waar nodig enigszins gecorrigeerd worden om beter aan te sluiten op de samenstelling van de Nederlandse bevolking. De meest significante afwijking tussen de populatie en de steekproef is zichtbaar in leeftijdscategorie 1: 23 t/m 34. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het aandeel mensen met kinderen op de kinderopvang binnen dit deel van de populatie relatief lager is dan binnen de andere leeftijdscategorieën.

De onderzoekers hebben onderzocht in hoeverre de ongewogen en gewogen resultaten verschillen en concluderen dat deze minimaal uiteenlopen. Om zo veel mogelijk resultaten te benutten is er daarom voor gekozen om de ongewogen steekproef te gebruiken voor de analyse. De gepresenteerde grafieken en tabellen in dit rapport zijn dan ook gebaseerd op de ongewogen respons.

Tabel 11: Verdeling qua achtergrondvariabelen binnen de Nederlandse bevolking ten opzichte van de steekproef vóór en na weging.

Nederlandse			Verdeling vóór weging			Verdeling na weging	
Geslacht	**%**		**Geslacht**	**%**		**Geslacht**	**%**

1 Man	47,1	1 Man	35,8	1 Man	47,1
2 Vrouw	52,9	2 Vrouw	64,2	2 Vrouw	52,9
Leeftijdscategorie	**%**	**Leeftijdscategorie**	**%**	**Leeftijdscategorie**	**%**
1 23 t/m 34	21,5	1 23 t/m 34	8,9	1 23 t/m 34	21,5
2 35 t/m 44	42,0	2 35 t/m 44	40,2	2 35 t/m 44	42,0
3 45 t/m 70	36,5	3 45 t/m 70	50,9	3 45 t/m 70	36,6
Opleidingscategorie	**%**	**Opleidingscategorie**	**%**	**Opleidingscategorie**	**%**
1 HBO+	39,0	1 HBO+	49,5	1 HBO+	39,0
2 MBO-	60,9	2 MBO-	50,5	2 MBO-	61,0

Bijlage 2. Verantwoording interviews

Interviewprotocol

Toelichting van de evaluatie

Achtergrond onderzoek

Onderzoeksbureaus Dialogic *Innovatie & Interactie* en Oberon zijn door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gevraagd om een evaluatie uit te voeren van de doeltreffendheid en doelmatigheid van de drie tegemoetkomingsregelingen aan ouders i.v.m. de sluiting van kinderopvang (zie hieronder).

Tijdens de coronacrisis is de kinderopvang drie keer gesloten, waarbij de kinderopvang wel openbleef voor kinderen van ouders met cruciale beroepen en voor kinderen in een kwetsbare positie. Bij de sluitingen zijn ouders die gebruikmaakten van de kinderopvang door de Minister van SZW opgeroepen om de eigen bijdrage van kinderopvang door te blijven betalen, zodat de noodopvang kon worden geboden en de sector stabiel en overeind zou blijven. De eigen bijdrage kregen ouders later bij benadering terug via drie regelingen:

1) De tijdelijke tegemoetkomingsregelen kinderopvang voor ouders met kinderopvangtoeslag (TTKO)
2) De tijdelijke tegemoetkomingsregelen kinderopvang voor ouders zonder overheidsvergoeding (TTKZO)
3) Tegemoetkoming voor doelgroep gemeentelijke peuteropvang, sociaal medische indicatie en voorschoolse educatie (gemeentelijke regelingen)

Toelichting van de interviewronde

Voor het onderzoek zetten wij een breed palet aan onderzoeksmethoden in, waaronder interviews. Afhankelijk van de respondent zal een selectie van onderstaande vragen worden gesteld. We spreken met verschillende betrokkenen: (1) beleidsmakers die betrokken waren bij het maken van het beleid; (2) uitvoeringsorganisaties; (3) experts; (4) toezichthoudende organisaties; (5) vertegenwoordigers kinderopvang branche; (6) vertegenwoordigers overige stakeholders.

Er wordt een verslag gemaakt dat later wordt voorgelegd aan de respondent ter goedkeuring. Dit verslag wordt verder niet gedeeld met leden van buiten het projectteam en het wordt alleen gebruikt voor dit onderzoek. We gebruiken de input vanuit de interviews voor onze analyse en uitkomsten hiervan komen in het (openbare) eindrapport. Er worden echter geen teksten opgenomen die te herleiden zijn naar geïnterviewde personen of organisaties. In het eindrapport nemen wij wel op met welke personen en organisaties wij gesproken hebben. **Door deel te nemen aan het interview geeft u aan akkoord te zijn met deze voorwaarden.**

Vragen

Nr.	Vraag	1	2	3	4	5	6
1	**Introductie**						
1.1	Kunt u uzelf kort introduceren en aangeven wat uw betrokkenheid is bij de coronasteunmaatregelen kinderopvang en noodopvang?	√	√	√	√	√	√
1.2	In hoeverre waren volgens u de coronasteunmaatregelen en de noodopvang noodzakelijk?	√	√	√	√	√	√
2	**Doelgroepbereik en doelbereik**						
	Noodopvang						

Nr.	Vraag	1	2	3	4	5	6
2.1	In hoeverre wisten partijen (kinderopvanghouders/verzorgers, pedagogisch medewerkers, gastouders/verzorgers, gemeente-ambtenaren) wat er van hen werd verwacht? Waren er onzekerheden of onduidelijkheden?	√	√	√	√	√	√
2.2	Was de afbakening van de doelgroepen die recht hadden op noodopvang voldoende helder (kinderen van ouders met cruciale beroepen en kwetsbare kinderen)?	√	√	√	√	√	√
2.3	Is bijgehouden wie gebruik heeft gemaakt van de noodopvang? Door wie is dit bijgehouden en hoe?	√	√			√	
2.4	Wat zijn mogelijke verklaringen voor het niet volledig bereiken van de beoogde doelgroep voor de noodopvang?	√	√	√		√	√
2.5	In hoeverre konden ouders/verzorgers in cruciale beroepen blijven werken tijdens de sluitingen van de kinderopvang? Hoe heeft de noodopvang hieraan bijgedragen?	√		√		√	√
2.6	In welke mate was het belangrijk dat er noodopvang was voor kinderen in een kwetsbare positie?	√		√		√	√
	Stabiliteit van de sector						
2.7	Konden kinderopvangorganisaties na opening snel weer hun reguliere werkzaamheden oppakken? Waarom wel/niet?	√		√		√	
2.8	Konden ouders/verzorgers na de verschillende openingen van de kinderopvang arbeid en zorg weer combineren? Waarom wel/niet?	√		√		√	√
3	**Doeltreffendheid TTKO, TTKZO en gemeentelijke regelingen**						
3.1	Hoe belangrijk was het voor de kinderopvangsector om de eigen bijdrage van ouders te blijven ontvangen?	√		√		√	√
3.2	Wat was er gebeurd als ouders hun eigen bijdrage niet hadden doorbetaald tijdens de sluitingen?	√	√	√		√	√
3.3	In hoeverre heeft het (bij benadering) terugbetalen van de eigen bijdrage van ouders ervoor gezorgd dat er noodopvang geleverd kon worden?	√	√	√		√	√
3.4	In welke mate is het gelukt om veilige en verantwoorde noodopvang te organiseren, volgens de geldende coronamaatregelen? Waren hier verschillen te zien in de verschillende takken van de kinderopvangsector?				√		
3.5	In hoeverre hebben ouders hun plek op de kinderopvang kunnen behouden door het blijven betalen van de eigen bijdrage?	√				√	√
3.6	Hadden de regelingen bepaalde neveneffecten (onbedoelde effecten: positief of negatief)?	√	√	√	√	√	√
	Verklaringen doeltreffendheid						
3.7	Waren er bepaalde factoren die het moeilijker maakten om de doelen te behalen (doelen: sector stabiel en overeind, ouders na opening weer werk en zorg combineren, leveren noodopvang, behoud plek op de opvang)?	√		√	√	√	√

Nr.	Vraag	1	2	3	4	5	6
3.8	Waren er naast de regelingen nog andere ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn geweest op het al dan niet bereiken van de doelen?	√		√	√	√	√
3.9	Hebben wijzigingen van de regelingen gedurende de coronacrisis nog een bepaalde impact gehad? (bij de tweede sluiting was de noodopvang bijv. gelimiteerd tot de contractduur i.t.t. bij de eerste sluiting)	√	√	√	√	√	√
4	**Doelmatigheid**						
	TTKO, TTKZO en gemeentelijke regelingen						
4.1	In hoeverre waren de regelingen in uw optiek de meest efficiente (tegen zo min mogelijk kosten) manier om de eigen bijdrage van ouders te vergoeden? Wat waren alternatieve opties geweest om dezelfde doelen te behalen?	√	√	√		√	√
4.2	Wat zijn mogelijke verklaringen dat de regelingen juist wel of niet efficiënt waren?	√	√	√		√	
4.3	Hebben de wijzigingen in de regelingen nog impact gehad op de kosten van de regelingen?	√	√			√	
4.4	Had de uitvoering van de regelingen tegen minder kosten gekund? Waren er bepaalde zaken onduidelijk waardoor de uitvoering werd bemoeilijkt?	√	√		√	√	
4.5	Hoe verliep de samenwerking tussen uitvoeringsorganisaties en had dit beter gekund?	√	√		√	√	
	Noodopvang						
4.6	Op welke manier had de noodopvang efficiënter georganiseerd kunnen worden?	√	√	√	√	√	√
5	**Internationale vergelijking noodopvang**						
5.1	Bent u bekend met omringende/vergelijkbare landen waar de kinderopvang was gesloten en noodopvang is geboden? Hoe was de noodopvang in die landen vormgegeven?	√	√	√	√	√	√
5.2	Wat zijn lessen uit die landen voor de kinderopvang en noodopvang in Nederland?	√	√	√	√	√	√
6	**Lessen voor de toekomst**						
6.1	Welke lessen kunnen worden getrokken over het proces waarin de regelingen zijn ontworpen? Welke invloed had de snelheid van het proces op het ontwerp van de regelingen?	√	√	√		√	
6.2	Op welke manieren waren de regelingen succesvol? En welke succesfactoren kunnen worden meegenomen bij toekomstige regelingen?	√	√	√	√	√	√
6.3	Welke knelpunten kunnen bij toekomstige regelingen beter vermeden worden en hoe kan dat worden bereikt?	√	√	√	√	√	√
6.4	Heeft u verder nog aanbevelingen of opmerkingen die u aan ons wil meegeven?	√	√	√	√	√	√

Overzicht interviewrespondenten

Naam	Organisatie
Frank Schalekamp	SZW
Eline Jacobs	SZW
Maaike van Tuyll	SZW
Annerieke Franssen	SZW
Sara Prins	SZW
Sabah Dakika	SZW
Joost Kwakernaak	SZW
Sander Verbaan	SZW
Nasima Douhou	SZW
Marcel Tielen	SVB
Stan Basten	Toeslagen
Ivar Ofman	Toeslagen
Yvette Vervoort	Expertisecentrum kinderopvang
Mireille Gemmeke	GGD GHOR
Nicole Huitink	GGD GHOR
Iris van Vreeden	GGD Regio Utrecht
Geert de Wit	BMKO
Monique Vreeburg	BMKO
Ellen Monteban	BMKO
Emmeline Bijlsma	BK
Gjalt Jellesma	BOinK
Nienke Willering	BOinK
Marjet Winsemius	StVWO
Marlieke van der Lelij	VNG
Sabine van den Hoek	VNG
Fedor Heida	VNG

Bijlage 3. Referenties

[1] Berenschot, „Kennisdossier kinderopvang," 2022.

[2] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Kamerstukken II 2020, 134 AMvB," 2020. [Online]. Available: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2020-134.html.

[3] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Concept Presentatie Carrousel 10 november 2022," 2022.

[4] Rijksoverheid, „Kinderopvang open voor mensen met een cruciaal beroep," 16 maart 2020. [Online]. Available: https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/03/16/kinderopvang-open-voor-mensen-met-een-cruciaal-beroep.

[5] Rijksoverheid, „Poster: Noodopvang voor kinderen van ouders of verzorgers in cruciale beroepsgroepen," 18 maart 2020. [Online]. Available: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2020/03/18/poster-noodopvang-voor-kinderen-van-ouders---verzorgers-in-cruciale-beroepsgroepen.

[6] Rijksoverheid, „Nieuwsbericht - Alle ouders krijgen hun eigen bijdrage kinderopvang terug," 20 maart 2020. [Online]. Available: https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/03/20/alle-ouders-krijgen-hun-eigen-bijdrage-kinderopvang-terug.

[7] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Kamerstukken II 2020 35420 nr.22," 2020. [Online]. Available: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35420-22.pdf.

[8] E. Wiebes, W. Hoekstra, W. Koolmees, M. Keijzer en H. Vijlbrief, „Noodpakket banen en economie [Kamerbrief]," 17 maart 2020. [Online]. Available: http://open.overheid.nl/documenten/ronl-7792e7f9-5898-4ac9-847e-9eff2afe8477/pdf.

[9] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Kamerstukken II 2021, 22339," 2021. [Online]. Available: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2021-22339.pdf.

[10] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Kamerstukken II 2022, 163 AMvB," 2022. [Online]. Available: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2022-163.pdf.

[11] De geschillencommissie, „Terugbetaling bovenwettelijke kosten bij coronasluiting kinderopvangorganisatie," 2021. [Online]. Available: https://www.degeschillencommissie.nl/uitspraken/terugbetaling-bovenwettelijke-kosten-bij-coronasluiting-kinderopvangorganisatie/.

[12] Brancheorganisatie voor Kinderopvang, „Rechter: kinderopvang moet deel kosten ouders tijdens coronasluiting terugbetalen," maart 2022. [Online]. Available: https://kinderopvang.nl/nieuws/rechter-kinderopvang-moet-deel-kosten-ouders-tijdens-coronasluiting-terugbetalen.

[13] Rechtbank Rotterdam, „Vordering tot vernietiging bindend advies Geschillencommissie Kinderopvang, artikel 7:904 lid 1 BW, TTKZO-regeling, tijdelijke sluiting door corona," maart 2022. [Online]. Available: https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBROT:2022:1064.

[14] SVB, „Brief aan minister van Sociale Zake en Werkgelegenheid: verantwoording TTKO II," 13 september 2022.

[15] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Kamerstukken II 2021, 177 AMvB," 2021. [Online]. Available: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2021-177.pdf.

[16] SVB, „Brief aan minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid: uitvoeringstoets TTKO in verband met de derde sluitingsperiode bso en de additionele tegemoetkoming voor de eerste en tweede sluitingsperiode," 1 maart 2022.

[17] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Opdrachtbrief uitvoering TTKO-III en additionele tegemoetkoming," 8 april 2022.

[18] Ministerie van Sociale Zaken en werkgelegenheid, „Brief: Informeren uitwerken tegemoetkoming derde sluiting kinderopvang en additionele tegemoetkoming eerste twee sluitingen," 25 februari 2022.

[19] SVB, „Verantwoording Tijdelijke Tegemoetkomingsregeling Kinderopvang Zonder Overheidsvergoeding (TTKZO-I)," 2021.

[20] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Memo compensatie gemeentelijke regelingen," 30 maart 2020.

[21] BOinK, „Analyse 3.494 kinderen waarvoor geen KOT wordt ontvangen," 2020.

[22] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Regeling van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 30 juni 2022, nr. 2022-0000136962, tot wijziging van de Tijdelijke tegemoetkomingsregeling KO zonder overheidsvergoeding in verband met de derde sluitingsperiode," 2022. [Online]. Available: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2022-17855.pdf.

[23] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Gemeentenieuws van SZW 2020-extra ivm Coronamaatregelen editie 2," 2020. [Online]. Available: https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuwsbrieven/gemeentenieuws-van-szw/2020/2020-corona-maatregelen-2#article10.

[24] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Aanpassing Notitie gemeentelijke financiën onderwijsdossiers," 1 februari 2021.

[25] Gemeente Amsterdam, „Vergoeding eigen bijdrage kinderopvang," [Online]. Available: https://www.amsterdam.nl/werk-inkomen/hulp-bij-laag-inkomen/regelingen-alfabet/vergoeding-eigen-bijdrage-kinderopvang/#h732bbbaa-5247-4de0-9a4b-a6d7d4ea64de.

[26] VNG, „Onderzoek Sociaal Medische Indicatie," VNG, 2020. [Online]. Available: https://vng.nl/publicaties/onderzoek-sociaal-medische-indicatie-smi.

[27] Rijksoverheid, „Voorschoolse educatie," [Online]. Available: https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voorschoolse-en-vroegschoolse-educatie/voorschoolse-educatie. [Geopend 2024].

[28] Significant Public (in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid), „Wachttijdenonderzoek Kinderopvang Q4 2022- Q4 2023," 2024.

[29] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Gemeentenieuws van SZW mei," mei 2020. [Online]. Available: https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuwsbrieven/gemeentenieuws-van-szw/2020/gemeentenieuws-van-szw-2020-5#article16.

[30] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties, „Bijlage Compensatiepakket coronacrisis medeoverheden: verdeling over gemeenten," 2020.

[31] Gemeente Dalfsen, „Regeling compensatie ouderbijdragen kinderopvang gedurende corona-crisis,” https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR656950/1, Dalfsen, 2021.

[32] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Uitwerken scenarios kinderopvang ivm corona,” 2020.

[33] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Scenario's en beleidsvragen KO-corona,” 2020.

[34] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Scenario's corona 19-8,” 2020.

[35] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Scenario's kinderopvang en corona 16-12,” 2020.

[36] Kinderopvang Totaal, „Regeling noodopvang beperkter dan bij eerste golf,” [Online]. Available: https://www.kinderopvangtotaal.nl/regeling-noodopvang-beperkter-dan-bij-eerste-golf/.

[37] Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, „Landelijk Rapport gemeentelijk toezicht kinderopvang 2020,” [Online]. Available: https://open.overheid.nl/documenten/ronl-cd8a3b7c-a569-4a5f-bb9d-9bcf90ecf8a3/pdf.

[38] Sectorpartijen BK, BMK, BVOK en BOinK, „Informatiedocument Kinderopvang en Covid-19 versie 21 jul 2022,” 21 juli 2022. [Online]. Available: https://open.overheid.nl/documenten/ronl-4d4cec86-ba81-4335-b1d9-8b4b94b182ae/pdf.

[39] GGD Gooi en Vechtstreek, „Noodopvang voor kinderen,” [Online]. Available: https://www.ggdgv.nl/nieuws/noodopvang-voor-kinderen/.

[40] GGD GHOR Nederland, Inspectie van het Onderwijs en VNG, „Denklijn toezicht en handhaving tijdens corona - Fase 3,” 2020.

[41] Ministère du Travail, de la Santé et des Solidarités, 2020. [Online]. Available: Discours de Christelle Dubos : COVID-19 : accueil des enfants de moins de 3 ans (2020), geraadpleegd via: https://sante.gouv.fr/archives/archives-presse/archives-discours/article/discours-de-christelle-dubos-covid-19-accueil-des-enfants-de-moins-de-3-ans.

[42] European Commission, „Juggling work and childcare during COVID-19: How EU Member States supported working families in 2020,” 2021. [Online]. Available: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8442.

[43] Ministère du Travail, de la Santé et des Solidarités, „COVID-19 : le Gouvernement détaille le protocole de déconfinement pour l’accueil des jeunes enfants et le secteur de la petite enfance,” 2020. [Online]. Available: https://sante.gouv.fr/archives/archives-presse/archives-communiques-de-presse/article/covid-19-le-gouvernement-detaille-le-protocole-de-deconfinement-pour-l-accueil.

[44] WEKA, „Coronavirus : l’accueil en crèche gratuit pour les enfants des personnels prioritaires,” 2020. [Online]. Available: https://www.weka.fr/actualite/petite-enfance/article/coronavirus-l-accueil-en-creche-gratuit-pour-les-enfants-des-personnels-prioritaires-98228/.

[45] ministère du Travail, de la Santé et des Solidarités, „Communiqué | Modes de garde face à la crise,” 2020. [Online]. Available: https://sante.gouv.fr/archives/archives-presse/archives-communiques-de-presse/article/communique-modes-de-garde-face-a-la-crise.

[46] Fédération des acteurs de la solidarité, „COVID-19 : PRÉCISIONS SUR LES MODES DE GARDE DES ENFANTS DES PROFESSIONEL·LES MOBILISÉ·ES,” 18 maart 2020. [Online]. Available:

https://www.federationsolidarite.org/actualites/covid-19-precisions-sur-les-modes-de-garde-des-enfants-des-professionel%C2%B7les-mobilise%C2%B7es/.

[47] A. Koslowski, S. Blum en I. Dobrotić, „17th International Review of Leave Policies and Related Research 2021," 2021. [Online]. Available: https://ub-deposit.fernuni-hagen.de/servlets/MCRFileNodeServlet/mir_derivate_00002197/Koslowski_et_al_Leave_Policies_2021.pdf.

[48] DJI, Robert Koch Institute, WBV, „Kindertagesbetreuung und Infektionsgeschehen während der COVID-19-Pandemie," 2021. [Online]. Available: https://www.bundesgesundheitsministerium.de/fileadmin/Dateien/5_Publikationen/Gesundheit/Berichte/Corona/Abschlussbericht_Corona-KiTa-Studie_DJI-RKI_2022.pdf.

[49] S. Schüller en H. Steinberg, „Parents under stress: evaluating emergency childcare policies during the first covid-19 lockdown in germany. Labour Economics, 78, 102217.," 2022. [Online]. Available: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9263581/.

[50] Deutscher Bundestag, „Medien und Journalisten im Kontext von „Kritischer Infrastruktur" und „Systemre-levanz". Sachstand WD 10 –3000 –016/20 des Wissenschaftlichen Dienstes, Fachbereich WD 10: Kultur, Medien und Sport.," 2020. [Online]. Available: https://www.bundestag.de/resource/blob/691856/9f7d74b63d25edcac723005261905d88/WD-10-016-20-pdf-data.pdf .

[51] S. D. I. Blum, „Childcare-policy responses in the COVID-19 pandemic: unpacking cross-country variation," 2020. [Online]. Available: https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:aaf1efc0-83da-4973-9d57-9d032d8b5631/files/sgf06g3059.

[52] S. Castellazzi, „. (2022) Revaluation of working conditionsm, and wages for essential workers. Annex 3.2 – Country study on Germany. Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies.," 2022. [Online]. Available: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695491/IPOL_STU(2021)695491(ANN02)_EN.pdf.

[53] Freie und Hansestadt Hamburg, „Corona Pandemie – Verlängerung der erweiterten Notbetreuung in Kitas," 2021. [Online]. Available: https://www.hamburg.de/contentblob/15020710/113dbc55a36ffe2b76cf08d8a8ae44d1/data/2021-04-15-schreiben-traeger-verlaengerung-erweiterte-notbetreuung.pdf.

[54] Bode, D. , „500 Euro für einen Tag in der Kita. Süddeutsche Zeitung.," 2020. [Online]. Available: Geraadpleegd via: https://www.sueddeutsche.de/muenchen/landkreismuenchen/coronavirus-notbetreuung-gebuehren-kita-1.5015049.

[55] Recht NRW, „Historisch: Verordnung zum Schutz vor Neuinfizierungen mit dem Coronavirus SARS-CoV-2 im Bereich der Betreuungsinfrastruktur (Coronabetreuungsverordnung - CoronaBetrVO)," 2020. [Online]. Available: https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_bes_text?anw_nr=2&gld_nr=2&ugl_nr=2126&bes_id=42084&aufgehoben=J&menu=1&sg=0.

[56] Ministerium des Innern des Landes Nordrhein-Westfalen, „Historisch: Verordnung zum Schutz vor Neuinfizierungen mit dem Coronavirus SARS-CoV-2 im Bereich der Betreuungsinfrastruktur (Coronabetreuungsverordnung - CoronaBetrVO)," [Online]. Available: https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_bes_text?anw_nr=2&gld_nr=2&ugl_nr=2126&bes_id=42084&aufgehoben=J&menu=1&sg=0.

[57] Council of Europe, „Responses to specific questions by the Bureau of the Lanzarote Committee on the impact of the Covid-19 pandemic on the protection of children from sexual exploitation and sexual abuse (,” 2020, [Online]. Available: https://rm.coe.int/denmark-covid-19/1680a0223e.

[58] Government of Ireland, „Themed measures: International Intervention Tracker COVID19,” 2020. [Online]. Available: https://assets.gov.ie/238880/fd71027e-835f-4188-a067-5e66b9d6ba6b.pdf.

[59] Kantar, „Effecten van de coronacrisis op de (kinderopvang) - Wave III,” 2021.

[60] Kantar, „Effecten van de coronacrisis op de (kinder)opvang,” 2020.

[61] Kantar, „Effecten van de coronacrisis op de (kinder)opvang - Wave II,” 2020.

[62] Landelijke kwaliteitsmonitor Kinderopvang (LKK), „Knelpunten, werkbeleving en de gevolgen van COVID-19 in de kinderopvangsector: Trendanalyses in de kinderdagopvang, peuteropvang en buitenschoolse opvang,” 2023.

[63] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Brief: Kinderopvang en Covid-19: update noodopvang en compensatie eigen bijdrage ouders,” 17 april 2020.

[64] NJI, „Cijfers over kinderopvang,” 2023. [Online]. Available: https://www.nji.nl/cijfers/kinderopvang.

[65] Rijksoverheid, „Kwartaalrapportages kinderopvang vanaf 2020,” 2024. [Online]. Available: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/10/25/kwartaalrapportages-kinderopvang-vanaf-2020.

[66] Berenschot, „Kinderopvang in beeld,” 2024.

[67] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Financiële stabiliteit sector TTK(Z)O,” 2022 (geupdatet najaar 2023).

[68] Waarborgfonds Kinderopvang, „2023,” [Online]. Available: https://www.waarborgfondskinderopvang.nl/sites/default/files/2023-12/Sectorrapport_Kinderopvang_2023.pdf.

[69] ZonMw, Universiteit Leiden, Tilburg University , „Terug naar de opvang: kinderopvang in tijden van corona,” 2020.

[70] World Health Organization. , „Global status report on preventing violence against children 2020.,” 2020. [Online]. Available: https://www.who.int/publications/i/item/9789240004191.

[71] R. R. Abidin, „The determinants of parenting behavior. Journal of Clinical Child Psychology, 21(4), 407–412.,” 1992. [Online]. Available: https://doi.org/10.1207/s15374424jccp2104_12.

[72] A. Jackson en J.-K. Choi, „Parenting Stress, Harsh Parenting, and Children’s Behavior. 5. 1150.,” 2018. [Online]. Available: https://www.researchgate.net/publication/328137098_Parenting_Stress_Harsh_Parenting_and_Children's_Behavior.

[73] T. Ito, M. Naoi en K. Sumita, „The Impact of Daycare Closures Owing to COVID-19 on Parental Stress: The Case of Japan. J Fam Econ Iss.,” 2023. [Online]. Available: https://doi.org/10.1007/s10834-023-09929-5.

[74] A. Shechter, „Psychological distress, coping behaviors, and preferences for support among New York health care workers during the COVID-19 pandemic General Hospital Psychiatry.,” 2020. [Online]. Available: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0163834320300839?via%3Dihub.

[75] Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang, „Sectorrapport Kinderopvang jaarcijfers 2020," 2020.

[76] SVB, Motivaction, „Klantevredenheidsonderzoek 'Vergoeding Eigen Bijdrage Kinderopvang' - Tweede meting," 2021.

[77] NJi, „Effect van corona op jeugd, gezin en jeugdveld," 2021.

[78] NJi, „Mentaal welbevinden van de jeugd: lessen uit de coronacrisis," 2023.

[79] VNG, 2021.

[80] C. Haelermans, L. Van Vugt, H. Abbink, S. Baumann en A. Hendrikse, „Leergroei na drie jaar COVID-19: naar opleidingsniveau ouders en schoolweging. NCO Factsheet No. 2023-4," 2023. [Online]. Available: https://www.nationaalcohortonderzoek.nl/sites/nco/files/media-files/factsheet2023_04_nco_leergroeicovid19_leerling_en_school_def.pdf.

[81] SVB, „Tijdelijke Tegemoetkomingsregeling Kinderopvang III en additionele tegemoetkoming".

[82] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Realisaties coronaregelingen," z.d..

[83] SVB, „SUWI - Jaarverslag," 2021.

[84] SEO & Dialogic, „Kwalitatieve evaluatie NOW," 2024.

[85] UWV, „Uitvoeringskosten als percentage van de totale kosten," 2024. [Online]. Available: https://jaarverslag.uwv.nl/uwv-in-cijfers/financieel/uitvoeringskosten-als-percentage-van-de-totale-kosten.

[86] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Weging op de hand TTKO-III".

[87] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Varianten tegemoetkomingen covid kinderopvang - 6 okt 2022," 2022.

[88] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Bijlage 2 M&O analyse TTKZO," z.d..

[89] SVB, „Verantwoording Tijdelijke Tegemoetkomingsregeling Kinderopvang Zonder Overheidsvergoeding (TTKZO-II)," 2023.

[90] SVB, „Memo uitspraak over te late aanvraag TTKZO," 2022.

[91] Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Bijlage 2A 1706 M&O-analyse TTKZO-II," z.d..

[92] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „RE_ forum ; vergoeding ouders reactie vng," 22 juli 2020.

[93] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „FW Verslag overleg VNG over compensatie corona en scenario's," 16 oktober 2020.

[94] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „RE ter info update VNG gemeentelijke vergoeding sluiting kinderopvang," 23 juni 2021.

[95] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Ter info update 2 VNG gemeentelijke vergoeding sluiting kinderopvang," 23 juni 2021.

[96] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Chronologisch overzicht/tijdlijn SZW," 2023.

[97] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Scenarios kinderopvang ivm corona," 2020.

[98] SVB, Motivaction , „Customer Journey 'Vergoeding Eigen Bijdrage Kinderopvang' rapportage," 2020.

[99] Kantar, „Kinderopvang - najaar 2020," 2020.

[100] SVB, „Brief SVB verantwoording TTKZO-II aan minister," 2023.

[101] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Facts and figures TTKZO stuurgroep 30-06-2022," 2022.

[102] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Analyse risico's en beheersmaatregelen misbruik & oneigenlijk gebruik TTKZO-II," 2022.

[103] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Rapportage bezwaren en beroepen TTKO," 2022.

[104] Ministerie van Financiën Toeslagen, „Brief aan SZW: Afwikkelen kosten van bezwaar en beroepwerkzaamheden van TTKO-2," 30 januari 2023.

[105] T. van Ark en A. van Huffelen, „Noodmaatregelen kinderopvang in verband met Covid-19 [Kamerbrief]," 25 3 2020. [Online]. Available: https://open.overheid.nl/documenten/ronl-1a462397-a1d8-419c-ab9d-71f35d6e7dd3/pdf.

[106] T. van Ark, „Verzamelbrief Kinderopvang juni 2020," 1 juli 2020. [Online]. Available: https://open.overheid.nl/documenten/ronl-1aeb0338-d6fe-4515-b843-f93cd95dc780/pdf.

[107] B. van 't Wout, „Verzamelbrief Kinderopvang december 2020 [Kamerbrief]," 18 december 2020. [Online]. Available: https://open.overheid.nl/documenten/ronl-1b80a550-1273-4822-98a5-6b1a20b8f21f/pdf.

[108] W. Koolmees, „Kinderopvang en Covid-19: Update 2 tegemoetkoming eigen bijdrage ouders voor tweede sluitingsperiode," 21 5 2021. [Online]. Available: https://open.overheid.nl/documenten/ronl-5be104ac-4a22-4f6c-acc8-ead5c5905b3e/pdf.

[109] C. van Gennip, „Informeren uitwerken tegemoetkoming derde sluiting kinderopvang en additionele tegemoetkoming eerste twee sluitingen [Kamerbrief]," 25 2 2022. [Online]. Available: https://open.overheid.nl/documenten/ronl-7878fe22b19d36bcbee22b884312fd89d6c72794/pdf.

[110] A. Wiersma, „Tijdelijke tegemoetkomingsregelingen kinderopvang [Kamerbrief]," 29 11 2021. [Online]. Available: https://open.overheid.nl/documenten/ronl-6352de8d-60d1-4963-9b7c-a0e9b4386ce1/pdf.

[111] C. van Gennip, „Verzamelbrief Kinderopvang april 2022 [Kamerbrief]," 15 4 2022. [Online]. Available: https://open.overheid.nl/documenten/ronl-1643e9899e6c6580fe501c56f7dee92d00c7288c/pdf.

[112] Minisiterie van Financiën, „Afwikkeling kosten van bezwaar en beroepswerkzaamheden van TTKO-2".

[113] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „FW forum vergoeding ouders," 16 juli 2020.

[114] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Opdrachtbrief uitvoering TTKO-III en additionele tegemoetkoming," 31 mei 2022.

[115] Ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid, „Nota beantwoording kamervragen vergoeding eigen bijdrage," 27 juli 2020.

[116] VNG, „Notitie gemeentelijke financiën onderwijsdossiers/ 24 uurs noodopvang".

[117] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „RE ter info VNG dient geen claim in voor BSO kosten - SMI'ers, vanaf 8 feb," 22 maart 2021.

[118] SVB, „Verantwoording TTKZO," 13 september 2022.

[119] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Enquete compensatieregeling noodopvang," 2020.

[120] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Vaststellingsbrief TTKO-I," 12 juli 2021.

[121] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Vaststelling TTKO-II en TTKZO," 13 oktober 2022.

[122] Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, „Verantwoording Tijdelijke Tegemoetkomingsregeling Kinderopvang II (TTKO-II)," 2021.

[123] SVB, „Verantwoording Tijdelijke Tegemoetkomingsregeling Kinderopvang Zonder Overheidsvergoeding".

[124] LCTK, GGD GHOR Nederland, „Wat leren we van het toezicht tijdens corona," 2021.

[125] Werkgroep toezicht landelijk advies 2020, „Landelijk advies Toezicht en Handhaving kinderopvang 2020," 2019.

[126] European Commission, „Juggling work and childcare during COVID-19: How EU Member States supported working families in 2020," 2021. [Online]. Available: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8442.

[127] SEO, Dialogic, „Kwalitatieve evaluatie NWO," 2023. [Online]. Available: https://dialogic.nl/wp-content/uploads/2024/03/Evaluatie-TVL-en-NOW.-Onderzoek-naar-gebruik-doeltreffendheid-procesgang-en-neveneffecten-definitief-eindrapport.pdf.

[128] SEO, Dialogic, „Kwantitatieve Evaluatie TVL en NOW," 2023. [Online]. Available: https://dialogic.nl/wp-content/uploads/2024/03/Evaluatie-TVL-en-NOW.-Onderzoek-naar-gebruik-doeltreffendheid-procesgang-en-neveneffecten-definitief-eindrapport.pdf.

[129] SVB , „SUWI-jaarverslag 2022," 2022.

Bijlage 4. Verantwoording focusgroepen

Inhoudelijke opzet van de focusgroep

Er zijn in dit onderzoek drie focusgroepen (een vorm van een groepsgesprek) gehouden:

1. Een focusgroep met ouders/verzorgers met een cruciaal beroep
2. Een focusgroep met ouders/verzorgers zonder cruciaal beroep
3. Een focusgroep met medewerkers van kinderopvanglocaties

Aan elke groep is via een aantal gepresenteerde vragen een discussie gevoerd tijdens de online bijeenkomst. Deze vragen zijn hieronder weergegeven.

Ouders/verzorgers

1. Wist je tijdens de coronacrisis van de tegemoetkoming voor de eigen bijdrage die je betaalde aan de kinderopvang?
2. Heb je de rekening voor de kinderopvang tijdens de sluiting van de kinderopvang (lockdowns) doorbetaald? Waarom wel/niet?
3. [ouders/verzorgers met cruciaal beroep]: Bracht je je kind(eren) naar de kinderopvang tijdens de lockdowns en/of daarna tijdens de coronacrisis? Waarom wel/niet? Hoe wist je of je een cruciaal beroep had?
4. [ouders/verzorgers zonder cruciaal beroep]: Bracht je je kind(eren) naar de kinderopvang tijdens de coronacrisis? Waarom wel/niet?
5. In hoeverre kon je blijven werken tijdens de lockdowns? Waarom wel/niet?
6. Wat waren de grootste knelpunten of onzekerheden tijdens de coronacrisis?
7. Wat zijn lessen voor de toekomst over het regelen van de tegemoetkoming voor ouders en het organiseren van de noodopvang?

Medewerkers kinderopvanglocaties

1. Wist je tijdens de coronacrisis, en specifiek de lockdowns, wat er van je werd verwacht qua kinderopvang/noodopvang?
2. Hoe verliep de communicatie met ouders, andere kinderopvanglocaties en gemeenten?
3. Hoe werden de locaties voor noodopvang bepaald? Welke rol hadden kinderopvangorganisaties en gemeenten?
4. Waren er bepaalde moeilijkheden bij het bieden van noodopvang (aan kinderen van ouders met een cruciaal beroep en kwetsbare kinderen)?
5. Wat was er nodig geweest om de noodopvang beter te organiseren?
6. Welke effecten (positief of negatief) heeft de coronacrisis gehad op de kinderopvangsector?
7. Wat zijn lessen voor de toekomst over het organiseren van de noodopvang tijdens een crisis?

Deelnemers aan focusgroep

Geanonimiseerde lijst met deelnemers:

Tabel 12. Deelnemers aan focusgroep: ouders/verzorgers zonder cruciaal beroep

Korte omschrijving
Moeder met twee kinderen (14 en 12)
Vader met één kind (10)
Vader met twee kinderen (14 en 12)
Moeder met twee kinderen (7 en 1)
Moeder met twee kinderen (6 en 3)
Vader met drie kinderen (11, 9 en 4)

Tabel 13. Deelnemers aan focusgroep: ouders/verzorgers met cruciaal beroep

Naam
Zorgmedewerker met één kind (10)
Medewerker in de voedselketen met één kind (8)
Medewerker in groothandel en voedselketen met twee kinderen (5 en 2)
Zorgmedewerker met drie kinderen (14, 12 en 12)
Medewerker ICT overheid met twee kinderen (17 en 15)
Pedagogische en zorgmedewerker met twee kinderen (6 en 10)
Zorgmedewerker met drie kinderen (12, 8 en 5)

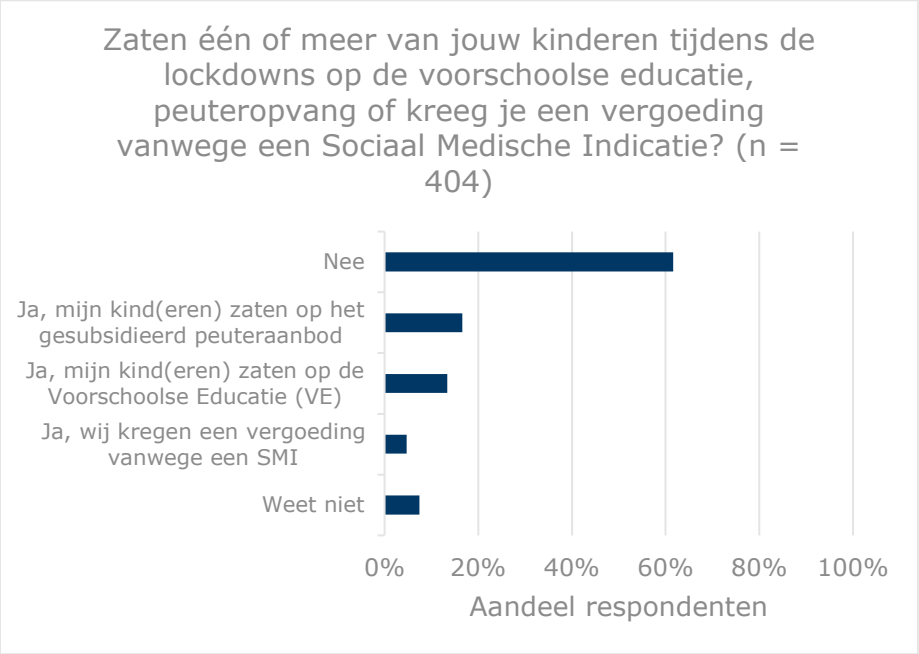
Tabel 14. Deelnemers aan focusgroep: medewerkers van kinderopvanglocatie

Naam
Medewerker van een kinderopvangorganisatie met speciale zorg in meerdere steden
Medewerker van een kinderopvangorganisatie in meerdere steden (2x)
Medewerker van een kinderdagopvang in een stad (2x)
Medewerker van een kinderdagopvang in een dorp
Medewerker van een BSO in een dorp
Medewerker van een organisatie voor gastouderopvang in een stad
Eigenaar van een gastouderopvang in een dorp

Bijlage 5. Overige figuren

Enquête

In de enquête die we onder ouders hebben uitgezet is naar voren gekomen dat een relatief groot deel van de respondenten gebruik maakte van het gesubsidieerd peuteraanbod (17%), VE (13%) en SMI (5%), zie Figuur 48.

Figuur 48. Antwoord op vraag: Zaten één of meer van jouw kinderen tijdens de lockdowns op de voorschoolse educatie, peuteropvang of kreeg je een vergoeding vanwege een Sociaal Medische Indicatie (SMI)?

Foto op kaft door Anna Mysłowska-Kiczek via Unsplash

Dialogic innovatie & interactie
Hooghiemstraplein 33
3514 AX Utrecht
030-215 05 80
www.dialogic.nl